

SUMMA
ROLANDIN

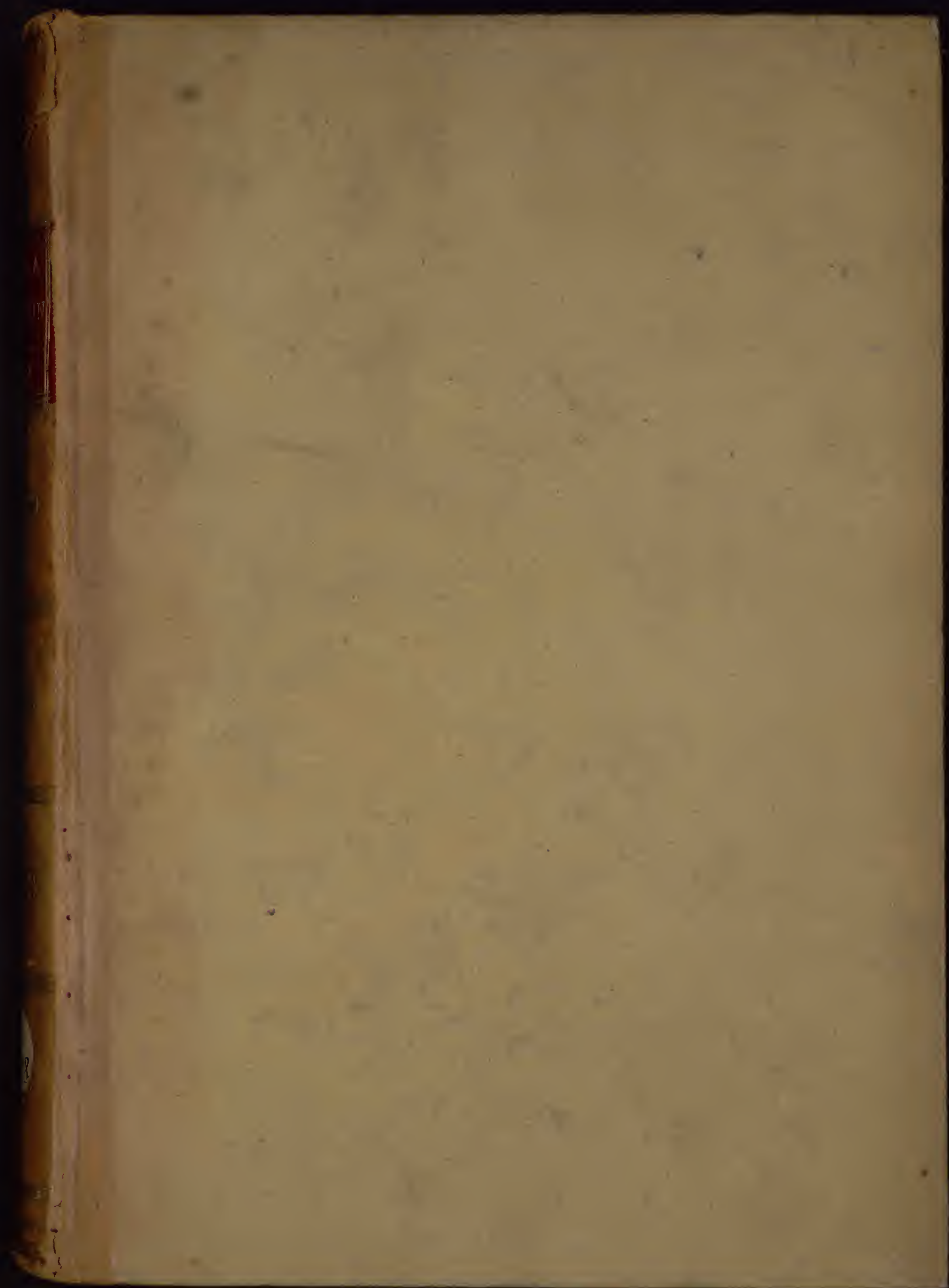
1478

Summa juris Civilis —
Thaurini, 1478.

ECCE rolandinam cunctis contractibus aptam
Instrumentorum que reserat seriem

NTIQuis temporibus super cõtractuũ & instrumentorum formas & ordines : .sunt p quosdam pruder..s uiros ignaros fortassis ex conscientie puritate sagacitatũ subtilium modernorũ: quedam cõpillationes & sũme iuxta tunc uiuentium mores & cõsuetudines adinuente: Sed cũ uenerit: quo minor eo pspicatior etas nostra nouos & subtiliores mores: sicut in multis aliis . ita in contractuum ordine secum ferens: opportuit ut ãtiquis ommissis ritib⁹ nõ tanq̃ quos reiiciamus uel iudicemus erraticos aut iuri contrarios sed ut quodam modo alienos & in paucis uel nullis congruẽtes subtilitatibus modernoꝝ nouellaꝝ quẽdamodum quasi in ceteris facimus ita in contractuum dispositionibus & modis nostri formam temporis ĩmittemur & nostre utamur etatis. moribus & uite obseruantia reformemur: Igitur cum forma hec nisi post longa exercitia sciri nequaq̃ poterit uel haberi: eo ꝙ nundũ sit hucusq; de modernis quisq̃ ipsaꝫ in cõpillationem & memoriam redigisse repertus: Suggessit multoruꝫ fraterna caritas magnis & continuis instantiũ precibus hanc collectionem cõtractuum utpote ꝓtinus ipsa cognita in exercitium deducentẽ iuxta nostri temporis obseruantias compillari. Uerũq; nihil ex omni parte in humanis inuentionibus adeo est perfectum ꝙ si ad perspicacis correctionis regulã deducatur multa non indigeat tonsione: Supplico quatenus suscipiens unusquisq; correctionis grãm habens operis huius rubiginem cõsiderationis debite lima purget: Cauens solicite ne subintret liuoris aculeus qui sub quadam se solet ostentatione prudentie paliare: Sed moueat purus & simplex caritatis affectus ꝓpter eruditionem legentiuꝫ & ꝑfectum: Ceterũ opusculum hoc per decem partitũ capitula

ab insipientibus & simplicibus quorum est principaliter cause factum affectione opportet suscipi uehementi: debet tamen a peruectoribus non contemni; quia & si prodeest simplicioribus possit exercitatis tamen plerumque poterit non obesse

Incipit primum capitulum mobilium & imobilium rerum diuersis titulis & causis continens dationes Rubrica

Nnomine domini amen. Anno eiusdem millesimo ducentesimo sexagesimo quinto indictione tertia: die sexta intrante decembri

Instrumentum arrarum

Ntonius filius condam boecii promisit per se & suos heredes sine aliqua exceptione iuris uel facti se obligando. Corado filio quondam ticii pro se & suis heredibus stipulanti dare & uendere & tradere ei iure proprio imperpetuum & cartam uenditionis & traditionis eidem facere cum boni & idonei fideiussoris prestatione qui ad eiusdem sapientis sensum: se principaliter & insolidum obligabit: promittet & renuntiabit. de quadam pecia terre aratorie posita in pertinentiis sancti rophilii in loco qui dicitur riuus. quam esse dixit & coueit decem tornaturas: & eiusdem tales esse confines: ab uno latere possidet petrus. ab alio martinus a tertio & quarto sunt uie publice: Pro precio decem librarum bononinorum pro qualibet tornutura hinc ad quindecim dies proxime: Item quod faciet & curabit ita quod tempore dicte uenditionis domina berta eius uxor: & dominus iacobus pater ipsius uxoris eius & qualibet alia persona que ius haberet in dicta re uendita prout predicto sapienti ipsius emptoris uidebitur: consencient dicte uendictioni & renunciabunt iuri suo quod habent in dicta re uendita: & remissionem promissionem & obligationem & in omnibus cartam rationabilem ei faciet ad ipsius sapientis sensum: Et hoc dictus antonins promisit & fecit quia idem coradus presencialiter coram me notario & testibus infrascriptis dedit et soluit ipsi antonio arrarum nomine pro ipsa uenditione et pro parte solutionis precii eiusdem rei: xx. libr: bononinorum prout ipse antonius confessus fuit tantam esse quantitatem: & quia etiam ipse Coradus promisit & couenit dicto an-

nio ꝑ se & suis hr̄dib⁹ stipl̄anti soluere & dare eidē ipsa uenditōe
fcā ut dictū est residuū dicti precii ꝓut ī sūma ascēdit ad rationē
:x:lib:bon̄ ꝑ qualibꝫ tornatura: Que oīa & singula suprascri
pta ꝓmisserūt uicisiꝫ.s. unus alteri adinuicē solēnib⁹ stipl̄atioīb⁹
hīc īde īteruenientibus firma & rata hr̄e & tenere obseruare & ad
īplere & nō cōtrafacere uel uenire p se uel alios aliqua causa uel
ingenio de iure uel de facto: sub pena cētū lib.bon: adīuicē int̄
ipsos stipl̄atōe ꝓmissa qua soluta uel non predicta oīa & singula
firma perdurent: Itē refficere & restituere unus alteri adīuicē
inter ipsos oīa & singula dāna expeñ & īteresse quod ul̄ q̄s unus
occaōe alt̄ius siue culpa: cōtra predicta facienti fecerit ul̄ substi-
nuerit ī iudicio siue extra: ꝑ qbus oīb⁹ & singul̄ firmit̄ obseruā-
dis obligauit un⁹ alteri adīuicē oīa sua bona. Actū bon: ī do-
mo predicti ātonii: presentibus: Petro iacobo & ādrea testib⁹ ad
hec uocatis & rogatis. Quod uerꝫ dictū est supra de fideiusso
re dādo .ubi īcipit cū boni & idonei fideiussoris prestatōe & c: ī-
telligas ponendum esse in instrumento si expressum inter ꝑtes
agatur .nam alias uenditor de fideiussore prestando non tenetur

Instrumentum emptionis & uēditionis rubrica

Ntonius dedit uendidit & tradidit iure proprio imperpe
tuum. Corado pro se & suis heredibus recipienti & emen-
ti. peciam unam terre aratorie positam in pertinentiis sancti ro-
phili in loco qui dicitur riuus: q̄ esse dixit & conuenit: x. tornatu
ras & eiusdem tales esse confines et c: ad habendum tenendum
possidendum .quicquid suis heredibus deinceps perpetuo placu
erit faciendum. cum omnibus & singulis que infra predictos cō
tinentur confines uel alios siqui forent accessibus & egressib⁹ su
is usqꝫ in uiam publicam: & cum omnibus & singulis que habet
supra se: uel infra se intra : se in integrum. omniqꝫ iure & actio
ne usu seu requisitione sibi ex ea re uel pro ea re. aut ipsi rei mo
do aliquo pertinente: pro precio: x: lib: bon. ꝑ qualibet tornatu
ra qꝫ capit insūmā. c. lib: bon. qꝫ preciū dict⁹ uenditor cōfessus &

cõtentus fuit se ab ipso ẽptore huisse & recepisse ac sibi ĩtegre da tũ solutũ & ñuatũ eẽ exceptiõi sibi ñ dati & ñ soluti & nõ ñuati precii & õi alii auxilio oĩo renuncĩãs : Quã rẽ idẽ uẽditor se dic ti ẽptoris noĩe cõstituit possidere: donec ipsius rei poss accepit corporalẽ. quam accipiendi & retinendi deĩceps sua auctoritate ei licẽtiã oĩodam dedit. ꝓmittẽs p se & suos heredes dcõ ẽptori ꝓ se & suis hr̃dibus stipl̃nti litẽ uel cõtrouersiã ei ul' suis hr̃dibus de dcã re seu parte ipsius ullo tpe nõ ĩferre nec inferẽti cõsentire Sed ipsã rem tã in ꝓprietate q̃ ĩ possess ei & suis hr̃dibus ab oĩ hoĩe & uniuersitate ltĩme defendere auctorizare & disbri. & pre dictã uẽdictõez & oĩa & singl'a suprascripta perpetuo firma & ra ta habere & tenere & nõ contrafacere uel uenire per se uel per a lium aliqua causa uel ĩgenio de iure uel de facto: sub pena du pli extimatioĩs dcẽ rei hita rõe meliorationis q̃ ꝓ tempore fuerit stipl'atõe promissa qua soluta uel non: rata maneant oĩa & singu la suprascripta. Item reficere & restituere sibi omnia & singula damna & expeñ: ac interesse litis & extra. pro quib' oibus & sin gulis firmiter obsuandis obligauit oĩa bõa sua tã hĩta q̃ hñda

Instrumentum plurium uenditorũ & pluriũ ẽptorũ & pluriũ rerũ uenditarum diuerso iure rubrica

Ntonius & bricius fr̃es filii quõdã boecii: dederũt uedide runt & tradiderũt. Corado & Petro fratribus filiis cõdam ticii ꝓ se & eoꝝ heredibus recipientibus et ementibus. Domũ u nam positam in uiuario : iure ꝓprio ĩperpetuum: cuius domus tales dixerunt esse confines: & c. Item peciam unam terre busci ue positam in pertinentiis miserazani in loco qui dicitur uallis si proprium imperpetuum: si cõditiciũ : unde pertinuerit saluo iu re dñii ĩ pensione & renouatione: quã peciã esse dixerunt & con uenerunt: xx: tor:. et eiusdẽ tales esse cõfines: et c: Item dederũt et uendiderunt predictis ẽptoribus recipientibus ut dictum est: unam peciã terre uineate positam in pertinentiis barbianii: ĩ lo co qui dicitur podius: iure emphiteotice cõditioĩs pẽsionis et r̃no

uationis debende suis tẽporibus ecclesie sancti stephani: q̃ peciã esse dixerunt & cõuenerunt. quattuor esse tornaturas & eiusdem tales eẽ confines &c: ad hñdũ te. po. & quicqd eis & eoꝝ hr̃dibus deinceps placuerit perpetuo facieñ: cũ oĩbus & singulis q̃ ĩfra predictos cuislibet predictarum reꝝ uẽditaꝝ continẽtur cõfines uel alios siqui forent accessibus & egressibus suis usqꝫ ĩ uias pu. & cũ oĩbus & singul' que qualibet ipsaꝝ rerum hẽt sup se ul' ĩfra seu intra se in ĩtegrum omniqꝫ iure & actione usu seu requisiti one eis noĩe dictaꝝ reꝝ antedictis rebus mõ aliquo pertinente: ꝓ precio: c. lib: bon: ipsã domũ & ꝓ precio: xx: lib: bon: ꝓ q̃libet torna: dcẽ pecie terre uineate. & ꝓ precio: v. lib: bon. pro q̃libet tor: dcẽ pecie terre busiue: Que precia sunt in summa. Clxxx: lib bon: quã pẽc quãntitatẽ dicti uenditores cõfessi & contenti fuer̃t se ab ipsis emptoribus hũisse & recepisse ac sibi integre datam so lutam & numeratã esse. exceptõi sibi non date non solute & non numerate pẽc siue precii ĩ sũma omnino renũciãtes Quas pre dictas res uenditas dicti uenditores se ipsoꝝ emptoꝝ nomĩe pos sidere cõstituerunt usqꝫquo ipsi ẽptores dictaꝝ reꝝ possessiõem acceperint corporalem: quam accipiendi sua auctoritate & retinẽ di de inceps eis licentiam oĩmodam contulerunt. Promittẽtes per stipulationem unusquisqꝫ eoꝝ principaliter & insolidum si ne aliqua exceptõe iuris uel facti se obligãdo dictis ẽptorib⁹ pro se & eoꝝ hr̃dibus stipulãtibus litẽ ul' cõtrouersiaꝫ eis uel eoꝝ hr̃ dibus de dictis rebus aut aliqua eaꝝ uel ptẽ ipsaꝝ ullo tẽpore ñ inferre nec inferenti cõsentire: sed ipsas res & quaslibet eaꝝ tã in ꝓprietate q̃ in possessione: eis & eoꝝ hr̃dibus: ab oĩ hoĩe & uni uersitate legitime deffendere auctorizare & disbri & predictã uẽ ditionẽ & oĩa & singula suprascripta perpetuo firma & rata hr̃e & tenere & non contrafacere uel uenire per se uel alios aliqua cã uel ingenio de iure uel de facto. Sub pena dupli extimationis dic tarum rerum ut ꝓ tempore plus ualuerint: stipulatione ꝓmissa qua soluta uel non: rata maneant omnia & singula suprascripta

Item reficere et restituere eis omnia & singula damna & expen-
sas ac interesse litis & extra . ꝑ quibus omnibus & singulis firmi
ter obseruandis obligauerunt eis omnia eorũ bona: Renuntiãtes
nouaꝝ cõstitutionum : & epl'e diuadriani bñficio: exceptioni do
li mali cõditioni sine causa in factum actioni. & oi alii auxilio
Et nota ꝙ in tertia re uendita. iure emphiteotice cõditionis om-
mittitur istud uerbum trado. quia cum tradere sit ꝑprietatez rei
in alterum transferre huiusmodi rei proprietas ĩ alterum trans-
ferri non potest nisi a uero domino

Instrumentũ uẽditõis fcẽ ẽptori emẽti per se & uice &
noĩe alioꝝ fratꝝ ei⁹ de re ex cu⁹ fructib⁹ debẽt decime

Ntonius dedit uen: & tradidit iure proprio ĩperpetuũ co
rado ementi & recipienti ꝑ se & suis heredib⁹ & uice & no
mine Io. & petri fratrũ eius & eorum heredũ: petiam unam tre
aratorie & uineate positam ĩ pertinentiis sãcti rophilii in loco q
dicitur riuus. quã esse dixit & cõuenit xi: tor: & dimidiam: & :xx:
tabulas & eiusdem tales esse cõfines & c: Ad ha: te. po: & qcquid
sibi & dictis eius fratribus: & eorum heredibus deinceps placue-
rit perpetuo faciẽdũ cum omnibus & singulis que ĩfra predicõs
continentur cõfines: uel alios siqui forent accessibus & egressib⁹
usqꝫ in uiã publicã cum omnibus & singulis que habet sup se ul'
intra seu intra se ĩ integrum omniqꝫ iure & actõe usu seu requi-
sitione sibi ex ea uel ꝑ ea re aut ipsi rei modo aliquo pertinente
Salua tamen cõditõe cui subiecta est dicta res. s: ꝙ ex fructibus
ipsius rei. singul' annis debẽtur decime dño tali siue tali eccl'e ad
quam ius ipsarum pertinet decimarum: ꝑ precio tali quod capit
in summa tantũ. quod pretiũ dictus uenditor confessus & contẽ
tus fuit se ab ipso ẽptore dante et soluente ꝑ se & uice & nomine
dictorum fratrũ eius habuisse & recepisse: exceptione sibi non da
ti non soluti pretii omnino renuntians: Quam rem idem uen
ditor. se ipsius emptoris noĩe & dictorum fratrũ eius : cõstituit
possidere: donec ipsius rei possessionem acceperit corporalem.

quam accipiendi eorum auctoritate. & retinendi deinceps eis licentiam omnimodam dedit. Promitens per se et suos heredes dicto emptori stipulanti & recipienti pro se & suis heredibus & uice & nomine dictorum fratrum eius. & eorum heredum litē uel controuersiam eis uel eorum heredibus de dicta re uendita seu parte ipsius ullo tempore non inferre nec inferenti consentire: sed ipsam rem dicto emptori & dictis eius fratribus & eorū hr̄dibus ab omni homine & uniuersitate legitime. & c: ut supra ī primo contractu uenditionis

Instrumentum uenditionis facte a minore fideiussorē prestante de rebus seruitutem debentibus

Nntonius dedit uendidit & tradidit: iure ꝓprio īperpetuum: Cor: pro se & suis heredibus recipienti: domum unā positam in parrochia sancte agathe: cuius tales dicuntur cōfines ab uno latere possidet dicta eccl'a: ab alio pe: ab aliis duobus lateribus sunt uie publice: Item peciam unam terre aratorie positā in pertinentiis barbianii: in loco qui dicitur riuus. quam esse dixit & conuenit: v: tor: & eiusdem tales esse confines ab uno latere possidet epātus bonon: ab alio pe: a tercio & quarto tomas: ad habendum tenēdum possidendum & qcquid sibi & suis heredibus deinceps placuerit perpetuo faciendum cum omnibus & singulis que infra predictos cuiuslibet predictarum rerum continentur confines: uel alios siqui forent accessibus & egressibus suis usq; in uiam publicam & cū omnibus & singulis q̄ q̄libet dictarum rerum habet super se uel infra seu intra se: in integrū omniq; iure & actione usu seu requisitione sibi ex eis uel pro eis rebus modo aliquo pertinente: Saluis tn̄ conditionibus & seruitutibus quibus subiecte sunt dicte res que tales sunt. uidelicȝ ꝙ dicta domus ulterius q̄ mō sit extolli n̄ pōt. ne dom⁹ eccl'e sācte agathe iuxta q̄ posita lumib⁹ officiat: cuius predcē dom⁹ uēdite altitudo ē & eē pōt. xx: pedib⁹ & n̄ ultra. Dicte uero petie terre cōditio & s̄uitus ē ꝙ p ipsam petiā terre dȝ esse liber actus aditus

iter & redditus: cū psonis plaustris astis & equis dicto epātui bo
no: & nuntii eius ad terrā ipsius epāt⁹ iuxta q̄ hec petia terre po
sita est. p precio: c: lib. bono: etiā i sūma. qđ precium dictus uen
ditor cōfessus & contentus fuit se ab ipso ēptore hūisse & recepis
se ac sibi integre datum solutū & nuatū eē exceptione sibi nō da
ti & non soluti pretii doli & i factū omnino renuntians: Quas
res idem uēditor se dicti ēptoris noīe cōstituit possidere donec ip
sarum rerum possessionē accepit corporalē. quā accipiēdi sua au
ctoritate & retinēdi deīceps ei licētiā omnimodā dedit. pmittēs
per se & suos hr̄des dcō emptori p se & suis hr̄dib⁹ stipl'āti litē
ul' cōtrouersiā ei uel suis hr̄dibus de dictis reb⁹ seu aliqua ul' pte
ipsaꝝ ullo tpe n̄ iferre nec iferenti cōsentire: Sed ipsas res & quā
libet ipsaꝝ ei & suis hr̄dibus ab oī hoīe & uniuersitate ltīme def
fendere auctorizare & disbri: & nll'aꝫ restitutōeꝫ ipetrare contra
predicta uel aliqđ predcōꝝ ul' ifrascriptoꝝ occōe minoris etatis
uel mīoris percii. aut precii nō sibi soluti. ul' i utilitatē suā nō cō
uersi uel non durantis uel alia quacunq; ratione ul' causa. & pre-
dictā uēditionē & oīa & singl'a suprascripta ppetuo firma & rata
habere & tenere: & nō cōtrafacere uel uenire p se uel aliū aliq̄ cā
uel igenio de iure uel de facto: sub pena &c. ut supra i primo cō
tractu uenditionis

Insup dict⁹ ant. qa minor erat xxv. annis maior tn̄ xiiii: iurauit
corporal'r ad scā dei euāgl'ia predcā oīa & sigula firma & rata p-
petuo habere & tenere & nō ɔ̄facere ul' ueīre aliq̄ ratione l' causa
Preterea philippus dicti ātonii precibus & mandatis se principa
lē cōstituēs prīcipal'r & isolidū sine aliqua exceptōe iuris uel fcī
se obligādo pmisit dicto cor: p se & suis stipulāti predictas res
ab ipso ātonio uenditas ipsi cor: & suis hr̄dibus ab oī hoīe & uni
uersitate legitime deffendere auctorizare disbri: & se facturū &
curaturum omni exceptione remota q̄ predict⁹ ātonius predic-
tā uēditionē precii solutionē & oīa & sigula suprascripta ppetuo
firma & rata habebit tenebit obseruabit adiplebit. & non cōtraue

niet aliqua ratione uel causa de iure uel de facto. Item ꝙ non dicet uel opponet ipse phi: ꝙ pro minori fuerit obligatus: certificatus & sciens ipsum antonium minorē esse & nullam aliam cōtrariam exceptionem uel defenssionem seu negationem iuris ul' facti specialem uel generalem contra predicta uel aliquod predictorū in aliquo faciet uel opponet: sub pena c: li: bo: stiplatōe promissa & refectōe dam̄n: & expeñ: litis & extra . & obligatione omniū bonoꝝ suoꝝ & pena soluta ul' ñ predcā oīa & sigl'a ꝑdurēt: firma: : Rn̄s beneficio noue constitutionis. de fideiussoribus. exceptione doli conditioni sine causa in factū actōi & ōi alii auxilio:

Instrumentuꝫ uenditionis rei siue reꝝ uēditaꝝ cuꝫ aliquibus adiectionibus ꝑtinentibus ad ipsas

Ntonius de. uen. & tra iure ꝓprio īppetuū cor. ꝑ se & suis heredibus recipienti domū unam: positam ī strata castilionis in tali parrochia cuius tales dicuntur confines: ab uno latere possidꝫ N. ab alio. N: ab aliis duob⁹ lateribus sūt uie publice cū medietate androne siue muri: posite uel positi inter ipsā domum uenditā & domuꝫ dicti N. & ipsā medietatē eiusdē ādrone siue muri. Item unā aliam domū positā in cōtrata sācti dn̄ici cum orto curia & uiridario & quadā domūcula parua posita p⁹ ipsam domū & ortū: curiam & uiridariū. quorum oīum tales eē dn̄r confines: & c. ponendo confines q circūstant non solū ipsi domui sed etiam oib⁹ q̄ post eam posita sūt: qbus cōfinibus positis. subsequētur: dices: ad ha. te. po: & c. ꝓut predictoꝝ īstroꝝ doctrina superior exprimit

Instr̄m cōcessiois ad ipsā rē spectāt' cui debet' conditio uel seruitus

Nto. de: ue. & tra. si ꝓpriuꝫ īppetuum. si cōdititiū ūde ꝑtinuerit saluo iure dn̄i in pēsionē & renouationē: cor per se & suis heredibus recipiēti & ementi domū unam positam in tali loco. cuius tales sunt confines: ab uno latere possidet p: ab alio. n: a tertio & quarto sunt uie publice cum omni iure & actōe

seruitutis & conditionis & cū omni conditōe & ſuitute q̄ ipſi dō
mui debetur ī domo & aduerſus domū dicti t. poſitam iuxta hāc
domū uēditam. quā ſeruitutē & ius tale dixit & conuenit eſſe. vʒ
ꝙ ipſa domus dicti t. extolli uel eleuari nō pōt: ne dicta domꝰ uē
dita luminibus officiatur. ad ha. te. po. & qcqd ſibi & ſuis heredi
bus deīceps placuerit perpetuo faciēdū cū omnibus & ſingulꝭ q̄ ī
fra predictos cōtinētur confines uꝉ alios ſiqui forēt acceſſibuꝰ &
egreſſibus ſuis uſq; in uias publicas: & cū oībus & ſingulis q̄ hēt
ſuper ſe uꝉ infra. ſeu intra ſe in integrū: & cū omni alio iure & ac
tione uſu ſeu requiſitione ſibi ex ea uꝉ ꝓ ea re aut ipſi rei mō ali/
quo ꝑtinente: Inſuper idē uenditor dedit uen: ceſſit & cōceſſit ei/
dē ēptori dictā ſeruitutem & ius omneq; aliud ius & actionē rea
lem & ꝑſonalē utilē & directā: ꝙ & quā hēbat uꝉ hr̄e poterat in
dcā domo & aduerſus ipſā domū dicti t: ſiue ipſū t: & qnālibet
poſſeſſionē eiuſdē domus & quālibʒ aliā ꝑſonā noīe & occōe dic
te ſeruitutis & cōditionis: Cōſtituēs eū ꝓcuratorē tā q̄ ī rē ſuam
& ponens ipſū in locū ſuū: ita ꝙ amō ſuo noīe actōibus utilibus
& directis poſſit predictoꝝ occōe aduerſus quoſcūq; agere expiri
excipere. replicare: cōſeq & ſe tueri & oīa & ſiglꝛa facere quēadmo
dū ipſe poterat. ꝓ precio c: li. bo. qđ preciū dictꝰ ēptor p̄ntialiter
dedit & ſoluit ipſi uēditori ꝓut ipſe uēditor cōfeſſus fuit tātā eſſe
q̄titatē. exceptione ſibi nō dati & ſoluti precii dictaꝝ reꝝ & omī
alii auxilio oīo r̄ns. Quā rē dictꝰ uēditor ſe noīe eiuſdē ēptoris ꝯ
ſtituit poſſidere uſquequo ipſiꝰ rei poſſeſſionē acceperit corpora
lem. quā accipiēdi ſua auctoritate & retinēdi deīceps oīmodā de/
dit: ꝓmittēs ꝑ ſe & ſuos hr̄des dcō ēptori ꝓ ſe & ſuis hr̄dibus ſti
pulāti litē uꝉ cōtrouerſiā ei uꝉ ſuis hr̄dibus dedcā re ſeu ꝑte ipſius
ullo tēpore nō īferre nec īferēti cōſentire: ſʒ ipſā rē ſeruitutē &
ius ei & ſuis hr̄dibꝰ ab oī ꝑſona & uniuerſitate lt̄ime deffēderꝭ au
torizare & diſbri. & predcāʒ uēditionē & ceſſionē & oīā & ſigula
ſupraſcripta ꝑpetuo firma & rata hr̄e & tenere & cet: ut ſupra in
primo inſtrumento uenditionis

Instrm ueditiois partis p idiuiso alicuius rei

Nto:de:uen:& tra:iure pprio iperpetuum cor. p se & suis heredibus recipienti & ementi medietate p idiuiso uni⁹ pecie terre pratiue posite i curia cesetolis in tali loco. cuius totales pecie terre tales sunt confines:& c:qua pecia possidebat p in diuiso cum iac:ad ha:te.po. & qcquid sibi & suis heredibus deinceps placuerit perpetuo faciedu:cu oibus & sigulis que ifra pre dictos continetur confines ul alios siqui forent accessib⁹ & egressibus suis usq; in uia pu.quatu ad ipsa medietate p indiuiso spectat.& cu omnibus & singul q pro ipsa medietate indiuisa habet super se ul infra seu itra se i itegru oiq; iure & actione usu seu requisitione sibi ex ea uel pro ea pte uendita mo aliquo ptinete . p precio.l.li.bo. qd preciu ide uenditor cofessus & cotetus fuit se ab ipso eptore habuisse et recepisse .excep:sibi non dati non soluti precii omnino renuntians:Qua rem pro dicta parte uendita idem uenditor se dicti emptoris nomine constituit possidere donec ipsius rei pro eadem pte possessione accepit corporale.qua accipiedi sua auctoritate p retinendi deinceps ei licetia oioda dedit. pmitens p se & suos hrdes dco eptori p se & suis hrdibus stipulanti lite uel controuersia ei uel suis hrdibus de dicta re uendita ullo tempore non inferre nec inferenti cosentire.sed ipsam re ueditam ei & suis hrdibus ab oi hoie & uniuersitate deffendere: & c.ut supra i primo istro ueditiois rei

Instrm ueditionis p idiuiso alicuius rei

Nto:de:ue:& tra:iure pprio iperpetuum cor. p se & suis hrdibus recipienti & ementi:tertiam pte ciuiusdam dom⁹ posite in uario:cuius totalis domus tales dicuntur esse confines a mane possidet Io:a meridie pe.a sero:n:a septetrione e uia pu: :s.dicta tertiam partem ipsius domus a latere mane iuxta predictu I. put termini i anteriori & posteriori muro positi difiniut & designant:que tertia:pars est i anteriori facie latitudinis quiq; pedum & i posteriori totide siue triu pedu & iiii:ucia;:ad ha:te

pos: & quicqd sibi & suis heredibus deinceps placuerit ppetuo faciendū. & cū oibus & singulis que infra cōfines & terminos predcē ptis uendite cōtinent accessibus & egressib⁹ suis usq; in uiam publicā: & cū omnibus & singulis que ipsa ps uēdita habet sup se uel infra seu intra in ītegꝝ oiq; iure & actione usu seu requisitiōe sibi ꝓ ipsa re aut ipsi rei uēdite modo aliquo ptinente: ꝓ precio & c. ut supra in primo instrumēto uēditionis per oīa:

Instrumētum uenditioīs facte a ꝓcuratore de re cuius ps ē ꝓpria & ps cōditicia quā uelit ptes ex primi ꝯctu

Nto: ꝓcurator phi:. cōstitutus ab ipso spālr ad īfrascripte rei uēditionē & ad oīa & sīgula infrascripta facienda ut patet instrumēto scripto manu talr not: procuratorio noīe dcī phi: de: uē: tra: cor. ꝓ se & suis hrdibus recipiēti & ementi peciā unam terre uineate positā in barbi: in loco qui dicit uallr quā esse dixit & cōuenit decem esse tor: salua ratione pluris minoris ue: & eiusdē tales esse cōfines a mane possidet I: a meridie n: a sero & septētrione sunt uie publice: s: tres tor. ex dicta uinea uersus mane dictū I. iure emphiteotice cōditioīs pēsioīs & renouatioīs debēde dcē ecclē sācti petri. residuū uero dicte uinee iure proprio īppetuū ad hn̄: te. po. & qcqd sibi & suis hrdib⁹ deinceps placuerit ppetuo faciēdū. cū oibus & sīgulr q̄ īfra predcōs terminos siue cōfines cōtinentur ulr alios siqui forent accessib⁹ & egre: suis usq; ī uiā publicā: & cū oib⁹ & sīgulr q̄ habet sup se l īfra seu ītra se in integrū oiq; iure & actione usu seu requisitione ipsi rei modo aliquo ptinente: ꝓ precio. xxv. lib: bon: ꝓ q̄libet tor: ꝙ capit in summa lib: Cl: bo: qd̄ preciū fuit confessus & cōtentus dictus ꝓcurator ꝓcuratorio noīe dicti phi. ab ipso cor: hūisse & recepisse excep: sibi nō dati & non soluti precii omnino renuntians Quam rem idem antonius ꝓcuratorio nomine dicti phi. se pro ipso cor. & eius noīe constituit possiderē donec ipse: n: ipi⁹ rei poss accepit corporalē: quā accipiēdi sua auctoritate & rtinēdi deinceps

ei licētiā omnimodā dedit: Promittens ꝓcurator noīe dicti phi: dcō cor: ꝑ se & suis hr̄dibus stipulāti litem uel controuersiā. &c. ut supra ī primo īstro ueditioīs: usq; ad bonoꝝ obligationē & tunc ita dices. ꝑ quibus oibus & singulis firmiter obseruandis. idem procurator ꝓcuratorio noīe ipsius. phi: obligauit dicto em ptori oīa bona ipsius phi: Et nota ꝙ si ptes nō dixerint expres se ꝙ specificent in contractu: que ps sit ꝓpria: & q̄ cōditicia: tūc ꝑ minori breuitate dices: dedit uē: & trad: quod ꝓpriū īppetuū qd̄ cōditiciū uñ ptimuerit: saluo iure dñi ī pēsiōe & renouatōe

Instrumentū uēditioīs hedifitii domus facte ab aliquo ꝑ se & uice & noīe alicui⁹ uł aliquoꝝ absētiū & ꝓcura tor alio ꝓcuratorio nec ementi

Ntonius ꝑ se & uice & noīe phi: &: Nteius frīn: de. ue: & tra. cor: ꝓcuratori t: ad hanc emptionē precii solutionē & omnia & singła īfrascripta facienda & recipiēda specialiter con stituto ut patet instrumento scripto manu talis not: ꝓcuratorio nomine ꝑ ipso recipienti & ementi. edificiuȝ unius dom⁹ situm super terreno eccłe sancti ioānis ī monte. in parrochia sancte lu cie. in contrata que dicitur cāpus: cuius edificii & solii super qd̄ situm est idem edificium: tales dixit esse confines. ab uno latere possidet talis: ab alio & tertio & quarto & tał & tał: ad ha. te: pos: & quicqd dcō t. & suis heredibus deīceps placuerit ꝑpetuo faciē dū cū oīb⁹ & sīgulis ad ipsū edificiū spectātibus & cū oī iure & actōe sibi pro ipsi edificio ptinēte: saluo tamen iure dicte ecclesie sancti ioannis in ipso edificio & terreno. & in penssione ex ipso terreno debenda que est & esse debet in singulis annis in x. ß: bo: pro pretio librarum xx: bon: quod pretium dictus uenditor con fessus & contentus fuit se ab ipso cor. procuratorio nomine dcī t: soluente habuisse & recepisse exceptioni sibi non dati &: nō so luti precii oīo renuntiās: Quod edificium idem uēditor se no mine ipsius coradi procuratoris dicti t: constituit possidere do-

nec ipsius rei idem cor: ꝑ dcõ t: aut idẽ t. possessionem accepe-
rit corporalem: q̃ accipiendi sua auctoritate & retinendi deiceps
ei licentiã omnimodã dedit. Promitens per se & suos heredes ei
dem cor. ꝑcuratorio nomine ipsius t: stipulanti litem uel cõtro
uersiam dicto t. aut eius heredibus de dicta re ullo tempore non
inferre nec inferenti consentire: Sed ipsam rem dicto t. & heredi
bus eius ab omni homine & uniuersitate legitime deffendere au
torizare & disbrigare & predictã uẽditionem & omnia & singl'a
suprascripta & c: ut supra in primo instrumento uẽditionis

Notule q̃ ĩteruenire dicuntur ĩ uenditõe facta a
tutore de re pupillarii

Via hec circa uenditionem rei pupillaris consideradã sũt
notandum & diligenter attẽdendũ est ꝙ res pupilli uen
di debet ob es alienum. aut obeuidentem utilitatem pupilli cã
cognita ꝙ ita sit & ꝙ non sit res mobiles ĩ hereditate comode uẽ
dende: & ꝙ subastentur legitime res. i: publice preconizentur ĩ
palatio cois aut ĩ cõtrata ubi habitat pupillus: ut plus offerẽti de
tur & ꝙ presens sit creditor qui recepturus ẽ pẽc: precii si uendi'
ob es alienũ. aut ꝙ causa. quia uendit' assignetur & ꝙ ipsa uendi
tio fiat corã pretore uel iudice decretum & autoritatẽĩterponẽte

Instrumẽtũ uẽditioĩs facte' a tutore de re pupilli

Vm: N. pupill' fili' & heres quõdã: p. teneret' hr̃ditario
debito. c. lib. bon. dñe Ia. mr̃i sue ꝑ dotibus suis ex instr̃o scripto
manus talis not. Item ĩ. x: lib: bo: ipsi matri sue a dcõ eius patre
iure legati in eius testamẽto relictis scripto manu talis not: & ur
gente ipsa creditrice creditum sibi solui oporteret pro ipso debi-
to persoluenti aliqua ex dicti pupilli possessionibus uendi eo ꝙ ĩ
ipsius hr̃ditate aliq̃ res mobiles comode uẽdẽde ad ipsi' debiti sa
tisfactõꝫ ñ essẽt: & ĩfrascriptã rẽ uẽdeꝛ poti' quã altã ex posƀ: dcĩ
pupilli:

taz ratione precii q̄ ratione usufruct⁹ utili⁹ sit eidē: atq; īfrascri: re legitie subastata n̄ apparuerit q sq̄ ali⁹ pret̄ īfrascriptū ēptorē q plus īfrascripto precio offerret ul' dare uellet ut de ipsa subastatōe pz publica scripta māu tal' not. de his oībus & sīgul' ea ita uera esse dn̄o scacauello iudici & assessori dn̄i ricardi: pōt. bo. tā p īuentariū ostēssiōez: q̄ alia plenissīa fide fcā Idcirco anto: tutor dicti pupilli: ut pz eū tutorem eē tā ex dcō testamēto: q̄ īstro siue decreto eiusdē tutele scripto manu tal' not. āte ipsius iudicis p̄ntiam cōstitutus tutorio noīe ipsius pupilli. de uē. & tra. iure proprio imppetuū cor. p se & suis hr̄dibus recipiēti & emēti: Petiam unā terre uineate poītā in ptinētiis sancti rophilii i loco qui dr̄ sic: q̄ idem tutor eē dixit & conuenit x. tor: ita tamen q si pl⁹ siūt cedat in hāc uēditionē ēptore preciū adente pro rata: Si uero min⁹ p rata preciū adimatur uel restituat' si fuerit exsolutū & e iusdez tales eē cōfines ab uno latere possidet tal': ab aliis trib⁹ tal' & tal': ad hn̄dū te: po: & qcqd emptori & suis heredibus deinceps placuerit perpetuo faciēdū. & cū oībus & singulis q̄ īfra predcōs ɔtinēt' cōfines ul' alios siqui forent accessib⁹ & egressib⁹ suis usq; in uias publicas & cum omnibus et singulis que habet super se ꝉ infra: seu intra se in integrum omniq; iure & actione: usu seu requisitione ipsi pupillo ex dicta re: siue ipsi rei modo aliquo pertinente: p precio: xii. libra. bono: p qualibet torna: quod capit in summa: cxx: libr: bonon̄: de quo precio dicctus emptor. mandato dicti tutoris ibidem & in presentia dedit & soluit dicte domine Ia. cxx: lib: bonon̄: in satisfationez eius q ex dote & legato pre dictis: a dicto pupillo habere debebat prout ipsa domina Ia: confessa & contenta fuit tantam esse quantitatem dicto instrumento dotium ab ea dicto tutori restituto ibidem: q ex nunc esse uoluit inefficax & canzellatum: ressiduum uero dicti precii idem emptor dicto tutori persoluit in utilitatem dicti pupilli specialiter conuertendum prout idem tutor confessus fuit tantam esse quātitatem quam rem idem uenditor siue tutor tuturio nomine

ipsi' pupilli se ꝑ ipso ẽptore & ei' noĩe ɔstituit possideꝛ: usq̄ quo ipsius rei possessioné accepit corporalé. quã accepiẽdi sua auctori tate & retinendi deĩceps ei licẽtia plenã dedit: Promitens tuto rio noĩe ipsius pupilli dcõ ẽptori ꝑ se & suis heredibus stipulãti & c: ut supra ĩ primo ĩstr̃o uẽditõis usq; ad bonoꝝ obligationem & tũc dices ꝑ qb' oĩbus & singul' firmiter obßuãdis: idem tutor obligauit dicto ẽptori oĩa bona dicti pupilli: Ceteꝝ ad robur oĩ um predictoꝝ dictus iudex predicte uẽditioni & precii solutõi & omnibus & sigul' suprascriptis suã & coĩs bononie. auctoritatẽ interposuit & decretũ Item nota q̄ si contigerit curatorez fur di & muti & furiosi uel mẽtecapti rem huiusmõi pſõaꝝ uendere cum hoc sit q̄ tal' curator habeat facere inuentarium & rationez administrationis sue reddere ab boni pretoris solertiam & caute lã spectabit q̄ heedem solẽnitates in ipsa uenditione seruẽtur ut in precedẽti uẽditiõe rei pupillaris. & q̄ etiam ita fiat hẽt ẽptor ꝑ maiori sui securitate hoc fieri ꝑcurare: Verum quia huiusmo di uẽditiones raro cõtingũt. huius instrumenti per ordiné series ommittitur: quia si contingerit poteris illud elicere mutatis per sonis satis leuiter ex predicto

Instrumẽtum uẽditionis facte a cõmissariis & licentia uẽdẽdi & autoritatẽ hñtibus a testatore

Vm ãtonius ĩ eius testamento: C: lib: bon: ꝑ ipsius aĩa re liquisset distribuẽdas ꝑut in ipso disposuit & legauit p ma nus. Io: & phi: quos suos ad hoc exequendum cõmissarios statu it & reliquit: Dãs eis plenam & liberam potestatẽ licẽtiam & au ctoritatem uẽdẽdi alienãdi: & obligãdi de bonis ipsius testatoris & de qb' uoluerĩt siñ ɔditõe hr̃dũ aut alteri' pſõe p ipsis legatꝛ soluendis ut hoc patet p idem testamentũ eius scriptum manu tal' not: . Et idẽ comissarii. Io. & phi. testatoris uoluntate fidel'r ad ĩplere. & ipsius aĩaz & seipsos de huiusmodi fideicommisso ue locit' exonorare uolentes cum per aliam uiam comodiorem illis uelociorem de bonis ipsius testatoris pecuniam pro ipsius

legatis soluẽdis pcipere neq̃at uel hr̃e. ex ptãte licẽtia et auctori-
tate eis ab eodem testatore tradita ut supi⁹ ɔtiet̃ comissario noĩe
olĩ anto: supradcĩ. dedert̃ uẽ: tra: n: domũ unã ex boĩs seu ex hr̃di
tate dcĩ ãto: põitam in tali loco ĩfra tales cõfines & c: ut supra in
primo instrumẽto uẽditionis usq; ad preciũ & ĩ precio dicet̃: & ꝑ
precio. c: lib: bo: qđ preciũ dicti comissarii cõfessi & cõtẽti fuert̃
se ab ipso ẽptore hũisse & recepisse dãdũ & soluẽdũ ĩ satisfatiõm
& solutionẽ legatoꝝ aĩe anto: supradcĩ &c: ut supra ĩ primo ĩstr̃o
uẽditioĩs facte a ꝓcuratore solo noĩe officii mutato

Instrumẽtũ pmutatioĩs rei ꝓprie ꝑ recõditicia

Nto: de: tra. & pmu. iure ꝓprio ĩperpetuũ. n. ꝑ se & suis
hr̃dib⁹ recipiẽti domũ unã poĩtã ĩ tali loco. cui⁹ hi dñr cõ
fines: & c: ad ha: te. po: & qcqd sibi & suis hr̃dibus deĩceps placu
erit perpetuo facieñ cũ oĩb⁹ & singul' q̃ ĩfra predcõs cõtinẽt̃ cõfi
nes l' alios si q forẽt accessibus & egressi: suis usq; ĩ uiã pub. & cũ
oĩbus & singul' q̃ hẽt sup se uel ĩfra seu ĩtra se in integꝝ õiq; iure
& actõe usu seu reqsitõe sibi ex ea re: aut ipsi rei mõ aliquo ptinẽ
te. spãliter noĩatĩ ꝑ una pecia terre uineate poĩta ĩ tali loco. ĩfra
tales cõfines: q̃ dict⁹: n: dedit & pmutauit iure ẽphiteotice cõditi
onis & pẽsioĩs & renouationis debẽde tali eccl'e: ipsi ãto. ĩ cãbiuz
ad ha: te. po: & qcqd sibi & suis heredibus deĩceps placuerit faci
ẽdũ cũ oĩbus & sigul' q̃ ĩfra predictos cõtinẽt̃ cõfines. ul' alios si
qui forent accessi: & egressi: suis usq; ĩ uiã pub: & cũ oĩbus & si-
gul' q̃ hẽt sup se uel ĩfra seu intra ĩ ĩtegꝝ oĩq; iure actõe: usu seu
requisitione sibi ex ipsa re aut ipsi rei modo aliquo pertinente
Qui predicti antonius & cor. s: unusquisq; eorum uicisim alteri
us nomine rem a se permutatam & datam constituit possidere
usquequo eoꝝ rei sibi pmutate & date: possessiõez accepit corpo
ralem. q̃ accipiẽdi ꝓpria auctori: retinẽdi deĩceps un⁹ alt̃i adinui
cẽ licẽtiã oĩodã dedit: ꝓmittẽs. s. unus alteri adĩuicẽ solẽnib⁹ sti-
p'latõibus hĩc ĩde ĩt̃ueĩentib⁹ lite uel cõtrouersiã de re a se pmu

tata alteri ul eius hr̄dibus ullo tp̄e ñ īferre nec īferēti cōsētire. sȝ unusquisq; rē a se pmutatā alteri & eius hr̄dib⁹ adiuicē ab oī ho mīe & ūiuersitate legitīe deffēdere auctori. & disbri: & predcāȝ pmutatiōȝ & datiōȝ & oīa & sīgl'a suprascripta ppe. firma & ra ta hr̄e & tenere & ñ ɔ̄facere ul uenire p se uel alios aliq̄ rōe ul cā de iure l de fcō: Sub pe: c. lib. bo: stipulatōe adīuicē īter ipsos p missa q̄ soluta ul ñ rata maneāt oīa suprascripta: Itē reficere & re stituere un⁹ alteri adīuicē oīa & sīgl'a dāna expēs ac ītereē lit & ex tra p qb⁹ oībus & sīgul firmit obsuādis obligaū unus alteri ad iuicē oīa sua bōa

Instrumētū rei pti pmutate & pti uendite rubrica

Nto: de. tra: pmu: & uēdi: p pte uidelȝ pmutās & p pte uēdēs iure pprio iperpe. n: p se & suis hr̄dib⁹ recipiēti: pe tiā unā terre pratiue positā ī tali loco q̄ eē dixit & ɔueīt: xx: torn: & ei⁹dē tal eē cōfi: &c: ad ha. te: po: & qcqd sibi et suis hr̄: deice: placuerit ppetuo faciē: cū oīb⁹ & sīgul q̄ īfra predcōs ɔtinēt cōfi: ul alios siq forēt: acces & egres suis usȝ ī uiā publicā. & cū oīb⁹ & sīgul q̄ hēt sup se l īfra seu ītra se ī ītegꝝ oīq; iure & actōe usu seu reqsitōe sibi ex ea re aut ipsi rei mō aliquo ptinēte: Et hoc noīati p una domo poita ī tali ɔtrata. c⁹ hi sūt cōfi: & c: & p: xx: lib. bo: noīe addictōis siue melioramēti: q̄s lib: xx: dictus. n: cōfes fuit & cōtē. se ab ipso. n: hūisse & rece: excep: sibi ñ date & ñ solu te & q̄titat oīo Rn̄s Quā predcāȝ domū dictus. n. dedit & tra di: & pmu: iure pprio īppe: eodē mō ī cābiū dcō: n: p re & suis hr̄. recipiēti: ad ha: te. po: & qcqd sibi & suis & here: deīcep: pla cuerit ppetuo faciē: cū oīb⁹ & sīgul q̄ īfra predicōs cōtinēt cōfi: ul alios siq forēt acces: & egress. suis usȝ ī uiā pu: & cū oibus & sīgul q̄ hēt sup se l īfra seu ītra se ī ītegꝝ oīq; iure & act: usu seu reqsitōe: sibi ex ea re aut ipsi rei mō aliquo pti: Qui predcī. n. & cor. et c. ut supra p oīa px. dcō īstrō: : Et no: diligēt puiden dū permittere ī huiusmōi instrumītis rē que permutat et uēdit et illā preponere q̄ solūmō pmutat eo q̄ precedeȓ dȝ res preciū

& quia etiā magis ornate & ordinate ꝓcedet tibi series īstrumēti

Instrumētum donationis insolutum

Ntonius dedit et tradidit in solutum iure proprio imper petuum. Corado pro se & suis heredibus recipienti domū unam positam in tali contrata: cuiꝰ tales dicuntur confines &: c: ad habendum tenendum possidendū. & quicquid sibi et suis heredibus deinceps placuerit perpetuo faciendum cuꝫ omnibus & singulis que infra predictos cōtinent̄ cōfines uł alios siqui forēt accessibus et egressibus suis usqꝫ ī uiam publicā et cū oībus & singulis que habet super se uł īfra se intra se ī ītegꝵ omniqꝫ iure & actione usu seu requisitione sibi ex ea re aut ipsi rei modo aliquo ptinēte Et hoc ꝓ: c: lib: bon: quas dictus anto: Cor: predicto ex cā mutuationis: daī soluere tenebatur ut pꝫ instr̄o scripto manu talis not. Actū fuit iter ipsos ubi penes dictū cor. & eius hr̄des & successores ꝑpetuo remanere debere q̄tenꝰ ex eo semp pateat eiusdē datiōis cā īsolutū & ut p illud & cū illo ipse cor: dictā domū deffēdere possit. cōtra predicti anto: hr̄des et successores & alios quoscūqꝫ ꝓ tēpore apparerent n̄ ut ex eo fiat ulterius exactō debiti nisi in casu euictionis si se queretur de ipsa uel de parte ꝓ rapta ꝗ instrumētū dictꝰ cor: ꝓ dcō āto. restituit ibidē & pn̄ti corā me not: & testibꝰ īfrascript: uolēs & mādās illud ex nūc eē nullius ualoris atqꝫ momēti & hītū īefficax & cāzelatū Quā domū dictꝰ āto. se noīe dicti cor. cōstituit possidere usqꝫ quo &c. ut supra in primo instrumēto uēditionis noīando sēper istos cōtrahentes ꝓpriis nominibus

Instrumētū uenditionis solius dominii et proprietatis

Nnto: de. uen. & tradi. corado pro se & suis heredibus recipienti: Domum unam & proprietatem unius domꝰ site in tali loco infra tales confines et c: quā domū dictꝰ cor: hēbat ab ipso anto: in feudum ad hn̄dū tenēdū possidēdū & c. ut supra

per omnia in primo inſtrumento uenditionis . mutato ſolūmō capitulo de: poſſeſ: in quo ita dices: cuius rei poſſeſſiōꝫ q̄ idē cor. habebat: ipſe antonius ei confirmauit: ut deinceps ſuo nomine poſſideat ſicut uerus proprietarius. dominus & poſſeſſor

Inſtrumētū uenditionis rei ad cuius uēditionem ī caſibus ſe obligat uēditor & in caſibus non & ceſſionis iuris cōtra actorem

Nto: de uē. & tra. iure ꝓprio & imperpetuū Cor: pro ſe & ſuis heredibus recipienti. domum unam ſitam in tali loco uel contrata. cuius hi dicuntur confines & cō: Quam domum dictus antonius emit a philpo . unde patꝫ inſtrumento ſcripto manu talʼ not: ad habendum tenendū poſſidendū &c: ꝑ oīa ut in primo inſtrumento uenditioīs habetur uſqꝫ ad locum ubi dicitur . ꝓmittens: & tunc ita dices. ꝓmittēs dicto emptori ꝓ ſe & ſuis heredibus ſtipulʼ. per dictam rem ei & ſuis heredibus: tam in proprietate q̄ in poſſeſſione: legitime defendere aucto. & diſbri. ab omni homine perſona uel uniuerſitate cui uel quibus ipſa res oblagata foret ex aliquo cūtractu ulʼ obligatione īita & facta ab ipſo anto: aut aliquo alio eius nomīe ſiue cui uel quibus eſſet uel diceretur eſſe aliquod ius acquiſitū in ea ex perſona ipſius anto: uel eius occaſione: Et quia actuꝫ eſt inter ipſos antoniū & cor. ut non teneatur ipſe antonius de euictōe ipſius rei. nec etiam precii ad reſtitutionem in aliis caſibꝰ q̄ predictis: Ideo dictus antonius: dedit ceſſit. tranſtulit & mādauit ex cauſa uenditioīs & precii ſupradcī ipſi cor: pro ſe & ſuis heredibus recipienti omnia iura & actiones reales & perſonales utiles & directas que uel quas habebat uel habere poterat contra dictum phi: auctorem ſuum & eius heredes & in ipſius bonis nomine & occaſione uenditionis & promiſſionis de legitima defēſſione ipſius rei: & omniū & ſingularum ꝓmiſſionū & obligatio

num sibi ab ipso phi. factarum in predicto instrumento scripto manu talis not. Item aduersus omnem aliã personam que ei aliqam renũtiationem ꝓmissionem uł obligationem fecisset ĩ dicto instrumento cõstituens eum ꝓcuratorẽ tamq̃ in rem suaꝫ & ponens ipsum in locum suũ ita ꝙ amodo suo nomine actionibꝰ utilibus & directis: possit aduersus dictum phi. & eius heredes & in ipsius bonis & cõtra quanlibet aliam personam predictorũ ecclie agere. experiri excipere replicare consequi & se tueri: & oĩa & singula facere quẽadmodum ipse poterat: Et ꝓmittens ipse coradus. ꝑ se & suis heredibus stipulanti. predictam uenditionẽ cessionem & omnia & singula suprascripta perpetuo firma & rata habere & tenere & non contrafacere uel uenire aliqua ratione uel causa de iure uel de facto sub pena tali & c: Si uero fiat solũ modo ꝓmisio de deffensione rei in casibus predictis: & non sit necessarium cessionẽ predictam fieri sicut est quãdo uenditor re uendit ex pacto emptori rem quã ab eo emerat. Et cessionẽ predictam non facies: sed omnia alia scribes sicut in dicto ĩstrumento notãtur usqꝫ ad locum ubi dicitur: & quia actum est: in quo loco ita dices. hoc expressum inter eos acto: & ipsi anto: ab eodẽ corado per pactum remisso ꝙ idem ãtonius. uel eius heredes non teneantur sibi ad euictionem ipsius rei. uł ad precii refectionem in aliis casibus q̃ predictis: Quãreꝫ uenditionem & omĩa & singula suprascripta ꝓmisit & c:

Instrumentum uenditionis quedam in se pacta continens & ualde utilia que sepe inter partes aguntur

Ntonius de. uen: & tradidit cor: ꝑ se & suis heredibus recipienti domum unã sitam in tali loco. cuius tales dicuntur confines: & c: iure ꝓprio ĩperpetuum. Item petiam unã terre uineate positam in tali loco infra tales confines: & c: iure ẽphiteoti ce conditionis: pensionis & renouationis debẽde eccłe sãcti ꝓculi

ad haben:ten & pos:& c:usq; ad locum ubi dicitur: ꝑmittens & tunc ita dices: ꝑmittens per se & suos heredes dicto emptori ꝓ se & suis heredibus stipulanti. litem uel controuersiam ei aut ei' heredibus de dictis rebus aut aliqua uel parte ipsarum ullo tem poee non inferre nec inferenti consentire. Sed ipsas res & quan- libet ipsarum ei & suis hrdibus ab omni hoīe & uniuersitate legi time deffendere aucto. & disbri. & uacuā possessionē traddere: & ipsum emptorē ī possessionē facere potiorē. & si quo tēpore lis uel questio aut controuersia: tā per libelli oblationem q̄ alio quo cunq; modo moueretur eidē emptori: aut eius heredibus de dicť rebus aut aliqua eaꝝ uel ꝑtem ipsaꝝ. ipsam litem questionē ꝯtro uersiam & libellū & omnē causaȝ qñcūq; & quociēscūq; ei denū ciatum fuerit in se reciprre: & ī eadē causa & ipsius rei deffenssio ni se offerre & in cā uel causis tam principalibus q̄ appellationi- bus sistere usq; in finem omnibus suis expensis: ꝙ si non fece- rit aut propterea aut ꝓ ipsa re uel rebus deffendendis idem emp tor uel eius heredes damnum aliquod pateretur uel expensas a liquas faceret in iudicio siue extra: ipsum damnum & expensas: ad integrum eis retinere tam si res foret euica q̄ non: quia inter ipsos actum extitit & conuentum remissa ex nunc per pactum dicto emptosi appellandi necessitate si super euictione pronun ciari contingerit contra eum & actio inter eos expressim ut non possit dicere dictus uenditor ꝙ eidem emptori facta fuerit iniu- ria uel iniusticia si res ipse aut aliqua ipsarum euiceretur ab eo. aut ꝙ eius culpa uel negligentia sit euicta: ꝙ si contra eum super euictione fuerit lata sententia infra terciū diē postq̄ eidem anto nio denunciatum fuerit: predictum precium cum pena dupli & omni interesse ipsi cor: ad integrū restituet & persoluet. preterea si aliquo tempore apparuerit ex ipsa re conditia pensionis & re- nouationis per ipsum uenditorem uel eius actores debitam pen sionem & renouationem datam & factam debitis temporibus ñ

fuisse & ppterea contingeret ipsum auctorem uel heredes eius damnum aliquod substinere conseruabit eum penitus sine dam no: quam uenditionem & omnia & singula suprascripta. pmisit dictus uenditor ipsi emptori pro se & suis heredibus stipulati fir ma & rata perpetuo habere tenere: obseruare adimplere & non ɔ trafacere uel uenire per se uel alium aliqua causa uel ingenio de iure uel de facto in iudicio siue extra. sub pena c. lib: bon. stipulā ti in singulis capitulis huius contractus insolidum pmissa que tocieus comitatur & exigi possit in singulis capitulis quotiens cō trafactum fuerit & pena soluta uel non: rata maneant omnia & singula suprascripta: Item refficere & restituere sibi omnia & si-gula damna & expen̄: ac interesse litis & extra. p quibus omnib⁹ & singulis firmiter obseruandis obligauit eidem omnia bona sua:

Instrumentum donationis interuiuos

Ntonius dedit tradidit & donauit pure & libere sim-pliciter inter uiuos & irreuocabiliter iure proprio imp petuum corado pro se & suis heredibus recipienti do-mum unam positam in tali cōtrata: cuius tales dicuntur confines et ce. ad tenendum possidendum & quicquid sibi & suis heredi-bus deinceps placuerit perpetuo faciendum cum omnibus & sin gulis que infra predictos continentur confines uel alios siqui fo-rent accessibus & egressibus suis usq; in uiam publicam. & cum omnibus & singulis que habet super se uel infra seu intra se in integrum omniq; iure & actione usu seu requisitione sibi ex ea ł pro ea re. aut ipsi rei: Quam rem idem antonius: se ipsius cora: nomine constituit possidere donec ipsius rei possessionem acce-perit corporalem. quam accipiendi sua auctoritate & retinēdi de

nceps ei licentiam omnimodam dedit: promittens per se & suos heredes dicto cor ꝓ se & suis heredibus stipul: predictam donationem & omnia & singula suprascripta firma perpetuo & rata habere & tenere & non contrafacere uel uenire: per se uel aliũ aliqua causa uel ingenio de iure uel de facto. nec ipsam donationem ingratitudine uel causa aliqua reuocare: sub pena. c: lib. bo: stipulatione promissa & reffectione damnorum & expensarum litis & extra. & obligatione omnium bonorum suorum. & pẽa soluta uel non: predicta omnia & singula firma perdurẽt Nota tamen ꝙ si legitima rei donate deffenssione a donatore ꝓmittenda inter partes agatur partium uoluntates fideliter exequatis: ideo uero hoc in predicto instrumento ommissum est: quia solẽt donatores nolle multis obligationibus implicari: et multum nõ decet donatorium ad hoc niti. Item nota ꝙ donotiones reruꝫ ualentium ultra quantitatem quingentorum aureorum debetur cum insinuatione: id est decreto iudicis fieri secundum iuris ordinem. Verumtamen secundum leges municipales ciuitatis bononie. in omnibus donationibus excedentibus summaꝫ l. lib. bo solemnitates hec specialiter sunt conseruande. uidelicet ꝙ fiant coram iudice ꝓ tribunali in palatio sedente: & suam & comunis bononie auctoritatem interponente: & intersint. vii. testes boni & noti ex quibus põt te nõt: instrumenti auctorem sit unus tabellio. qui etiam proprio signo & nomine subscribere se rogetur: cuius iudicis auctoritas & tua & dicti tabellionis subscriptio ita fieret. s. ꝙ posito toto instrumenti tenore subsequentur dices: hec autem donatio secundum formam statuti bononie comunis super donationibus electi. ante pñtiam domini: s: iudicis & asses dñi. R: potestatis bononie in palatio dicti comunis eiusdẽ pro tribunali sedenti: publice fuit facta: qui iudex ad ipsius donationis robur & confirmationem eidem donationi suam & comunis bononie auctori: interposuit & decretum post hec positis: testibus

ſcilicet omnibus aliis ſex ſe ſubſcribet ille alter tabelliō ſub hac forma: Ego Io. imperi: auc. not: dicte donationi & omnibus predictis preſens ad hoc uocatus ſpecialiter & rogatus ſecundū formam ſtatuti predicti in ipſius donationis robur & teſtimonium publice me ſubſcripſi. demum pones ſignuʒ tuum & nomē ut in aliis inſtrumentis

Inſtrumentum conceſſionis inter feudum

Ominus aʒo eſtenſis & anchone marchio ob remunerationem obſequiorum multorum fidei & amoris circa eum & domum ſuam a dño Cor. acten⁹ preſtitoruʒ munuſculum dilectionis inter eos ex nunc perpetuo conſeruādū dedit & conceſſit in feudum & iure feudi ipſi domino cor: recipienti ꝓ ſe eius filiis & nepotibus & omnibus ex eo: & eis imppetuum deſcendentibus maſculis uidelicet legitimis dūmodo in nullam perſonam extraneam tranſferatur talem rem ſitam īfra tales cōfines: & c: ad haben: tenen: poſſi: & quicqd ſibi & eis ſaluo eo quod dictum ē & etiam ſaluo iure fidelitatis debito deīceps placuerit perpetuo faciendum cum omnibus & ſingul' que infra predictos continētur confines. uel alios ſiqui forent acceſſib⁹ et egreſſibus ſuis uſq; in uiam publicam: & cum omnibus & ſingulis que habet ſuper ſe uel infra ſeu intra ſe in integrum omniq; iure & actione uſu ſeu requiſitione: ſibi ex ea uel pro ea re aut ipſi rei modo aliquo pertinente: Quā rem ſe eius nomine conſtituit poſſidere donec ipſius rei poſſeſſionem acceperit corporaleʒ quam accipiendi ſua auctoritate & retinendi deinceps ei licentiā omnimodā dedit. Ceterū predictis omnibus ſic peractis ideʒ dominus in robur & firmitatem conceſſionis predicte cuʒ baculo uel ciroteca: ipſum dominum coradum de dicto feudo legitime inueſtiuit inſignum perpetue dilectionis & fidei īteruenīete

pacis osculo inter eos: promittens per se & suos heredes dicto. n ꝑ se & predictis ex eo descendentibus liberis legitimis stipulanti & recipienti litem uel controuersiam eis de dicta re uel eius occasione ullo tempore non inferre nec inferenti consentire sed ipsam rem eis ab omni homine & uniuersitate legitime deffender̃ auctorizare & disbrigare. & predictam concessionez & omnia & singula suprascripta perpetuo firma & rata habere & tenere & ñ contrafacere uel uenire per se uel alium aliqua causa uel ingenio de iure uel de facto: sub pena centum librarum stipulatione promissa. qua soluta uel non: predicta omnia & singula firma perdurent: Item refficere & restituere sibi omnia & singula damna & expens̃: ac interesse litis & extra. pro quibus omnibus & singulis firmiter obseruandis. obligauit eidem recipienti ut dictum omnia sua bona. Quam quidem concessionem & omnia & singula suprascripta fecit idem dominus azo pro eo: ꝙ dict' dominus Coradus: ibidem & in presenti ꝓmisit ipsi domino azoni & cõporaliter iurauit ad sancta dei euuãgelia ex nunc sibi & suis heredibus fidelem esse uassallum ipsumq; & heredes suos res iura & honores ipsorum pro posse fideliter conseruare. & nullatenus ꝙ in detrimentum & periculum siue damnum persone uel personarum. rerum iurium & honorum sui & suorum heredū uti posset aliquid per se uel alium contractare: uel modo aliquo machinari: imo si quos hec uel aliquod eorum tractare uel ordinare senserit q̃ uelocius poterit domino indicar̃: & quicquid sibi sub fide & credentia eius sibi ab eodem impositum fuerit secretum fideliter retinere: necnon personam res iura & honores suos aduersus quoscunq; excepto imperio romano comuni bononie: & his quibus prius fidelitatis dedito erat prius astrictus tueri & totis uiribus adiuuare. Et generaliter puram & ueram fidelitatem sibi & suis heredibus reddere ac per omnia impartiri.

Inſtrumentum confirmationis & pre deceſſoribus conceſſi

Dominus azo eſtenſis & anchone marchio filius quondam domini.an: predeceſſorum ſuorum uolens in bonis ueſtigia immitari: & acquiſitum atq; relictum ſibi per ipſos theſaurum ĩcompabilem amicos uidelicet & fideles oĩ qua poteſt cura & ſolicitudine conſeruare. lecto ſibi & ſeriatim ĩ eius preſentia inſtrumento conceſſionis in feudum idem domino cor: olim pater domini ph: a quodam dmino azone olim genitore ipſius domini marchionis de quadam pecia terre aratorie poſita in tali loco infra tales confines. & c: ut eodem ipſius cõceſſionis inſtrumento patet ſcripto manu talis not. : eandem conceſſionem & feudũ et ipſius rei poſſeſſionem: & omnia & ſingľa circa hec & in predicto inſtrumento ab ipſo genitore olim geſta utpote ꝓuide et benefacta ipſi domino phi. preſentis renouaᷣ cõceſſionis robore auctoritate pleniſſima confirmauit: & confirmãtionis & renouationis ſignum ipſum dominũ phi. de dicto feudo cum baculo legitime inueſtiuit. Promittẽs per ſe & ſuos heredes dicto domino phi: pro ſe & filiis eius: & pro omnibus ex eo deſcendentibus legitimis maſcuľ. ſtipulãti & recipienti predictam conceſſionem & renouationem & omnia & ſingula ſuprаſcripta perpetuo firma & rata habere & non contrafacere uel uenire per ſe uel alium aliqua ratione uel cauſa de iure uel de facto ſub pena: c: li: bono. ſtipľatione ꝓmiſſa & refectione damñ: & ex peñ. litis & extra & obliga. omnium bonorũ ſuorum & pena ſoluta uel non : predicta omnia & ſingula firma perdurent. Qui dominus phi. idem & in preſenti: de fide atq; fidelitate ſeruanda dicto domino Marchioni in omnibus & per omnia ut quodã

dominus cor: pater eius fecit & in predicto instrumento contine tur solemnem stipulationem ꝑmissioné fecit: & corporale pre/ stitit sacramentum post hoc incontinenti in signum seruande fi dei pacis inter eos osculum interuenit.

Instrumentum uéditionis facte
de uendendo seu de reuendéda
illi a quo eam emit

Vm Antonius uendiderit cor. quãdam domum sitaꝫ in tali loco cuius hi sunt confines. & c: ꝓ precio c: lib: bono: ut patet instrumento scripto manu talis notarii & licet in ipso instrtmento uenditionis sine aliqua cõditione pu ra uideatur tempore contractus uenditionis & in ipsa uenditiõe anteq̃ partes se ad alia diuertant negocia hoc tamé inter ipsos ac tum extitit & conuentum: uidelicet ꝙ predictus cor pacto ꝓmi/ sit & conuenit dicto ant: pro se & suis heredibus stipulanti: ꝙ si dictus antonius: hinc ad unum mensem dicto cor. precium resti tuerit supradictum. domum eandem idem cor: sibi pro ipso pre cio restituet atq; uendet & cartam uenditionis & traditionis ei fa ciet de re ipsa: & in ipsius rei possessionem corporal' ei restituet & reponet ita tamen ꝙ in dicta uenditione tunc temporis facien da promittet ipse coradus de legitima ipsius rei deffensione so solummodo ab illis personis quibus ex contractibus uel obliga tionibus ab eodem cor. initis esset res eadem obligata. uel quib⁹ ex persona eiusdem cor: foret in ea ius aliquod acquisitum. ꝙ si hinc⁹ ad unum mensem idem ant. dicto cor: precium non restitu erit antedictum ex tunc dictus cor: ad eandem rem restituendaꝫ & uendendam eidem an. nullatenus teneatur: sed ante dicta uen ditio ab ipso an: dicto cor. facta firma & ĩcõmutabilis perseuer̃t conditõe predicta & pacto ullatenus non obstante ꝙ ex tunc ĩefi cax sit: & idem cor. ab eo penitus absolutus. quia sic actuꝫ extitit

inter eos: Que omnia & singula suprascripta ꝓmisserunt uicissi .s: unus alteri & c: ut supra habes in instro arrarum

Instrumentum uenditionis seu re
uenditionis predicte

Vm antonius uendiderit cor. quandam domum sitaʒ in tali loco infra tales confinesr & c: ꝓ precio c. li: bon: ut patet instrumento scripto manu talis not: atq; post modum ex pacto inter eos facto. dictus cor. ꝓmisserit & conueñ rit ipsi ant: dictam domum ei restituere & uendere si deinde ad unum mensem ipse an. dicto cor. precium restituerit antedictũ ut habet alio instrumento scripto manu eiusdem not: patent: Cũq; dictus an. oblato precio dicto denunciauerit: ipsi cor. infra terminum ꝙ ei ex forma dicti pacti: dictam domum restituat at q; uendat. uolens ipse cor: promissionem a se factam fideliter ad implere. dedit uendidit & tra: iure proprio imperpetuum dicto an: ꝓ se & suis heredibus: recipienti dictam domum: ad ha: te po & c ꝓ cursus instrumenti uenditionis continet mutato solo capi tulo de legitima deffensione : quod capitulum ita pones sicut te docet notula scripta infine instrumenti uenditionis rei ad cuius deffensionem in casibus se obligat uenditor & in casibus non.

Forma instrumenti facti de illo pluri
terre mensuratõe terre reperta est ul
tra quantitatem rei & expresse in instro

Vm hoc sit ꝙ an: uẽdiderit cor: q̃dã peciã terre arato: positã i tali loco c⁷ tal' dñr cõfines &c. ꝓ precio x li: bo: ꝓ q̃lʒ tor. & eãdẽ ꝯueñit & dixerit xx: tor ita salua rõe plis miõri

ue uel sic: & eandem esse conuenerit et dixerit xx. tor . ita tamen ꝙ si plus fuerit cederet in ipsam uenditionem emptore precium addente pro rata. si uero minus precium adimeretur pro rata. ut hoc constat instrumento scripto manu: talis not. Cumq; ipsa res de comuni concordia mensurata reperta sit una tor: plus quãtita te conuenta & expressa in instrumento uenditionis eiusdem ut u traq; pars asseruit & confessa est. Idem cor. coram me not: & te stibus infrascriptis dedit & soluit ipsi ant. x: li: bo: ꝓut ipse ant. confessus fuit tantam esse quãtitatem precio dicte tor: reperte ul tra quantitatem conuentam in instrumento uenditionis ut dic tum est: Quam solutionẽ & omnia & singula suprascripta ꝓ missit ipse ant: dicto cor. ꝓ se & suis heredibus stipulanti perpe tuo firma & rata habere & tenere & non contrafacere uel uenire per se uel alium aliqua causa uel ingenio de iure uel de facto sub pena xxv: lib. & c. Si uero minus repta fuerit quantitate cõuẽ ta debebit uenditor restituere precium emptori pro rata: & de ip sa restitutione fiet instrumentum hoc modo. uidelicet ꝙ incipies unde in dicto ĩstrumento . & continuabis totum usq; ubi dicitur Cunq;. & exinde ita dices: Cunq; ipsa re de comuni & concordia mensurata reperta sit una tornatura minus quantitate conuenta et expressa in instrumento uenditionis eiusdem ut utraq; pars as seruit & confessa est: Idem antonius coram me notario & testi bus infrascriptis dedit & restituit ipsi corado decem lib: sed ꝙ ca piebat & erat pro rata dicte tornature reperte minus quantitate conuenta in instrumento uenditionis unde dictum est : Quam restitutionem & solutionem & omnia & singula suprascripta ꝓ misit dictus coradus ipsi antonio et cetera ut supra

Dicto quomodo & quibus titulis ut plurimum int priua tas personas res ĩmobiles transferantur. Restat uideř de cõtĩgẽ

tib⁹ seu securi

tatibus que preter formas predictorum instrumentorum in ipsis traditionibus apponuntur : & quia in instrumento uenditionis facto a minore fideiussorem prestante formam iuraměti minoris & promissionis fideiussoris ab ipso minoř prestiti continetur : ideo illis ommissis de reliquis est uidendum

Si uenditor maior xxv : an : fideiussorē prestiterit ita scribes

D hoc . phi dicti anton : precibus : se principalem constituit principaliter & insolidum sine aliqua exceptiōe & deffenssione iuris uel facti se obligando promissit dicto cor . pro se & suis hr̄dibus stipulanti predictam rem ab ipō antonio uenditam ipsi cor : & suis hr̄dibus ab omni homine & uniuersitate legitime deffendere auctorizare & disbri . & se facturum & curaturum omni exceptione remota q̄ dictus anto : predictaʒ uenditionem : precii solutionē : & oīa & singula suprascripta a se pmissa & facta ppetuo firma & rata habebit tenebit & obseruabit & adiplebit & n̄ cōtraueiet aliq̄ ratione uel causa de iuř ł de fcō sub pēa . l . lib . stipulatōe pmissa & reffectōe dañ & expeñ lit̄ & extra obligauit oīū bonoꝝ suoꝝ & pēa soluta uel n̄ predcā oīa & sigula firma pdurēt : Rn̄s noue cōstitutōis bn̄ficio de pluribus fideiussoribus : exceptōi doli cōditōi sine causa i factū actioni & omni alii auxilio

Si dubitať ne res sit alteri data uel obligatio

N super dictus anto . promisit dicto cor . p se & suis hr̄dibus stip . q̄ de re ipsa uł parte ipsius aut aliquo eius iuř nulli alii acten? donationem obligationē . uł cōtractum infraudeʒ alienationis p se uł aliū fecit cui? occōe ł pretextu ipsi cor : uel predicte traditioni ei fcacte aliquod preiudicium ge

neretur uel generari possit. ꝗ si eum contra hoc fecisse apparue-
rit conseruabit ipsum cor. & eius heredes īdẽnes. & nihilhomin⁹
dabit & soluet eidem xxv: lib: bono . pene nomine stipulatione
promisse & pena soluta uel non: predicta omnia & sīgula firma
perdurent

Si uẽditur res de boīs hr̃ditat̃ illi ad quẽ spectat fal
cidia ad uẽditorem & rem ipsam in falcidia sibi īde
eligat ita scribes

Reterea dictus uenditor cum domum predictam esse
dixerit de bonis hereditatis patris sui ī quibus falcidia
& debitum bonorum subsidium iure sibi nature debet̃
eamdẽ ꝓ parte & īpartem ex falcidia sibi in bonis paternis debitã
eligit & accepit: Nihilominus sibi in reliquis bonis residuo falci
die siquid ultra ad eum pertinet reseruato: quod residuum si ꝗ
est. ꝓ predictis omnibus & singulis ad se in hoc instrumento ꝓ
missis firmiter obseruandis ipsi emptori speciali iure pignoris
obligauit. Dans & concedens eidem ex causa uẽditionis & precii
sibi dati omnia & singula iura. & actiones que uel quas habebat
uel habere poterat in bonis paternis ex causa falcidie supradicte
usq; in summa extimationis & precii dicte rei: quanti fuerit plus
pro tempore: nec non constituens eum ꝓcuratorem in rem suã
& ponens ipsum in locum suum: ita ꝗ nulla alicuius restitutio-
nis substitutionis seu grauaminis uel alterius rationis conditio
ne obstante possit suo nomine actionibus utilibus & directis iur̃
falcidie supradicte tenere possidere & deffendere rem eandem:
& super ipso residuo falcidie sibi iure pignoris obligato se de
predictis omnibus & singulis indemnẽ ad integrum conserua-
re: Renuntians legibus codicis comunia de legatis: Si duob⁹
:c. ẽptor ꝉ sic

uerius. C. ſed quia noſtra maieſtas: & de uictionibus ſi fundum & omni alii auxilio: Et nota duas predictas ſecuritates ſi occurrerint: uel illam ex eis que occurrerit ponendam eſſe in iſtrumento traditionis ante illam generalem concluſionem inſtrumenti que incipit: quam uenditionem & omnia & ſingula ſupra ſcripta et c.

Notula circa ſubſequentia

Voniam perſone huiuſmodi traditionibus conſentire habent. quedam ſunt que habent ius in re obligatoria uel ipoteca: utputa uxores & creditores & huiuſmodi: quedam que habent ex ſpeciali cauſa: ſpeciale & priuatum ius ſicut legatarii: fidei comiſſarii: & uſufructuarii. quedam que habēt ius dominii & ꝓprietatis ſiue idem ius quod habent uenditores ſicut fratres & conſortes: & quia predicte perſone. aliquando ſūt preſentes contractui traditionis. aliquando abſentes. Ideo de omnibus per ordinem eſt uidendum: & primo de preſentibus tempore contractus traditionis rei

Si uxor uenditoris preſens conſentiat ita ſcribes

D hec dn̄a mat: uxor dci anto. uēditoꝛ. & filia quōdaꝫ dn̄i ard. predictis oībus preſens dcē uēditōi cōſenſit & certificata ꝑ me not: R: infraſcriptū dictā rem uēditā ꝓ ſuis ſibi fore dotibus obligatā & rn̄tiauit omni ſuo iuri ipotecarum & cuilibet alii quod habebat uel habere poterat in dicta re uendita occaſione dotium ſuarum: uel alia quacunqꝫ. idem ius ipſi emptori pacto remittens & promittens eidē ꝓ ſe & ſuis hr̄dibꝰ ſtipl. predcā oīa & ſigl'a ꝑpetuo firma & rata hr̄e & tenere. & n̄ ꝯfacere uł uenire aliqua ratōe uel cauſa de iure uel de factō ſub pena centū librarum ſtipulatione ꝓmiſſa & refectōe dan̄. & expen̄ litis &

extra et obligatione omnium bonorum suorum: & pena soluta uel non . predicta omnia & singula firma perdurent

Si uxor uenditoris patrem habeat qui dotem habeat filie fuerit stipulatus & ãbo presentes fuerint & consenserint ita scribes

D hec dominus ardiuinus socer dicti antonii uenditoris & eius consensu atq; licentia domina Mat: eius filia & ipsius anto: uxor predictis omnibus presentes. dicte uenditioni consenserunt: & certificati per me notarium. n. infra scriptum dictã rem ab ipso antonio uenditam sibi pro dotibus eiusdem dñe mat: obligatam fore renũtiauerunt omni eoruz iuri ipotecarum & cuilibet alii quod habebant uel habere poterãt in dicta re occaxione dictarũ dotium uel alia quacunq;: Idez ius ipsi emptori pacto remittentes & ꝓmittentes eidem pro se & suis heredibus stipulanti predicta omnia & sĩgula firma & rata habere & tenere & non contrafacere uel uenire aliqua ratione uel causa. de iure uel de facto & c: ut supra

Si alia ꝑsona quã pater utputa frater uł aliquis ali⁹ mulieris dotẽ fuerit stipłatus ita una cum ea

D hec domina mat: ipsius uenditoris uxor: & Io: eius frater qui pro ipsa domina mat: dotem dedit et eandẽ in omnium euentum restituende dotis extitit stipulatus ut patet instrumento ipsius dotis scripto manu talis not: predictis omnibus dicte uenditioni consenserunt: & certificati & c: ut ĩ ꝓximo precedẽti securitate

Si uxor uẽditoris fuerit minor sic iurabit

Nsup dcã do:n.qr mĩor erat xxv ãnis maiõr tñ xii iurauit ad sancta dei euuangelia corporaliter. predicta omnia & singula firma & rata habere atq; teenre & non contrafacere uel uenire nec restitutionem aliquam impetrare cõtra predicta uel aliquod predictorum pretextu minoris etatis uł occasionis alterius cuiuscũq;

Si uxor uenditoris presens consenciat uenditori rei & obligationi bonorum & renũtiet iuri qđ habet in re uendita & bonis obligat᷑ & cedat ẽptori una ipotece ĩfrascribes

Reterea dña M: uxor dicti uenditoris predictis omnibus presens dicte uenditioni ipsius domus & obligationi bonorum a dicto uiro suo dicto cor: factis consensit. & certificata p me. n. not infrascriptum dictam rem uenditam & ipsa bona obligata sibi pro dotibus suis ipotecata fore renũtiauit omni suo iuri ipotecaꝝ & cuilibet alii ꝙ haberet seu hẽbat uel habere poterat in dicta re uendita & predictis bonis obligatis occasione dotium suarum uł alia quacũq;: Et insuper ꝓ p̱recio & noĩe preciixxv lib. bo: quas confessa fuit se a cor. habuisse & recepisse. dedit & cessit eidem oĩa iura & actiones que uel quas habebat uel habere poterat in ipsa re uendita: & dictis bonis obligatis nomine & occasione ipotece ad se spectantis in eis ex iure dotium suarum: constituens eum procuratorem suum in rem suam & ponens ipsum in locum suum ita ꝙ suo nomine. actionibus utilibus & directis loco ipsius domine Mat: & sicut ipsa poterat ex causa ipotece predicte in dicta re uendita & ipsiꝰ boĩs obligatis omnibus ipsius antonii creditoribus preferatur :& possit sicut ipsa poterat rem ipsam rem deffendere & in ipsis bonis obligatis

agere & quoſcunq; alios creditores excluder & nomīe ipſius ypotece contra quancunq; perſonam experiri & replicare conſequi & ſe tueri: & omnia & ſingula facere quenadmodum ipſa poterat: ipſi tamen domine Martyne poſt dictum cor. in dictis boīs obligatis omni iure ſuo ypotecarum ad integrum reſeruato: Verumtñ non obſtante ꝙ ipſa ſit prior tempore aut potior iure idē cor: & predicta obligatio ſibi facta ipſi domīe. M. & ypotece ſue per omnia preferatur. Que omnia & ſingula ſupraſcripta ꝓmiſit ipſa dña M. dicto cor: pro ſe & ſuis heredibus ſtipulanti perpetuo firma & rata habere & tenere & non contrafacere uel uenire per ſe uel alium de iure uel de facto: ſub tali pena & c: Renūtians exceptioni ſibi non dati non ſoluti precii: doli & infactum & omni alii auxilio.

Si filius eſt heres quodam uxoris uenditoris conſenſerint & renunciauerint iuri ypothecarum ita ſcribes

Reterea Martynus filius dicti ātonii & filius & heres quōdam domine Math. uxoris ipſius antonii: predictis omnibus preſens predicte uenditioni conſenſit & renuntiauit omni iuri ſuo ypotecarum. quod habebat uel habere poterat in dicta re uendita occaſione dotium & hereditatis quondā dicte mr̄is ſue: uel alia quacunq;: Idem ius dicto emptori pacto remittens. & ꝓmittens eidem & c: ut ſupra habes in primo conſenſu uxoris

Si mater uenditoris ex dote legato uel uſufructu ius ī re habens conſenſerit ita ſcribes

D hec domina diana ipſius uenditoris mater & uxor quōdam domini. n: patris eiuſdem uēditoris. predictis oībus preſens dicte uenditioni conſenſit: & certifieata per me: n. notrm

inſcriptum eſſe ipſam rem uénditam ſibi pro dotibus ſuis lega-
to & uſufructu eam a dicto uiro ſuo. domino. B: in eius teſtamẽ
to relictis obligatam eſſe: renunciauit omni iure ſuo ipotecarum
& cuilibet alii: quod habebat uel habere poterat in eadem re uẽ
dita ex iure dotium ſuarum. legati & uſufructus predictoruʒ &
ipſius teſtamenti ſiue alia quacunq; ratione uel cauſa: idem ius
totum ipſi emptori pacto remittens & promittens eidem. & c:

Si pater uenditoris cõſenſerit. ita ſcribes

D hoc dominus B. pater ipſius an. uenditoris predict
omnibus preſens dicte uenditioni conſenſit. & rnũ
ciauit omni ſuo iuri quod hẽbat uel habere poterat ſeu
in futurum habere ſperabat in dicta re uendita occaſione uſufru
ctus ſibi debiti uel debendi in re ipſa ratione patrie poteſtatis: uł
quacunq; ratione uel cauſa idem ius dicto emptori ex toto remi
tens & prom ittens eiuſdem & c:

Si uxor uenditoris ius ĩ hr̃ditate uel ĩ teſtamẽto
patris in re habens conſenſerit ita ſcribes

D hoc dñã Diamãt ſoror ipſius uenditoris & ſilia dñi. B:
per deũ uiuum uerbotenus adiurãs & aſſerens ſe maioreʒ
eſſe predictis omnibus pñs dicte uẽditioni cõſenſit & certificata
p me n. ſubſcrip. not: dictã rẽ uẽditã ſibi ex hr̃ditate paterna ſeu ĩ
ſtatiõe de ſe facta ab eodẽ patre ſuo ĩ eius teſtõ obligatã eẽ: rñs oĩ
ſuo iuri qd̃ hẽbat uł hr̃e poterat ĩ dcã re uẽdita occõe dicte hr̃dita
tis & ĩſtitutionis ſeu ipſius teſti. aut alicuius relicti ĩ eo cõtenti ł
alia quacũq; rõe uel cã idẽ ius ipſi ẽptori pacto remittẽs. & ꝓmi-
tens eidẽ ꝓ ſe & ſuis hr̃dibus ſtipł. & c: ut ſupra
Si is q ex ſubſtitutiõe ł fidei cũ ius hñs ĩ re cõſẽſſit ita ſcribes

Nsup paulus frater dicti uenditoris predictis omnibus pre
sés dicte uenditioni consensit. & oĩ suo iuri q̃d hébat. ul' hře
poterat: seu in futuꝝ habere sperabat in dicta re uendita rõe uel
occõe substitutionis fidei comissi seu ĩ certe conditiois cõtentorũ
intestõ quõdam dñi B: patris eius scripto manu tal' not. oĩo renũ
tiauit illud p̱ se & suos hřdes dicto uéditori & éptori. cuilibꝫ eoꝝ
& ipsoꝝ hřdibus pacto remittens eisdé solénibus stipulationibꝰ
iteruenięte nihil ĩ re ipsa de cetero petere. uel de ipsa eis ul' eoruꝫ
hřdibus litem ul' questionem ulterius non inferre. ratione fidei
comissi substitutionis cõditionis aut testaměti predictorum siue
aliis quibuscunq; occasionibus sed predicta omnia & singula p̱-
petuo firma & rata. habere & tenere. & non confrafacere uel ue
nire: aliqua ratione uel causa. de iure uel de facto sub pena & c: ut
supra: Dicto de personis presentibus tempore contractus tra
ditionis. que cõsentiũt & renũtiant iuribus suis: restat uidere de
his qui tunc temporis sunt absentes Et notandũ ẽ ꝙ qñ aliq̃
persona absens est: q̃ uelit emptor cõsentire & renunciare siue re
tificare & approbare debet ꝓcurare ꝙ uenditor ꝓmittat de facié
do & curando ꝙ dicte persone ad certũ tempꝰ hoc faciant que ué
ditoris ꝓmisio ita fiet ut est subsequẽter notatum

Si ꝓmittat uenditor ꝓ aliqua persona
absente que habet consentire & renũciař ita scri:

Insuper ꝓmisit dictꝰ uenditor ipsi éptori pro se & suis heř
dibꝰ stipulãti se factuꝝ & curaturu omni ex ceptiõe remo-
ta: ꝙ dñs ard. eius socer & dña math. eius uxor & filia eiusdẽ dñi
ard: hinc ad xx dies dicte uenditioni consentient & renunciabũt
omni eorum iuri ipotecarũ & oĩ alii. q̃d hñt uel habere possunt
in dicta re uendita occasione dotium ipsius dñe mat:: uel alia q̃-
cunq;. & de his solené ꝓmisioné & obligationé ei faciẽt ad sésum

ſapientis eius & ſecundum curſum & conſuetudinem ciuitatſ bo ſub pena.l:li: & refectione damñ & expeñ litis & extra & obligatōe omniū bonoꝶ ſuorū & pena ſoluta & c:

Si ꝓmittat uenditor ꝓ aliq̄ perſona abſ̄nte q̄ hēt renū tiare & apꝓbare uēditor utputa ꝓ fratre ł cōſorte ita ſ:

Nſuper ꝓmiſit idem uēditor dcō ēptori ꝓ ſe & ſuis hr̄di bus ſtip:ſe factuꝶ & curaturū oī excep:remota.q̄ micha el eius frater cum fuerit legitime etatis īfra xx:dies poſtq̄ erit de nuntiatum ei dicte uenditioni conſentiet:& eam uenditionē pre cii ſolutionē:poſſeſ.traditionē & omnia & ſingula ſupraſcripta ratificabit & approbabit & ad legitimā ipſius rei deffēſionem in omnibus:& p oīa ut facte idem uenditor ſe obligabit & de his oī bus ſolēnem ꝓmiſionem & obligationē contractū cum pene ad/ iectione & corporali iuramento preſtando more minorū ei faci et ad ſenſum ſapientis eiuſdem emptoris & ſecundum curſum & conſuetudinem ciuitatis bononie:ſub pena l:lib:bo:&c:ut

Si pſona que tempore contractus abſens fuerit pꝰea conſenſerit & renuntiauerit ita ſcribes

Omina mat:uxor ant.lecto ſibi & ī eius pn̄tia dicto īſtr̄o uenditionis facte.ab ipſo an. eius uiro eidem uēditioni cō ſenſit:& certificata per me not:infraſcriptum rem uenditam ſibi pro dotibus ſuis olbigatam eſſe.renuntiauit & c: ut ſupra habes in primo conſenſu uxoris. Et nota idem eſſe ſeruandū in om nibus predictis perſonis que preſentes conſenſerunt ſi tempore contractus abſentes poſtea conſenſerunt

Si frater uel ſoror uēditionem a te factā retificaue rit & approbauerit ita ſcribes

Ichael filius quōdā.B:& frater ant.lecto ſibi & eius pn̄tia ſeriatī īſtr̄o uēditōis facte cor.filio quōdā t:ab ipſo anto:

eius fratre de quadam domo sita in tali contrata: infra tales cōfines & c. pro precio c. li. bo quod instrm scriptum est manu mei not: subscripti ipsi uēditioni cōsensit. & eandē uenditionem precii solutōem possess: traditionē & omnia & singula in ipso īstrumento contenta retificauit & approbauit ipsū cor: in iam dicta & habita possessione cōfrirmās. cōfitens asserēs & asseuerans precium totū cū dicto fratre suo pticipasse: & illud ī omnē ipsoꝝ utilitatem & comodū uersū esse. & rēns excep. non hīti & nō pticipati precii cum fratre suo supradicti & ī comunē eoꝝ utilitatē nō cōuersi: excep. doli cōditioni sine cā in factū actioni & omni alii au xilio. Necnon ꝓmittens dicto cor: ꝓ se & suis heredibus stipulāti litem uel cōtrouersiā ei uel suis hrdibus de dicta re uel eius occasione de iure uel de facto ullo tempore nō inferre nec inferenti consentire: Sed ipsam rē tam ī ꝓprietate q̄ in posse: ei & suis hrdibus ab omni homine & uniuersitate legitime deffendere auctorizare disbri. & dictā uenditionē ab ipso fratre suo factam et oīa & singula suprascripta perpetuo firma & rata habere & tenere & non cotrafacere uel uenire per se uel p aliū aliqua causa uel īgeīo de iure uel de facto. sub pena c. lib: bo. stipulatōe in singul capitulis huius contractus insolidum ꝓmissa: & refectōe dam & ex peñ: litis & extra: & obligatione omnium bonorū suorum. & pena soluta ul non. rata maneant: omnia & singula suprascripta

Insuper dictus michael minor erat xxv. annis: maior tamen xiiii: iurauit corporaliter ad sancta dei euuangelia perpetuo firma & rata habere tenere: & non contrafacere uel uenire occasiōe minoris etatis, uel minoris pretii siue pretii non participati: aut in utilitatem suam non conuersi uel non durātis siue alia quacūq; ratione uel causa: Itaq; ꝙ si pret predictas personas siue securitates alique alie persone tunc ministris ponēdo occurrerent si predictarū plene notitiam hūeris erit tunc sufficiens in reliqs documentum. quia in predicta securitatū compilatione de oib9

que circa eas secũdũ consuetudiné ciuitat bo. occurrant & satis sufficienter ut mihi uidetur superius sit notatum:

Rubrica notule eccl'iaꝝ

Voniam de quibusdam cõtractibus traditionum rerũ ĩmobilium inter priuatas pſonas superiꝰ é notatũ: restat nunc ut de emphiteoticis ĩstĩs & aliis cõcessionibꝰ & etiam traditionibns faciẽdis ab ecclesiis uideamus: Sed licꝫ ab ecclesiis fieri possint traditiones ad propriũ. quia tamen contractus iste uidelicet ẽphiteosis supius ab ecclesiis celebratur. & uertitur nunc super eo intentio principalis: Ideo de ipso prĩcipaliter est uidendũ: Est igitur contractus ẽphiteosis meliorationis cõtractus ꝓpriũ ex lege ꝫeomana tenẽs naturã neqꝫ adiuẽtionem uẽditionem neqꝫ ad locationẽ etiã ĩclinãtẽ. sed suis pactionibus fulciendã lꝫ hr̃e cum utroqꝫ ipsoꝝ cõtractuũ affinitatẽ aliquã uideat' Huius igitur cõtractus iuẽtionis precipua causa fuit ut concederetur ad tẽpus res sterilꝰ ut postmodũ fertilis redderet': fructꝰ ĩterĩ ẽphiteticario: applicãdis et dicitur emphiteosis grece idẽ ꝙ latine melioratio: Alio quidẽ mõ dicitur ẽphiteosis posses ĩmobilis rei ad certũ tẽpus alteri facta cõcessio. & dñio ꝓprietate retenta sub cõditione annue pensionis & renouationis sunto concessionis tempore faciende: Et hoc modo res etiam pingues & fertiles cõceduntur: & potest constitui hec ẽphiteosis nõ solũ ab ecclesiis & locis religiosis: sed etiã a laicis quibus ẽ aliena re pmissũ: Et cõtractus iste secundum diuersas terraꝝ cõsuetudines diuersis noĩbus nũcupat': dr̃ enĩ ẽphiteosis precaria libellus: census: fictũ. & aliis pluribꝰ noĩbus & fulcit' diuersis pactionibus: secundũ cõtrahẽtiũ diuersas uolũtates. Propt'ea dr̃ rectius ẽphiteosis fides & tesis põitõ q̃i ĩ cõtractus bone fidei poĩtõ: sed quia eccl'e fũgũt' uice mĩoꝝ si decipiãt' t'lapse deprehẽdãt' & quia oĩs eccl'iastica reꝝ alienatõ ꝓhibita eẽ dignoscit' nisi uenerabil'ãti stitis siue diocesãi auctoritas ĩteruẽiat & licẽtia special': Idcirco ĩ

huiusmõi cõcessionibus & omnibus aliis alienationibus rex im-mobiliũ ab ecclíis faciendis necessariũ primo é ut obtineatur ab episcopo diocesão licentia & auctoritas supradicta cõcedéte ploa ecclíaltica ĩpetranda per publicũ ĩstrumẽtum: deinde ꝙ conces-sionis uel alienationis necessaria ul' utilis subsit causa. Insup ꝙ capituli siue fratrum aut sororum uel aliax personarũ quax consensu loci illius negotia disponũtur uel maioris ptis ĩterueni at & cõsensus. Et ꝙ ĩ emphiteoticis fiat mẽtio de pẽsione & re-nouatione soluenda & facienda temporibus ordĩatis Et de his oĩ bus incontractu fiat expressa & ordinata mentio. ꝓut infrascrip-torum instrumentox series te docebit

Instrũm cõcessionis emphiteotice a monasterio facte

Voniam monasterium sancti stephani quod dicitur ie rusalẽ dño. I. cc: li. bo. debito tenebatur contracto spe-cialiter persoluendis: collectis ipsi monasterio a dño: n: sedis apo stolice legato imposito ut de ipso debito & causa debiti patet in strumẽto scripto manu talis not: & quoniam urgẽte ipso credito re necessariũ habebat idem moñ. dictum debitũ persoluẽdũ sub scriptã concessionẽ rei facere infrascripte utpote expediẽte & mi-nus damnosam quã alterius rei. uel possef: eiusdẽ mõasterii: Id circo licẽtia & auctoritate obtenta a ueñrabili patre fre: I: epõ bo: hito etiã pluries consensu capĩi de infrascripta cõcessione ĩfrascri pto emphiteoticario facienda ut patet publica scriptura facta ma nu talis not: : atꝗ ĩfrascriptis monacis & frĩbus eiusdem moaste rii ut moris é ad hoc specialiter ĩ caplo cõgregatis: s. talibus & ta libus: Dñs. B. ipsius moñ. uenerabilis abbas ꝓ seipso & eius suc cessoribus uice & nomine ipsius moñ: pñtibus & cõsentientibus fratribus supradictis dedit & cõcessit cor. ꝓ se & suis hĩdib' reci-piẽti ĩ ẽphiteosĩ usꝫ ĩ ipsius tertiã ptẽ domũ unã sitã ĩ parrochia sãcte tecle. cuius hi dicũtur cõfines & c. ad hñ. te: pos: & quicqd

ei & suis hrdibus placuerit deinceps perpetuo faciendum : saluo iure dominii & proprietatis & saluis cōditionibus in hoc instrumento insertis: deinceps placuerit faciendū: cum omnibus & sigulis que infra predictos continentur confines: uel alios siqui forent accessibus & egressib⁹ suis usq; in uiam publicam. & cuz oībus & singuls que habet super se uel infra seu intra in integrum omniq; iure & actione usu seu requisitione ipsi⁹ rei modo aliquo pertinente. ꝓ: cc. li: bo. quā petiam quātitatem: idem emphiteotecarius coram me not. & testibus infrascriptis de mandato ipsius dn̄i abbatis & ipsorū fratrum dedit & soluit ipsi dn̄o. Io. in solutionem & satisfationem debiti supradicti ad quod idem mona. tenebatur ut superius continetur: Quam rem idez dominus abbas seipsius emphiteoticarii nomine cōstituit possidere usq; quo ipsius rei possessionem acceperit corporalem. q̄ accipiendi sua auctoritate deinceps ei licentiam omnimodam dedit. Promittens idem dominus abbas. p se & eius successores uice & nomine ipsius mona. dicto cor. ꝓ se & suis heredibus stipulanti litē uel controuersiam ei uel eius heredibus de dicta re seu ipsius occasione ullo tempore non inferre nec inferenti consentire. Sed ipsam rē ei & ipsius hrdibus ab omni hoīe & uniuersitate legitime deffendere auctorizare & disb. & predictā dationē & cōcessionē & oīa & singula suprascripta firma & rata habere & tenere: & n̄ cōtrafacere uel uel uenire p se uel p aliū aliq̄ rōe uel cā de iur̄ ul' fcō sub pena dupli dicte q̄titat' stip'latōe ꝓmissa: & refectōe dānoꝶ & expē: litis & extra & obligatōe oīuz bonoꝶ ipsius mon̄. & pena soluta uel non predicta omnia & sig'la firma pdurent. Hāc aūt cōcessionē & oīa & sigula suprascripta fecit idē dn̄s abbas sub hac cōditione & pacto actis & innitis expressiz īter eos: abb: & ēphiteoticariū supradictū uidelz ꝙ ab ipso ēphiteoticario & quocunq; alio ad quē res ipsa usq; ī ipsius tertiā personā deuen̄rit sigul'ānis ī festo nat: dn̄i noīe pēsioīs eiusdē rei ipsius mon̄. ꝓsoluatur: postq̄

autem ad quartā pſonā deuenerit noua emphiteotica conceſſio fiat hoc ordine ſeruato renouationis cauſa ipſi mon. c. ſ: bo. tūc téporis pſoluendis. Ceterū actū eſt inter ipſos ut ex hoc cōtractus duo unius eiuſdéq; tenoris inſtrā fiant: unū uidelicet ꝓ ipſo emphiteotecario & aliud ꝓ moñ. ātedicto

Inſtrm renouatiōis cōceſſiōis ēphiteotice rubri:

Voniā domus quedā ſita in parrochia ſancte tecle infra tales confines & c: olī conceſſa & data a mon: ſcī ſtepha: bo: quod dr ierlm in emphiteoſim ſub cōditiōe ānue péſionis & renouationis poſt tertiam pſonā faciéde. quā modo poſſidz cor. filius quōdā ticii: nūc ut dicitur ī pſonā caſū & tēpus renouatiōis aduenit: Idcirco īſtante ac petente ipſo cor. & eiuſdē moñ. fribus ut moris ē ad hoc ſpālr ī caplo cōgregatis: ſ: talibus & talib⁹: Dōnus. B: abbas ueñabil ipſius moñ. ꝓ ſeipſo & eius ſucceſſoribus uice & nomine ipſius mon: pñtibus & cōſentiētibus fribus ſupra dictis dedit & conceſſit iure & cā renouationis cōceſſionis ēphiteotice dcō cor. ꝓ ſe & ſuis hrdibus recipienti uſq; ī ſui tertiā perſonā domū predictam. ad ha. te. poſ. & quicquid ſibi & ſuis hrdibus ſaluo iure dñii & ꝓprietatis. & ſaluis cōditiōibus ī hoc inſtrumēto inſertis. deinceps placuerit faciendū. cū omnibus & ſingulis que ifra predcōs cōtinēt cōfines. uel alios ſiqui forēt acceſſibus & egreſſibus ſuis uſq; ī uiā publicā & cū oībus & ſingulis q̄ hēt ſupra ſe uel ifra ſeu ītra ſe ī itegrum omniq; iure & actione uſu ſeu requiſitione ipſius rei modo aliquo pertinēte: ꝓ c: ſ: bo: quos idem dñs abbas ab ipſo cor. recepit ibidē & ī pñti ī ſpecialē utilitatem ipſius mon. cōuertēdos poſſ. eiuſdē rei quā idē cor. hēbat ipſi cor: & eū ī ipſa pleniſſīa auctoritate cōfirmās. necnon ꝓmittēs p ſe & ſuos ſucceſſores: uice & noīe ipſius mon. dcō cor: ꝓ ſe & ſuis hrdibus ſtiplr litē uel cōtrouerſiā ei de dcā re uel eius occōe ullo tpe nō īferre nec inferenti cōſētir: ſed ipſā rē ei & ſuis

hr̄dib⁹ ab oī hoīe & uniuersitate letime deffendere aucto: & dis: & predictā renouationis concessionem & oīa & singula suprascri pta: firma & rata habere & tenere: & nō cōtrafacere uel uenire p se uel per alium aliqua cā uel ingenio de iure uel de facto sub pe na centum librarum bo: stip: ꝓmissa & refectione dañ. & expen: litis & extra & obligatiōe omniū bo: ipsius mon. & pena soluta ꝉ non predicta firma perdurent. hanc aut renouationis concessio- nem & omnia & singula suprascripta fecit idem dominus abbas sub hac conditione & pacto actis & innitis inter ipsum & emphi teotecariuꝫ supradictum: uidelicet ꝙ ab ipso emphiteotecario & quocunqꝫ alio ad quem res ipsa usqꝫ in ipsius tertiam personam deuenerit singulis annis in festo natiuitatis domini unus ueronē sis nomine pensionis eiusdem rei ipsi moñ. ꝑsoluatur. Postq̄ au tem ad quartam personam peruenerit: noua emphiteotica cōces sio fiat: hoc ordīe reseruato. renouationis tamen causa ipsi mon: centum ℔. bo: tunc temporis exhibentis. Ceterum uoluerunt & mandauerunt ut ex hoc contractu duo unīus eiusdemqꝫ tenoris instrumenta fiant. unum ꝓ ipso cor: & aliud pro monasterio an tedicto

Instrumentum solutionis pensiōis rei emphiteotice pro multis annis

Voniā cor: quondam ticii nomine pensionis cuiusdaꝫ domus emphiteotice site in contrata sancte tecle infra tales con- fines: & c: unum ueronensem: monaste. sancti steph: bo: singulꝭ annis persoluere tenebatur & actum est inter ipsum & dñm. B: ipsius mon: uenerebile abbate de consensu infrascriptorum fra trum eiusdem mon: ad hoc specialiter congregatorum ibideꝫ ut pensio. ꝑ infrascripta annorum quātitate. debēda licet deberetur ad tempus nunc tamen simul & semel ipsi monasterio persolua tur: Ideo dictus cor. coram me not: & testibus infrascriptis dedit

& soluit ipsi dño abb. iii. ß. bo. cõputatos ꝓ. l. uerõñ. ĩ solutionẽ & satisfationẽ pensionis ꝓ. l. annis debẽdũ ex domo ẽphiteotica supradicta. Qui dominus abbas confitens & asserens de pensiõe ipsius domus ꝓ dcõ tempore sibi fore plene & integre satisfactũ ꝓmisit pro se & eius successoribus uice & nomine dicti monaste rii: dicto cor. ꝓ se & suis heredib⁹ stipl: predictam solutionẽ om nia & singula suprascripta firma & rata habere tenere & non cõ trafacere uel uenire de iure uel de facto sub pena x. li: bon: & refe ctione dam̃ñ & expen. litis & extra & obligatione omnium bo norum ipsius moñ. & pena soluta uł nõ predicta oĩa & singula firma perdurent: Fratres aũt ipsius mon: his omnibus presẽtes & consentientes sũt & hi

Instrm uẽditionis ad ꝓprium facte ab ecc̃lia

Voniã ecc̃la sancte marie porte rauen: . q̃sdã domos hẽ bat iuxta se poitas. q̃ ruinã & precipiciũ minabãtur q̃s domos ꝓpť hoc & qa etiã eis melius cõstructas & edificatas pci piẽtur ex ipsis uberiores redditus pẽsionũ: & fiet locuplectior ec clesia supradicã opportebat ex nccitate & magna utilitate cõstrui & aptari: & quoniã nõ existẽtib⁹ in ipsa ecc̃la aliquibus reb⁹ mo bilibus ad habẽdã ꝓ ipã cã pecuniã comode distrahẽdis alienatõ & uẽditio ĩfrascripte rei minus erat ipsi ecc̃e predcẽ ĩ uerbo ueri tať dãnosa: imo magis utiľ & neccessaria q̃ alteeius possessionem eiusdẽ: ut hec oĩa uera eẽ domin⁹. n: capellanus & rector ecc̃ie predicte in uerbo ueritatis & fideli affirmauit & patronorum ip sius ecclesie: & uicinorum ibidem presentium testimonio etiam hoc habetur: Idcirco licentia & auctoritate obtenta a uenerabile patre fratre B: bo: episcopo de infrascripta uenditione & alienati one infrascripto facienda emptori ut patet publica scripta p ma nũ taľ not. atꝫ infrascriptis patronis ipsius ecclesie scilicet domi nis. P: &. N: & etiam infrascriptis uicinis uicelꝫ talib⁹ & talibus ad hoc specialiť cõgregatis: Ibidẽ domin⁹: B. capl̃ã⁹ & r̃ctor ipi⁹

ecclie & ꝑ seipso & ei⁹ successorib⁹: & uice & noie ipsi⁹. eccle pñti bus & cõsentientibus patronis & uicinis predictis. de: uen: & tra iure ꝑprio iperpetuũ cor. ꝑ se & suis heredibus recipiẽti unã pe ciam terre uineate positã apud fossatum q̃ esse dixit & cõuenit x tor. & eiusdẽ tales esse cõfines: & c. ad ha. te. pos. & quicqd sibi & suis hr̃dibus deinceps placuerit perpetuo faciendũ. cũ oib⁹ & singul̃ que infra predictos cõtinentur cõfines uel alios siqui forẽt accessibus & egressus suis usq; ĩ uiam publicã & cũ oĩbus & sĩgu lis que hẽt sup se uel infra aut intra se in integrum oĩq; iure & ac tione usu seu requisitione ipsi ecclie ꝑ dicta re uendita siue dicte rei mõ aliquo pertinente ꝑ pretio x: li. bo: ꝑ qualibet tornatura q̄ capit in sũma. c. li: bo. : Quã petiam quãtitatem dictus ẽptor de mãdato dicti dñi capellani: & predictoꝝ patronorũ & uicioꝝ dedit & soluit ibidẽ & ĩ pñti: magistro mich: qui dictus capella nus ãtedictũ opus ipsaꝝ domoꝝ retificãdaꝝ & edificãdaꝝ loca uit ad sũmam ꝑ c. li. bo: soluẽdis eidẽ ab ecclia supradicta: ut pꝫ instrumento scripto manu talis not. Quam rem uenditam ideꝫ cappel̃: se dicti emptoris nomine constituit possidere: donec ipsi us rei possessionem acceperit corporalem: q̃ accipiendi sua aucto ritate & retinendi deinceps omnimodam dedit: Promittens pro se & suis heredibus successoribus uice & nomine dicte ecclesie ip si emptori: pro se & suis heredibus stipulanti litem uel contro uersiam ei uel suis heredibus: & c: ut supra habes in primo ĩstru mento uenditionis: excepto q̄ facies illum capellanum obligare omnia bona ipsius eccle.

Instrumentum permutationis
rei emphiteotice pro alia re em
phiteotica ita scribes

Voniã monasteriũ scĩ steph: bo. qd̃ dr̃ ierl̃m ĩfrascripta ꝑ mutõ ad utiliteteẽ cedit ml̃tiplicẽ & ꝑfectũ: Idcirco obtẽta licẽtia & auc:

a ueñ. frē: I·bo. ēpo. de infrarcripta ꝑmutatione facienda. ut pꝫ publica ſcripta facta manu talꝰ not. atq; īfraſcriptis fratribus ipſi us monaſterii ut moris ē ad hoc ſpecialr̄ ī caplo cōgregatis: ſ: tali bus & talis: Dñ. n. ipſius moñ: ueñ. abbas. ꝓ ſeipſo et eiꝰ ſucceſ ſoribus: uice & noīe dicti moñ. pñtibus & cōſentiētibus frībꝰ ſu pradictis: ꝑmutauit n: ꝓ ſe & ſuis hrdibꝰ: recipiēti dādo & cōcedē eidē ī emphiteoſiꝫ uſq; ī ſuā tertiā perſonā. domū unā ſitā in ta li contracta īfra tales cōfines. & c. ad habē. te. & poſſ. & quicquid ſibi & ſuis heredibus: ſaluo iure dñii & ꝓprietatis & ſaluis cōdi tionibus in hoc inſtr̄o inſertis deinceps placuerit faciendum cuꝫ omnibus & ſingulis que īfra predictos continentur confines uel alios ſiqui forent accesſibus & egreſſibus ſuis uſq; in uiam publi cam. & cum omnibus & ſingulis que habet ſuper ſe uel ifra ſeu intra in integrū omniq; iure & actione uſu ſeu requiſitione ipſi rei modo aliquo pertinente: Et hoc pro una petia terre uineate poſitam in tali loco infra tales confines & c. q̄ dictus cor. ꝑmuta uit ipſi domino. B: abb. ipſius monaſterii: pro ſe & eius ſucceſſo ribus. uice & nomine ipſius monaſterii: recipienti eodem modo in cambium dando & concedendo eidem in emphiteoſi uſq; in tertiam perſonā. ad ha: te: po. & quicquid dicto moñ. ſaluo iure dñii & ꝓprietatis & ſaluis conditionibus in hoc inſtrumento in ſertis deinceps placuerit faciēdum. cum omnibus & ſingulis que infra predictos continentur confines uel alios ſiqui forent acceſ ſibus & egreſſibus ſuis uſq; in uiam publicam: & cum omnibus & ſingulis que habet ſuper ſe uel infra: aut intra ſe in integrum omniq; iure & actione uſu ſeu requiſitione ipſi modo aliquo per tinente: Qui predicti abb. uice & nomine ipſius moñ: & dictus cor: ſ: unuſquiſq; eoꝝ uiciſiꝫ alterius nomine rem a ſe permuta tā & cōcēſſā cōſtituit poſſider̄ uſꝫquo unuſqq; eoꝝ rei ſibi ꝑmu tate & cōceſſe: poſſ: accepit corp. q̄ accipiēdi ꝓpria auc: & r̄tinēdi deīceps unus alt̄i licētiā omnimodam dedit. Promittēs. ſ. unus

alteri adinuicem solénibus stipulationibus: hinc inde īternienti-
bus: lité uel cotrouersiam de re a se pmutata & concessa alteri. ul
lo tempore non inferre. nec inferenti consentire: sed unusquisq;
rem a se pmutatam alteri adinuicem ab omni homine & uniuer
sitate legitime deffendere auctorizare & disbri: & predictam per
mutationé & oīa & singula suprascripta firma & rata haberẽ & te
nere & non contrafacere uel uenire p se uel per alium aliqua cā ꝟ
ingenio sub pena: c. lib: bo. stipulꝰ adinuicé inter ipsos ꝓmissa: &
reffectōe dañ: & expen: litis & extra. & pena soluta uel non predi
cta omnia & singula firma & rata perdurent ꝓ quibus oībus &
singulꝰ firmiter obseruādis obligauit idé: n: dcō oīa bōa ipsiꝰ mo
na. & dictus cor. ipsi. n: oīa bōa sua: predcās aūt cōcessioés & per-
mutatōes & oīa & sīgula supras: fecit unaqq; ptiū predcāꝝ sub
his conditionibus & pactis expressis actis & īnitis inter ipsos ui-
delicet ꝙ ab una quaq; parte nomine pens. rei sibi permutate &
concesse & a quocūq; alio ad qué res ipsa usq; ad tertiam psonā
deuenerit unus uerоñ: singulꝰ ānis ī festo natiuit: dñi alteri psol-
uatur. Postq̄ aūt res ipsa ad quartam psonā deuenerit fiat de ea
noua emphite: concessio hoc ordīe reseruato reseruationis tamē
cā. c: s. bo. ipsi qui renouationem fecerit tunc temporis persoluē
dis. Ceterum uoluerunt & mādauerūt ex hoc cōtractu duo uniꝰ
eiusdéq; tenoris cōfici instrā. unū. s: ꝓ una quaq; partiū predic
tarū: Et nota ꝙ si permutauerit eccl'a cū priuata persona: una
queq; ptiū dādo & tradédo aliteri iure ꝓprio ponas: nihilomīꝰ
oīa uerba que ī hꝰ īstri ꝓemio cōtinētur: & ꝓcedes colligédo ex
ꝓxīe dcō īstrō & alio īstrumēto pmutatiōis fcē inter priuatas per
sonas & taceas tā de pensiōe & de renouatōe q̄ de aliis oībus q̄ ad
cōditioné emphiteotice rei spectāt: Restat ergo ut uiso de uédi
tionibꝰ & tradi: reꝝ īmobiliū nūc subseq̄nt de mobiliū corpora
liū & incorpalium uideamꝰ: ut qr utrarumq; rerum traditiones
eiusdem titulis fieri possunt & in quibusdam aliis affinitatem
& coherentiam simul habent unum idemq; capitulum in

mediate doctrinā exhibeat utrarūq; Et quoniā res mobiles quedam sunt sēsibiles. quedā īsensibiles. & i exsēsibil' quedā corporales quedā incorporales. Ideo primo de sensibilibus equis. uidel; & aliis aīalibus: postea de reliquis ē uidendū Sed quia equi & muli aīalia sunt aliquando mltū uitiosa: & uitia & morbos occultos hñtia. ꝓptea ī h⁹mōi aīaliū emptione: ēptores decipi multū possūt: Ideo emptoribus spālia beneficia reseruabit: Quibus si ī his aīalibus tempore uenditionis fuerint uitia ipsis emptoribus tunc temporis cognita possunt supra uenditorem agere. redebitoria: i. uelle rem reddere. & precium sibi reddi. & quanto minoris hoc est petere illam partem precii sibi redi q̄ nō dedisset si sciuisset illud aīal adeo uitiosum. unde quodā modo natura cōtraria i his īstr̄is agit' ut magis uēditoribus q̄ emptoribus caueatur Et propterea sagaci cura cauēdū est ut illa ponantur in huiusmodi instr̄is. qñ tamen fieri potest ne cōtra uēditores predictis actionibus agi possit. Debet enim tabelio cauere & secreto a uenditore querere uitia equi que tunc temporis sint in eo: ut nullum omitat & illa sola & non alia spālia in instrumento ponere & postea generaliter procedere ꝓut uidebitur in ordine instrumenti

Instrumentum equorū & similium

Ntonius dedit uen: tra. unum equm baium bal;anu; in fronte & aruce anteriori sinistro & posteriori dextro cor: ipsū equū sibi ibide; per frenū tradens nominati; cum his uitiis & magagnis specificatis & dictis ab eo ipsi emptori ibidem & in presenti: uidelicet cu; spinella in tali crure & ꝙ lunaticus est & retrogradus & pulsus & generaliter pro tali qualis est & cum omnibus & uitiis magagnis latentibus & manifestis & que habet intus & extra. Et asserens & ꝓtestans predicta uitia specificata ineo equo existere & ipsorum uitiorum uel morborum siue quorumcunq; aliorum latētiū uel apparētiū ratione ul' occasione ipsi emptori in aliquo modo uelle teñ de cetero nullo

ri pro precio.l.lib: bono. quod pretium dictus uenditor cōfess⁹
& contentus fuit se ab ipso emptore habuisse & recepisse excep:
sibi non dati & non soluti pretii oīo renuntians: & Promittens
ipsi emptori pro se & suis heredib⁹ stipulanti dictū equū sibi ab
omni homine & uniuersitate legitime defendere auctorizare &
disbrigare. sub pena dupli precii: stipulatione ꝓmissa & refecti
ōe damñ: & expeñ. litis & extra & obligatione omniū bonorū su
orum & pena soluta uel non predicta omnia & sigľa firma pdu
rent: Qui ēptor dictū equū recepit ibidem cum dictis specificatis
magagnis & uitiis q̄ ī dcō equo benecognoscere ea. & sibi expres
sa & oñsa esse dixit & confessus ē & gñaľr cū oībus uitiis & ma-
gagnis ocultis & apparētibus. & que hēt ītus & extra & ꝓ tali q̄ľē
Asserēs & ꝓtestās nolle ipsum uenditorē sibi teneri occōe dictoꝝ
uitioꝝ expressoꝝ aut quorūcūqꝫ aliorū apparentium & nō appa
rentiū & que habet intus uel extra: Et faciens eidem finē & refu-
tationē & pactū de ulterius non petendo de omni iure & actione
qđ & quā hēbat uel ī futuro habere sperabat cōtra ipsū occōe di
ctoꝝ uitioꝝ uľ morboꝝ aut quorūcūqꝫ alioꝝ ipsius eq. Necnō
ꝓmittens ipsi an: solēni stipulatōe īteruenīete nō opponeř legeꝫ
redibitoria: uolēs rē redere & preciū sibi redi. nec qñ minoris pe
tens aliquā partē pretii sibi redi q̄ nō dedisset si sciuissꝫ rē uicio-
sam nec in factū actōm: quibus legibus & oī alii auxilio omnīo
renūtiauit: & nullam aliā cōtrariā exceptionē uľ deffēsionem iuř
uel facti specialem uel generalem in aliquo facere uel opponere
& litem uel controuersiam ei predictoꝝ occōe ullo tempore de
iure uel de facto non mouere. Sed predcā oīa & singula firma &
rata hře & tenere & ñ cōtrafacere uľ uenire de iure uel de fcō sub
pēa: l: li: bo. stipuľ ꝓmissa ī singulis capľis h⁹ īstři siue cōtractus
īsolidū ꝓmissa & refectōe dāñ & expeñ lit & extra & obliga: oīū
bonoꝝ suoꝝ & pena soluta uľ nō predcā oīa & sigľa firma pdurēt
Et no: ꝙ ī uēditōib⁹ bouū asinoꝝ ouiū & his siľiū tā solerti cura
& tanta solemnitate ꝓ cedere non ē opus: Cū ipsa aīalia non sint

adeo uitiosa ut equi. & quia etiã cõsuetudo repugnet . sed breuit̃ dices : Instr̃m uendi: bouis. Antonius dedit et uen. cor: unũ bouez tali pillii: & cum tali cornatura ipsum sibi tradẽs ibidem cum omnibus uitiis uel magagnis ocultis uel manifestis in eo. pro tali precio: & promittat legitimam deffensionez bouis ut supra habes in uenditione equi. Idem de ouibus dicas exprimens numerũ ouium . sed uniuscuiusq; sig̃ propter euitandã cõfusionem non dices nisi quia generaliter pones quot ex eis sũt albe & quot nigre

Instrumentum uenditionis librorum

Ntonius dedit & uendidit cor. unum digestum uetus: scriptum in cartis edinis contẽtum in xxx: q̃ternis & habens duo folia unum a principio & aliud in fine non scripta & per totum de glosis dñi acursii preparatuz. ipsum libꝝ idem in manibus sibi tradens pro precio: l: lib: bon. quod precium confessus & contentus fuit se ab ipso emptore habuisse & recepisse: excep: sibi non dati & non soluti precii omnino renuntians: Et promittens ipsi cor: ꝓ se & suis heredibus stipl: de euitio & de euictione ipsius libri secundum iuris ordinem & consuetudinem ciuitatis bono. si fueris alibi dices secundum leges & iura & predictam uenditionem & omnia & singula suprascripta firma & rata habere & tenere & non contrafacere uel uenire: aliqua ratione uel causa de iure uel de facto: sub pena dupli precii stipulatione promissa & reffectione damñ. & expeñ: litis & extra obligatione omnium bonorum suorum & pena soluta uel non: predicta omnia & singula firma perdurent Et insuper ph: ipsius an: precibus se principalem constituens . promisit principaliter & insolidum se obligando dicto cor: pro se & suis heredibꝰ stipl' dictum librum ei ab omni homine & uniuersitate legitime deffẽdere auctorizare & disbri. & se facturũ & curaturum q̄ predictꝰ

antonius predictam uenditionem :& omnia & singula suprascri pta firma & rata habebit & tenebit & non contrauenient aliqua ra tione uel causa de iure uel de facto :sub pena.l:lib.bo: stipul: p missa & c. ut supra . Renuntians beneficio noue constitutionis de fideiussoribus:& omni alii auxilio

Instrumentum uenditionis futuri feni
& fructuum in futuro precipiendorum

Ntonius de:& uen:cor:totam herbam seu fenum fu-turum quantuncunq; & qualecũq; fuerit:& quod erit & percipi & haberi poterit pro anno presenti in prato suo situo ad cent:cuius hi dicuntur confines:& c:pcipiendũ col ligendum & haben:sua auctoritate omnibus ipsius emptoris: suptibus & expensis:& ad causam suam ex nunc custodiã:& oẽz periculum atq; casum rapine. incendii:inundationis aquaruz & cuiuscunq; alterius fortuitu euentus semel uidelicet tantũmodo secandum & colligendum tempore competenti illo.s:quo prata secantur. p pretio:xx:lib.bono: quod pretium dictus uenditor confessus & contentus fuit se ab ipso emptore habuisse & recepis se excep.sibi non dati & non soluti precii doli et infactum et oĩ alii auxilio omnino renuntians:et pmittens ipsi cor: p se et suis heredibus stipl. predictum fenum sibi ab omni homine & uni-uersitate legitime defendere auctorizare & disbrigar:& predcãz uenditionem omnia & singula suprascripta firma & rata habere & tenere:& non contrafacere uel uenire aliqua ratione uel causa de iure uel de facto sub tali pena & c. ut supra

Si uero futuri fructus uendãtur & certo
termino dati pmutãtur ita scribes

Ntonius dedit & uen.cor.omnia futura uellera: siue

futuram lanam quantacunq; & qualicunq; fuerit. & quam tondi & haberi contigerit in anno presenti ex ccc. ouibus suis quas habet in maritima. ipsam lanam infra xv. dies dictis ouibus tonsis eidem cor: dare & cõsignare boñ: omnibus suis expensis: solemni stipulatione: ꝓmittens pro pretio v: sol: bono. pro quolibet uellere. siue: x: lib. bono. ꝑ quolibet: c: ponderis dicte lane. de quo pretio dictus anto. confessus & contẽtus fuit se ab ipso cor. habuisse & recepisse: xxx. lib: bono: exceptioni sibi non date & ñ solute quantitatis omnino renuntians: Residuũ uero dicti pretii ꝓut in summa fuerit & ascendet. idem cor. dare & soluere ipsi ãto. solẽni stipulatione. ꝓmisit quando dicta ponderata & consignata eidem fuerit que omnia & singula suprascripta promisit una pars alteri adinuicem solemnibus stipulationibus hinc íde interuenientibus firma & rata habere & tenere obseruare & adĩplere: & c. ut supra habes in instrumento arrarum. Veruntñ si alie obligationes & ꝓmissiones interuenerint puta de datioĩb⁹ & solutionibus predictis faciendis ubiq; locorũ & fori & de preceptis recipiendis recurrer̃ & subsequentez rubricam ubi agitur de his que ad tempus debentur

Instrumentum uenditionis usufructuum ad plures annos ita scribes.

Ntonius dedit uendidit cor: usussfructus: redditus: & obuentus & ius utendi fruendi & fructuum perceptionem cuiusdam uinee site in uilla sancti rophili. cuius hi dicuntur confines & c. hinc ad quinq; annos ꝓx: Dans & concedens eidem dictam uineam & arbores & omnia que in ea sunt & infra predictos continentur confines: habenda utenda & fruenda libere per se & alium quem uoluerit hinc ad terminũ supradictum. ꝑ pretio. l. li. bono. quod precium confessus & contentus fuit se ab ipso cora.

habuisse & recepisse :exceptioni sibi non dati & non soluti pretii omnino :renuntians:& ꝓmittēs dcō cor: ꝑ se & suis heredibusstipul. predictam uineam & omnia que in ea sunt libere utēda & fruenda:ut dictum est ei & suis heredibus;ab omni homīe & uniuersitate legitime hinc ad terminū supradictuȝ.& dictos usus fructus quos in dictis quinq; annis perceperit:tam in terminum q̄ postea perpetuo legitime defendere auctorizare & disbrigare.et predictam uenditionem et omnia et singula suprascripta firma et rata habere et tenere et non contrafacere uel uenire per se uel per alium aliqua ratione uel causa de iure uel de facto sub pena.c:li: bo:stipulatione promissa et refectiōe damnorum et expeñ.litis et extra et obligatione omniū suorū bonorum . et pena soluta uel non predicta omnia et singula firma perdurent E contra dictus cor:ꝓmisit dicto an: ꝑ se et suis heredibus stipulāti uinea predicta et omnibus que in ea sunt sine fraude uti et frui:ipsam et fossata et sepes eius manutere et conseruaṙ et eā quilibȝ anno debitis temporibus bene putare:releuare:et ligoniȝare:et remenare.et in omnibus et per omnia bene et sine fraude colere arbores sicas:uel uirides non incidere sine domini mādato:Et finito termino dictam uineam in eque bono statu ut ñc est ipsi domino relaxare et consignare sub pena:c:li:bo.et c: ut supra eodem hoc instrumento

Instrumētum uenditionis actus et itineris

Ntonius dedit & uē.cor. Iter & actum īperpetuum in campo & per campum suū situm in curia sancti rophilii a mane quod possidet talis & c.a mane dicti cāpi: p uiam latitudinis vii:pedum tenus fossato campi predicti quantum protendit ipse campus ad uineam siue fundum ipsius cor. situm iuxta predictum campum.Ita ꝙ ipse & eius hr̄des & qsq;

alter eius nomine deinceps imperpetuum per campū predictū possit libere dicta uia quandocunq; & quotienscūq; ad uineam predictam: ire. transire. & redire: cum personis; plaustris: astis: & equis: dans cedens & concedens eidez plenuz ius dicti itineris actus & uie & huic conditioni & seruituti perpetuo subiiciens rē eandem: ꝑ precio: x: li. bo. quod preciuz dictus uenditor confessus & contentus fuit se ab ipso emptore habuisse & recepisse: exceptioni sibi non dati & non soluti pretii omnino renuntians. Et dans ei licentiam & liberā potestatem ipsius itineris actus & uie & iuris conditionis & seruitutis quasi posses. ex nunc sua auctoritate intrandi & de cetero retinendi: & constituens se in interim quasi possidere suo nomine. necnon ꝓmittens dicto emptori ꝑ se & suis heredibus stipulātibus: litem uel controuersiam ei uel eius heredibus de predictis uel predictorum occasione ullo tempore non inferre nec inferenti consentire; sed ipsum iter actū uiaz ius cōditionē & seruitutem. perpetuo ab omni homine & uniuersitate legitime deffendere auctorizare & disbrigare: & predictam uēditionem & omnia & singula suprascripta perpetuo firma & rata habere & tenere & non contrafacere uel uenire aliqua ratione uel causa de iure uel de facto sub pena decem lib: bo:

Instrumentum uenditionis & cessionis iuris tignorum ponendorum in parietē uel muro ita scribes

Ntonius dedit uendidit cessit & concessit cor: ius trabium & quoruncunq; lignorum immitendorum in pariete siue muro domus ipsius anto. contiguo domui ipsius cor: ut quandocunq; & quotiēscunq; opus habuerit & uoluerit & possit sua auctoritate immittere seu impingere trabes & q̄cunq; ligna usq; ad medium seu usq; ad interiorem tunicam dci

muri dummodo murus ipse ruine uel precipicii siue grauis de-
teriorationis periculum non incurrat murum ipsum hiuc per-
petuo subiitiens seruituti: ꝓ pretio. x. li: bo: quod pretiuꝫ dictus
uenditor confessus & contentus fnit se ab ipso emptore habuisse
& recepisse. excep: sibi non dati & non soluti pretii omnino renū
tians: & ei licentiam & liberam potestatem ipsius iuris & seruitu
tis quasi possessionē ex nunc sua autoritate intrandi & de cetero
retinendi: & constituens se interim quasi possidere nomine suo
necnon ꝓmittens dicto emptori ꝓ se & suis hr̄dibus stipulanti
bus litem uel controuersiam ei uel eius heredibus predictis uel
predictorum occasione. ullo tempore non inferre nec inferēti cō
sentire. sed dictum ius & seruitutem perpetuo ab omni homīe
& uniuersitate legitime & c: ut supra ī precedenti contractu

INCIPIT: Secundum Capitulum de Dotibus

RECEDENS. CApitulum rerum immobiliū
& mobilium traditionum continet instrumen-
ta. Verum quia non solum his titulis & modis
quibus in capitulo ipso fit mentio. imo etiam p
dationem in dotem res eedem in alterum trans
feruntur & ex matrimoniis: unde dotium constitutiones originē
trahūt quedam etiam alia ꝓdeunt instrumenta: Idcirco secūdo
loco capl̄m hoc dotiū & alioꝝ ex matrimoniis ꝓcedentiū contra
ctuum formas docet

Instr̄m dotis cōstitute ī re īmobili īextimata

Ominus martinus dedit & tradidit antonio ꝓ se & ei⁹
heredibus recipienti ī dotē & noīe dot̄ dn̄e math: ipsi⁹

filie dicto anto: matrimonio copulate: domum unam inextima tam ſitam in tali contrata: cuius tales dicuntur confines & ce: ad ha: te: po. & quicquid ſibi & ſuis heredibus debito iuris ſaluo: de inceps placuerit faciendum . cum omnibus & ſingulis que infra predictos continentur confines; uel alios ſiqui forent acceſſibus & egreſſibus ſuis uſq; in uiam publicam: & cum omnibus & ſin gulis que habet ſuper ſe uel infra ſeu intra ſe in integrum oīq; iu re & actione uſu ſeu requiſitione ipſi rei modo aliquo pertinēte Quam rē idē dn̄s Ar: ſe dicti an. nomine coſtituit poſſiderē dōec ipſius rei poſſeſſionem acceperit corporalē. quā accipiēdi ſua au toritate & retinēdi deinceps ei licentiam oīmodā dedit: ꝓmittēs per ſe & ſuos hr̄des. dicto an: ꝑ ſe & ſuis heredibus ſtipl'. predic tam rē ei & ſuis hr̄dibus ab oī hoīe & uniuerſitate legitime deffē dere. autorizare & diſbri. & predictā traditionē & oīa & ſingula ſupraſcripta firma & rata habere & tenere & non contrafacere ul' uenire per ſe uel per alium aliqua cauſa uel ingenio de iure uel de facto ſub pena. c. li: bo: ſtipulatione ꝓmiſſa & refectione dam norum & expenſarum litis & extra. & obligatione omnium bo norum ſuorum: & pena ſoluta uel non; predictā omnia & ſigu la firma perdurent: Qua ꝓpter uerſa uice dictus an. ꝓmiſit ꝑ ſe & ſuos heredes ſine aliqua exceptione. iuris uel facti: ſē obligan do dicto domino Ar: ꝑ ſe & ſuis heredibus ſtipl'. reſtituere eidez aut dicte dn̄e math; ſiue ipſorum hr̄d: his uel cui ius dederit & caſus. predictam domum in omnem euentum reſtituende dotis ſub pena. c: li: bo: ſtipulatione promiſſa qua ſoluta uel non pre dicta omnia & ſingula firma perdurent: Item refficere & reſtitu ere ſibi omnia damna & expen: ac intereſſe litis & extra. ꝓ quib' omnibus & ſingulis obſeruandis obligauit eidē omnia ſua bōa Ceterum mandauerunt & uoluerunt duo unius eiuſdem tenoris ex his fieri inſtrumenta unum uidelicet pro unaquaque partiuz predictarum: & cetera

Instrm̃ dotis constitute in re imobili ex timata in pecunia & rebus mobilibus

Omina mathelda filia quondam domini Ar. de: & tradidit iure proprio imperpetuum anto: eius sponso & uiro p se & suis hrd̃. recipienti in dotem & nomine dotis petiam unam terre aratorie: extimatam: c: li: bo: positam i uila sancti rophilii: in tali loco. que esse dixit & co͞uenit: x. tor: & ei⁹dem tales esse confines: & c. ad ha: te. pos: & quicquid sibi & suis heredibus deinceps placuerit perpetuo faciendum cum omnib⁹ & singulis que infra predictos continentur confines: uel alios si qui forent accessibus & egressibus suis usq; in uiam publicam: & cum omnibus & singulis que habet super se uel infra seu itra se in integrum omniq; iure & actione usu seu requisitione sibi ex ea re aut ipsi rei modo aliquo pertinente: Quam rem ipsa domina math. se dicti antonii nomie co͞stituit possidere usq; quo ipsi⁹ rei possessionem acceperit corporalem. quam accipiendi sua auctoritate & retinendi deinceps eis licentiam omnimodam dedit pmittens per se & suos heredes dicto an: p se & suos heredibus stipl. litem uel controuersiam ei uel eius hrdibus de re ipsa uel eius parte: ullo tempore non inferre nec inferenti consentire. sed ipsam rem tam i proprietate q̃ in possess. ei ul suis hered: ab omi homine & uniuersitate legitime deffendere auctorizare & disb. & predictã traditioné & oia & singla suprascripta perpetuo firma & rata habere & tenere & no͞ co͞trafacere uel uenire: ul p se ul paliũ aliqua causa uel ingenio de iure uel de facto. sub pena dupli dicte extimationis stipl. pmissa & refectõe dãnoꝝ & expeñ: litis & extra & obligatõe oĩũ bonoꝝ suoꝝ & pena soluta uel non predcã oĩa & sigula firma pdurét: Itẽ dict⁹ an. co͞fessus & co͞tétus fuit se hũisse & recepisse ab ipsa dña ma: i doté & noĩe dotis i alia pte: l. li. i deñ: & reb⁹ mobilib⁹ extimat excep. sibi ñ date & ñ so-

lute quātitatis & res mobilium oīo renuntians. Necnō ꝑmittēs per se & suos hrđ. dicte dñe math. ꝑ se & suis hr̄. stipľ. soluer̄ & dare ac restituere eidem aut eius hrđibus siue cui ius aut casus dederit dictas cc. li: bo. in omnē euentū restituende dotis sub pena dupli dicte quātitatis pecunie stipuľ. ꝑmissa qua soluta uel n̄ predcā oīa & sīgula firma perdurent: Item reficere & restituere sibi oīa & singula dāna et expens: ac interesse litis & extra ꝑ quibus oībus & singulis firmiter obseruādis obligauit eidez oīa bona sua. Ceterum uoluerunt & mandauerunt ex hoc cōtractu duo unius eiusdēq; tenoris confici instrumenta: unū uidelicz unicuiq; ptium dādū: Et nota ꝙ qn̄ contigit casus predictus uidelicet ꝙ datur in dotem res īmobiľ extimata & pecunia cuz rebus mobilibus potest saluari forma predicta. Sed nihilominꝰ potest etiam seruari alius modus qui mihi non minus sed magis predicto placet. facies enim duo instrumenta unum de sola traditione rei īmobilis extimate ꝙ incipies secūdum ꝙ īcipit īstr̄m predictum & continuabis per totum usq; ad illū locum. Itē dictus antonius. & ibi terminabis instr̄m pones subsequenter locū & testes. & hoc instr̄m erit uiri uel accipientis rem. & postea facies illud instrumētū dotale ꝑ uxore siue ꝑ eo q dotē dat hoc mō

Instrumentum dotis

Ntonius fuit confessus & contentus se habuisse & recepisse ac sibi integre datas solutas numeratas & traditas esse a dña math: eius sponsa & uxore in dote & nomine dotis: cc: x. li. bo: hoc modo: s: c. li: & l. bo. in una petia terre aratorie posita in tali loco extimata ipsa quantitate. c. li. bo: Quam petiā terrē dicta dña math: ipsi an: extimatam ut dictum est. tradidit ut pz instrumento scripto manu mei not: subscripti: reliq̄s uero. c: li. bo. in pecunia & rebus mobilibus extimatis: excep: sibi non date & non solute & non tradite quantitatis pecunie & rerum mo-

bilium siue dotis omnino renuntians. Necnon promittens per se & suos heredes dicte domine math. ꝑ se & suis heredibus sti pulantibus soluere & dare ac restituere eidem ac eius hrđ. stipul. siue cui ius & casus dederit ipsas: cl: li. bo: in omnem euentum restituende dotis restituendo predictam dicte petie terre extimationem aut dictam petiam terre si tunc temporis penes se uel eius hrđ. fuerit ita tñ q in optione sit ipsius domine math: uel eius hr: siue illius cui de iure restituenda fuerit dos predicta. recipere alterum q maluerit predictorum extimatōm uidelicet siue terrarum sub pena dupli dicte quantitatis pecunie stipulatione ꝓmissa qua soluta uel non predicta omnia & singula firma perdurēt Item reficere sibi & restituere damna & expensas: ac interesse litis & extra: ꝓ quibus omnibus & singulis firmiter obseruandis obligauit ei omnia sua bona. q uero dictum est supra: s. de restituenda extimatione uel re: intelligas ponendū esse ī instrumēto si expressim inter partes agatur: alioquin directo ꝓcedas illam clausulam pretermittens

Instrumentum dotis constitute in pecunia & rebus mobilibus ita scribes

Ntonius fuit confessus & contentus se habuisse & recepisse ac sibi integre datas: solutas. & numeratas eē a domino Ar. dante & soluente dotis nomine & ꝓ dote dñe math: eius filie ipsi antonio matrimonio copulate. c. li. bo. inter denarios & res mobiles extimatas pro ipsa domina mathelda. nundum tamen tradita uiro: sed adhuc in domo patris sui existente exceptione sibi non date & non solute & non tradite quantitatis pecunie & rerum mobilium siue dotis: & omni alii auxilio omnino renuntians. Necnon promittens per se & suos heredes dicto

domino Ard. pro se & suis heredibus stipl: soluere & dare & insti tuere eidem. aut dicte math. siue ipsorum hrd: aut cui ius & casus dederit: dictas .c. li. bono in omnem euentum restituende dotis sub pena dupli dicte quantitatis stipulatione promissa qua soluta uel non rata maneant omnia & singula suprascripta & infrascri-pta. Item refficere & restituere sibi omnia & sigula damna & ex peñ. ac interesse litis & extra: pro quibus omnibus & singulis fir miter obseruandis obligauit eidem omia sua bona tam habita q̃ habenda & cetera ut supra

Si uero ut seruetur forma statuti comu nis bononie tem pore restituende dotis uoluerint partes expressam in rebus fa cere mentionem quanta sit quantitas q̃ in rebus mobilibus & paternis dat ita scribes

Ntonius fuit confessus & contentus se habuisse & re-cepisse a domina mathelda eius uxore & sponsa in do tem & nomine dotis. c. li. bo. hoc modo. s. xxv. li. in lec to & linteaminibus: & aliis pannis lineis & laneis & aliis rebus mobilibus. & alias xxv. li. bo. in x. brachiis pãni de pruyn. & uno palecto de flanchiis pro uestibus ipsius domine mathelde. reliq̃s uero in pecunia numerata; Excep: sibi non date & non solute & non tradite quantitatis pecunie. & rerum mobiliuz siue dotis se cundum modum predictum: & omni alii auxilio omnino renũ tians. Necnon promittens per se & suos heredes dicte dñe math: pro se & suis hrd: stipul: soluere dare & restituer eidẽ aut suis hrd. siue cui ius & casus dederit ipsas. c. li: bo. & c: ut supra ĩ predicto instrumento

Et ño. q̃ ĩ his ĩstris huiusmodi pactũ aliqñ interuenire solet: ui-delicet q̃ cũ uir non habeat: uel possideat immobilia agitur q̃ ipse idem uir ad certuz tempus emat aliq̃ posses. siue rẽ mobilẽ

que ipothecata sit uxori ꝑ dote. quod pactū si interuenerit ita scribes: Pones enim totum istrm per ordiné ut superius con tinetur: & postq̄ dixeris obligauit ei oīa sua bona. tā habita q̄ ha benda subsequetur dices. Item dictus an: ut ipsi dn̄e mathel. tuti⁹ & ipsa tutiorē ꝑ dote sua hēat ipotecā: pacto ꝓmisit & ꝯueīt eidē dn̄e math. ꝓ se & suis hr̄. stipl: se hīc ad unū ānū ī ciuit: uel in districtu. bo. aliq̄ pos. pretii: li: c: bo: ēptuꝝ que ipsi uxori sue ipotecata & obligata sit ꝑ dote predicta. ita tn̄ ꝗ ipsa special' ob/ ligatio dicte posses. emēde predcē nō deroget gn̄ali & ꝓpter ip/ sam spālem & generali ipotheca omnium bonoꝝ ipsius an. ideo non recedat. sed in ipsa speāli re & omnibus bonis ipsius anto: tam habitis q̄ habendis. ius suum ipotecarū saluum sit & integꝝ reseruatum Sub pena centum librarum bo. stipulatione promis sa & refectōe damn̄. & expen̄: litis & extra & obligatione omniū bonorum suorum: & pena soluta uel non predicta firma perdu rent: Item nota ꝗ licet fideiussores uel mandatores dotiuꝫ da ri prohibitum sit: adeo ut uideatur neminem in huiusmodi fide iussore posse irrationabiliter obligari. etiam qūocunq; renuntiet potes tamen si datus fuerit huiusmodi fideiussor aliam adhibe/ re cautelam: uidelicet ꝗ facies eum una cum principali dotem re cipere & ambos sicut duos rei debendi instrumento insolidū ob ligari: renūtiatiōibus debitis appositis hoc modo subsequenter

Instrumentum dotis ex nōta predicta

Ntonius filius quōdam phi: & andree fili⁹ quōdā boe tii fuerūt cōfessi & cōtenti atq; asserueīt se hūisse & re/ cepisse: ac sibi ītegre datas solutas ac numeratas & trá ditas esse a domino cor. dante & soluente dotis nomine & ꝑ do/ te domīe math: eius sororis spōse & uxoris ipsi⁹ an. īter denarios

& res mobiles extimatas:c:li:bo.excep.eis non date & non solu
te & non numerate atq; non tradite quantitatis pecunie & reruz
mobilium siue dotis omnino renuntians.necnõ ꝓmittẽs per se
& eorum hr̃:unusquisq; eoꝝ principaliter & ĩsolidum se obligã
do dicto cor.ꝓ se & suis hr̃:stipl':soluere & dare ac restituere eidẽ
aut ipsi dñe math.ul' eoꝝ hr̃: aut cui uis & casus dederit ipsas.c.
li:bo:ĩ omnem euentum restituende dotis sub pena dupli dicte
quantitatis pecunie.stipul':ꝓmissa & refectõe dam̃.& expẽ.li
tis & extra & obligatione omniũ bõꝝ suoꝝ & pena soluta uel nõ
predicta omnia & singula firma perdurent. Renuntiantes noua
rum costitutionum & ep'e diuiadriani benefitio exceptioni doli
conditioni sĩ causa:& in factũ actõi & õi alii auxilio:

Instrumentum augumenti dotis

Ntonius fuit cõfessus & contentus atq; asseuerauit se
habuisse & recepisse ac sibi integre datas solutas & numeratas eẽ
a dña math. eius uxore in augumentum & nomine augumenti
dotis sue.li:l:bo:q̃ ad ipsam dñaz math.siue ad dictũ ant:ꝓ ea
peruenerunt ex pretio q̃rundam posses:quondam domini:n.pa
tris eius sibi iure institutionis relictarum ab ipso patre eius ĩ ip-
sius testamẽto scripto manu tal' not:Excep:sibi non date & nõ so
lute atq; non habite predicte quãtitatis pecunie.in augumentuz
& nomine augumenti dotis predicte:& omni alii auxilio omnĩo
renuntians.Necnõ ꝓmittens per se & suos heredes dicte domĩe
math:ꝓ se & suis hr̃dibus stipl'. soluere & dare ac restituere eidẽ
siue eius heredibus aut cui uis & casus dederit ipsas:l:lib. bo:in
omnem euentum restituende dotis sub tali pena &c: Nota ꝙ
in instr̃s augumẽti dot' necessariũ eẽ assignar' causã unde ꝓuene-
rit pecuia ĩ augumẽtũ dot' data.nã al's esse presuĩtur de boĩs uiri
& cõtract⁹ h⁹mõi fieri ĩ preiudiciũ cr̃ditoris Nota tñ ꝙ prima

dotis constitutio ante matrimoniũ. & constante mrimonio fieri potest: sed post primam dotis constitutionem non potest iterũ constitui dos sed augmentum dotis

Instrumentum dõationis ꝓpter nuptias

Ntonius ex causa donationis ꝓpt nuptias dedit & donauit dñe mathelde sponse & uxori sue: ꝓ se & omnibus suis & dicti ant: coniugibus omnibus filiis recipienti medietatem insuper & quartam partem omniũ suorum bonorum mobiliũ & ĩmobilium pñtium & futurorum: ad ha. te. pos. & quicquid sibi & dictis cõibus filiis eoꝝ deinceps placuerit faciendum ꝓmittens dicte dñe math. ꝓ se & dictis cõibus eorum filiis stipulationem predictã propter nuptias donationem firmam & ratã habere & tenere & non contrafacere uel uenire aliqua ratione uł causa de iure uel de facto sub pena: c. li: bo: stipulatione ꝓmissa. & refectione damnoruꝫ & expensaꝝ litis & extra & obligatione omniũ bonorum & pena soluta uel non predicta omnia & singula firma perdurent. Verũtamen nota quod instrumẽtũ predictum in ciuitate bononie a consuetudine temporis nostri abolitum eẽ dignoscit: sed ipsiꝰ dõatiõis recta nõ ẽ tãtũdẽ donare q̃tũ dat ĩ dotẽ & dr hec dñatio iure lõbardoꝝ morgicaph. & etiam secũdũ diuersos locorũ mores diuersis cõuertatur pactis & diuersis nominibus appellat: Tu aũt cũ fueris rome. romano uiuito more Itẽ debes scire quod istius cõtractus uirtꝰ illico restitut dotibus euanescit: Primo nota qđ dos constante mrimonio restitui non põt nisi ĩ certis caĩbus. de qbus nihil ad pñs: licꝫ uergente uiro ad ĩopiã uł eo q de dote restituenda ꝓmisit: possit mulier petere & accipe de bois. s. ipotecatis ĩ solutum ꝓ sua dote auctoritate cõis quo hĩto alioruꝫ bonorum ipoteca recessit eo tamen ꝙ insolutum acceperit a uiro pro iure usufructu obligato

q̃diu constiterit mrimoniũ nihilominus remanente: Item ñ est pretereũdum ꝙ aliquando contingit filium a se emancipare & dotem uxoris filii quam ipse pater receperat dicto filio suo cõ signare: debet enim mulier solicite sibi cauere ne dotem ipsaꝫ re cipiat aut socerum absoluat. uel a prima obligatione seu primo obligato recedat: ꝙ etiam si faceret: non ualeret quia efficeretur conditio dotis peior: Agetur tamen inter patrem et filium eman cipatum de faciendo & curando ꝙ uxor non mouebit socero ul terius litem de dote: quod instrumentum

Instrumentum dotis date a filio eman cipato a patre suo ita scribes.

Vm dominus Boetius. antonium eius filium a se emã cipauerit ut patet instrumento scripto manu talis no tarii. & idem antonius moretur uel moraturus sit cuꝫ domina mathelda eius uxore & filiis suis seorsum a patre quia equum est ubi dos que fuit pro substinendis matrimonii onus poterat idem dominus Boetius coram me notario & testibus in frascriptis dedit & soluit ipsi antonio filio suo a se emancipato centum lib: bono: quas recepit & habuit dotis nomine & pro do te ipsius domine matel: tempore contracti matrmonii inter ip sam & antonium supradictum. Qui antonius dictam pecuniam a dicto patre suo ibidem & in presenti recipiens confitens & asse rens tantam esse quantitatem ꝓmisit per se & suos heredes dic to domino Boetio pro se & suis heredibus stipulantibꝰ onus ipiꝰ matrimonii substinere: & dicte eius uxori & filiis de cetero ali menta prestare: & se facturum & curaturum omni exceptione remota ꝙ dicta domina mathelda uel eius heredes aut aliquis a lius ad quem spectaret ipsarum dotium restitutio dotes ip sas aliquo tempore uel casu ab ipso uel eius heredibus non petẽt

& ꝙ lis uel questio ei uel eius heredibus ipsarũ dotiuz uel alimẽ torum eccľe ullo tempore non mouebitur uľ inferetur ab aliquo de iure uel de facto. & ꝙ si fieret: & ꝓpter ea idem dñs: B. dãnũ aliquod sustineret: conseruabit eum in demnem. & ꝙ idem dñs an: predictam solutionem & oĩa & singľa suprascripta perpetuo firma & rata habebit & tenebit obseruabit & non contraueniet ꝑ se uel per alium aliqua causa uel ingenio de iure uel de facto: sub pena dupli dicte summe péc. stipulatõe ꝓmissa: & refectione dã norum & expensarum litis & extra & obligatione omnium suo rum bonoruz & pena soluta uel non. predicta omnia & singu la firma perdurent & cetera

Instrumentum futurorum sponsaliorum
& matrimonii contrahendi

Ntonius contraxit & concessit & destinauit cor. iacobi nam eius filiam in futuram sponsam & uxorem Ioan nis filii ipsius cor: ꝓmittens per se & suos heredes dcõ cor. pro se & suis heredibus stipľ se facturum & curaturum omĩ exceptione remota ꝙ dicta iacobina eius filia contrahet sponsa- lia & matrimonium cũ dicto Ioan tẽpore legitĩo seu cũ ipsa spõ- salia & matrimoniũ cõtrahi poterit & cõpleri & se solutuꝝ & da tuꝝ eidẽ cor: dotis noĩe & ꝓ dote ipsius Io: tẽpore cõtracti mr̃i- monii: c: li: bo: ĩter denarios & cõueĩentẽ mobilia ꝓ quibꝰ spõsa liis & mr̃imnio: ut dictũ ẽ cõtrahẽdis & predcĩs oĩbus & sĩgulis obŝuãdis & adĩplẽdis. idẽ an: cõstituit arras spõsalicias: & idem spõsaliciaꝝ & arraꝝ noĩe obligauit unã domũ sitã ĩ tali cõtrata ĩfra tales cofines & c. cõstituens se dictã domũ tãq̃ arras & arraꝝ noĩe ipsoꝝ spõsalioꝝ & mr̃imonii cõtrahẽdi ꝓ ipso cor. & eiꝰno mĩe possidere: & uolẽs & cõcedẽs ꝙ si ꝑ eũ aut ꝑ dictã iaco: staret quo minꝰ dcã spõsalia & mr̃imo. cõtraherẽt aľs cõplerẽt & fierẽt cũ fieri & cõpleri legitĩe poterĩt cedat dcã domus lucro ipsi cor: & eaz accipe ac possidere eiusdẽ sua auto. ĩgrẽdi possit & ex ea tãq̃

uerus dñs facere quicquid uellit. Versa uice dictus cor: contraxit & concessit & destinauit dicto ant. predictum Io. eius filium ĩ futurum sponsum & uirum dicte Ia. filie eiusdem an. ꝓmittens ꝑ se & suos heredes dcõ an: ꝓ se & suis heredibus stipulanti se facturum & curaturum omni exceptione remota. ꝙ dictus Io: eius filius contra hec sponsalia & matrimoniũ cum dicta Ia: tempoꝛ legitimo: seu cũ ipsa spõsalia & mr̃imoniũ contrahi poterit & cõpleri: & ꝙ ipse cor: tẽpore matrimonii contrahendi solutis sibi c: li: bo: dotis nomine ipsius Ia: faciet dicto ant: instrumentũ dotale secũdum ius & consuetudinem ciuitatis bo. ꝓ quibus sponsalibus & matrimonio ut dictum ẽ contrahendo. & predictis omnibus & singulis a se cor. ꝓmissis obseruãdis & adĩplendis idẽ cor: cõstituit ipsi an: arras sponsalias & eidem arrarũ & sponsaliciaꝝ nomine obligauit unã petiam terre aratorie positam in tali loco infra tales confines & c. constituens se dictã petiam terre tanquã arras & arrarum noĩe ipsorum sponsaliorũ & matrimonii cõtrahendi ꝓ ipso an: eius nomine possidere & uolens & concedens ꝙ si per eum aut per dictum Ioan: staret quominꝰ dicta sponsalia & matrimonium cõplentur & fierent cum fieri & compleri legitime poterint: cedat ipsa petia terre lucro ipsi an. & eam accipere ac possidere eiusdem sua auctoritate ingredi possit. & ex ea tanq̃ uerus dominus facere quicquid uellit: Que oĩa & singula supra scripta ꝓmisit una ps alteri adinuicem solẽnibus stipulationibus hinc inde interuenientibus firma & rata habere & tenere obseruare & adimplere & non contrafacere uel uenire ꝑ se uel alios aliq̃ causa uel ingenio. de iure uel de facto: sub pena cc: li. bo. stipulatione adinuicem ĩter ipsos in singulis capitulis huius contractꝰ insolidum ꝓmissa: qua soluta uel non. predicta omnia & singula firma perdurent. Item reficere & restituere una pars alteri ad adinuicem omnia & singula damna & expeñ: ac intereẽ litis & extra: ꝓ quibus oĩbus & singulꝰ firmiter obseruãdis obligauit una

pars alteri adinuicem omnia sua bona & cetera

INCIPIT.CAPITVLVM.TERTIVM.
De debitis

ICET.ex mutuo comodato deposito & his que mercandi seu negotiandi causa:aut ex pretio q̄ debentur ad tempus:multi ꝓcedant contractus uarii & diuersi.quia tamen sub uno & comuni nomine crediti uidelicet uel debiti concludunt Idcirco de omnibus his sed ordinate de quolibet hoc tertio capitulo est uidendum. Verum nec contra meipsum ponam posterius.ue mihi qui tacui & quia consciētia pongor hoc nequaq̄ silentio preterire.illis dico tabellionibus qui hec ignorant:aut ꝙ peius est qui fingunt uel simulant ignorare:ꝙ mutuuꝫ a diuina ꝓuidentia.pia & causa sancta causa processit:uidelicet ut illi penes quos temporalem dominus substantiam comandauit quoniam admodum in ceteris misericordie operibus sit in mutuo ad tempus egentibus ꝓximis subuenirent:Verumtamen feneratores hanc piam causam & impiam conuertentes & retorquentes in mortis & damnationis eorum cum nullum donum dei tempora & temporum momenta hominibus eque pauperibus ut diuitibus & animalibus comunia uniuersis ut ꝓpria uendunt furtum sub quodam pie subuentionis uellamine comittentes. Igit̄ cum nemo ambigat & etiam ipsi hidem inficiari non audeāt hoc mortale fore peccatum sicut qui homicide adultero uel latroni circa ipsa scelera scienter aliquod opus prestat.uniuſ eiuſdemq; culpe obligat se ad penam:sic tabellio propriis manibus illud cōfitiens instrumentuꝫ.ī quo dictat sibi cōscientia pactū feñatitiū

contineri: uni eodemq; mortali peccato reddit usurario se cōsor tem & acquirit miser tabellio nescio quales. xii: deñr. uel quid modicum eternam obligans se ad mortem: Fugiant ergo tabelliones sicut pestem mortiferam hos contractus nequaquam puritatem artis huius uel proprias animas peccato huiusmodi. aut qualibet infidelitate altera maculantes: Absit quidē hos super mutuo contractus in feneratorum cautelam uel auxilium me scripsisse: sed quoniam sunt precipuum artis membrum & possunt sine dei offensa inter eos qui fideliter contrahunt operari non enim in arte peccatum est sed malos operarios abusus & subuersio artis fedat

Instrumentum debiti unius debitoris & unius creditoris super modica quā titate ita scribes

Ntonius filius quondā. B. fuit confessus & contentus se ex causa mutui habuisse & recepisse a corado quondam titii tres li: bono: ꝓmittens per se & suos hr̃des sine aliqua exceptione iuris uel facti se obligando dicto cor: ꝓ se & suis heredibus stipulantibus soluere & dare ac restituere eidē aut eius certo nunc dictam quantitatem pecunie hinc ad unum ꝓxime in ciuitate bono:: q̄ si dictis loco & termino non soluerit & non obseruauerit ut dictum est ꝓxime eidem persoluere atq; dare duplum ipsius quantitatis pecunie pene nomine in singul' capitulis huius contractus insolidum ꝓmisisse qua soluta uel ñ rata maneant omnia & singula suprascripta & nihilominus sortem & penam ubicunq; locorum & fori. creditor petierit ab eodem & specialiter tempore maii & augusti de bonio & in ipsis se integre soluturum: Item reficere et restituere sibi omnia & singula damna & expensas ac interesse litis & extra. & de his credere

ſuo ſimplici uerbo ſine ſacramento uel alia ꝓbationẽ: pro quibꝰ omnibus & ſingulis firmiter obſeruandis obligauit eidem omnia ſua bona. Renuntians fori priuilegio exceptioni ſibi non date non mũt. accepte pecunie & omni alii auxilio

Inſtrumentum mutui duorum debitorũ & uni creditoris ita ſcribes.

Ntonius & philippus fuerunt cõfeſſi & contenti ſe ex cauſa mutui habuiſſe & recepiſſe ac ſibi integre & non ſpe future numerationis & traditionis datas ſolutas & numeratas eſſe a corado quondam titii. xxv: lib: bono. ꝓmittẽtes per ſe & eorum heredum unuſquiſq; ipſorum principaliter & inſolidum ſine aliqua exceptione iuris uel facti. ſe obligando dicto corado ꝓ ſe & ſuis heredibus ſtipulantibus ſoluere & dare ac reſtituere eidem aut eius heredibus uel certo nunc: dictam pecunie quantitatem: hinc ad xx: menſes proxime in ciuitate bononie. Quod ſi dictis loco & termino non ſoluerint omnia & ſingula in hoc contractu contenta nõ obſeruauerint promiſerũt ſe ut dictum eſt principaliter & inſolidum obligantes eidem ꝑ ſoluere atq; dare duplum ipſius quantitatis pecunie pene nomine ſtipulatione in ſingulis capitulis huius contractus inſolidum ꝓmiſiſſe qua ſoluta uel non rata maneant omnia & ſingula ſupraſcripta & infraſcripta Et nihilominus ſortem & penam ubicunq; locorum & fori creditor pecierit ab eis aut aliquo ipſorum & ſpecialiter tempore fori Maii & auguſti de bono. & in ipſis foris ſe integre ſoluturos. Item reficere & reſtituere ſibi omnia & ſingula damna & expenſas ac intereſſe quod uel quas fecerit uel ſubſtinuerit in iudicio ſiue extra pro ipſa pecunia exi

genda et de his credere suo simplici uerbo sine sacramēto uł alia probationē. Propterea ꝓmiserunt insolidum preceptum recipeř a comuni bononie. hinc ad tertium diem de dicta pecunia: ad dictum terminum soluenda sub pena x. librarum bono. stipulatione promissa qua soluta uel non predicta firma perdurent. pro quibus omnibus & singulis firmiter obseruandis obligauerunt eidem omnia eorum bona. Renuntiantes fori priuilegio nouaꝶ constitutionum & epistole diuiadriani: beneficio exceptioni. doli conditioni sine causa infactum actioni. exceptioni sibi non date & non mutuo accepte pecunie & omni alii auxilio

Instrumentum solemne mutui duorum debitorum & duorum creditorum diuersis fulcitum pactis ita scribes

Ntonius & philippus ꝓmiserunt per se: & eorum heredes unusquisqꝫ principaliter & insolidum sine aliq̄ exceptione iuris uel facti se obligando corado & andre ꝑ se & eorum heredibus stipulantibus & cuilibet eorum insolidum: Ita ꝙ quilibet eorum insolidum possit hoc debitum petere exigere & recipere cum efectu uni tamen eorum facta solutione ab alio liberentur: soluere dare ac restituere eis aut alteri eorum uel ipsorum certo nuntio. c. li. bono. hinc ad unum annum ꝓxime in ciuitate bononie. Quam pecunie quantitatem confessi & contenti fuerunt se ab ipsis corado & philippo ex causa mutui habuisse: Recipiebant etiam pecuniam dictam ab ipsis ibidem & in presenti ꝓut confessi fuerunt tantam esse quantitatē Volentes & paciscentes non obstare: nec preiudicium fieri creditoribus antedictis ꝙ si ipsi aut aliquis eorum partem debiti in iuditio uel extra exegerit uel receperit ab altero debitorum non

omninó minus possit ipsum eundém debitorem & etiam alium & quem eorum maluerint ad residuum ipsius debiti principali ter & insolidum conuenire. Promittentes non dicere uel oppo- nere dictam pecunie quantitatem integre non fore acceptam da tam solutam & numeratam & in ipsorum utilitatem conuersaꝫ & non probare solutionem aut libertatem huius debiti fore fac- tam nisi per hoc instrumentum incisum uel canzelatuꝫ aut per aliud legalis & bone fame tabellionis manu confectum: & nō pe tere libellum ipsius debiti nec exempla huius instrumenti: Et specialiter ipse philippus non dicere uel opponere ꝙ cum mino ri aut pro minori ipsi anto: fuerit obligatus certificatus: & sciens ipsum minorem esse. & ipsi ambo nullam aliam exceptionem ꝟ defensionem seu negationem iuris uel facti: specialem uel gene- ralem contra hunc contractum seu contra aliquod predictoruꝫ uel infrascriptorum in aliquo facere uel opponere quo minꝰ prī cipaliter insolidum ad solutionem dicti debiti in dicto termino faciendam & ad omnia & singula in hoc cōtractu contenta plēiꝰ obseruanda efficaciter teneantur. sed omnia & singula infrascrip ta & suprascripta firma & rata habere & tenere obseruáre & adī plere. & non contrafacere uel uenire aliqua ratione de iure uel de facto: ꝙ dictis loco & termino non soluerint & omnia & singula in hoc cōtractu contenta non obseruauerint aut in aliquo cōtra- uenerint promiserunt se ut dictum est principaliter & insoliduꝫ obligando eisdem creditoribus stipulantibus ut dictum est eis persoluere atqꝫ dare duplum ipsius quantitatis pecunie pene no mine stipul: in singulis capitulis huius contractus & insolidum promisse. que totiens comitatur & exigi possit in singulis capitu lis quotiens contrafactum fuerit. & pena soluta uel non rata ma neant omnia & singula suprascripta & infrascripta. & nihilomi nus sortem uel penam ubicunqꝫ locorum & terrarum & in quo cunqꝫ foro & mercato creditores. aut alť eorūdē se ītegre solutos

in quibus locis mercatis & foris & quo ipsorum uoluerit & sub quocunq; iudice maluerint possint ex pacto ipsos debitores & quenlibet insolidum ad solutionem dicti debiti in dicto termio faciendam & ad omnia & singula in hoc contractu contenta efficaciter obseruanda realiter & personaliter conuenire Insuper reficere & restituere sibi omnia & singula damna & expensas ac interesse quod uel quas fecerint uel substinuerint i iuditio siue extra uel alio quocũq; modo pro ipsa pecunia exigẽda: & de his credere suo simplici uerbo sine sacramẽto uel ꝓbatione aut alicꝰ cause recognitione. Insuper promiserunt insolidum preceptum recipere a comuni bo: hinc ad tertium diem de dicta pecuia pre dicto termino soluenda: sub pena: xxv. li. bo. stipulatione ꝓmissa qua soluta rata maneant predicta: quod preceptum ad dictuz diem recepi idem creditores ibidem & i presẽti denunciauerũt debitoribus antedictis. pro quibus omibns & singulis firmiter obseruandis & adimplendis obligauerunt ipsi debitores dict cre ditoribus omnia eorum bona. Que precario iure seipsorum nomine & pro eis possidere constituerunt usq; ad integram soluti onem dicti debiti & satisfctionem omniuz predicto. Ita q̧ a ter mino in antea si nunc solutio facta non fuerit liceat & ex pacto ipsis creditoribus & cuiq; ipsorum ꝓpria autoritate sine curie ꝓ clamatione aut aliqua denuntiatione uel aliquo preiudicio dicto rum bonorum. & quorũ ex eis uoluerint ingredi possess. & eam inde accipere. & uendere alienare aliisq; obligare. & apud se ꝓ iu sto pretio retinere. & se idemnes seruare tam de pena damni. & expens. q̃ de sorte sine omni occasione leguz iuris & usus: Renũ tiauerunt autem debitores prefati fori priuilegio nouaꝝ cõstit: & epistole diuiadriani beneficio exceptioni sibi non date & mutuo ñ accepte pecunie & omni alii auxilio: Et insuper dictus antonius quia minor erat uigintiquinq; annis maior tamen xiiii: iurauit corporaliter ad sancta dei euuangelia nullam restitutionez impe

trare contra predicta uel aliquod predictorum pretextu minoris etatis: uel cuiuscunq3 alterius rationis uel cause Ad hec domina mathelda ipsius antonii uxor predictis omnibus presens dicte obligationi ab ipso uiro suo facte consensit: & certificata per me notarium infrascriptum ipsa bona a dicto uiro suo obligata eisdem creditoribus sibi esse ipothecata ꝓ dotibus suis renuntiauit omni suo iuri ipothecarum & cuilibet alii quod habebat ul' habere poterat occasione dotium suarum & dictis bonis obligatis ut ipothacata sua non obstante predicta ipsis creditoribus obligatio facta pleno iure usq3 ad satisfactionem predictorum omnium preferatur dictum ius suum ipsis creditoribus pacto remittens: necnon promittens per se & suos heredes eisdem creditoribus stipulantibus ut dictū est non preferre ius suum iuri eorum in predictis bonis obligatis: eo ꝙ sit prior tempoř aut potior iuř siue alia quacunq3 ratione. sed predicta omnia & singula firma & rata habere & non contrafacere uel uenire aliqua causa de iuř uel de facto sub pena dupli dicti debiti stipul'. ꝓmissa & refectione damnorum & expensarum litis & extra. & obligatione omnium suorum bonorum & pena soluta. & c:

Si uero detur in instrumento mutui fideiussor quē uelint pertes ut fideiussorem exprimi licet prīcipaliter se obligante: rubrica

Ntonius fuit confessus & contentus se causa mutui habuisse e recepisse ac sibi integre datas solutas & numeratas esse a corado quondam titii: xx: li. bono: excep. sibi non date & non mutuo accepte pecunie omnino renuntians quapropter dictus antonius. & ipsius precibus & mādatis phili:

se pricipalē constituens ꝓmiserūt ꝑ se & eoꝝ hrēd unusquisq; eorum principaliter & insolidum sine aliqua exceptione iuris uł facti obligando dicto cor ꝑ se & suis hrēd: stipul: soluere dare ac restituere eidem aut eius certo nuntio dictam pecunie quātitatem in foro reni mensis augusti de bo. ꝓximeuenturo. uel eo tēpore boñ. si forū non fierent: ꝙ si dicto termino non soluerint & c. cōtinuando secundum aliquem predictoꝝ contractuum mutui:

Instrm mutui contracti a comuni ciuitatis

Omin⁹ Ricard⁹ de uilla potestas bo. dn̄s Aycard⁹ massarius dn̄i iāc: & rolandus ꝓcur. cois de consensu & uoluntate licentia & mandato consilii specialis & gn̄alis dicti cois ad sonū cāpanarum & uoce preconia ut moris est in palatio eiusdem comunis ad hoc specialiter congregati necnon oiū & singulorum ī ipso cōsilio existentiū mādantiū & uolentiū hoc debitum contrahi: & pn̄s instrumentum ullo statuto seu statuti capitulo non obstante: ac etiam ipsi omnes & singuli in eodē consilio existentes: ꝓmiserunt solemniter unusquisq; eorum principaliter & insolidū pro seipsis & eorum successoribus uice & nomine comunis bononie sine aliqua exceptione iuris uel facti se obligando corado pro se & suis heredibus stipulantibus soluere & dare ac restituere eidem aut eius certo nuntio :M. li. bo: hinc ad unum annum ꝓximeuenturum in ciuitate bononie: Quam pecunie quantitatem dicti potestas : Mass: ꝓcur: consilium & omnes & singuli in ipso consilio existentes: confessi & contenti fuerunt atq; asseruerunt se uice & nomine comunis bononie & pro ipso comuni ab ipso cor. ex causa mutui hūisse & r̄cepisse ac eis integre & ī ueritate non spe future numeratōis datā solutā & numeratam esse ī ipsius cois necessariā & utilē causā & comodū specialr̄ cōuertendā. s: in satisfactionē & solutionē taliū & taliuꝫ

debitoꝝ atq; ecc̄le tali creditori tenebat᷑: ſiue ī expenſas uł eccl̄ie expenſarū operis cluſe reni aut ī ſolutione ſoldi taliū militū de ſtinādoꝝ ꝓ comuni bono: ad talem locū obligantes principaliter & inſolidum ſeipſos & eorum ſucceſſores uice & nomine comunis bono: & ipſum comune ut tam ipſe poteſtas q̄ alter qui regimen ciuitatis eiuſdem ē īpoſterum habiturus: & tam ipſi maſſarii ꝓcur. & cōſilium q̄ aliqui ī eiuſdē officiis loco ſucceſſerit eorūdem pricipalr̄ & īſolidū ad ſolutōe₃ dicti debiti ī dcō termīo faciendā. & ad oīa & ſingula in hoc contractu cōtenta plenius obſuanda efficaciter teneantur & ut ipſe creditor ex pacto poſſit fori priuilegio non obſtāte tā predictos obligatos q̄ eorū ſucceſſores & quēlibet eorū inſolidū & quē primo uoluerit uice & noīe dicti cois & ipſū cōe ubiq; locoꝝ atq; terraꝝ & in omni foro & mercato et ſub quocunq; iudice tam eccl̄iaſtico q̄ ſeculari & in oī curia & ſpecialiter in curia romana & per litteras apoſtolicas & reſcripta ad ſolutionem ipſius debiti & ad omnia & ſingula in hoc inſtrumento contenta realiter & perſonaliter conuenire: non obſtante nec preiudicante creditori prefacto ut ſi ipſe partem debiti in iuditio uel extra exigerit uel receperit ab altero debitorū non ideo minus poſſit ipſum eundem debitorem & etiam reliquos & quem ipſorum maluerit ad reſiduum ipſius debiti principaliter & inſolidum conuenire. necnon ꝓmittentes ſolemni ſtipulatione. creditori predicto non dicere uel opponere dicta₃ pecuniam integre non fore acceptam: datam: ſolutam. & numeratam. & predictam ipſius comunis cauſam & utilitatem conuerſā ſiue ꝙ indebite aut ſine cauſa uel comunis ſeu alieno facto fuerint obligati & non petere libellum dicti debiti aut huius inſtrumenti exemplum & non probare ſolutionem aut liberationem huius debiti fore factam niſi per hoc inſtrumentum inciſum uel cā₃elatum aut p aliud legalis & bone fame tabellionis manu confectum & non detinere pecuniam ſupradictam aut partem eius uel qnid ex ea ultra dictum terminum contra uoluntatē credito

ris aliqua ratione uel causa & nullo tēpore per se uel per alios contra ipsum creditorem uel eius hr. ocasione hꝰ debiti impetrare: aut impetrari uel obtineri facere aliquas apostolicas litteras ł rescriptum: illis uel illo aut aliquo tam impetrato q̄ impetrando non uti nec uti facere. & litem aliquam uel controuersiam ei ł eius heredibus inde imperpetuum non mouere & nullam contrariam exceptionem uel defensionem seu negationem iuris uel facti specialem uel gn̄alē cōtra aliquod predictoꝝ uel īfrascriptorum in aliquo facere uel opponere: quominus principaliter & ī solidum ad solutionem dicti debiti in dicto termino faciendam & ad omnia & singula in hoc contractu contenta plenius obseruanda efficaciter teneantur. & quoniam uoluerunt debitores prefati predicta & infrascripta omnia & singula non solum ex actu solemnium ꝓmissionū uel huius instr̄i uigorem: uerū etiam ex debito legis municipalis iuramento firmate solemniter obseruari. Idem potest & ipsum consilium nullo contradicente statuerīt & ordīauerunt precise predictā pecunie quantitatē integre dicto creditori & termīo supradicto ꝑ cōe bo: & de ipsius coīs pecuīe restitui & persolui. & ipsū comune ad eandē quantitatē ut dictū est soluendam & ad oīa & singula in hoc contractu contenta obſuanda & adimplenda precise teneri: & cernētes hoc statutū adeo fore precisū & ita tā predictū potestatē q̄ futurū & tā pn̄s cōsiliū q̄ succedēs ad illđ precise teneri ꝙ nulla absolutio peti aut ꝑ cōsiliū cōctōꝫ coīs bo. dari possit & ꝙ ipsū irritari īmutari uł remoueri: aut ex eo quicq̄ diminui uel cāzelari non possit ut ꝓmittēs solemni stipulatōe se ut dictū est insolidum obligando hoc statutum in libris statutorum coīs bono: āni pn̄tis cras per totā diē i libris statutorum anni futuri cum ipsa statuta fient possit scribi & inseri facere diligenter. ut potestas & consilium anni futuri & comune bononie iurent & precise teneautur ad illud. que omnia & singula suprascripta & infrascripta: & idem pōt. & Massꝛ:

& ꝑcur. cōsilium & omnes & singuli in dicto consilio existen-
tes se ut dictum est principaliter & insolidum uice & nomine co
munis bo: obligando ꝓmiserunt dicto creditori stipulanti ut di
ctum est firma & rata habere & tenere obseruare & adimplere:
& non contrafacere uel uenire per se uel per alios aliqua ratione
uel causa de iure uel de facto ꝙ si non soluerint predictis loco &
termino ut dictum est omnia & singulā suprascripta & īfrascrip
ta non obseruauerint aut in aliquo contrauenerint ꝓmiserunt se
ut dictū est īsolidū obligando eidem creditori persoluerē atq; da
re duplum ipsius quātitatis pecunie pene noīe stipl'.ī singulis ca
pitulis hui⁹ contractus īsolidū ꝓmisse: que totiens comitatur &
exigi possit ī singul' capl'is quotiēs cōtrafactū fuerit & pena solu-
ta uel nō rata maneāt oīa & singula suprascripta & īfrascripta &
nihilomin⁹ sortem & penam ubicūq; loco & fori creditor pecie-
rit ab eis se ītegre soluturos: Itē reficere & restituerē sibi oīa &
sīgula dāna & expeñ: ac īteresse quod uel quas fecerit ul' substi-
nuerit in iuditio siue extra pro ipsa pecunia exigenda & de his cre
dere suo simplici uerbo sine sacramēto ul' alia probatione aut ali
cuius cāe recognitiōe ꝓ quibus oībus & singulis firmiter obser-
uandis & adīplēdis obligauerunt uice & noīe dicti coīs que ipsū
comune precario iure ꝓ ipso creditore & eius noīe possidere con
stituerunt usq; ad integrā solutionē dicti debiti & satisfactōem
omniū predictoꝝ ita ꝙ a dicto termio ī antea si tūc solutō dcī de
biti ei fcā nō fuerit: possit idem creditor ex pacto sua auctoritate
sine denuntiatione aut curie ꝓclamatione: uel aliquo preiuditio
dictorum bonorum & quorum ex eis soluerīt ingredi pos. ea ac-
cipere uendere alienare alii obligare & apud se ꝓ iusto pretio re
tinere & se indemnem seruare tam pena damn: & expens: q̄ de
sorte sine omni occasione legum iuris & usus. Renuntiauerunt
autem debitores prefati fori priuilegio nouarum cōstitutionum
eple diuiadriani bñficio excep. doli conditioni sine causa ī factuz

actioni noue ac ueteri constitutioni de duabus dictis & exceptio-
ni sibi non date & non mutuo accepte pecunie & omni alii exce-
ptioni: omniq; legum auxilio: omniq; defensioni & priuilegiis
& decretis .eis & comuni bononie modo quolibet competētib⁹
Insup uimanus nūtius & preco coīs bo. sup aīas & in aīab⁹ pre
dictorum potestatis. Mass. ꝓcur. & omnium & singulorum ī di
cto consilio existētiū de ipsoꝝ licentia & mandato iurante corpo
raliter ad sancta dei euuangelia predictum debitū dicto termīo
soluere statutum predictuꝫ precisuꝫ & inuiolabile obseruare &
omīa & singula in hoc contractu contenta firma & rata habere &
tenere. seruare & adimplere & non contrafacere uel uenire aliq̄
ratione uel causa

Instrumentuꝫ debiti ex causa cābii a sco
laribus & clericis contracti

Ominus castilio gerudēsis dioces: & dn̄s Ray: burde-
galensis scolares bo: cōmorantes: ꝓ pretio & nomine
pretii & cambii. ccc. li. bo. quas cōfessi & cōtenti fuerūt
atq; asseruerunt se ex causa emptionis & cambii habuisse & re-
cepisse ac sibi integre datas solutas & numeratas esse nomīatim
ꝓ expēsis & occasiōe expēsarum causa & gratia studioruꝫ a dn̄is
cor: & an. ciuib⁹ & mercatoribus bo. ꝓmiserūt solēniter un⁹qsꝫ
eoꝝ prīcipalr & īsolidū sin̄ aliq̄ exceptōe iuris ul facti se obligā-
do dictis dn̄is cor: & an. stipulātib⁹ & recipieētibus insolidū ꝓ
seipsis & iacobo & petro eorum sociis ita ꝙ quilibet eorum īso-
lidū possit hoc debitum petere exigere & recipere cū effectu uni
tantum eorum: uel sociorum ipsorum solutione facta ab aliis li
berentur soluere & dar eis aut uni ipsoꝝ ul dictoꝝ socioꝝ siue eo
rum certo nuntio. centuꝫ li. tur: bonorum & legalium i nundinis
pruini proxime apud pruinum: octauo die postquam in ipsis

nundinis cridatum fuerit hara: hara. uel apud prumum tempore nundinarum. Volentes & paciſcentes non obſtantes nec preiudicium fieri dictis creditoribus uel eorum ſotiis: ut ſi ipſi aut aliquis eorum partem debiti in iuditio uel extra exegerit uel receperit ab altero debitorum non ideo minus poſſit ipſum eundem debitorem & etiam alium & quē eorum maluerit ad reſiduuꝫ ipſius debiti principaliter & inſolidum conuenire & ꝓmittentes ñ dicere uel opponere dictam quantitatem bono: integre non fore acceptam: datam ſolutam & numeratam. & in ipſorum utilitatem conuerſam. et non exire diſtrictum bononie contra uoluntatem creditorum: quouſqꝫ fuerit eis integre ſatisfactum & non alegare contra predicta uel aliquod predictorum ſiue infraſcriptorum aliquod priuilegium. legem conſtitutionem uel decretalem ſiue quid aliud: & non recuſare aliquem iudicem ſub quo citati fuerint & conuenti. & nullam contrariam exceptionem uel defenſſionem ſeu negationem iuris uel facti ſpecialem uel generalem contra hunc contractum in aliquo facere uel opponere: ſꝫ omnia & ingula in hoc contractu contenta firma & rata haberẽ & tenere & obſaruare & adimplere. & non contrafacere uel uenire aliqua ratione uel cauſa. de iure uł de facto: qꝫ ſi dictis loco & termino non ſoluerint & omnia in hoc contractu contenta non obſeruauerint ꝓmiſerũt ſe ut dictũ eſt prĩcipaliter & inſolidum obligãdo eiſdẽ creditoribus ſtipł: ut dictũ ẽ eiſdẽ pſoluere atqꝫ dare nomine recõpẽſationis dãnoꝝ & ĩtereſſe quolibꝫ mẽſe quo ultra dictum terminũ ſolutionem dilatauerĩt ſupradictã ꝓ ſĩguł: x. li: quãtitatis predicte: xx: ſoł: turẽ. ipſa recõpenſatione in ſortem dcĩ debiti nullatenus computanda. Inſuper noĩe pene in ſingulis capitulis hꝰ cõtractꝰ ſtipł: inſolidum ꝓmiſſe duplum ipſis quãtitatis: que etiam pena totiens comitatur & exigi poſſit ĩ ſĩguł: capitulis quotiẽs cõtrafactũ fuerit: & pena ſoluta uel non. rata maneãt oĩa & ſĩgła ſupraſcripta & ĩfraſcipta. & nihiloĩꝰ ſortẽ & peãꝫ

ubicunq; locorum & fori: & in quibuscunq; nundinis: creditoꝛs aut alter eorum uel sociorum pecierit ab eis uel ab aliquo eorum se integre soluturos in quibus locis mercatis & foris & quo ipsorum uoluerint sub quocunq; iudice maluerint possint ex pacto ipsos debitores & quelibet eorum in solidum ad solutionem faciendam. & ad omnia & singula in hoc contractu contenta efficaciter obseruanda realiter & personaliter conuenire: Insuper reficere & restituere eis omnia & singula damna & expensas ac interesse quod uel quas fecerint uel substinuerint in iuditio uel extra. uel alio quocunq; modo pro ipsa pecunia exigenda. & de his credere simplici uerbo sine sacramento & alia ꝓbatione aut alicuius cause recognitiōe pro quibus omnibus & singulis firmiter obseruandis & adimplendis obligauerunt dicti debitores creditoribus supradictos seipsos personaliter & omnia eorum bona tam ecclesiastica q̄ mundana & omnes eorum redditus & prouētus tam presentes q̄ futuros. que & quos precario iuris. se ipsorum nomine & pro eis possidere constituerunt usq; ad integram solutionem dicti debiti & satisfactionem omnium predictorum & specialiter: ui pignoris obligauerunt eis unum Codicē scriptum in cartis edinis cum apparatu domini acursii: & unum digestum in cartis edinis: cum tali apparatu: Item tales & tales libros quos libros ipsi creditores dictis debitoribus precario restituerunt & ipsi ab eis ibidem precario receperunt. Promittentes unusquisq; eorum se principtliter insolidum: ut dictum est obligando eisdem creditoribus stipulantibus ut dictum est dictos libros ab omni obligatione de ipsis actenus facta liberatos & expeditos eisdem creditoribus restituer̄ & cōsignare quandocunq; tam ante terminum q̄ post debito non soluto pecierint ab eis. & dantes eisdem plenam & libe

ram

potestatem & licentiam: ut a termino in antea si tunc solutio facta non fuerit: possint eorum auctoritate & sine curie proclamatione aut aliqua denuntiatione. & aliquo preiuditio dictorum bonorum redituum prouentuum & quorum ex eis uoluerit & specialiter ipsorum librorum ingredi possess. ea accipere uendere. alienare alii obligare & apud se pro iusto pretio retinere & se indemnem seruare tam in pecunia. damn̄ q̄ expen̄. quā forte sine omni occasione legum iuris & usus: Renuntiauerunt autem debitores prefati ī his omnibus & singulis supradictis fori priuilegio nouarum constitutionuꝫ et epistole diuiadriani beneficio exceptioni doli conditioni sine causa in factum actioni noue ac ueteri constitutioni de duabus dictis edite in conscilio generali legi ob es alienum codice de actionibus & obligationibus au tentico imo beneficio in integrum restitutionis canonice & ciuili consuetudini statuto priuilegio clericatus: Illi etiam decretali de foro competenti si diligenti. omniq; decretorum suffragio & oī constitutioni & canoni & omni iuris & legum auxilio: eis modo quolibet competenti uel competituro & omnibus litteris super his uel aliquo eorum contra creditores a sede apostolica impetrā dis. Insuper dicti debitores iurauerunt corporaliter ad sancta dei euuangelia ut dictum est soluere attendere & obseruare & adimplere & non contrafacere uel uenire. si aliquid obiicere uel tentare de iure uel de facto: & in horum omnium euidens testimonium & notitiam clariorem. Idem debitores uoluerunt & mandauerunt presens instrumentum suorum sigillorum apensione muniri

Obligatio fideiussoris ex predicto
instrumento substituti & dati
ita scribes

Vm dominus castilio gerūdiēsis & dn̄s. Ray. burdegalensis scolares obligati ad debitū & in debito: c. li. tur: dominis cor. & andree. ciuibus & mercatoribus bo. ꝓmisissent & iurauissent ipsis mercatoribus non exire districtum bo: contra ipsorum uolūtatem quousq; fuerit eis integre satisfactum ut patet instruméto ipsius debiti scripto manu talis not: quoniā ipsi creditores dicto dn̄o castilioni roganti & īstāti q̄ districtum bo. egredi possint & ad patriam suam ire licentiā concesserunt: Item dictus castilionus dn̄m guilľm teraconensem ꝓ pricipali debitore eisdem creditoribus consignauit: quapropť dict⁹ dn̄s guilľs precibus & mandatis dicti domini castilioni. lecto sibi & in eius presentia predicto instrumento debiti se ad id debitum principalem constituens ꝓmisit principaliter & insolidum sine aliqua exceptione iuris uel facti obligando dictis dn̄o cor. & andree stipulantibus & recipientibus insolidum ꝓ seipsis & talibus eorum socus: Ita q̄ quilibet eorum in solidum possit hoc debitum petere exigere & recipere cum effectu uni tamen eorū facta solutione ab aliis liberetur soluere & dare eis aut alteri eorum uel sotiorum ipsorum siue eorum certo nunc dictas. c: li. tur. termio & loco quibus ipsi dn̄i castilioni & ray. dictis creditoribus ī eodem instrumento tenentur tamen ipsorum creditorum in omnibus & per omnia omni iuri saluo eisdem dn̄i castil: & ray: ad dictum debitum & ad omnia & singula in ipso instrumento contenta integre remanentibus obligatis. q̄ si dictis loco & termio: Idem dominus guilľs non soluerit & non obseruauerit ut dictū est ꝓxime eisdem creditoribus stipulantibus ut dictum est eis ꝓ soluere atq; dare duplum ipsius quantitatis pecunie pene nomine & c: & facies eum obligari q̄ breui⁹ poteris ad ea que tibi uidebuntur ex forma precedentis instrumenti & in fine renuntiabit beneficium noue cōstitutioīs de fideiussorib⁹ fori priuilegio

exceptioni doli conditioni ſine cauſa in factū actioni noue ac ue
teri conſtitutioni de duab⁹ dictis. & omni alii auxilio

Inſtrumentum debiti contracti perſoluē
do ad tempus ex pretio mercatoris & rerū
emptarum ita ſcribes

Nto. pro pretio & nomine pretii duaꝝ petiaꝝ pāni ui ridis de pruino quas confeſſus & contentus fuit ſe ex cauſa emptionis ꝓ talibus quales ſunt ſine ullo reſtau ro fracture uel minuitatis habuiſſe & recepiſſe ac ſibi integre da tas & traditas eſſe a cor. ꝓmiſit ſolemniter ſine aliqua exceptionē iuris uel facti ſe obligando dicto cor. ſtipulanti & recipienti inſo lidum pro ſeipſo & an: & Ia: eius fratribus & conſortibus: ita ꝙ quilibet eorum inſolidum poſſit hoc debitum petere exigeř & re cipere cum effectu uni tamē eoꝝ facta ſolutione ab aliis liberetur ſoluere dareq; eidem aut alteri dictorum fratrum eius uel eorū certo nuntio. c. li: bo. hinc ad feſtum ſancti michaelis menſis ſe ptembris ꝓxime in ciuitate bo: paciſcens non dicere uel oppone re dictas petias pannorū ſibi datas menſuratas & traditas non eē & ante ꝓbare ſolutionem aut liberationem hui⁹ debiti niſi ꝑ hoc inſtrumētū inciſū uel cāzellatū aut ꝑ aliud legal' aut bone fame tabellionis manibus factum. & nullā aliam cōtrāriam exceptio nem uel deffenſionē ſeu negationē iuris uel facti ſpecialem ul' ge neralem contra aliquod predictorū uel infraſcriptorū in aliquo facere uel opponere: ſed omnia & ſingula ſupraſcripta uel intra ſcripta firma & rata habere & tenere & non contrafacere uel ueni re aliqua ratione uel cauſa de iure uel de facto. ꝙ ſi dictis loco & termino non ſoluerit & oīa & ſīgula in hoc contractu contenta ñ ſeruauerit aut in aliquo contrauenerit: ꝓmiſit ei ꝑſolueř atq; da re duplū ipſi⁹ q̄titať pecuīe peñ noīe & c. ſm alťū predcōꝝ mōꝝ

In fine uero renuntiabit hoc modo. Renuntians fori priuile-gio exceptioni doli conditioni sine causa & exceptioni sibi nō datarum & nō traditarum petiarum panni predicti & oĩ alii auxil.

Si uero ex residuis pretii mercatoris rerum emptarum ꝓmittitur pecunia

Nto: & phi: ꝓ residuo & cōplemēto pretii lib. M. vnc: lane tunisi nitide & munde secūdū consuetudinem ciuitatis bo: quam confessi & cōtenti fuerunt se ex causa ēptionis ꝓ tali qualr̃ ē sine ullo restauro habuisse & recepisse a cor ꝓmiserunt solēniter unusqsq; eoꝝ prĩcipalr̃ & isolidū sine aliq̄ exceptione iuris uel facti se obligando dicto cor: ꝓ se & suis hr̃dibus stipulantibus soluere atq; dare eidem aut eiꝰ certo nūtio: c. li: bo: hĩc ad unū mēsē ꝓxime i ciuit: florentie: ꝙ si dictis loco & tempore nō soluerit & oĩa & sĩgula ĩ hoc cōtractu cōtenta ñ obseruauerit aut in aliquo conuenerit: ꝓmisserunt unoquoq; ipsorum se principaliter & insolidū obligando eidem creditori p-soluere atq; dare duplū ipsius q̄titatis pecuĩe pene noĩe &c. ut s:

Si uero ex residuo pretii alicuꝰ mobilr̃ ulr̃ ĩmobilis. rei ꝑmutatur pecuĩa ꝙ ĩ pretiū totū uēditor ĩ ĩstr̃o uēditioĩs ipsiꝰ rei cōfessus fuit ĩtegre r̃cepisse ita scri

Ntonius ꝓmisit per se & suos hr̃: cor. ꝓ se & suis hr̃d stipulantibus soluere & dare eidē aut eius certo nūtio x: li. bo. hinc ad festum nat. domini ꝓxime in ciuitate bo: ꝓ residuo & ex causa residui & cōplemēti pretii uniꝰ domus site ĩ uiuario quā dictꝰ cor: dcō āto. uēdidit ut pꝫ ĩstr̃o scripto manu mei rolādi not: subscip: ñ obstāte cōfessiōe solutioĩs ipsius pretii facta ab ipso cor: ĩ predicto ĩstr̃o uēditioĩs: ꝙ si dictis loco & termĩo non soluerit & c. ut supra

Si uero de tota dote recepta confessus fuerit recipiens in instrumento dotis & tamen aliqd superest quod ad tēpus dari ꝓmittitur ita scri:

Ntonius ꝓmisit per se & suos heredes cor. ꝑ se & suis heredibus stipul. soluer̄ & dare eidez aut eius certo nūtio. x. li. bo: hinc ad unum annum ꝓxime in ciuitate bono. ꝑ residuo & causa residui & complementi dotium dn̄e mat. filie ipsius an.: uxoris eiusdem cor. non obstante confessione solutionis ipsaꝝ dotiū facta ab ipso cor ī instr̄o dotiū earūdē scripto manu mei not: subscripti: ꝙ si dictis loco & tpe ñ soluerit &c:

Si aūt ex cā pretii soluti ꝓmitet̄ frumētū ul̄ uue ad tēpꝰ ul̄ aliud

Nto. noīe pretii: l. sol̄. bo. quos confessus & contentus fuit se habuisse & recepisse ac sibi ītegre datos solutos & numeratos esse a cor. ꝓmisit solemniter sine aliq̄ exceptōe iuris uel facti se obligando dicto cor: ꝑ se & suis hr̄. stipul̄: dare & defendere boñ. domui sue vi: corbes frumenti. boni: pulchri: & mundi in festo sancte marie de mense augusti: ꝓxime. donans ei pure libere simpliciter & irrenouabiliter inter uiuos quicquid dictum frumentum plus ualet uel ualituꝝ ē dcō pretio: certificatus & sciēs illud esse maioris pretii & extimatioīs: ꝙ si dictis loco & termino nō dederit & detulerit ut dictum ē & oīa & sīgula ī hoc contractu contenta non obseruauerit ꝓxime eidē persoluere atq; dare. x. sol̄: imperialium pene nomine stipl̄. in singul̄ capitul̄ huius contractus insolidum ꝓmisse. qua soluta uel non rata maneant omnia & singula suprascripta & infrascripta. & nihilominus dictum frumētum ubicunq; locoꝝ & fori. creditor pecierit ab eodem & specialiter tempore fori maii & augusti de boñ: & in ipsis foris integre se daturum. Item reficere & restituere sibi omnia

& singula dañ: & expeñ: & c. ut supra i primo istro mutui
Et no. idé cōsuād. eē i uuis lignis & oī eo ꝙ ex pretio debet ad tps

Instrumentum debiti pecunie mercandi: seu negotiandi ita scribes

Nto: fuit cōfessus & contentus habuisse & recepisse ac sibi integre datas soluta & numeratas esse ad laborandum seu causa laborandi & negotiādi in arte mercatione lane & pannoꝝ lane exercenda solūmodo in ciuitate bono: & non alibi ad quartam partem lucri uł damni a cor: quondam titii c. li. bo: ꝓmittens soléniter sine aliqua exceptione iuris uel facti se obligando dicto cor: ꝓ se & suis heredibus stipulantibus fideliter negociari atq; mercari cum ipsa pecunia in mercatione predicta hinc ad unum annum ꝓxime: & quantitatē integre solū modo in pecunia numerata cum dicta quarta parte lucri: uel tantū minus quātū fuerit quarta dāni exopata mercatōe cū ipsa pecunia: hīti uel subsecuti. soluere & dare & restituere eidé aut eius certo nuntio: Infine dicti termini ī ciuit. bo: Ita tamen ꝙ si denūciauerit fore damnū ex mercatione cū ipsa pecunia subsecutū ñ aliter ipsius dāni partem aliquā sibi cōputare creditor teneatur: nisi idem debitor per duos uel per tres legales & bone opinionis testes: qui nō sint eius familiares uel participes ltīe ꝓbet illd: ꝙ si dictis loco & termīo nō soluerit ut dictū é & oīa & sīgła supra scripta & ifrascripta ñ obseruauerit aut in aliquo cōtrauenerit ꝓmisit eidem ꝑsoluere atq; dare duplū ipsius quātitatis pecuīe pene noīe stipuł. in sīgulis capituł hui⁹ cōtractus īsolidum ꝓmisse & c: ī premissis īstrīs debitoꝝ: In fine uero renūtiabit fori priuilegio & excep. doli cōditioni sine causa ī factū actiōi exceptioni sibi non date & non solute & non hīte ex predicā cā q̄titatis pecunie supradcé & omni alii auxilio: Nota tamen quod cōtract⁹

predictus iuxta meliores opiniones & ꝓbabiliores rationẽs ex sui ipsius natura feneraticius iudicatur: contractus uero subsequẽs conceditur ut legitimus & fidelis. eo ꝙ in ipso super toto capitulo suscipitur diuinum iuditium & fortuitus casus. Verũtñ utrũq; conscripsi ut in hoc sciatur bonũ: & quia contraria iuxta se posita melius elucescunt. & etiam ꝓpter illorum utilitatem qui fenerari nolentes contractum predictum inuitus credentes se prauitatem usurarum euitare caridi. Itaq; illius cõtractus qui super huiusmodi conuentionibꝰ sine nota peccati fieri põt forma hec ẽ

Instrumentum debiti super simili materia fideiussoris addita cautione

Nto: fuit cõnfessus & contentus habuisse & rcepisse ac sibi integre datas solutas & numeratas esse ad laborandum & ex causa laborandi & negociandi in arte & mercatione pannoꝝ de ultra mõtes & exercẽda solũmõ ĩ ciuitate bo: & nõ alis ad quartã partẽ lucri a cor. quõdã titii c. li: bo: exceptiõe sibi non date & non recepte ex causa predicta pecuĩa oĩo rñs. Et ꝓmittens solemniter sine aliqua exceptione iuris ul facti se obligando dcõ cor: ꝓ se & suis hr. stipulãti fidelr negociari atq; mercari cũ ipsa pecuĩa ĩ mercatione predicta hĩc ad unũ ãnum ꝓxĩe Quas quidẽ. c: li: bo. idem an: & ipsius precibus & mandatis. ph: principalem se cõstituẽs ꝓmisit solẽniter unusq̃sq; eoꝝ prĩcipalr & ĩsolidũ sine exceptõe iuris ul facti se obligãdo dicto cor: ꝓ se & suis hr: stipul. ĩtegre solum ĩ pecuĩa numerata cũ quarta pte lucri habiti. uel eo minus quãtũ fuerit totum dãnũ ex operata mercatione cum ipsa pecunia subsecutũ soluere & dare ac restituer ei dem aut eius certo nuntio in fine dicti termini in ciuitate bo. ita ꝙ damnum totum diuino iuditio ul casu fortuito sine ipsius an. culpa uel dolo secutum ad ipsum pertineat creditorem: Verũtñ

dictum iuditium casum uel damnum non aliter sibi computare creditor teneatur: nisi dictus antonius per duos uel per tres legales & bone fame & oppinionis testes qui non sint eius familiares uel consortes legitime ꝓbet illud: ꝙ si dictis loco & termino nõ soluerint ut dictum est & omnia & singula suprascripta & infra scripta non obseruauerint aut in aliquo contrauenerint: ꝓmiserunt unusquisq; eorum principaliter & insolidum se obligando eidem creditori stipulanti ut dictum est ei persoluere atq; dare duplum ipsius quantitatis pecunie pene nomine. stipulatione in singulis capitulis huius contractus insolidum ꝓmiserũt & c: iuxta formam aliorum contractuum debiti. In fine uero renuntiabunt fori priuilegio nouarum constitutionum & eple diui adriani. beneficio exceptioni doli cõditioni sine causa in factum actioni & omni alii auxilio

Instrumentum comodati Rubrica

Ntonius fuit confesus & contentus ex causa comodati habuisse & recepisse a cor: unum digestum uetus ĩ cartis edinis scriptum in textu & littera antiqua glosatuꝫ de apparatu domini acursii ad usum legendi. ꝓmittens solemniter sine aliqua exceptione iuris uel facti se obligando dicto cor: ꝑ se & suis heredibus stipulantibus predictum librum omni dolo & culpa remota solicite prudenter ac fideliter custodire. & ĩ ipso seruando & custodiendo summã & exactissimã diligẽtiã adhibere: & eũdẽ librũ eiusdẽ bonitatis ut nũc est: restituere & consignare sibi: aut soluere & dare eidẽ noĩe extimatioĩs & ꝑ extimatione eiusdẽ libri cõcorditer ab eis ibidẽ fcã. l. li. bo. hic ad unuꝫ ãnum ꝓxie suscipiẽs ĩ se & sup se omnẽ casũ fortuitũ & euẽtum ĩcendii: naufragii: ruine: rapĩe. furti: uiolẽtie. de superueĩenti periculi. & quẽcunq; aliũ tã diuino ul' hũano iuditio q̃ ex quolibet

genere culpe uel alias ꝓuenientem :& ꝓmittens solemni stipula tione esdem cor. nullam contrariam exceptionem uel defensio nem iuris uel facti specialem uel generalem occasione uel pretex tu predictorum fortuitorū casuum & euentuum. aut quorūcunq; alioꝝ uel alia causa in aliquo facere uel opponere quo minus ad ipsius libri restitutioné aut predicte extimationis solutionem ut dictum est faciendam efficaciter teneatur: sed omnia & singula in hoc cōtractu contenta firma & rata habere & tenere & nō con trafacere uel uenire aliqua ratione uel causa de iure uel de facto. ꝙ si dicto termino predictum librum non restituerit aut dictam extimationé non soluerit ut dictum est. & omnia & singula su prascripta & infrascripta non obseruauerit. aut in aliquo contra uenerit ꝓmisit eidem cor: persoluere atq; dare dupluʒ ipsius ex timationis pene nomine stipulatione in singulis capitulis huius contractus insolidum ꝓmisse qua soluta uel non. rata maneant omnia & singula suprascripta & infrascripta. & nihilominus aut dictū libꝝ se redditurꝝ siue extimationé predictā soluturꝝ: ubicun q; locorum & fori comodator pecierit ab eodé. Item reficere & re stituere sibi oīa & sīgula damna & expens & c. ut ī precedentibus debitoꝝ īstris. In fine renūtiabit fori priuilegio exceptioni. nō ha biti & non recepti ex comodato libri predicti exceptioni doli con ditioni sine causa infactū actioni & omni alii auxilio. Restat nunc uidere de deposito. Notandum est ꝙ quandoq; fit instru mentum depositi simpliciter: & breuiter nulla de restituendo ea ꝓmissione adiecta: & hoc puto debere fieri quando fit deposituʒ gratia deponentis: aliquando uero fit cum solemni promissione restituendi depositū: & hoc potest fieri quando fit depositū gra tia deponentis seu gratia depositarii: sed magis equum est ut de positum ꝓ utilitate & gratia depositarii factum solemniter resti tui ꝓmittatur. & recipiat expresim ī se depositarius casus fortu tos sicut. s: in instrumento comodati licet de iure depositum ꝓ

utilitate depositarii factum et ammissum restitui debeat & non solum in hoc casu. sed etiam in tribus aliis: scilicet quando depositarius dolum comisit ut subriperetur depositum & quando in mora stetit reddere postq̄ repetitum fuit. & quando expressim conuenit de deposito restituendo. Sagacitates uero ī deponentem & depositarium ne depositum alteri detur nisi sicut ordināt multimode fiunt: aliquando per idyoceram aliquando per cyrographum & multis aliis modis est igitur utriusq; forma contractus hec & cetera:

Instrumentum depositi simplex sine promissione de restituendo

Ntonius ciuis & mercator bo: precibus & gratia cor. recepit seruandi & custodiendi causa in depositum ab ipso cor. ibidem & in presenti xxv. li. asteñ. grossorum ꝑut ipse antonius confessus fuit tantam esse quantitatem pecuīe restituendam eidem cor. uel eius heredibus siue ipsius certo nūtio fides inter eos ordinatam & depositam facienti quandocūq; ipse cor. uel eius heredes aut dictus eius certus nuncius pecierit ab eodem & cetera ut supra

Instrumentum depositi pro utilitate & gratia depositarii cum promisione de reddendo ita scribes

Ntonius fuit confessus & contentus se indepositum habuisse & recepisse a cor. xxv. li. uenetorum grossorū in usum & utilitatem suam de ipsius cor: licentia conuertendas: recipiens etiam pecuniam ipsam ab ipso ibidē in presenti quam confessus fuit tantam esse quantitatem: & ꝓmittens

ſolemniter ſine aliqua exceptione iuris uel facti ſe obligando dicto cor: ꝑ ſe & ſuis hr̄. ſtipul: reſtituere & conſignare: eidem aut eius heredibus uel ipſius certo nuntio. ſibi hoc inſtrumentum deferenti uel ſignum & fidem inter eos ordinatam & depoſitam facienti ipſā quantitatē quandocunq; ipſe cor. uel eius hered aut certus eius nuntius pecierit ab eodem. necnon ſuſcipiens in ſe & ſuper ſe: & omnem caſum fortuitum & euentum incendii. naufragii. ruine. rapine: furti. uiolentie: & quēcūq; alium. tā diuino uel humano iuditio q̄ ex quolibet genere culpe uel alias ꝓuenientem: & promittens n̄llam aliam contrariam exceptionem uel defenſionem pretextu predictorum caſuum & euentuū aut alicuiꝰ eorum ſiue quorūcūq; aliorum: aut alia quacūq; cauſa in aliquo facere uel opponere quominus ad ipſum depoſitum reſtituendum ut dictum eſt efficaciter teneatur. ſed omnia & ſīgula ī hoc contractu contenta firma & rata habere & tenere & non contrafacere uel uenire aliqua ratione uel cauſa de iure uel de facto. q̄ ſi non reſtituerit & cōſignauerit ut dictū eſt. ꝓmiſit eidem peni oluere atq; dare duplum ipſius quantitatis pecunie pene noīe & c: ut in inſtrumentis debitorum: In fine renuntiabit fori priuilegio exceptioni ſibi non habite & non recepte ex cauſa depoſiti quantitatis predicte: exceptioni doli cōditioni ſine cauſa in factū & omni alii auxilio

Si uero non fiet mentio de utilitate depoſitarii nec recipiat in ſe depoſitarius caſus fortuitos poteris breui & expedito modo qui in huiuſmodi depoſitis ꝓ maiori parte ſeruatur.

Nto: fuit cōfeſſus & cōtentus ſe habuiſſe & recepiſſe ſeruandi & cuſtodiendi cauſa in depoſitum a cor. xxv: li: uenetorum groſſorum: recipiens etiam pecuīaꝫ ipſā in uno ſaculo ibidem & in preſenti quam confeſſus fuit tantam

esse quantitatem. Et promittens solemniter sine aliqua exceptione iuris uel facti: se obligando dicto cor. pro se & suis heredibus stipulantibus restituere eidem aut eius certo nuntio ꝟ eius heredibus hoc instrumentum deferenti uel sibi signum & fidem inter eos ordinatam & dispositam facienti dictam quantitatem uenetoꝝ quandocunq; ipse cor. uel eius heredes siue dict⁹ eius certus nuntius pecierit ab eodem: sub pena dupli dicte quātitatis stipulatione ꝓmissa qua soluta uel non. rata maneant oīa & singula suprascripta & infrascripta: Item reficere & restituere omnia & singula damna & expensas ac interesse litis & extra: ꝓ quibus omnibus & singulis firmiter obseruandis obligauit eidē omnia sua bona: renuntians & c. ut supra

Instrumentum delegationis debitoris rubrica

Vm ant: teneretur ex causa mutui ut confessus & contē tus fuit ad debitū & indebito c: li. bo. cor. & ipse cor: ꝓ ut asseruit & confessus est debitor esset in eadem quāti tate phi. nomine pretii & ꝓ pretio cuiusdam quantitatis lane idē cor: predictum ant: debitorem suum ipsi phi: creditori suo in ea dem quantitate pecunie delegatum. Quaꝓpter dictus anto. de ipsius cor: mandato & uoluntate seipsi philippo principalem cō stituens debitorem ꝓmisit solemniter sine aliqua exceptione iu ris uel facti se obligando dicto philippo ꝓ se & suis heredibus stipulanti. soluere & dare eidem aut eius certo nūtio: usq; ad pas ca resurrectionis domini dictas centum libras bononie: quas ip se dicto cor. & ipse coradus dicto philipo. ut dictum est soluere tenebatur. ꝙ si dicto termino non soluerit: & omnia & singula suprascripta & infrascripta non obseruauerit. aut in aliquo cō trauenerit promisit eidem persoluere atq; dare duplum ipsi- us quantitatis pecunie pene nomine stipulatione: in sin-

gulis capitulis & cet: ut in precedentibus debitorum instrumētis Renuntiabit autem dictus ant. exceptioni nō habite ex causa mu tui dicte quantitatis ab ipso cor: & dictus cor. exceptioni non ha bite dicte quantitatis lane ex causa uenditionis a dicto phi: & ip sa ambo exceptioni doli: conditioni sine causa in factū actioni & omni alii auxilio Super est ut ultimo huius caplī loco cum ꝓ missiones de conseruatione idemnitatis ut plurimuȝ causetur ex debitis ꝓmissionum ipsorum instrōꝝ forma sequatur. Sed quia multis & diuersis modis se obligat unus ꝓ altero: ideo ꝓmissio nes de conseruatione idemnitatis diuersam & uariam habent for mam: & ob id diligenter considerenda est ꝓmissio & obligatio a qua quis indēnis ꝓmittitur conseruari: Ipsarum uero promissio num duo hic instrumenta notantur. quibus scitis ad cetera si cō tingerit leuior erit iter. ꝓcessus & uia

Instrumentum ꝓmissionis de conseruatione idemnitatis ad obligationem qua quis fecit in instrumento alterius precibus & manda tis ita scribes

Via cor. ad debitum & in debito c: li: bo: precib' & mā datis anto: & cum ipso se phi. principaliter & insolidū obligauit ut patet instrumento manu mei subscripti not. & eadem pecunie quantitas ut ipse antonius confessus & contentus fuit tota ad se & nihil ad ipsum coradum peruenit: Idem antonius promisit solemniter sine aliqua exceptione iu ris uel facti se obligando dicto cor. ꝓ se & suis heredibus stipu lantibus se liberaturum eum & eius heredes & bona ab ipsa fi deiussione obligatione ꝓmissione & debito ad terminū & ī terio ī dcō istro cōtēto: s. hic ad sex mēses & se factuꝝ & curatuꝝ ꝙ ipē

cor:

dicti debiti occasione ullum damnum ĩcurret nullaq; sibi lis uel molestia inferetur. & q ipsum eius hr̃. & bona cõseruabit ab ob ligatione fideiussione predicta & omnibus & singulis in ipso in strumento contentis penitus sine damno. sub pena dupli dicte quantitatis pecunie stipulatione ĩ singul' capitulis huius cõtract⁹ insolidum promissa qua soluta uel non rata maneant omnia & singula suprascripta & ĩfrascripta: obligans se dicto cor. & eidẽ so lemni stipulatione pmittens si predicto termino eum non liberauerit ut dictum est & omnia & singula suprascripta ñ obseruauerit se liberaturum eum. & predicta omnia & singula obseruaturum : & nihilominus penam soluturum predictam ubicunq; locorum & fori. ipse cor. petierit ab eodem & specialiter tempore fori maii & augusti de bo. & in ipsis foris se integre soluturuз Item reficere & restituere sibi omnia & singula damna et expensas ac interesse litis & extra & hoc credere suo simplici uerbo siñ sacramento uel alia pbatione: Item promisit preceptum recipeř a comuni bononie de predictis seruandis & adimplẽdis infra tertium diem postq̃ ei denutiauerit . sub pena: l. li. bono: stipulatione pmissa qua soluta uel non predicta omnia firma perdurent p quibus omnibus & singulis firmiter obseruandis obligauit eidem omnia sua bona que precario iure se eius nomine constituit possidere usq; ad integram solutionem & obseruationem omniũ predictoꝝ: renuntians fori priuilegio exceptiõi doli cõditiõi sine causa infactum actioni & omni alii auxilio

Si uero fiat promisio de conseruatione idemnitatis illi qui non precibus & mã datis: sed principaliter se obliget cũ prĩcipali licet ĩ ueritate fuerit fideiussor ita scribes

Ntonius fuit cõfessus & cõtẽt⁹ q pmissio & obligatio

q̄ ipse & cor: phi. in debito & causa debiti. c. li: bo. ꝓmissarum ab eis ambobus ipsi phi: ex causa mutui ut patet instrumento mãu mei subscripti not: ꝑ se solo anto. facta fuit: & id debitum pro se solo cõtractum & ꝙ ipsa pecunie quãtitas ad eũ tota peruenit & nihil ad cor: predictũ: & ꝙ ipse cor. ex causa fideiussionis ꝓ ipõ ant. & eiusdem anto. precibus & mandato se ad dictũ debitũ obligauit: licet nõ sit ĩ istro prĩcipal debiti hoc expressũ: Quapp dictus ant. ꝓmisit solẽniter sine aliqua excep. iuris uel facti se obligando dicto cor. ꝑ se & suis hr̃. stipl: se liberaturuꝫ eũ & ei⁹ heredes & bõa & c. ĩ oibus & ꝑ omnia ut ĩ instrumẽto precedenti:

INCIPIT. QuArTuM. CAPITuLVm: De CESSIOnibus: RVBRica

T si ex aliis contractibus & stipulationib⁹ iuste acquisit̃ & habite. actiones & iura & secundum iuris ordinem cedĩ possunt. quia tantum ut plurimum & contractibus debitorum & creditoribus contra debitores procedunt actionum & iurium cessiones: Idcirco post capituluꝫ debiti & crediti iusum est ut cessionum doctrina & forma conuenientius immediate sequatur:. Verumtñ antique forme doctores non solum ex omnibus cessionibus. sed etiam ex multis aliis contractuum generibus. ex uno quoqꝫ uidelicet genere unum & simplex instrumentum in eorum compillationibus tradiderunt. relinquentes potius obscuritatem & ignorantiã ex nimia breuitate & sic credentes rationibus antiquis quicquid iacet in profundo sententie remanserunt quantum ad praticam in littore sico pede: Sed illi qui ꝑ mediũ pelagi cõtractuũ ex tpis diuturnitate & negocioꝝ mltiplicitate

natura & q

nihil fere reliquere ex longo exercitio in contractibus intẽtatum uident in his contractibus. non sufficere unam formã. & ꝓpt̃ea in hoc capitulo plures ponuntur diuersitates contractuum cessionum & si non omnes tamen ille que ad tabellionem manꝰ frequentius peruenire noscantur quibꝰ scitis apertior & expediti or ad ceteras ẽ doctrina. Ponũtur etiã postremo remissiones & fi nes quorũdã actionum & iuriũ & solutiones debitorũ: quoniam aliqua cũ cessionibus occurrentia habere uidentur. eo ꝙ ex ipsis etiam alienantur & transferuntur actiones & iura: Et notandum est etiam ꝙ cessiones eisdẽ titulis & causis fieri posunt quibus & aliaꝝ reꝝ traditiones: Est igiẽ de cessõe titl'o uẽditiõis: fcã uidẽdũ

Instrm̃ cessiõis iuris & actionis ex cã uẽditiõis facte

Nto. ex cã uenditionis dedit cessit transtulit & mandauit cor: ꝓ se & suis hr̃: recipienti oĩa iura & actiones reales & personales utiles & directas: que uel q̃s habebat uel habere pote rat aduersus phi. and. & quenlibet eorum insolidum & eorum hr̃: & in ipsoꝝ bonis nomine & occasione debiti c. li. bo. quas di cti phi. & an. predicto an. ex causa mutui dare & soluere tenebã tur ut patet instrumẽto scripto manu talis not: Quod instrumẽ tum dicto cor: tradidit & dedit ibidem cõstituens eũ ꝓcuratoreꝫ ut in rem suam & ponens ipsum in locum suum: ita ꝙ amodo suo nomine actionibus utilibus & directis possit aduersus predi ctos. phi: & an: & quenlibꝫ eoꝝ ĩsolidũ & eoꝝ hr̃: & ĩ ipsoꝝ boĩs noĩe & occasione dicti debiti agere experiri excipe replicare: con sequi & se tueri: & petere dictum debitum: sortem pena dañ. & expeñ: ac ĩtereẽ: & bõa obligata & oĩa & sĩgula facere queãdmõꝫ ipse poterat & paciscẽs atqꝫ cõueĩens ꝙ nulli alii actenꝰ cessit iu ra predicta. & ꝙ tempore huius contractus uere creditor erat debiti pretaxati. Nec non promittens solemni stipulatione

cor. predicto dictam cessionem & oĩa & singula supraſcripta & ĩ fraſcripta firma & rata habere & tenere & non contrafacere uł ue nire de iure uel de facto & predicta iura & actiones sibi legitime deffendere. Si uero apparuerit ipsum acten⁹ alteri dcã iura cessiſ ſe: aut creditorem dicti debiti h⁹ cõtractus tpe nõ fuisse. uel si ñ deffenderit ut dictũ ẽ & omnia & ſigula ĩ hoc cõtractu cõtẽta nõ obſeruauerit aut in aliquo cõtrauenerit. ꝓmisit eidem persoluẽ atq; dare duplũ ipsius quantitatis pecunie pene nomine stipuł. in singulis capitulis huius contractus insolidum promisse. qua soluta uel non. omnia & singula supraſcripta & infraſcripta fir ma perdurent. Item reficere & restituere sibi omnia & ſigula dã na & expensas ac interesse litis & extra: obligando ꝓ his omnib⁹ & singulis obseruandis oĩa sua bona: ꝓ pretio quoq; & nomine pretii eiusdem cessionis ipsius iuribus & actionibus primo cessis confessus & contentus fuit dictus ant. se ab ipso cor. habuisse & recepisse. c. li. bo. excep. sibi non dati & non soluti pretii. doli siñ causa infactum & omni alii auxilio omnino renuntians. Si uero fiat cessio in aliqua quantitate que sit residuum debiti alicu ius: scribes sicut in subsequenti contractu uidebis & formam pro sequi breuiorem & non solum in dicto contractu sed etiam ĩ om nibus contractibus cessionum. uerumtñ predictaꝫ longiorem & infraſcriptum breuiorem habeas in exempluꝫ ut scias magno & paruo negotio suum ad aptare contentum

Instrumentum cessionis facte in quantitare que debetur ex residuo debiti

Nto: ex cã uẽditioĩs dedit & concessit cor: pro se & suis heređ: recipiẽti oĩa iura & actões que uł quas habebat uel hr̃e poterat aduerſ⁹ phi. & ei⁹ hr̃: & ĩ ipsi⁹ boĩs noĩe & occõe q̃titat xxv li. bo. q̃s ab ipõ ph. hr̃e debebat ꝓ rĩsiduo & ꝯ

plemento debiti.c.li.bo. inquibus idem ph.erat dicto an:ex cau sa pretii cuiusdã quantitatis lane obligatus ut patet instro scripto manu talis not. Quod instrm tradidit eidem ibidem constituens eum pcur: in rem suam & ponẽs ipsum in locum suum: ita q amodo suo nomine actionibus utilibus & directis possit aduersus dictũ phili. & eius hered: & in ipsius bonis nomine & occasione dicte quantitatis p residuo dicti debiti ager experiri excipere replicare consequi & se tueri & omnia & singula facere que ipsemet poterat: pmittens predictam cessionẽ & omnia & singula in contractu contenta firma & rata habere & tenere & non contrafacere uel uenire sub pena dupli dicte quantitatis pecunie stipulatione pmissa: & refectione damnorum & expẽsarum litis & extra & obligatione omnium bonorũ suorũ & pena soluta uel non rata maneant omnia & singula suprascripta & infrascripta p pretio quoq; & noie pretii ipsius cõcessionis post ipsã actionẽ cessam confessus fuit & contentus dictus an:ab ipso cor: hũisse & rcepisse.xxv.li.bo.excep:sibi non dati & nõ soluti pretii oĩo rñs

Instrumentum cessionis facte debitori
contra unum ex debitoribus suis

Nto.dedit cessit transtulit & mãdauit cor: p se & suis hered.recipienti omnia iura & actiones reales & personales utiles & directas: que uel quas habebat uel habere poterat aduersus phi. & eius heredes & in ipsius nomine & occasione debiti xxx:li.bo:quas dictus phi: insolidum cũ dicto cor & and:eidem anto:dare & soluere tenebantur ex causa mutui.ut patet instrumento scripto manu tal' not. Item nomine & occasione quantitatis .v:li.bo. p dãn & expeñ: ac interesse dicti debiti currentibus a termino debiti usq; nunc: quod instrumentum & preceptum ei ibidem tradidit & in pñti constituens eum pcur:

in rem suam & ponēs ipsū i locum suū ita ꝙ amodo suo nomīe actionibus utilibus & directis possit aduersus dictū phi: & eius hr̄: & in ipsis bonis nomine & occasiōe predictaꝝ quātitatum agere experiri & c. secundū unam ex formis predictoꝝ instr̄orum continuādo usq; ad locum ubi dicitur ꝓ pretio quoq;. & c. i quo loco ita incipies quā cessionē ipse anto. dicto cor: fecit ut dictuꝫ est eo ꝙ cū ipse cor: esset una cum dictis phi: & ant: ad dictū debitū isolidū oblidatus & ꝓpterea a dicto creditore ad solutioneꝫ coactus: Idem cor: dicta cessione facta dedit & soluit ipsi anto. xxv: li. bo: ꝓut ipse ant: confessus & eontentus fuit. excep: sibi nō date: & non solute quantitatis omnio rennntians:

Instr̄m cessionis ex titulo dationis fcē cōtra plures debitores. s. cōtra unū quēq; ꝓ suo debito

Nto: ex causa donationis pure libere simplicis & irreuocabil' inter uiuos. dedit. cessit transtulit & mādauit cor. ꝓ se & suis hr̄: recipienti oīa iura & actiones reales & psonales utiles & directas que ul' q̄s habebat uel habere poterat aduersus phi: & ei⁹ hr̄: & i ipsius boīs noīe & occasione debiti: c: li. bo: quas ipse phi. dicto an: ex causa pretii quorūda pānoꝝ de meꝫalana dare & soluere tenebatur ut patet instrumento scripto manu mei not: infrascripti: Item aduersus andreā & eius hr̄: & in ipsius bonis noīe & occasione debiti viii. li: bo. quas idē ādreas dicto ant: dare & soluere tenebatur ex causa mutui ut patet instrumento scripto manu tal' not: que īstrumēta ei tradidit ibidē constituens ꝓcur̄: in rem suā & ponens ipsū in locū suum ita ꝙ amō suo noīe actionib⁹ utilibus & directis possit aduersus predictos: s. aduersus unū quēq; eoꝝ & eius hr̄: & i ipsius boīs noīe & occasione sui debiti agere & experiri. recipere replicare consequi & se tueri: & petere ab uno quoq; debitum a se ꝓmissū sortem

penas damn̄. & expen: ac intereſſe ac bona obligatā. & omnia & ſingula facere queadmodum ipſe poterat: & ꝓmittens ſolemni ſtipulatione cor. predicto predictā ceſſionez doationē & oīa & ſigula ſupraſcripta firma & rata habere & tenere & nō contrafacer̄ uel uenire aliqua ratione uel cauſa de iure uel de facto: & ipſam donationē nulla cauſa uel ingratitudīe reuocare : ſub pena dupli dictaꝝ quantitatum ſtipulatione ꝓmiſſa. & refectōe dānoꝝ & ex penſaꝝ litis & extra & obligatione omniū bonoꝝ ſuoꝝ. & pena ſoluta uel non: predicta oia & ſingula firma ꝑdurent Et nota ꝙ ſi ceſſiones titulo donationis facte: excedant quantitatē. l. li. bo ſeruari debet bono: illa ſollemnitas que ſcripta eſt ī fine iſtr̄i donationis in primo capitulo

Si uero cedantur iura habita ex iure ceſſo ita ſcribitur & c:

Nto: ex cauſa uenditioīs dedit ceſſit tranſtulit & mādauit cor: ꝑ ſe & ſuis hr̄: recipiēti oīa iura & actōes reales & pſonales utiles & directas. que ul q̄s hēbat uel habere poterat ex iur̄ ſibi ceſſo. ab and: ut patet ipſius ceſſionis iſtr̄o ſcripto manu tal̄ not: aduerſus phi. & eius hr̄. & in ipſius bonis noīe & occaſione debiti x. li. bo: q̄s dictus phi: predcō an: dare & ſoluere tenebat̄ ex cauſa mutui ut patet inſtr̄o ſcripto manu tal̄ not. q̄ iſtr̄a ipſe anto. dcō cor: tradidit ibidē in pn̄ti: cōſtituens eū ꝓcur̄: ī rē ſuam & ponēs ipſū ī locum ſuū & c. ut ī primo ul̄ ī ſecudo iſtr̄o hui⁹ capituli habetis: Et nota ꝙ ſi aliquis alterius noīe ſtipulatus fuerit ille cuius noīe ſtipulatio fcā eſt directo nō aget: niſi demū ceſſione ſibi fcā. ab illo qui ſuo noīe ſtipl̄atus ē cui⁹ ceſſioīs iſtr̄z ſecūdū infraſcripta facies formam

Inſtr̄m ceſſioīs fcē illi c⁹ noīe ſtipl̄atū fuit ab eo q ſtipl̄at⁹ ē

Vm hoc eſſet ꝙ phi: ad debitu & ī debito. xx: li. bo. ex cā pretii cui⁹dā quātitatis feni ſe obligaſſet. anto. ſtipul̄. & r̄ cipienti uice & noīe cor: ut pꝫ iſtr̄o ſcripto manu tal̄ not: Idem

anto. dedit cessit trāstulit & mādauit cor: predcō ꝑ se & suis hrēd: recipiēti oīa iura & actioēs reales & ꝑsonales. utiles & directas si bi acquisitas uel ad se spectātes aut q̄s ul' que hēbat uel haber̄ po terat ex stip: predcā a se facta nomīe ipsi⁹ cor. cōtra dictū phi. & eius hr̄. & ī ipsius boīs noīe & occasiōe dicti debiti: cōstitués euꝫ ꝓcur̄: ī rē suā & ponés ipsū in locū suū ita ꝙ amodo suo nomine &c. ut supra ī secūdo instrō h⁹ capl̄i. excepto usq; ad locū ubi dr̄ ꝑ pretio: qr de pretio aut de altera causa nullā aliā facies mētio- nē: sufficit enī cā que ī narratiōe poit̄ ī prīcipio īstrī Supē nūc ut de cessiōe iuris hr̄ti ī re ex ipotheca uel obligatiōe uideam⁹: & quia ī hoc īstrō multotiens a tabellionibus solet errari. idcirco ut magis ipsius īstrī naturā uideas exponi casus ex quo solet hoc in strumētū: est igitur talis casus: phi habebat creditores plures: u nū altero priorē tpe: qbus oīa bona sua ꝑ ipsis creditis obligaue rat hic phi: ex bonis predictis obligatis uendidit cor. unā domū cōueniēs cū eo ut ex pretio satisfaceret creditoribus suis unicuiq; uidelicet ꝓut esset prior tēpore. ipse uero cor: satisfaciēs primo creditori. utputa anto: cessionē recepit ab illo iure: quod hēbat in ipsa re uēdita ex causa oblgatioīs sibi facte de ipsa re occasione crediti sui: ut sicuc ipse ant. preferebatur ceteris creditoribus & ceteros excludere poterat. ita possit cor. loco sui cuius cessiois for ma hec est

Instrm̄ cessionis iuris hr̄te ex obligatōe ul' ipotheca

Nto: de: ces. trāstulit & mādauit cor: ꝑ se & suis hrēd: reci- piēti. oīa iura & actōes reales & ꝑsonales utiles & directas sibi acquisitas uel ad se spectātes aut quas uel que hēbat uel hr̄e poterat. ex stipul': predicta a se facta noīe ipsius cor. cōtra dictū phi. & eius hr̄. & ī ipsius bonis noīe & occasione dicti debiti: cō- stituēs eū ꝓcur̄: ī rē suā & ponēs illū in locū suum ita ꝙ amō suo noīe: & c. ut supra hēs ī ſo īstrō h⁹ capl̄i: excepto usꝫ ad locū ubi dr̄ ꝑ pretio. qr de pretio aut de altera cā nullā aliā facies mētiōeꝫ

que uel quas habebat uel habere poterat aduersus philippū uel eius hr̄. & in ipsius bonis specialiter ī quadā domo posita in strata castilionis. infra tales confines quā dictus phi: predicto cora: uendidit ut dicitur contineri ī instr̄o scripto manu talis not. noīe & occasione obligationis & ipotece ad se spectantis specialiter in dicta domo & generaliter in omnib⁹ bonis dicti philippi sibi obligatis ꝑ debito & ex causa debiti: c. li. bo: quas dictus phi: predicto anto: dare & soluere tenebatur ut patet instrumento scripto manu iacobi not: quod instrumentum dictus ant: ipsi cor. tradidit ibidem cōstituens eum procur. in rem suam & ponēs ipsū in locum suum ita ꝙ amodo rationibus utilibus & directis possit suo nomine loco eiusdē ant. dictā domū deffendere. iur̄ obligationis ipothece predicte cōtra oēs illos creditores dicti phi: siqui apparerent: & nō ut possit aduersus ipsū phi. uel eius heredes ꝑ exactōe ipsius debiti agere nisi in casu euictionis si sequeretur de re ipsa uel de parte ꝑ rata: & hoc ideo fecit dictus ant: quia īcōtinenti post ipsā actionem cessā: Idē cor: pn̄te & mandāte. & his oībus consentiente phi. predicto dedit & soluit ipsi ant: c. li. bo. de pretio dicte domus ꝓut ipse ant. confessus & contentus fuit tā tam esse quantitatē: ꝓmittēs solemni stipul̄. ipsi cor. predictam cessionem & oīa & singula suprascripta firma & rata habere & tenere & non contrafacere uel uenire aliqua ratione uel causa de iure uel de facto sub pēa dupli dicte quantitatis pecuīe stipl̄. ꝓmissa & refectione damn̄: & expen̄. litis & extra & obligatione oīum bonoꝝ suorū. & pena soluta uel non: predicta oīa & sigula firma perdurēnt Superest nūc de īstrumēto finis refutationis & trāsactionis & pactis de ulterius non petendo uidere. Sed notandum est ꝙ transactio fit de re dubia & lite īcerta. & fit aliquo dato retento uel ꝓmisso: pactū uero de ulterius non petendo fit super re certa. & possunt super gratuito fieri: finis autem refutatio & remissio & huiusmodi quodammodo superaduntur & refferū

tur ad idem : licet non adeo equipolleant quod diuersum non habeant modum significandi. Sed sciendum est q̄ fines remissiones refutationes & huiusmodi non ualent nisi iustam causam uel titulum contineant quenadmodum cessiones. Verū tamen transactiones titulo donationis fieri non possunt : quia fieri debent aliquo dato retento uel ꝓmisso ut dictum est

Instrumentum finis refutationis transactionis & pacta de ulterius non petendo

Omina mathelda filia quōdam domini boetii & soror ant. fecit per se & suos heredes dicto anto. & eius fratri filio & hr̄. dicti dn̄i boetii ꝓ se & suis heredibus recipienti. finem refutationem. transactionem & pactum de ulterius non petendo de omni iure & actione & omni eo quod ad eā spectabat aut spectare uel pertinere poterat in bonis quondam patris sui predicti nomine & occasione institutionis seu successioīs aut hereditatis uel testamenti quondā patris sui siue falcidie ad se spectantis in bonis paternis iur̄. nature: siue alia quacunq; ratione uel causa. & hoc ꝓ c. li. bono. quam confessa & contenta fuit se ab ipso ant: habuisse & recepisse exceptioni sibi non date & non solute quantitatis pecunie omnino renuntians: Vel sic & hoc ꝓ cc. li: bono: in quibus pater suus eam in suo testamento habetur instituit. quas confessa & cōtenta fuit ipsum antonium eius fratrem ꝓ eo & eius mandato & uoluntate soluisse in dotē & dotis sue nomine. Iac. eius uiro uel socero. absoluens & liberās eū & eius hr̄: & bona ab omnibus & singulis que predictorū occasione aut alia quacunq; petere posset. necnon ꝓmittens solemni stipulatione. eidem anto. litem uel controuersiam seu questionem aliquam: ei uel eius hered. predictorum occasione: uel alia quacunq; per se uel alium de iure uel de facto. ullo tempore n̄

ĩferre. ſed predicta omnia & ſingula perpetuo firma & rata habere & tenere & non contrafacere uel uenire aliqua ratione uel cauſa de iure uel de facto ſub pena. c. li. imperialium ſtipulatione ꝓmiſſa & c Inſuper quia minor erat xxv annis maior tamẽ xiiii iurauit & cetera

Inſtr̃m gn̄alis finis & refutationis

Nto. fecit per ſe & ſuos heredes. cor. ꝓ ſe & ſuis hr̃d. ſtipul. finem refutationem: tranſactionem & pactum de ulteri⁹ non petendo ſpecialiter de debito. c. li: bon. quas ipſe cor. dicto: ant: dare & ſoluere tenebatur: ut patet ĩſtr̃o ſcripto manu talis not. & generaliter de omni iure & actione & de omnibus & ſingulis ad que ipſe cor. dicto anto: actenus tenebatur ſeu teneri poterat nomine & occaſione alicui⁹ quantitatis pecunie aut alicui⁹ debiti ſiue rei: uel occaſione alicuius ꝓmiſſionis: uel obligationis ſibi ab ipſo cor. actenus facte: aut alic⁹ ĩſtr̃i uel ſcripture ſiue aliqua alia ratione uel cauſa & hoc ideo quod confeſſus & contentus fuit ſe ab ipſo cor. habuiſſe & recepiſſe dictas. c. li. bono. & quia integre ſibi ſolutum & ſatisfactum eſt de omni debito & re & omnibus & ſingulis ad que ſibi idem cora: actenus tenebatur ex aliquo inſtrumento uel ſcriptura ſine aliq̃ ratione uel cauſa exceptioni ſibi non date & non ſolute predicte quantitatis: c: li: bono: & ſibi non ſoluti & non dati: totius ei⁹ ad quod idem cor. ſibi actenus tenebatur ut dictuꝫ eſt omnino rñs Et uolens atq; mandans predictum inſtrumentũ ſcriptum mãu talis not. predicti: & eſſe aliud inſtrumentũ & ſcripturam ĩ quibus appareret ipſum cor. fuiſſe actenus dicto ant. occaſione aliq̃ obligatum ex nunc caſſa & uana eſſe: & hĩta ineficatia & canzellata. Necnon abſoluens & liberans eum & eius hr̃: & bona ꝑ aculianam ſtipulationem precedentem . & atetilationem ſubſequẽtẽ & legitime interpoſitam: & ꝓmittens per ſe & ſuos heredes dcõ

cor. ꝓ se & suis hrd. stipul: litem uel controuersiam aut questio nem ei uel ei⁹ hr: predictorũ occasione. ullo tempore non īferre Sed predicta omnia & singula firma & rata habere: & tenere & non contrafacere uel uenire: per se uel alium aliqua ratione ul cã de iure uel de facto sub tali pena: stipl: in singulis capitulis hui⁹ contractus insolidum ꝓmissa

Instrumentum solutionis seu simplicis confes sionis debiti soluti

Nto: fuit cõfessus & cõtentus se habuisse & recepisse ac sibi ītegre datas solutas: & numeratas esse a cor. xxv: li bo: quas dict⁹ cor. dcõ ant: dare & soluere tenebatur. ut patet in strumento scripto manu tal not. quod īstrm ei restituit ibidẽ & in pñti ut ex nunc sit uanũ & cassũ irritũ & ineficax & canzella tum. Rñs exceptioni sibi non date & non solute predcẽ quantita tis pecunie. & omni alii auxilio. Necnon ꝓmittẽs solẽni stipula tione ei cor: predictam solutionem & oĩa & singula suprascripta firma & rata habere & tenere: & non contrafacere uel uenire per se uel per alium aliqua ratione uel causa de iure uel de facto: sub pena dupli dicte quantitatis pecuĩe stipul: ꝓmissa & c: ut supra

Instrumentum solutionis ꝑtis debiti.

Nto: fuit confessus & contentus se habuisse & recepisse ac sibi integre datas solutas & numeratas esse a cor. x. li. bo: ꝓ debito seu pro parte debiti. xxv: li. bo: in quib⁹ dictus cor. ipsi ant: tenebatur ut patet instrumento scripto mãu talis not.. ꝓtestans tamen & asserens se ipsas x. li. bo: recepisse & de ipsis solutis confiteri: saluo cõi iure suo ante solutionem & post: tam in residuo dcĩ debiti q̃ peĩs damñ. & interesse toti⁹ eius dem debiti: & ĩ oibus & singlis aliis sibi ĩ dicto īstro ꝓmissis. Et rñs exceptioni sibi non date & nõ solute predicte quãtitatis. x. li.

bó: & omni alii auxilio. Necnon ꝓmittens solemni stipulatione dicto cor: predictam solutionem & omnia & singula suprascripta & c: ut supra in proximo precedenti instrumento

INCIPIT. QuiNTVM: CaPITVLVM:

De locationibus & condutióibus rubrica

N HOC Quinto capitulo rerum mobilium & immobilium necnon & operarum locationes & conductiones preterea contractus ínouati & postremo instrumeta electionũ & priuilegiũ creandorũ tabellionum p ordinẽ cõtinentur

Instrm locatiois domus ad pensionẽ

Nto. concessit & locauit cor: ad pẽsionẽ domũ unã positam in tali contrata: cui' tales dicuntur confines & c. hinc ad quinq; annos ꝓxime ꝓmittens solemniter sin aliqua exceptione iuris uel facti se obligando dicto cor. pro se & suis hr. stipul: predictam locationem firmam & ratam haber & tenere & non contrafacere uel uenire: sed predictam rẽ locatã ipsi cor. & suis hr. hinc ad dictum terminũ legitime deffendese au ctorizare & disbri. & ex ipsa uel eius occasione aliquã nõ facere dationẽ dictam obligationẽ ul contractum cui' pretextu pñti locatori. ul ipsi cõductori aliqđ preiudiciũ uel dãnũ cõtingere possit: ul aliquo minus ipse cõductor dictã domũ hre ad dictũ terminũ p se & aliũ quem uoluerit uti ualeat & tenere: Quapp dictus cor. ꝓmisit solẽni stipulatiõe ipsi ant. soluere & dare eidem noie pẽsionis eiusdem domus quolibet anno. xx: li: bo. s: dimidiam in principio anni: & reliquã dimidiã in tali termino: Que oĩa & singula suprascripta ꝓmiserũt uicisim. s. unus alteri adinuicem so

lemni stipulatioñe hinc inde interueniente firma & rata habere & tenere: & non contrafacere uel uenire aliqua ratione uel causa de iure uel de facto. sub pena. l. li: bo. adinuicem inter ipsos stipl' pmissa qua soluta uel non rata maneant omnia & singula supra scripta. Item reficere & restituere unus alteri adinuicem omnia & singula damna & expensas ac interesse quod uel quas unus oc casione alterius siue alterius culpa contra predicta uenientis fece rit uel substinuerit in iudicio siue extra. p quibus omnibus & si gulis firmiter obsaruandis obligauit una pars alteri adinuicem omnia sua bona: & cetera ut supra

Instrumentum locationis domus ad superficiē construendam ita scribes & c:

Ntonius concessit & locauit ad pensionem cor: p se & suos heredes recipienti quodā casamētū positū ī parro chia sācte lucie quod eē dixit & cōueīt decē clusos & ei' dē tales esse cōfiēs & c. hīc. ad xxv: ānos pxime ad domū & supsi ciē casaméto predicto: pmittens saléni stipulatiōe dcō cor. ipsū casamētū eis & suis hr: hīc ad dictū terminū ab oī hoīe & uniuer sitate legitime defēdere auctorizare & disbrigare. & ex ipso ul' ei' occasione aliquā nō facere dationē obligationē uel cōtractū . cui' pretextu pñti locationi ul' ipsi cōductori aliqđ preiudiciū fiat uel quo minus ipse cōductor dictū casamētū hīc ad dictū terminū p se & aliū quē uoluerit uti ualeat & tenere occōe predcā. Quapp dictus cor. pmisit dcō ant. p se & suis hr: stip: domū seu supfici em edificare in eodē casaméto & soluere & dare eidē pēsioīs no- mine casaméti predicti quoliʒ āno: xx. ſ. bo. ī festo nāt'. dñi hoc īter eos expressa actio q' si locator dictū terrenū & coadiuctor su perficiē suā aliqñ īfra certū tēpus uēdere uoluerit teneatur un' quisq3 eoꝝ rē suā uēder' uolēs alt'i denūtiare & eidē uolēti emere p x: ſ: min' q̄ alteri psōe uēdere atʒ dare q' si is cui denūciatū fu erit īfra viii: dies p'ipaʒ denūtiationē ad ēptōeʒ rcipiēdā & pre-

ſoluendum ſe non obtulerit ex tunc liceat uendere uolenti cui/cunq; uoluerit conditione hac ullatenus non obſtante dummo/do nullus fiat contractus cuius pretextu dicta obligatio hinc ad dictum terminum infrĩgatur. que omnia & ſingula ſupraſcripta ꝓmiſerunt uiciſim.ſ:unus alteri.adinuicem ſolemnibus ſti/pulationibus & c:ut ſupra ꝓxime dicto inſtrõ locationis domus ad penſionem

Inſtrm̃ locationis equoꝝ ad equitandum

Nto. locauit cor. & cõceſſit hinc ad decem dies: unũ rũcinum ferrãtẽ cũ comis & ciſeto:& cũ uno freno & ſella extimatum & apreciatũ cõi cõcordia & cõſenſu locatoris & cõductoris: xxv. li: bo: dueẽdũ & equitãdũ uſq; florentiã confitẽs & aſſeuerans ſibi ab ipſo condutore de mercede locationis predicte fore in pecuĩa numerata ſatisfactũ & exceptioni ſibi non date & non ſolute mercedis oĩo renuntians: Quapropter dictus cor. ꝓmiſit ſolẽniter ſine aliqua exceptione iuris uel facti ſe obligando dicto anto: pro ſe & ſuis heredibus ſtipul̾. dictum runcinum bene ſolicite cuſtodire paſcere: ſaluare atq; tenere & in ipſo cuſtodiendo & ſaluando ſũmam & exactiſſimã diligẽtiam curam & ſolicitudinem adhibere. necnon eundem runcinũ cum dicto freno & ſella in nullo mangagnatum uiciatum: uel deterioratum. ſed eiuſdem bonitatis ſoliditatis & ſanitatis ut nunc eſt: eidem uſq; ad dictum terminum reſtituere & conſignare domui ſue ſiue ſoluere & dare eidem hinc ad dictum terminum predictam extimationem. uidelicet xxv. li. bo: ſuſcipiens in ſe & ſuper ſe omnem caſum fortuitum & euentum. incendii. naufragii ruine. rapine. furti: uiolentie hoſtilis egreſſus: uulnerum: enclaudature & ſubbatiture: mortis naturalis & accidentalis: & cuiuſcũq; morbi & omnem alium tam diuino q̃ humano iudicio. q̃ ex quolibet genere culpe uel alias ꝓueniẽtẽ ul̾ qui circa ipſum equum pueĩre poſſet: ꝙ ſi dictũ equũ cũ ipſo freno & ſella eq̃ ſanuꝫ

& solidum ut dictum est nõ restituerit & consignauerit eidẽ aut dictam extimationem non soluerit termino supradicto: ul' si oĩa & singula in hoc contractu contenta non obseruauerit aut in ali quo contrauenerit de iure uel de facto: ꝓmisit eidem persoluere atq; dare duplum ipsius extimationis pene noĩe stipul': in singul' capitulis huius contractus insolidum ꝓmisse qua soluta uel nõ rata maneant omnia & singula suprascripta & ĩfrascripta. pretea si cõtingerit eũ restitutionẽ ipsi⁹ equi ita sani & salui ut dictũ est aut ipsius extimatioĩs solutionẽ ultra dictũ terminũ dilatare pa cto ꝓmisit & conuenit eidem persoluere atq; dar̃ quol; die quo ultra dictũ terminũ dictam restitutionem aut solutionẽ dilata- uerit ii. sol': bo. nomine cõpensationis damñ. & interesse sub ea dem pena & ea soluta predicta omnia & singula firma & rata p- durent: & nihilominus se soluturũ extimationem & recõpensati onem predictam ubicũq; locorum & fori creditor pecierit ab eo dem & specialiter tẽpore fori maii & augusti de bono. & ipsis fo ris. Item reficere & restituere sibi omnia & singula damna expẽ- sas ac interesse litis & extra: ꝑ quibus omnibus & singulis firmi ter obseruandis obligauit eidem omnia sua bona: Renũtians fo- ri priuilegio exceptioni. doli conditioni. sine causa ĩfactum actio ni & excep. sibi non locati & nõ habiti equi & omni alii auxilio:

Instr̃m locationis opeꝝ ad opus scripture

Ntonius ꝓmisit & conuenit solemniter sine aliqua ex ceptione iuris uel facti se obligando cor. ꝑ se & suis hr̃. stipul'. scribere sibi unu; digestum uetus in textu de ta li forma & littera. uel eque bona ut fecit & scripsit in primo fo- leo primi quaterni eiusdem digesti: quãquidem litterã oñdit & ad eius similitudinem & formã obtulit & conuenit illud digestũ se scrpturum & etiam de meliori si poterit & sciuerit bona fide continuando bene diligenter & fideliter dictum opus: sine sui uel alterius operis interpollatione usquequo dictum di-

gestum totum scriptum fuerit & completum & hoc ꝑ:l:li.bo: de quibus confessus & contentus fuit idem ant:se a dicto cor:habuisse & recepisse.x.li.bo.exceptioni sibi non date & non solute quantitatis omnino rennutians: Residuum autem ipsius sūme dictus cor: solemni stipul. ꝑmisit ipsi anto :soluere & dare eidē hoc modo.s:xx.li duabus ptibus ipsius operis factis:reliq̄s uero xx: finito & cōpleto ipso opere: Que oīa & singl'a suprascripta & īfrascripta ꝑmiserunt uicisim:s:unus alteri adīuicē solemnibus stipulationibus hinc inde interuenientibus firma & rata habere & tenere obseruare & adimplere & nō cōtrafacere uel ueīre aliqua ratione uel causa de iure uel de facto:sub pena dupli dicte quāti tatis stipl:ī sigul' capitul' hui⁹ contractus & quolibet eoꝝ uicisim īsolidū ꝑmissa. Itē reficere & restituere un⁹ alteri adiuicē oīa & singula damna expeñ.ac īteresse litis & extra:ꝑ quibus oībus & sīgulis firmiter obseruandis. obligauit unus alteri adinuicem oīa sua bona:& pena soluta uel nō predicta firma perdurent: Si uero couentio & locatio fiet de alio opere faciendo utputa de murando.aut de domo edificanda uel de similibus considera diligē ter ea de quibus partes concordes fuerint.& ꝑmissionem minus ex una parte continue pones & postmodum subsequētur ꝑmissi onem alterius. Demū ponas illā clausulā gñalē.que oīa & sīgula ut supra ī ꝑxīo dcō instro

Instrm locatiōīs & cōuētiōīs de seruiēdo

Artinus locauit & pacto cōuenit cor.de operib⁹ & seruitio suo sibi et familie sue prestando hinc ad unum ā num ꝑxime promittens solemniter sine aliqua exceptione iuris uel facti se obligando:cor:pro se & suis heredibus sti pulantibus fideliter & solicite facere quecunq; sibi & familie atq; negotiis suis utilia crediderint:& etiam quecunq; sibi ab eo ul' familia sua bōa fide precepta fuerīt.& res eius uel familie sue & c⁹ cūq; alti⁹q̄ penes eū fuerit oī dolo & fraude reōta custodiī & sal

uare & de ipsis furtũ nõ facere nec uolenti facere consentirẽ: imo totis uiribus se opponere. necnon omnem facienté uel facere uolenté aliquod furtũ damnũ uel iniuriã ipsi dño cor: quãcito hoc sciuerit uel senserit eidem manifestare & credentias sibi ab ipso dño impositas firmiter retinere. Et hoc ideo quia dictus cor. promisit & conuenit solemni stipul: dicto mar: dare sibi decenter & debite uictũ uestitum & calciamẽtũ. hĩc ad terminũ supradictuȝ & ꝓ suo feudo & merito. iii: li. bo. s. dimidiã ĩ tali termino. & reliquã dimidiã in fine anni. Que omnia & singula suprascripta ꝓmiserunt uicissim. s. unus alteri adinuicem solẽnibus stipulationibus hĩc inde interueniẽtibus firma & rata habere & tenere obseruare & adĩplere: & non contrafacere uel uenire: aliqua ratione ul' causa de iure uel de facto sub pena. c. li. impialium adinuicem inter ipsos stipl'. ꝓmissa & refectione hinc & inde damñ. & expeñ: litis & extra & obligatione bonorũ utriusqꝫ partis. & pena soluta uel non predicta oĩa & singula firma perdurent. Insuper idem Mar: iurauit corporaliter ad sancta dei euuangelia predicta omnia & singula a se ꝓmissa firma & rata habere & tenere: obseruare & adimplere: & non contrafacere uel uenire de iure uel de facto per se uel per alium. Ea preterea dicti mart: precibus & mandatis phi: se principalem constituens promisit principalit̃ & insolidum sine aliqua exceptione iuris uel facti se obligando dicto cor: ꝓ se & suis heredibus stipulantibus se facturum omni exceptione remota: ꝙ dictus martinus predicta omnia & singl'a a se ꝓmissa firma & rata habebit & tenebit obseruabit & adimplebit: & non contraueniet aliqua ratione uel causa de iure ul' de facto: ꝙ si non fecerit & curauerit ut dictum est. & propterea dictus cor. damnum aliquod substinuerit ut qr dict⁹ mar: furtum uel damnum ei faceret & conseruabit ipse phi: dictũ cor. indemnem sub pena. c. li: imperial'. stipulatione ꝓmissa & refectione damnorũ: & expeñ. litis & extra & obligatione omnium

ſuorum bonorum & pena ſoluta uel non predicta oīa & ſingl'a firma perdurent. Rn̄s beneficio noue conſtitutionis de fideiuſſio ribus .& omni alii auxilio

Inſtrumeutum cōuentionis alicuius facte de aliquo qui facturus ſit diſcipulis in aliqua arte.

Nto. poſuit pacto & dedit mih. filium ſuum magiſtro cor. cerdoni ad adiſcendā & operandaꝫ artem calzarie hinc ad v. annos ꝓxime: ꝓmittens ſollemniter ſine ali qua exceptione iuris uel facti ſe obligando dicto cor: ꝓ ſe & ſuis hr̄: ſtipl'. ſe facturum & curaturū. ꝙ dictus mich: hinc ad dictuꝫ terminum pſeuerabit & continue cū dicto magiſtro cor. morabr̄ & fideliter & ſtudioſe faciet & opabitur quecūqꝫ dictus magiſter ſibi circa doctrinā & exertitiū ipſius artis preceperit & res eius & cuiuſcunqꝫ alterius que eſſent penes eū bona fide cuſtodiet & ſer uabit: & furtū non faciet. nec uolenti facere cuſtodiet: neqꝫ fugiet uel diſcedet ab eo hīc ad t̄minū ſupradictū: ꝙ ſi aliqd eoꝝ fece rit ſatisfaciet de hoc ipſe ant: dcō cor: & eū idēnem ſuabit & ſpe ciiliter faciet & curabit: qđ ipſe mich. quot diebus āte terminū pꝰ ipſiꝰ magiſtri uolūtatem diſcedet uel ſe remouebit a continuo exercitio dcē artis. tot reficiet & reſtaurabit in eodem opere & ex ercitio ad ſuam uoluntatem poſt terminum ſupradictū. & ꝙ da bit & deferet eidem magro domui ſue unū āſerē. ſ: & duas foca cias & duos capones quolibet anno in feſto ſācti ſtephani & hoc ideo quia dictus magiſter cor: ꝓmiſit ant: ꝓ ſe & ſuis hr̄: & uice & noīe dicti mich: ſtip. ꝙ docebit & inſtruet ipſum mich: bona fi de in arte predcā & dabit eidē quolibet anno duos ſotulares. que oīa & ſingula ſupraſcripta ꝓmiſerūt uiciſſiꝫ. ſ. unꝰ alteri adīuiceꝫ ſollēnibꝰ ſtipl'. hīc īde īteruenīētibꝰ &c. ut ſup. hēs ī iſtō hꝰ capī

Inſtr̄m cōceſſionis ad fictum

Nto.concessit cor: p se & suis hr. recipiendi ad utēdū & fruendum. p certo affictu & redditu petiam unam terre uineate positam in curia sancti georgii cuius tales dicuntur confines & c: hinc ad quinq3 annos pxime. pmittens solemni stipulatione ipsi cor. predictā cessiōz firmā & ratā habere & tenere & non contrafacere uel uenire. sed dictā rē ei hinc ad dictū terminū ab oī hoīe & uniuersitate legitime deffendere auctorizare & disbri. & nullā dationē obligationē ul' cōtractū ī ea re uel eius occasiōe facer cui9 pretextu dcā cōcessio infrigatur uel quominus ipse cor: dcā re uti & frui ualeat hinc ad terminū supradictū & hoc iō qr ecōuerso dict9 cor. pmisit & cōuenit dcō anto: p se & suis hr. stipl: dictā uineā bn̄ colere & cōseruare. & ipsā & iura sua manutenere & ea uti & frui fideliter & arbitrio boni uiri & noīe affict9 & redditus quolib3 āno: dare & refferre sibi domui sue oībus suis expensis: xx. corbes uini puri eiusdē uidel3 q ex dicta uinea percipietur uel eq̄ bōi ī tali termīo. In fine uero termini ipsam uineā eq̄ cultam & laboratam & ī eodez statu ut nunc est sibi dimitter & resignare. q̄ oīa & singula suprascripta pmiserūt uicissim. s. unus alteri adinuicem & c. p oīa ut supra habes ī prīo istro huius capl'i de locatione dom9 ad pēsionē: Et no. q si molēdinū aut terra detur ad affictum similē formā ser- uabis ponēdo tātum pacta & cōuētiones q̄ agēr ínr partes. & utēdo uerbis cōgruentibus negocio

Instrm terre date ad laborāduz:

Nto dedit & concessit ad laborandum cor: p se & suis here. recipienti unam petiam terre uineate & aratorie positam in uillanoua ī loco qui dr fundus iuxta petrū ex una parte & iuxta mare ex altera hic ad v ānos pxime. pmittens hanc cōcessionē firmā & ratā hre & tenere & obseruare hic ad terminū supradictum: Ecōtra dict9 cor. pmisit & cōueīt solemni stipulatione dicto anto. predictam terram eam uidelicet que aratoria est congruis temporibus: bene arumpere. teme-

nare & reterzare & quarto sulchu seiare omnib⁹ suis seibus & ex
penß. :siue cum dimidia suorum seminū reliq̄ dimidia a dño cō
cedenda. Illa uero que uineata est quolibet āno suis tēporib⁹ be-
ne putaṙ releuare. ligonizare & remenare oibus ipsi⁹ laboratoris
paleis. ptīcis atq; uincis. laboribus & expēsis. sepes & fossata loci
predicti bñ manutenere. ipsāq; uineam ꝓpagare ubicūq; fuerit
oportunum: & arbores non incidere cōtra dñi uoluntatē: & quo
libet āno trahere & ponere ī ipsam terrā & ī uineā x: carus sui ꝓ
prii leais. prauas segetes metere & triturari uuas uindimiare. cete
rosq; fructus colligere oibus suis expensis & laboribus & fruct⁹
omniū precipiēdoꝝ ex possessione predicta. s. bladi. uuaꝝ cetero
rumq; fructuum. tā arboꝝ q̄ aliorū: dare consignare & defferre
eidē bo: ad domū suam dimidiā bona fide: suis tēporibus omni-
bus suis expenß: que oīa & singula suprascripta ꝓmiserunt uici-
sim. s: unus alteri adinuicē solēnibus stipulationibus hīc inde ītēr
uenientibus firma & rata & c: ut ī primo instrumēto de locationē
domus ad pensionē Et nota ꝙ si fuerit solūmodo uinea aut so
lūmodo terra que dabitur ad laborādū sumēs ex forma predicta
cōtractum secūdū naturā negocii & secundū pacta inita īter ptes

Instr̄m bouū datorum ad laborandum

Ntonius fuit confessus & contentus se habuisse & rece
pisse ad laborandum ad quartam partez lucri uel dāni
a cor: duos boues. s. unū bonellū cum cornibus apertis: & alium
rosū cū cornibus leuatis. pretii & extimationis. xxv: li. bo: hīc ad
unū ānum ꝓxime. ꝓmittens solemni stipulatione dcō cor. dc̄tōs
boues fideliter & diligenter custodire & saluare: pascere ac teneṙ
omibus suis expēsis. ipsosq; nō uēdere. obligare uel alienare siñ
expressa dñi licentia & mandato in se dictoꝝ bouū semp dñium
reseruatis: ita ꝙ a quocunq; altero possidente ipsos pleno iure

ualeat uindicare & pro summa dicte sue quarte laborerii dare & deferre eidem bono: domui sue xii. corbes frumenti boni & pulchri in festo sancte marie mensis augusti: i fine uero termini dictos boues aut predictam extimationē cū quarta parte lucri si ue tātum minus ipsa extimatione quātum fuerit quarta damni ipsi domino dare & cōsignare: Verūtn̄ si dicti boues aut alter eorum ipsius laboratoris aut eius nuntii siue familiaris culpa dolo fraude uel mala custodia perierit aut deuastatus uel perditus fuerit ad ipsum laboratorem spectet singulariter totum damnum Et si contigerit eum ipsos boues per octo dies ultra terminū dictum retinere qui eos uel dictam extimationem non consignet ut dictū est ex tunc deinde ad unum annum & sic de singulis annis ipsos a dicto domino retinere eisdem pactis & cōuentionibus teneatur si de ipsius domini ꝓcesserit uoluntate: quia sic actum extitit inter eos: que omnia & singula suprascripta ꝓmisit idē ant: ipsi cor. ꝑ se & suis hr̄. stipl. firma & rata habere & tenere & non contrafacere uel uenire per se uel per alium aliqua causa uel ingenio de iure uel de facto alioquin ꝓmisit eidē persoluer̄ atq; dare duplum ipsius extimationis pretii pene nomine stipulatione in singulis capitulis huius contractus insolidum ꝓmisse qua soluta uel nō . rata maneant omnia & singula suprascripta & infra scripta . & nihilominus unūqđq; predictoꝝ ꝓut ꝓmisit & cōuenit se restiturum & daturum ubicūq; locorū & fori ipse cor. peti erit ab eodem & specialiter tēpore fori maii & augusti de bono. & ipsis foris. Item reficere & restituere sibi omnia & singula dāna expensas ac interesse litis & extra & de his creder̄ suo simplici uerbo sine sacramento & alia ꝓbatione . Insuper ꝓmisit preceptum recipere a comuni bo. de predictis oībus & singulis adimplendis hinc ad tertiū diem sub pena x: li. stipulatione ꝓmissa & pēa soluta uel nō . predicta omnia & singula firma perdurent. ꝑ quibus omnibus & singulis firmiter obseruandis obligauit eidem

h

omnia sua bona. Rn̄s fori priuilegio. & excep. sibi non datorum & non habitorum bouū ex predicta causa & omni alii auxilio:

Veruntn̄ nota ꝙ cōtractus predictus: maledictam usurariam cō tinet prauitatem. ꝙ ideo dictum est ut illi qui tale pactum se licite facere putant posse. ab hac erroris & peccati uia resiliat. sed ex huiusmodi concessione summi pontificis contractus rationabilis & fidelis dummodo predictā formam in tribus mutaueris locis quia ubi dicitur ad quartam partem lucri uel damni dices solū modo ad quartaꝫ partem lucri: secundo ubi dicitur siue tantum minus ipsa extimatione quantum quartam damni: dices siue tā tum minus ipsa extimatione quantum fuerit totum damnum tertio postq̄ dixeris ad ipsum laboratorem spectet singulariter totum damum: addes hoc & si diuino iudicio uel fortuito casu perierit totum damnum ad ipsum dn̄m pertineat ita erit contra ctus bon⁹ & iustus. quia dn̄s bouis recipit in se diuinum iudiciū quodquidem diuinū iudiciū euitare non possumus ī animabus & corporibus nostris quanto magis in rebus nostris illud euitaꝛ non debemus

Instrumentū socide ad saluum capitale

Ntonius fuit confessus & contentus se habuisse & rece pisse in socidam ad saluum capitale a cor: unam uacam bonellam precii & extimationis decem li. bo. ꝓmittens solemni stipulatione dcō cor: predictā uacā & omnē futuruꝫ ei⁹ fructū & fetū fideliter & diligenter custodire & saluare & pasceꝛ ac tenere omnibus suis sumptibus & expens. & ipsā uacā aut aliquē ei⁹ fructū uel fetū nō uēdere uel alienare sine dn̄i licētia speciale in se sēper dn̄iū reseruatis: ita ꝙ possit ea a posidēte quolibꝫ uēdicare. Et fruct⁹ uero & fetibus uache predicte prioribus. uidelicet ꝙ ex ipsa sūmeꝛ tātū ipsi dn̄o cōsignare & dare quousqꝫ sibi de dicto capitali & pretio ad ītegrū satisfiat & eo capitali cōsignato & dato totius eius qđ abīde superit dimidiā dare dn̄o supradicto. Verūtn̄ si uacha predicta aut aliquis ei⁹ fructus ul' fet⁹

ipſius ant: uel eius nuntii ſiue familiaris culpa aut dolo uel mala cuſtodia perierit. aut perditus uel deuaſtatus fuerit dicto dño reſtituet ad integrum pretiũ ſupradictum cũ omni damno & intereſſe ſuo. ſed ſi diuinũ iudicium uel fortuitus caſus contingerit: tunc ſpectet ad dominũ totum damnum. Que omnia & ſingula ſupraſcripta: idem anto: ꝓmiſit ſolemni ſtipulatione dicto cor. firma rata habere. & tenere & obſeruare: & non contrafacere uel uenire aliqua ratione uel cauſa de iure uel de facto ſub pena dupli dicti pretii ſtipulatione ꝓmiſſa & refectõe damñ: & expẽ: litis & extra: & obligatione omniũ bonoꝝ ſuorũ & pena ſoluta ł non. predicta omnia & ſingula firma ꝑdurẽt. Renuntiãs excep: ſibi non date uace ex cauſa & pacto predicto ut dictũ ẽ & oĩ alii auxilio

Inſtrumentum ſocide pecudũ ſub alia forma:

Nto fuit confeſſus & cõtentus habuiſſe & recepiſſe in ſocidam a cor. xxv: pecudes pretii & extimationis: x: li. bo: hinc ad tres annos ꝓxime ꝓmittens ſolẽni ſtipulatione dicto cor. dictas pecudes & omnes ipſarum fructus uel fetus futuros diligentẽ cuſtodire & ſaluare. paſcere ac tenere oĩbus expenſis. & ipſas aut earum fructus uel fetus nõ uendere uel alienare ſine licentia ipſius dñi in ſe ſemper dñium reſeruantis ita ꝗ poſſit ea a poſidente quomodolibet uendicare. fructuũ uero & fetuũ ipſaꝝ ouiũ. ſ. agnoꝝ lane & caſei. dimidiam bona fide dicto dño ad uoluntateꝫ ſuam conſignare & dare & in fine termini ꝫepos ſiue ipſas pecudes ſocide predicte uel illas ex eis que tunc tẽporis extabunt ipſi domino reſtituere & conſignare: Verũtamẽ ſi ipſe pecudes aut aliqua eorum uel ipſarum fetus uel fructus ipſius anto: uel eius nuntii ſiue familiaris culpa aut dolo uel mala cuſtodia perierit: aut perditi uel deuaſtati fuerĩt totum damnũ ſpectet ad eum. Si uero diuino iudicio. uel fortuito caſu hoc euenerit ad dictũ dñm ſpectet danũ dũmodo idem ant: de hoc ipſi domino ꝑ repreſẽta-

tionē cori pecudis mortue. uel aliter faciat plenā fidē. que oīa & ſingula ſupraſcripta & c. ut ſupra in predicto iſtrō

Inſtrm electionis

Vm defūcto bōe memorie. dōno gandulfo ſacerdote & rectore eccl'e ſancti alberti uacaret ipſa eccl'a: ꝓpterea in ſubſtituēdo ſucceſſores infraſcripti parrochiani eiuſdem eccl'e ad ſonū cāpane & per nūtium ſollēniter requiſiti. in eadē eccl'ā conueniſſent. ſ. talis & talis facta tandem inquiſitione diligenti: & ſpū ſancti gratia inuocata ad honorē dei & beate marie uirginis & ſancti alberti & omnium ſanctorū inter ceteros ibi noīatos plēa concordia & conſenſu in dn̄m pe: uirum utiq; multa honeſtate predictū unanimiter cōſenſerunt & ipſū in preſbyterū & rectorem dicte eccl'e poſtulauerunt eligendo: & elegerūt poſtulando ut hoc modo uel quocunq; alio quo ipſa electio ualere poſſit melius & tenere ualeat & teneat pleno iure

Inſtrm electionis facte de aliquo futuro ī abbatem alicuius mōaſterii in forma cōpromiſſi:

Vm olim bone memorie domino phi: abbate mōaſterio ſancti ꝓſperi uiam uniuerſe carnis ingreſſo: & in eadē eccleſia ipſi⁹ corpoř tumulato. fratres & mōachi eiuſdē monaſterii ad tractandū de futuri ſubſtitutione paſtoris in capitulo cōueniſſent. & conſiderantibus eis ꝙ potius in paucos ſepe ſaīoris conſilii ſpūs uenit uno conſenſu & unanimi uolūtate: tres ex eis: ſ. dominū. t. dn̄m: b. & dn̄m: m: utputa fideliſſimos uiros ꝓ futuri faciendа electione paſtoris. reliqui omnes ibidem continuo elegiſſent ipſam eis electionem & omnem ſuper eandem electionē ipſorum omnium uice totaliter comittantes & plenā eis auctoritatem. poteſtatem & licentiam dantes illum in paſtorem & abbatē ipſius monaſterii eligendi: qui ꝓ bono ſtatu ipſius monaſterii ī ſpiritualibus & tēporalibus uiderint meliorē. Idē dn̄i. t. b. &. m. diſcedētes ī partē & orātib⁹ eis ſpūs ſācti gr̄a; īuocātes: poſt ſolici

tam & longam examinationem considerata dñi ioannis honesta te prudentia moribus & uite multiplici sanctitate :& ex auctoritate & potestate eis tradita in ipsum dominum ioannem unanimiter consenserunt. & inuocato noie pr̄is & filii & sp̄us sancti uice & nomine omnium fratrum & totius capl'i predictoꝶ ipsum nominauerunt eligendo & elegerunt nominando in pastorem & abbatem moñ: antedicti electionē ipsā mox coraꝫ dicto capl'o publicantes: & de oībus his mihi īfrascripto not: publicū mandātes conficere instrumentum

Instrumentum factum per electionem per formam scrutinii

Vm olim bone memorie dño phi. abbate moñ sancti ꝓsperi uiam uniuerse carnis ingresso: & ipsius corpoꝝ in ipsiꝰ monasterii eccl'a tumulato. fratres & monachi eiusdem moñ: hi uidelicet ad quos successoris spectat electio: ad tractandum de futuri substitutiōe pastoris ī capl'o cōuenissēt: & uno consensu ac unanimi uoluntate. tres ex eis. s: dños. t: d: &. m ꝓ inquirendis diligenti scrutinio uotis fratrum: reliqui omnes ibidem continuo ellegissent: Idem dñi. t: d. &: m: discedentes in partes ex comisso eis officio & ex concessa autoritate predicta: primo ad se dñm iacobum uocauerunt adiurātes eū per deū uiuuꝫ ut eum nomine inqué ex uoto consensit. & qué credit ꝓ bono statu ipsiꝰ moñ ī sp̄ualibus & tēporalibus meliorem :ipso itaq; domino iacobo nominante ꝓtinus dñm ioannem & consencienteꝫ ī ipsū eodéq; cōsensu & noīatione scripta subsequent' talē aliū uocauerunt. quo etiā per deū uiuū modo simili adiurato : noīauit talem & cōsensit in ipsū quo cōsēsu & noīatione scripta talem alium uocauerūt. ipsū etiā eodem mō adiurantes q talē noīans cōsēsit: unde hac noīatione scripta & c. de sigul': Postq̄ aūt ipsi tres ceteroꝶ fuerūt uota scrutati examīauer't eadē adiuratōe ꝓmissa hoc mō adiuicē semeipsos duo eni ex eis t'tiū fr̄e adiuicē sūt scru

tata & ita diligẽti inqſitiõe ut dictũ eſt de ſe ipſis facta dict⁹ dñs .t. noĩauit talẽ & cõſẽſit in ipſũ. & dict⁹ dñs. d. noĩauit talẽ & cõ ſenſit ĩ ipſũ & dict⁹ dñs: m. noĩauit talẽ & cõſenſit ĩ eũ. Igitur ſĩ guloꝝ fratrũ uotis ſigillatĩ & ſecreto ſuatis & diligentius inqui ſitis eiuſdemq; in ſcriptis redactis. & dicti tres ſua & alioꝝ predi ctoꝝ omniũ uota fratꝝ mox in pñtia totius capli publicauerunt ipſi legi per ordinẽ faciẽtes & cũ facta fuiſſet diligẽs collatio zeli ad zelum numeri ad numeꝝ. meriti ad meritũ: quia ratione zeli numeri & meriti uota fratrum noĩantium dñm Io. & conſenciẽ tium in eundem ſunt plura & priora reperta: Surgens ĩcontinẽ ti unus de ſenioribus dñs uidelz Mich: de uoluntate oĩuz ipſius capli fratrũ uice & noĩe ipſoꝝ fratrũ & totius capli. inuocata gr̃a ſpũs ſancti. ad honorem dei & ſãcte marie uirgĩs & beati ꝓſperi & oĩum ſãctoꝝ predictũ dominũ Io: elegit in abbatem & paſto rem monaſterii. ãtedicti & electionẽ ipſã coram omnibus fratri bus & toto caplo publicans ſubſequenter: & ſic dicta electione ipſi domino Io: ꝓtinus nunciata. Iz ex humilitate ſe plurimum excuſaret & inſuficientem aſſereret & indignum. frĩbus tantum aſtantibus uehement̃ timens diuinis diſpoſitionibus contraire: & ꝓpterea iugo uoluntatis ceruicem dei cordis humiliãs diuine pietatis auxilio inuocato ex quo colliſis electio elapſis donat̃ uir aſſerciendũ duxit licet timide deuote tñ ac hũiliter uotis frm ele ctionẽ ipſã officiũ & onus impoſitũ ſuſcipiẽs & acceptãs. Itaq; fratribus magna exultatione gaudentibus. pſallentibus & cãtãti bus altis uocibus: Te deũ laudamus: cãpanis pulſatis ipſũ dñm Io: ſũmẽtes & ducẽtes ĩ ecclam ſupradictã. Inuocato noĩe pr̃is. & filii & ſpũs ſancti: eũdẽ in ſedem paſtorẽ & abbatẽ cuz cordis iubilo poſuerũt: mãdãtes mihi ĩfraſcripto not. publicũ iſtr̃m cõ ficere

Priuilegio creãdoꝝ tabellionũ ab aliquo auctoritate hñte cõiſſũ

E ĩperialis pleĩtudine ptãtis & egregios uiros coĩtes de pa

nico. Idcirco creãdorũ tabellionum iuriſdictio emanauit ut eiuſ dem iuriſdictionis grãm imperii. reffunderent ĩſubiectos: ea pp ex indulto ei s ſuper hoc ab ĩperiali culmine priuilegio ſpeciali ut in eodem euidentius continetur: Vir nobilis domin⁹ cor. co mes de panico: antoniũ boetii publicum & autẽticũ tabellionem creauit & fecit ipſũ quia flexis genibus. deuote ſuſcipientẽ. de ar te ac officio tabellionatus publice opando tã in inſtrĩs & ultimis uoluntatibus. & quibuſcũq; iudiciorum actibus autẽtice & ſcri bentis: q̃ in oĩbus & ſinglĩs faciendis que ad officiũ dictũ ſpectãt p omnes terras & loca q̃ romanũ ꝓfitentur imperiũ cũ pẽna & calamario legitime inueſtiuit. Qui ant: ipſi domĩo cor. coĩti ui ce & noĩe imperii romani recipiẽti: corporale preſtans fidelitat debite ſacramentum & iurauit etiam ad ſãcta dei euuãgelia ꝙ in ſtrumẽta tã publica q̃ priuata: ultimas uoluntates quecunq; iudi ciorum acta & omnia & ſingula que ſibi ex debito ipſi⁹ officii fa cienda occurrerint & ſcribenda. iuſte pur ac fideliter omni ſimu latione machinatione: ac falſitate & dolo remotis ſcribet. leget: & faciet ſcripturas illas quas in publicam debuerit formam reddi gere & ĩ membranis & non in cartis abraſis legaliter conſcriben do: necnon ſententias & dicta teſtium donec publicata fuerint & apta ſub ſecreto fidelr retinebit & oia recte faciet que ad idẽ offi cium ptinebunt:

INCIPIT Sextum Capitulum laudi pacis concordie

Abentur in hoc hui⁹ operis ſexto caplo cõpromiſſi laudi pacis & concordie: ſocietatis diuiſionis & de nuntiationis diſpoſita p ordinẽ ĩſtra

Inſtrumentum compromiſſi

E lite & ſup lite & cõtrouerſia que uertebat & erat ĩter an: ex una parte: & cor: ex altera q̃ qdẽ tal erat: petebat nãq;

dictus anto: a dicto cor: c: li: bo. q̄s dicebat ipſū cor: ſibi debere oc caſione ſocietatis: hactenus inter eos habite ad pannos emēdos & uēdendos. ꝙ quidē dict⁹ cor: negabat: Ipſe ant. ex una pte & dictus cor. ex altera cōꝓmiſſerūt coiter ī phi: cōiter & cōcorditer tā quā ī arbitrū & arbitratorem amicabilem cōpoſitorem & bonuꝫ uirum ꝓmittentes per ſe & eorum hrđ: adinuicē. ſ: una pars altī uiciſim in ſolēnibus ſtipulationibus hīc inde interueīentibus: & ipſe ambe partes dicto arbitrio & arbitratori ꝓ ſe & ſuis hrđ. ſtipul: ſtare: parere. obedire. & non contrauenire de iure uel de facto aliqua ratione uel cauſa. omni laudo. arbitrio dcō diffinitioni & ꝓnunciationi eius: que ul̄ q̄s inter eos ſuper predictis aut aliquo eorū uel predictoꝝ occaſione fecerit dixerit ꝓnunciauerit diffinierit. aut arbitratus fuerit: cū ſcriptura uel ſine: ſemel uel plu ries dieb⁹ feriatis & nō feriatis, ſedendo: ſtādo: qn̄cūq; qūocunq; & q̄litercūq;: ubicūq; cū iuris cognitione ōmiſſa partibus pn̄tib⁹ et abn̄tibus dum tn̄ citatis nulloq; pretermiſſo obſtāte ſub pena l. li. bo. ſtipl. adīuicē īter ipſos & ab ipīs ābob⁹ dcō arbitro & arbitratori ī ſīgul̄ capl̄is hui⁹ cōpromiſſi & laudi & arbitrii ferēdi ī ſolidū ꝓmiſſa. que totiēs in ſolidū comitat̄ quotiens cōtrafactū fuerit & refectōe dañ. & expeñ. litis & extra & obligatōe bonoꝝ utriuſq; partis & pēa ſoluta ul̄ nō: hoc cōꝓmiſſū in laudū. ſeu ar bitriū ferēdū. nihilomin⁹ plenā obtineat firmitateꝫ. Nota ꝙ drā ē inter arbitrū & arbitratorē. nā arbiter ē q iudicis partes ſub ſtinet. & qui cognoſcit ordīario iudicio ſicut iudex & ab hui⁹ ſñia appl̄ari n̄ pōt. & ſñia huius dicit̄ arbitriū. Arbitrator ē qui n̄ ſeruato iuris ordīe cognoſcit & diffinit amicabil̄r inter ptes. & ꝓnūtiatio huius dr̄ latinū & ab hac pōt appellari. & illud peti reduci ad arbitriū boni uiri. Itē ſcias ꝙ arbiter eſſe ꝓhibet̄ minor xxv. annis: & furioſus. ſeruus: & femina: & hi qui iudices eſſe nō poſſūt quia adinſtar iudicioꝝ huiuſmodi arbitria ſunt redacta. Arbitratores autem multi eſſe poſſunt: qui non poſſunt eſſe arbitri: ſ: iudices ordinarii. ut ꝓconſul: & preſes ꝓuintie & etiā mōachinotō

insuper arbitri expirat finito tempore instantie iuditii.i.trienio: propterea persone que arbitrum comꝑmittunt tales esse debent que stare in iuditio & subire iuditium possint: de crimine in arbitrum cōpromitti non possunt. sed nunc in arbitratorem. Insup est i compromissis debet apponi pena: Item arbiter uel arbitrator non pōt sup alio arbitrari uel laudare super eo quod in cōꝑmisso continet' qr nō potest excedere fines cōpromissi uel mandati. aliquis etiam nō pōt cōpelli recipere cōpromissū. sed receptum cogitur consumare nisi iustam habeat excusationē: quāqdē habere potest ex multis causis Ceterū scias ꝙ aliquando fit cōꝑmissum solūmodo in arbitrum: aliquando solummodo in arbitratorem: aliquando ī arbitrum & arbitratorem simul ut in supradicto instrumento

Instrumentum arbitri & laudi:

N christi noīe amē: Ego phi. elect⁹ cōiter & cōcorditer & arbiter & arbitrator: & amicabil' cōpositor ab ant. ex una parte. & cor. ex alia sup lite & cōtrouersia q̄ uertebat' & erat inter ipsos ꝓut in cōpromisso ab eis ī me facto euidentius continetur habita deliberatōe sollemni auditis & intellectis oībus q̄ super questiōe predicta dicere & ostendere uoluerunt & utriusꝫ partis diligenter iuestigata & cognita uoluntate ꝓ bono pacis atq; concordie ex uigore compromissi predicti in me facti. dei nomine inuocato: laudo. arbitror. dico. ꝓnuntio atq; mando ꝙ dictus cor. det & soluat ipsi anto. lxxx: li. bon: s. tertiā pattem hinc ad pasca resurrectionis. & aliā tertiam deīde ad unum annū. reliquā uero & ultimā tertiam hinc ad duos annos ꝓxime pro his q̄ prouenerunt ad manus dicti cor. ex rationibus societatis predicē & ꝙ una pars alteri adinuicem de omnibus aliis que unus ab altero ecclesie uel pretextu societatis predicte petere poterat faciat finē refutationem diffinitionem & pactū de ulterius non petendo per sollemne & publicū instr̄m hodie ꝑ totā diē & hec oīa &

singula laudo. arbitror: dico: mando. atq; pnuntio fieri obserua ri & adimpleri. sub pena in compromisso adiecta in singulis capitulis laudi & cōpromissi si contrafactum fuerit committenda saluo & reseruato mihi iure arbitrio & ptāte declarandi & īterpretandi super predictis: ubicunq; & quandocūq; fuerit opportunū & super predictis & qūolibet predictoꝝ: iterū semel & pluries pnuntiandi utraq; parte presente ad hoc laudum arbitrium audiendū uel dicto ant. presente ad hoc laudū & arbitrium audienduz ipso uero cor: absente. licet legitīe & perhēptorie citato. Si uero ambe partes pn̄tes sint & amolegent & confirment laudu ita dices ambabus partibus in continenti amolegantibus & confirmantibus supradictum. Nota q͏ si fuerit solūmodo arbiter qui ferat arbitrium. & qui olim cognouerit arbitrario iudicio debes uti forma disinitiue sententie ut infra habebis capitulo de iudiciis

Instrumentum pacis & concordie

Ntonius ex una parte et cor. ex altera: fecerunt adinuicem obsculo pacis uicisim interueniente pacem & ppetuam finem remissionē atq; cōcordiā specialiter de uulnerib᷒ q̄ dicebātur illata esse ab uno alteri uicisim: de quibusqđ uuln̄ibus erāt accusationes hīc īde fcē. & gn̄alr̄ de oībus iniuriis maleficiis & offenssioib᷒ seu cōtumeliis dcō uel fcō illatis & ab una pte alteri pmittētes adīuicē per se & eoꝝ hrđ. s. un᷒ alteri uicisim solēnibus stipl̄atioībus hīc īde īteruenīētibus: q͏ sup accusationib᷒ factis predictoꝝ occōe p se ul̄ alios ulterius nō pcedēt nec aliquas de nouo cōstituēt nec istitui cōsenciēt. nec etiā aliqs eoꝝ opā dabit. q͏ a ptāte uel eius iudicibus per inquisitionem uel alio quocunq; modo aduersus alterum procedatur: sed predictā pacē. finem. remissionem. atq; concordiam & omnia & singula suprascripta perpetuo firma & rata habebunt & tenebunt & obseruabunt: & non contrauenient uel per se uel per alios aliqua ratione uel causa de iure uel de facto: sub pena: c: librarum: bo:

ſtipul. adinuicem inter ipſos in ſingulis capitul huius contract⁹ inſolidū ꝓmiſſa: & refectōe damn̄: & expen̄: litis & extra. & obligatione bonoꝝ utriuſq; partis & pena ſoluta uel nō. predicta oīa & ſingula firma perdurent: Nota tamen ꝗ ſi non fiat pax. ſed ſola concordia finis. & remiſſio tunc ſubtrahes hoc quod dictum eſt. ſ. pacis obſculo interueniēte paceꝫ ꝑpetuā & hāc dōationem pacē ubicūq; de ea in īſtrumēto fit mentio Item ſi contīgerit iniuriā & offēſā ab una pte alteri ſolūmodo facta eſſe tūc fiet pax ſiue remiſſio & concordia ab illo qui iniuriā receperit ei q intulit & nō erit tunc mutua cōcordia & ꝓmiſſio: ſed ſolūmodo ſīplex: Item nota ꝗ paces ſeu concordie & remiſſiones aliquādo ſolent fieri per ꝓcuratores ꝗ ſi fiet facies ꝗ conſtituantur ꝓcuratores ſpecialiter ad hoc & facies in inſtrumento pacis mentionē ex quibus inſtrumentis ꝓcuratores ſunt: & ꝗ ipſi ad hoc ſpecialiter conſtituti. ꝓcuratorio nomine pacem faciunt: & multa alia cura & inuenire ſolent ſecundum diuerſa pacta inita inter partes que omnia exprimi non poſſunt ſicut nec omnium hominum uoluntates

Inſtrumentum ſocietatis:

Ntonius ex una parte. & cor: ex altera in mercationib⁹ & ſuper mercationibus. & negociationibus quib⁹cūq; tam pannorum q̄ aliarum quaruncunq; rerum de quibus negociandum & mercandū cōcorditer decreuerint ſocietatē hinc ad tres annos adinuicem contraxerunt: in qua quidem ſocietate pro ſuo capitali dictus anto: contulit & poſuit. cc. li: bo. ꝓut dictus cor: confeſſus & cōtentus fuit exceptiōi non collate & depoſite & conſignate ab ipſo ant: in dicta ſocietate quantitatis predicte oīo rn̄s: ipſe ant: cor. in eadem ſocietate ꝓ ſuo capitali poſuit & contulit. c. li: bono: ꝓut dictus ant. confeſſus & contentus fuit. exceptioni non poſite: collate & conſignate ab ipſo cora. in dicta ſocietate quantitatis predicte oīno renuntians: q̄pp ipſi

ant: & cor: ꝓmiſerunt adinuicē per ſe & eoꝶ hrđ. ſ. unus alteri ui ciſim ſolēnibus ſtipl'ationibus hīc inde īterueīentibus fideliter & ſtudioſe negociari & mercari & ꝓmouere ſocietatē predictā: & ī eā lucrū & perfectū ſolicite ꝓcurare: & res & bona ipſius ſocieta tis diligenter cuſtodire & ſaluare. & quicqd ex ipſa ſocietate uel eius occaſione ad man⁹ alicuius eoꝶ peruenerit ī eadē ſocietate ad integrū cōſignare. debita nō cōtrahere uel credēcias facere ſiñ āboꝶ unanimi concordia & conſenſu. Preterea rationes ſocie tatis oſtendere uidere & facere qñcunq; unus alteruȝ de hoc dixe rit requirendū. Inſup comoda perfectus & lucra & etiam ꝙ abſit damna ſi contingeret coīcare & ꝑticipare adinuicem ſecundum ꝙ ꝓ lib: capital' unuſcuiuſq; continget: In fine uero termini ul' ā ni: uel ante ſi concordes fuerint deducto & detracto ab uno quo q; ipſoꝶ capitali ſuo predicto: ſi ſuperfuerit lucrū illud fideliter adinuicem diuidere ita ꝙ ex eo ad unūquēq; eorum tantū ſpe ctet & perueniat quantum ꝓ rata capitalis unius cuiuſq; cōtīget Que omnia & ſingula ſupraſcripta ꝓmiſſerunt uiciſim & ce: ut in inſtrumentis mutue & uiciſitudinarie ꝓmiſſionis

Inſtrumentum diuiſionis

Nto: & cor: fratres filii quondam Io: uolentes admiſſi onem omniū īfraſcriptoꝶ bonoꝶ int' ipſos comunium ꝑueīre fecerūt de ipſis boīs cōi concordia duas partes ponentes & deſignantes in una parte talem domum poſitam in tali loco infra tales confines. Item petiam unaȝ terre uineate po ſitam in tali loco infra tales confines. Item unum tinacium duas uegetes: & tales & tales res: que quidem partes de comuni ipſoꝶ concordia & utriuſq; cōſenſu: ipſi ant: preuenit in partem & eaȝ ipſe antonius de ipſius cor. uoluntate pro ſua portione elegit & accepit & ea ſe contentum uocauit & dixit ſaluo tantum ꝙ de infraſcripta additione inferius exprimenda: In alia uero parte deſignauerunt & poſuerunt unam peciam terre aratorie

positam in tali loco infra tales confines: Item unam petiam terr̃ uineate positam ĩ tali loco infra tales cõfines & c. Itez talem & talem rẽ & hoc pars de utriusq; cõi concordia & cõsensu ipsi cor. p uenit in pté. & eam de ipsius ant: uolũtate p sua portione elegit & accepit. & ea se contẽtum uocauit & dixit hoc tñ ut inter ipsos expressiz acto & dcõ ꝙ qr dcã ps ipsius cor: melior est pte anto. supradcã debeat ipse cor: dare & soluere ipsi ant. p equiualẽtia & quoeq̃ tõe sue partis ad dictã ptem ant. xx: li: bo. hĩc ad festũ nãt. dñi. & de ipsis soluendis ei sollemnẽ pmissionez & obligationẽ facere per publicũ instrumentũ: Itẽ actũ est inter ipsos expressiz ꝙ si quo tempore cõtĩgerit alicui eoꝝ litem uel questionem moueri de aliqua rerũ illataꝝ que sibi obuenerunt in partẽ cõib⁹ expensis: & pcuretur & stetur in lite & res de qua lis mota fuerit expensis comunibus deffendatur. & si euinci contingerit damnum inter eos pariter sit comune: quaz diuisionem & omnia & singula suprascripta pmiserunt ad inuicem per se & eorum hrd.: s: unus alteri uicisim sollemnibus stipulationibus hinc inde interuenientibus firma & rata habere & tenere & c. ut in instrumento ar rarum primo uidelicet huius operis Nota tamen ꝙ huiusmodi ditiones aliquãdo fiunt p sortez aliquando per compromissũ ut quia non possunt consortes concordare de ptibus cũpromittatur in alinm & hoc reducitur ad naturam compromissi & laudi aliquando ordine iudiciario porrecto libello: & nota etiam ꝙ si fiat diuisio de bonis hereditatis dicitur diuisio familie hercis cund si fiat de aliis rebus comunibus: utputa de rebus societatis ul' aliis cõibus dicitur comuni diuidendo. & solẽt in huiusmodi mul ta & diuersa inter partes fieri pacta & conuentiones: que oĩa preter multiplicitatem sub breui nõ possẽt cõprehẽdi forma

Instrumentum denuntiationis

Oradus denunciauit & dixit anto: domum quadã positam in tali loco ĩfra tales cõfines: quã dict⁹ ant: sibi uẽdidit debeat ei deffẽder̃ auctorizar̃ dis b. spãl'r a ph. q ei

mouet uel mouere intendit litem & qõnẽ de ipsa & generalit̃ ab omni homine & uniuersitate & ꝙ oia & singła faciat adipleat & obseruet ꝓut de iure debet & ꝓut tenetur. ꝓmisit & conuenit i i strumẽto uẽditioĩs ipsius rei Et nota ꝙ aliquando fit presen tatio & oblatio pecunie aut alterius rei similis cũ denũtiatõe ut qui presentat pecuniã denunciat illi ut ipsaꝫ pecuniã recipiat: ꝙ si non receperit sigillatur ipsa pecunia in uno saculo: & sigillata deponit̃ corã eiusdẽ testibus ꝓ eo qui recipere debebat & apud sacristam presbyterũ alicuius eccłe uel alteram ꝑsonã aliquãdo fit presentatio & consignatio litterarũ hoc modo. pe. nũtius seu ex parte tał iudicis delegati uel subdelegati presẽtauit anto: litte/ ras ipsius iudicis sigillatas sigillo pendenti: uel impresso haben te imaginẽ uirginis cũ filio sculptam ĩ medio & in medio sigilli has litreras: b. s. philippi archdiacõi bo: q̃ꝝ lrãꝝ tenor tał est: & c Item aliquãdo fit denũtiatio alicui ꝑ iactũ lapilli ne edificet & ge neraliter suꝑ quocũqꝫ negocio poterimus alteri denuntiare qc/ quid tabelliones aut in his instrumentis hunc simplinciter uti uerbis denunciatis & scribere actum & ꝓcessum negocii & uerba dicta

INCIPIT: SePTImum: Capitulum rubrica:

CR iPTA sũt ĩ hoc septimõ capło: primo illa istr̃a in quibus alteri⁹ se subiicit ptãti: secũdo ea ꝑ que qs a ptãte cõditione ac dominio liberatur ergo istr̃a in quibus agitur de personis & eorum officio que cõstituuntur ad aliquid alterius nomine faciendum decretis precorũ interueniẽ tibus: Quarto & ultimo illa que tractant de personis que alteri us negocium gerunt sine alicuius interpositione decreti.

Instr̃m adoptionis

Ntonius boetii uolenti ligitimo adoptionis actu ad solacium eorũ qui filios nõ habẽt inuẽto ioã. fili

um cor: ī filiū ſibi dari: idem cor: ipſū ioan. ibidem pn̄tem & uolentem ante pn̄tiam dn̄i ſcacaueli iudicis & aſſeſſoris dn̄i Ricardi de uilla poteſtatis bono: ad optionē contulit atq; dedit ipſum eiuſdem cor: filia cōi ſubmittens paterne tamē ptātis oī naturali iure ſibi & i ſe ad ītegrum reſeruato: cui actui legitīo autoritatez ſuā īterpoſuit dictus iudex

Inſtrumentum arrogationis

Nto: in pn̄tia prudentis uiri dn̄i ſcacaueli iudicis ordinarii dn̄i talis rōanoꝝ imperatoris & ſemper auguſti: Ioannem filium quōdā cor: ibidē pn̄tem ī filiū ltīe arrogauit: & ipſū cū oib⁹ poſſeſ. rebus & iuribus ſuis in ſua filiatione familia & poteſtate p̄rno ſuſcepit affectu utroq; diligenter īterrogato hoc fieri uelle & ſibi placere ꝓtinus reſpōdere quēquidē legitimum actum idē iudex imperiali auctoritate ipſiuſq; reſcripto plenius confirmauit: Et ita nota differentiā īter adoptionem & arrogationē. qr adoptio : de filio familias & pōt fieri corā quocūq; magiſtratu Arrogatio autem fit de eo qui ē ſui iuris & debet fieri corā īperatore uel eius ordinario ex eius reſcripto: & quod pater adoptās ł arrogās precedere debet filiū adoptatum uł arrogatū etate xviii annorum: de aliis aūt differētiis & aliis iuribus & conditionibus adoptioīs & arrogationis & qūo debet fieri ꝓmiſſio ꝓ impubere arrogato omittēdū duxi eo ꝙ tractatus nō ē multe utilitatis & qr rariſſie contīgūt huiuſmōi īſtrā: ſed ſi hoꝝ notitiā habere uolueris quere ī īſtitutionib⁹ rubrica de adoptionibus

Inſtrumentum oferſionis & ꝓfeſſionis

Ntonius poſt bonorum ſuoꝝ ordinationez & teſtamētum a ſe factum ſcriptum manu mei not. uel tał uolēs ꝓ chriſti amore ac aīe ſue ſalute ī ſācta ciſterciēſ ordis religioſe ſub iure obediētie ſe artare ac ſi reſiduū uite ſue regulari ſubiicere diſcipline ſalua diſpoſitione ſuoruz bonorum prout in dicto teſtamento: per omnia cōtinetur obtulit pſonā ſuā deo

& beato antonio clausis manibus se infra manus uenerabilis pa-
tris domini Io. abbatis conuentus sancti antonii cisterciēsis ordis
recipienti uice & noie ipsius eccle & ꝑ se & suis successoribꝰ dās
& ponens necnon ꝓmittens & ꝓfitens stabilitatem conuersionē
& obedientiam debitam seruandū regulam ordinis antedicti hoc
modo: Ipse ant. flexis genibus coram altare quandā ī manu cedu
lam tenens legit eam: tenor est huiusmodi cōtinentem: Ego ant:
ꝓmitto stabilitatem & cōuersionē moꝝ meorum & obedientiaꝫ
debitam secundū regulam cisterciensis ordis corā deo & sanctis
eius in hoc monasterio in presentia dñi phi: abbatis dicti conuen
tus renuntiantibus solemniter utriusq; ipsorum uidelicet abbate
& fratribus uice & noie dicte eccle & cōuentus & ipso ant. ꝑ se tē
pore ꝓbationis regule supradicte. quibus omnibus sic peractis
dictus abbas & tales & tales fratres eiusdem cōuentus ad pacem
ipsum ant: receperunt: Nota tamen ꝙ hoc quod dictum est de re
nuntiationibus utriusq; intelligas ponendū si ante tempus ꝓba
tionis idest ante annū post ingressū fiet ꝓfessio. Item nota ꝙ
huiusmodi confitentes aliqñ non testamētum sed donationem
faciunt monasterio de oībus bonis suis in qua quidē dōatiōe de
bes dicere hoc modo: frater ant: nundū tñ ꝓfessus. intuitu oīpo
tentis dei & beate marie uirgis & ꝓ suorum & parentum eius re
medio peccatoꝝ dedit & donauit pure libere simpliciter & irreuo
cabiliter inter uiuos. tali abbati &c. sed cursū instrumēti dōatiōis
& si minor fuerit iurabit more minorū. uerūtñ quādo ꝑsone lai
ce conuersantur alicui eccle: offerūt simil' se & sua. Item nota ꝙ
solum ex predictis modis & iuribus uerum ex aliis potest quis
potestate alterius & conditioni subiici utputa maior: xx: annis. q
ad pretium participandū patitur se uenundari interuenientibus
his que circa hec de iure debet interuenire & etiam ille qui subii
cit conditioni homagice. uel ascriptice: que quideꝫ conditio ascri
pticia fit per geminā scripturam. sed quia super huiusmōi nego

tiis fiunt rariſſime inſtrumenta nē ōpus tempus circa nōn mul-
tum utilia uerſetur: iden omiſſo đ inſtrumento illius qui ſe ſer-
uū facit: & illius qui conditioni aſcripticie uel homagice ſe ſup-
ponit & etiam inſtrumento abſolutionis aſcripticiorum ad alia
magis expedientia & utilia ꝓcedendum eſt

Inſtrumentum inanumiſſionis:

Ominus cor. dedit & tradidit anto. boetii &: Ia: & phi.
eius filiis & eorum omnium filiis & liberis maſculis
& feminis pñtibus & futuris libertatem puram ſecundum uſum
& conſuetudinem ciuitatis romane liberās penitus eximēs & di-
mittens eos & quenlibet eorum & ipſorum filios & liberos maſ
culos & feminas tam pñtes q̃ futuros a ſua poteſtate maū dñio
& ab omni conditione grauamine operis & operaꝝ impoſitione
tam obſequialiū que cōſiſtunt ī faciendo ut in aſſurgēdo: ſalutā
do & ſimilium: q̃ eoꝝ que conſiſtunt in nō faciendo. utputa de
non uocando in ius manumiſſorem uenia non petita: & aliorum
omnium tam artificialium q̃ fabrilium nec & in futurum. & a iu
re patronatus: & a reuocatione in ſeruitutem ob quacunq; ingra
titudine. ita ꝙ liceat manumiſſis famoſam actioneʒ ſi competat
in futurum contra manumiſſorem & eius liberos intentare & eti
am criminalem quālibet accuſationem ſi crimen imposterum co
mitatur omni pena ſublata: necnon remittens eiſdem eſſe ius
patronatus. & reſtituens eos natalibus antiquis & iuri ingenuita
tis & denuntians eos ciues romanos atq; reſtituens eos iuri pri
meuo: ſ. ꝙ omnes homines liberi naſcebantur nec erat illis tem-
poribus manumiſſio introducta cum ſeruitus eſſet icognita Tra
didit inſuper & dedit eis & cuiq; ipſorum ſpecialit̃ tales & tales
poſſeſſiones & res & gñaliter totum eorū peculiū & rationibus
dñi ſe paratum. & ita ꝙ nō teneātur rōes reddere de his que ī ſer
uitute geſſerunt: etiam ſi illa ſint cōnexa his que gerent in liberta
te: dans & tribuens eis cuilibet eorum & ipſorum filiis maſculis

& feminis tam presẽtibus q̃ futuris puram & meram libertatez & generalem administrationem reꝝ eorũ: ita q̄ sine obstaculo s̄uitutis & manumissoris & suorũ successorum & cuiuslibet condi tiõe possint ipsi manumissi & eorũ liberi omnes & singuli emer̃ uendere donare contrahere ac pacisci ĩ iuditio stare testamentuz facere & omnia & singula facere ac liberaliter exercere: que quili bet ĩgenus romanus ciuis liber homo paterfamilias & sui iuris fa cere põt: ac si ab ingenuis parentibus nati essent: ꝓ pretio: c: li: bo quod precium dictus dñs cor: confessus & contentus fuit se ab ipso an: dante & seluente ꝓ se & uice & nomine dictoꝝ filioruz eius habuisse & recepisse exceptioni sibi non dati & nõ soluti pre tii omnino renuntians . necnon promittens per se & eiꝰ heredes & successores dictis an: & Iac. & phi. ꝓ se & eoꝝ hered: & filiis & omnibus descendentibus stipl̃antibꝰ & recipiẽtibꝰ predictã mãu missionẽ solutionẽ & oĩa & sĩgula suprascripta ꝑpetuo firma & rata hr̃e & tenere & obseruare & adiplere . & non cõtrafacere uel uenire p̄ se uel aliũ aliqua cã uel ingenio de iure ul̃ de facto : sub pena: c: li: impialium stipul̃: ĩ singl̃is capl̃is hꝰ contractꝰ ĩ solidũ ꝓmissa & pena soluta ul̃ nõ predcã oĩa & singula dañ. & expeñ. ac interesse litis & extra ꝓ quibus oĩbus & singl̃is firmiter obser- uandis obligauit eis oĩa sua bona

Vel sic si uolueris uti breuiori forma

Ominus cor: tradidit atq; dedit Sibilie uxori quõdaz Ioãnis & petro & berte suis filiis & eoꝝ omniuz filiis & liberis masculis & feminis tam pñtibus q̃ futuris: li bertatem puram secundum usum ciuitatis romane quos omnes & singulos & eorum filios liberos masculos & feminas tã pñtes q̃ futuros a sua potestate manu dñio & ab omni cõditione & gra uamĩe opis & oparum ĩpositione nec cum futurum a iure patro natus & reuocatione inseruitutem obquacunq; ingratitudine pe nitus liberauit & exemit. remittens eis omne ius patronatꝰ & rẽ

ſtituēs eos natalibus antiquis & iuri ingenuitatis: necnon dans eis & cuicunq; ipſorum totum eorum peculium arationibus domini ſeparatū: & tribuens ipſis & cuilibet ipſorum puram & meram libertatem & generationem rerum eorum ita ꝙ ſine aliquo obſtaculo ſeruitutis & domī manumiſſoris & ſuorū hered. & cuilibet alterius contraditione poſſint emere. uendere donare contrahere ac paciſci in iudicio dare. teſtamentum facere: et omnia et ſingula facere ac fideliter exercere. que quilibet ingenuus rōanus ciuis liber homo paterfamilias et ſui iuris facere poteſt: ac ſi ab ingenuis parentibus renati eſſent ꝓ pretio et c. ut ſupra

Inſtrumentum emancipationis.

Omin⁹ boeti⁹ āte preſētiā domī ſcacauellii iudiciset aſſeſſoris domī Ricardi de uilla pōt: bo: cōſtitut⁹ āto. eius filiū ibidē preſētem hoc uolentē et petētē a ſe emācipauit. et a ſacris ſui patris eum peīt⁹ relaxauit: necnō a ſua māu et paterne nexib⁹ ptātis peīt⁹ exemit. et dimiſit eūdem ita ꝙ ſine patre poteſtaē obtenta poſſit ex nunc teſtari agere contrahere: ac paciſci et omnia et ſīgula tam in iuditio q̄ extra facere ac liberaliter exercere. que quilibet paterfamilias et ſui iuris facere poteſt quāquidem emācipationē. dictus domin⁹ Boeti⁹ ī premiuȝ emācipationis eiuſdem dedit et tradidit ipſi anto. unam domum poſitam in tali loco īfra tales confines. et c. cum omni iure et actōe ſibi ex ipſa re. aut ipſi rei pertinēte. cōſtituēs ſe rē ipſā predicti ātonii noīe poſſidere uſq̄quo ipſius rei poſſeſſionē acceperit corporalem quā accipiendi ſua auctoritate. & retinendi deinceps. ei licentiam omnimodā dedit: ꝓmittens per ſe & ſuos hr̄. dicto an: eius filio emācipato a ſe. ꝓ ſe & ſuis hr̄: ſtipl': predictam emācipationem & dationē & oīa & ſīgl'a ſupraſcripta firma & rata haberē atq; tenere & nō cōtrafacere aliqua ratione uel cauſa ſub obligatione oīū bonoꝝ ſuorū: quibus oībus ſic pactis dictus iudex ſuam & coīs bo: auctoritatē īterpoſuit & decretum. Nota etiā ꝙ auus

nepotem ex filio emancipare potest cum illum habeat in sua po testate. aut ipse nepos natus uel conceptus erat anteq̄ pater suus esset emancipatus. ꝙ dictum est de nepote intelligas de postne- pote & de inceps

Instrumentũ tutelle testamentarie

Vm olim ant: in eius testaméto scripto manu talis nó tarii. dñm cor. tutorem dñico & ioanni ei⁹ filiis reliqs set. Idem dñs cor. ante pñtiam dñi scacauelli: iudicis & assessoris domini ricardi de uilla pót. bo: constitutus eandem sibi petiit tutellam ipsius iudicis auctoritate decerni: Igitur ipso iudice dictam sibi decernente tutellam ꝓmisit idem dominus cor. mihi Rolandino not: infrascripto stipulanti & recipienti ui- ce & nomine dictoꝶ pupilloꝶ & corporal̃r iurauit ad sancta dei euuangelia oĩa & singula ipsis pupillis utilia facere & inutilia pretermittere. ipsoꝶq; personas & res ad comodum cum utilita te ipsorum bona fide custodire & saluare: & inuentariuꝫ de reb⁹ eorum facere. & administrationis sue tempore debito reddere ra tionem cũ integre residuorum consignatiõe: saluo eo ꝙ uti semp ualeat ueritate: Ceterum dictus iudex ipsi actui legitimo suam & comunis bono. auctoritaté interposuit & decretum: Nota ꝙ tu- tor testamentarius nõ tenetur fideiussorem prestare qr fides ei⁹ & diligentia approbata est a testatore Iteꝫ nota ꝙ si testator liberauit eos & absoluit tutoré non tenetur redder̃ rationem ad- ministrationis tũc nõ facies eũ ꝓmittere uel iurare precise de ra tione reddenda. sed postq̄ dixeris & inueterariũ de rebus eorum facere ita continuo subiunges rationem uero administrationis reddere cum de ipsa a testatore fuerit absolutus non aliter q̄ de iure debuerit teneaẽ

Instrumentũ tutelle datiue

ñs scacauell⁹ iudex & assessor dñi Ricardi de uilla pót bo: cognito ꝙ dñico pupillo filio quõdam ant: nemo fuerit te stamétari⁹ tutor derelict⁹ & ẽt hi q lẽĩmi fuerãt admittẽdi excu

sati sũt & rõabilr absoluta. citatis agnatis & cógnat eiusdẽ pupil li: qr omniũ eo℞ testimonio & approbatõe iuenit dñm cor: ad ip sius pupilli tutellam gerẽdã magis idoneũ. Idcirco ipsũ dñз cor dicto pupillo cõstituit & decreuit. Quapp idẽ tutor ꝓmisit mihi ro. not: infrascipto stipł. iure & noĩe dicti pupilli: & corporalr iurauit ad sãcta dei euuãgelia oĩa & singła ipsi pupillo utilia face re & iutilia pretermittere ipsiusq; psonã & res & comodũ. & uti- litatẽ eius bõa fide custodire & saluare. & inuẽtariũ de rebus eius facere ac administratiois sue rationẽ tẽpoꝛ debito reddere cũ inte gra residuo℞ consignatione saluo eo ꝙ uti semper ualeat uerita- te: Insuper dicti tutoris precibus & mandatis dñs phi: promisit mihi not: nomine dicti pupilli stipuł. se factu℞ & curatu℞ ꝙ di ctus tutor predicta omnia & sigła attendet & obseruabit & ĩ oĩb⁹ & singłis supradictis: Post hoc dictus iudex predictis oĩbus & si gulis suaз & coĩs bo: auctoritatem interposuit & decretum

Instrumentum tutelle legitime:

Ominus scacauł. iudex & assessor dñi Ricardi đ uilla põt bono. dominã matheldã mr̃eз dñici pupilli filii quõdam ant: in ipsius presẽtia cõstitutã eiusdem filii sui tutellã petentẽ & affectantem cũ eadem tutella sibi secundũ iuris ordinẽ deffe- ratur. & ipsa sit ĩ ea ceťis preferẽda eidẽ pupillo tutricẽ cõstituit Que tutrix ꝓmisit mihi ro. not. ĩfrascripto uice & noĩe dicti pu pilli stipuł. & corporalr iurauit ad sancta dei euuangelia oĩa & si gula dicto pupillo utilia facere & iutilia pretermittere ipsiusq; p sona & res bona fide custodire atq; saluare & inuentarium faceꝛ de rebus eius & administrationis tempore debito reddere ratio- nem cũ integre residuo℞ restitutione. saluo ꝙ uti semp ualeat ue ritate: Renuntians ualeriano senatus cõsulto & secundis nuptiis & omni alii auxilio: de ipsis iuribus & beneficiis plene certificata que sit & quid dicant: Insup dñs phi. dicte tutricis suis precib⁹ ex titit fideiussor: Demum huic actui legitĩo idẽ iudex suam & coĩs

bonó: auctoritatem interposuit & decretum

Instrumentum actoris

Omina mathelda mater & tutrix domici pupilli quondam anto quia ꝓpter debilitatem sexus & ꝑsone: ulꝰ qr nimis est a foro iudiciali longiqua. uel quia ꝓpt grauem egritudinem & langorem & alia iminétia impediméta ꝑsóaliter intendere & superesse non ualeat causis q̄s ipsa noie pupilli habet uel habere intendit: specialiter cū tali. & generalr cū quacunq; persona tam in agendo q̄ in defendendo. Idcirco dn̄m cor ibidem presentem i dictis causis rex tamen suax periculo constituit & fecit actorem. Qui actor ꝓmisit ipsi tutrici tam nomine suo q̄ noie dicti pupilli stipul. & corporalr iurauit ad sancta dei euuangelia oia & singla in dictis causis ipsi pupillo utilia facer̄ & inutilia pretermittere: & quicquid ad manus eius ipsius cāe uel causarum occóe ꝑuenerit ei ad integrū consignare. saluo eo ꝙ uti semꝑ ualeat ueritate cui actui legitio idē iudex suā & c: ut supra.

Instr̄m cure ad causas general. & ad negotia

Ominic⁹ adultus fili⁹ quōdā anto. āte domi scaca: iudicis & assessoris domi Ricar. de uilla pōt bo. presētiā cōstitut⁹ in cā quā hēt ulꝰ habere ītēdit cū phi: & generalr i oibus aliis cāis litib⁹ & cōtrouersiis q̄s hēt ulꝰ hīturus ē aliquo ulꝰ aliqbus tam in agēdo q̄ in defendendo dn̄z cor. ibidē presētē sibi petiit cōstitui ī curatorē quo curatore ipsi⁹ decreto iudicis cōstituto ꝓmisit ipse curato dicto adulto & corporalr iurauit ad sancta dei euuāgelia oia & sigula ipsi dn̄ico i dcā cā & cais utilia facere & iutilia pretmittere. & qcqd ad man⁹ eius occōe ipsius cause uel cāx deuenerit ei ad ītegrū cōsignar̄ saluo eo ꝙ uti sēp ualeat ueritate: Ad hoc and. ipsi⁹ curatoris precib⁹ dcō dn̄ico de īdēnitate oīū predcōx extitit fideiussor post hoc dict⁹ iudex ipsi actui legitio suā & cois bo. aucto. ītposuit & decretū

Instr̄z cure gn̄alꝰ ad cās & ad negotia

ñic⁹ adult⁹ fili⁹ quōdā āto. an̄ dn̄i sca: iudicis & assessoris

domini Ricardi de uilla pōt: bono: presentiā cōstitutus ī cā quaꝫ habet cū tali. & generaliter in omnibus aliis causis litibus & controuersiis quā habet uł hiturus ē cū aliquo uel aliquibus tā ī agēdo q̄ defendendo. tā criminalibus q̄ ciuilibus: & oībus eius negotiis tractandis & gerendis dominū cor. ibidē presentē sibi decerni & constitui petit curatorē. quo curatore in predictis & quoliꝫ predictoꝝ ipsius decreto iudicis confirmate ꝓmisit ipse curator dicto dominico & corporalr iurauit ad sancta dei euuangelia dcō adulto in caīs & negotiis eius utilia facere & īutilia pretermitterē ipsiusq; bona & res fideliter custodire & saluare: & īuentariū secundū iuris ordinē facere & curare. atq; administratioīs sue cum integre restitutione consignare & oīū eoꝝ predictoꝝ occasione ad ipsū peruenerīt reddere rationē. saluo eo q uti semp ualeat ueritate. Insuper and: ipsius curatoris mandato dicto dñico de īdēnitate omnium predictorum extitit fideiussor. Tandem dict⁹ iudex predictis omnib⁹ & sīglis coīs & suā auctoritatē interposuit & decretum.

Instrꝫ curatoris dati boīs alicui⁹ abñtis & īdefensi:

Omin⁹ sca. iudex & assessor dñi Ricardi de uilla pōt bon:

Cū ant. ipso ad plurimū creditoꝝ petitionē citato & ad e⁹ datōe de fideiussiōe legitīe ꝓclamata nō cōpuit: ipse uidelicet uel alter ꝓ eo bonis eiusdē: Ant: absēt & īdefensi dñm cor: ibidē presentē decreuit & cōstituit curatorē: qui curator ꝓmisit mihi roł: not. īfrascripto stipulāti & recipiēti uice & noīe dicti an. & bōrū eius. & corporaliter iurauit ad sancta dei euuāgelia dicta bōa fidliter & diligenter perquirere: inuestigare: deffendere: custodire & saluare: & oīa & singula in ipsis bonis utilia facere & īutilia pretermitere: & inuentarium de ipsis bonis facere: necnon administrationis & cure ipsorum bonorum secundum iuris ordinem rēddere rationem. saluo eo q uti semper ualeat ueritate. Insuper andreas ipsius curatoris precibus: mihi notario recipienti ꝓ ipso ā

tonio: & bonis eiusdem predictis omnibus & singulis extitit fide iussor. & sub obligatione omnium bonorum suorum: Ceterum idem iudex & cetera ut supra

Si filiusfamilias habens causam & allegans patris absentiam pecierit ipsi cause curatoré dari ita scribes rubrica

Ominicus adultus filius antonii in presentia domini scacauelli iudicis & assessoris dñi Ricardi de uilla pote stat bo. bene constitutus licet patrem habebat. absentiam tamen patris allegans: petiit cor: cause quam habet uel habere intendit cum philippo. curatorem constitui & decerni: quo curatore ipsius decreto iudicis confirmato: ꝓmisit ipse curator dcō dñico & corporal̄r iurauit ad sancta dei euuangelia omnia & singula ipsi cause utilia facere & inutilia pretermitteř & quicqd ad manus eius uenerit. & c. ut supra ī istr̄o cure ad causas Vnde nota. ꝙ filiofamilias persone uidelicet non datur curator: sed datur solūmodo cause sue in dicto casu

Si uero dabitur curator īpuberi excedēti tñ insātiam & non habenti tutorem cū imminet ei causa ita scribes:

Ominicus impubes maior tamen infante. filio quōdā anto. tutore carens & tamen habens ul̄ habere intēdēs cum phi. ante domini sacauelli iudicis & assessoris domini Ricardi de uilla: pōt. bono. presentiā constitutus sibi in dicta causa dominum coradum ibidem presentem peciit curatorem constitui & decerni quo curato ipsi decreto iudicis cō firmato ꝓmisit idem curator dicto dñico & corporal̄r iurauit & ce. ut supra in instr̄o cure ad causas

Si dabitur pupillo curatorem hñti. s. negocium

& causa & in ipso tutore habeat ita scribes

Ominicus pupillus filius quōdā ant. qr cū dño cor: ei⁹ tutore ad diuisioné puéturus é de boīs coībus inter eos uł sic qr cū dño cor. eius tutore causā hiturus ante pre sētiā talis iudicis cōstitutus petiit sibi dñm mart: ei⁹ patruū sup dcā diuisiōe aut ī dcā cā decerni & cōstitui curatoré quo dño mar tino curatore dicto pupillo sup predictis ipsi⁹ decreto iudicis cō stituto ꝓmisit ipsi dñico si maior īsāte fuerit. dices ꝓmisit mihi not: ꝑ ipso stipul: & c: ut supra in īstrō cure ad cās: Ceterꝝ no. ꝙ aliqñ dat curator pupillo tutorem non idoneū habenti & etiā pupillo qui tutorem absentem habet: Item datur curator pu pillo ī locum tutoris excusantis se de tutella ad tēpus. ut quousꝫ ueniat illud tempus sit curator quoꝝ curatoꝝ instrā sicut ex āte cedentibus contractus sumere poteris. Item not: ꝙ datur cura tor mutis. surdis. furiosis. mētecaptis. ꝓdigis & ꝑpetuo morbo laborantibus quorū curatoꝝ instrm sic īcohabis: Dñs scaca. iu dex & assessor: dñi Ricar. de uilla pōt. bo: citatis agnatis & cogna tis dñici surdi & muti filii quōdā anto: qr eoꝝ oīū approbatōe & testimonio dñm cor. eius patruū circa administrationem & curā ꝑsone & reꝝ dicti dñici magis īuenit idoneū dñꝫ cor. ipsi domi nico cōstituit curatoré: Qui curator ꝓmisit & iurauit ut supra in īstrō tutelle noīe tutoris ī curatoré mutato. Ité dat aliquando curator uentri sed qr hoc īstrm raro ad exercitiū ueīt iō illo omis so ad utiliora ueniendum est

Instrumentum inuentarii confecti a tutore

Nnoīe pris & filii. & spūs sācti amé: Cor: tutor cōstitu tus & decreto iudicis confirmatus dominico pupillo fi lio & hrdi quōdā ant. ut pꝫ instrumento super decreto eiusdem tutelle scripto manu talis not.: sciens ad inuentarii con fectioné de bonis & rebus ipsius pupilli secundum iuris ordineꝫ se tueri: presens inuentarium mox postquam constitutus &

confirmatus fuit tutor de bonis rebus: creditis & debit
atq; noībus debitoris hereditatis quōdam dicti ant: &
ipsius pupilli inceptū sub anno dñi. m. cl: cc. iiii: dic. v
die intrante april' ī hunc mod ū premisso. uenerabil' sācte crucis si
gnaculo facere pcurauit. In primis quidem dixit & asseruit ī bo
nis & hereditate predicta se inuenisse duo scrinea & tot uegetes.
& tantū frumentum & tantū uinū. & sic de singulis ponēdo pri
mo res mobiles: secundo res īmobiles: s. domos & terras designa
tas per loca & lattera: tertio & ultimo credita & debita: Vnde
nota q curatores generales etiā de boīs & reb' adulti seu muti ul'
surdi & similium psonaꝝ & etiam curatoꝝ. datus uentri & cura
tor datus bonis absentis & indefensi debēt inuētariū facere simi
li modo & forma mutato noīe tutoris in curatorem & nomīe pu
pilli in nomen adulti seu muti & tenore & negotii mutati. & tam
tutores q̄ curatores generales debent inuentariū conficere mox
q fuarint constituti. i: q̄cito possūt & debent scribi dies in qua ī
choatur inuentariū & dies in qua terminatur siue legatur inuen
tarium coram testibus. fit etiam & nihilominus inuentarium ab
herede quod quidem inuentarium facit aliquis ex testamento l'
ab intestato heredem ne in consulte adheat hereditatē. & ex hui9
modi inuentarium consequitur hoc beneficium. quia postmodū
ultra uires hereditarias creditoribus hereditariis non tenetur. &
etiam consequitur falcidiam. uerumtamen hoc inuentarium de
bet incohari infra xxx: dies postq̄ se heredem esse cognoscit: & in
fra alios xl: terminari si fuerint res hereditarie. uel maior pars
in eadem prouintia. alioquin infra annum a morte testatoris. he
rede sciente mortem testatoris & debet heres propria manu si
gnum crucis preponere Preterea debent conuocari coheredes
legatarii: fideicomissarii & creditores hereditarii. q si non fuerīt
aliqui uel sciuerint tamen interesse uoluerint adhibendi sunt

tres diuites & boni hoies illius terre uel contrate in quorum pñtia hoc fiant & debent primo scribi maiora & meliora: deinde uiliora. & postmodũ credita & debita. quod inuentariũ fit secundũ formam inferius scriptam

Inuentarium ab herede confectum:

Vm dñicus fili9 quõdam ant: ab ipso patre suo in eius testaméto heres cõstitutus fuerit & relictus. Idé dñic9 uolés nõ inconsulte. sed cũ beneficio inuétarii hereditati ipse se immiscere ne ultra uires hereditarias teneatur & ut bñficiũ huic inuentario de iure debitũ sibi ad integrum reseruetur: Venerabili signo crucis. nam ppria eius manu preposito legatariis. insup fidecomissariis & creditoribus hereditariis citatis & presétibus domino tali & tali: presens inuentarium de bonis ipsius hereditatis in hunc modũ facere pcurauit: In primis quidé dixit & asseruit se inuenisse in dicta hereditate unã domũ positã in tali loco infra tales cõfines & c:. ponendo res imobiles & cariores: deinde mobiles & uiliores. postmodum credita & debita quibus positis dices ita: lectum & completũ fuit hoc inuentarium in tali loco: Anno dñi mil: & c: pñtibus testibus talibus Nota tamen q secundum iuris ordinem quedam solemnitates seruande essét uidelicet. q aut se subscriberet heres: aut si ignarus sit litterarum. uel scribere ppenditur speciali tabulario ad hoc solummodo adhibendo mandaret p se litteras supponere & q intersint testes qui heredem cognoscant: sed ista plurimum repugnante consuetudine nõ suat

Instrumentum quomodo suus heres ab hereditate abstineat:

Ominicus filius quondam antonii ante domini scacaueli iudicis & assessoris domi Ricardi de uilla põt: bo: presentiam cõstitutus qr hẽditate quõdã domini pris sui ribi ex eius testamento delatam. uel sic quia hereditatem quõdam dicti patris sui ad se abintestato spectante sibi credit fore damnosam: ne a creditoribus ipsius hereditatis:

uel ab aliis quibuſcunq; occōe hrditatis eiuſdē pulſetur ī aliquō uel grauetur :ab eadē hrditate oīo abſtinuit & ipſā & oē ius ex ea comodum & incomodum penitus recuſauit

Inſtr̄m quomō extraneus ab hereditate repudiat

Ominic⁹ quōdā anto.ante preſentiā talis iudicis conſtitutus:qr hrditatem quondam cor: ſibi ab ipſo cor.ī eius teſtamēto relictā credit ſibi fore damnoſā:hrditatem ipſā ſibi repudiauit oīo & omne comodū & īcomodū ex ea penit⁹ recuſauit.

Igitur ꝙ ille dicitur ſuus qui erat in ptāte defuncti:& ſi hic hereditatem non uult.debet ſe abſtinere ut in priori carta.ſi autem ipſam recipit dicitur ſe immiſcere .extraneus uero dicitur qui nō erat in poteſtate inſtituentis:& hic ſi hereditatem nō uult debet ſe abſtinere ut ī priori carta:Si aūt ipſā recepit dicitur ſe īmiſcer̄ Extrane⁹uero dr̄ qui nō erat in ptāte īſtituētis:& hic ſi hrditatē non uult:debet eā repudiare ut ī ſecunda cartā.ſi aūt ipſā recipit dr̄ eā adire ūde breuiter īmiſcere uel abſtinere ē ſuoꝝ hrdū adire autē uel repudiare extraneorum heredum eſt:

Inſtrumētū rationis adminiſtrationis reddende

Ominicus filius quondam antonii fuit confeſſus & cōtentus dn̄m coradum quondā ipſius tutorem rationē adminiſtrationis ſue ſuper omni eo quod adminiſtrauit ſeu adminiſtrare debuit in bonis & circa bona eius occaſione ipſius tutelle plene a capite oſtendiſſe & reddidiſſe eidem uiſis ī ſpectis ac cognitis actibus & ſcripturis adminiſtrationis eiuſdē & ꝙ integre dedit. reſtituit & conſignauit ſibi omne id & quicqd ad eum puenit de bonis & rebus ipſius occaſione adminiſtrationis dicte tutelle quam fecit & facere debuit in bonis & circa bōa ſua & ipſū illud uidelicet ꝙ in reliquis reſiduis ſint & ipſa omīa reliqua & reſidua & omnia & ſingula inſtr̄a bōꝝ poſſeſſioñ eius approbans ratificans & cōfirmans ipſos actus ratioēs & ſcripturas:& qcquid geſtū & admīſtratū eſt p ipſū cor.ī boīs & circa bo

na ipsius dominici & omnes & singulas solutiones donationes & pacta & contractus occōe dicte tutelle factas ab eo: quapp p se & suos heredes ꝓmisit dicto dño cor. ꝓ se & suis hr̄dibus stipl'. ꝙ non petet de cetero ab eo uel eius hr̄dibus aut altero ꝓ ipso aliquid occasione dicte tutelle uel administrationis facte uel faciē de bene uel male geste aut ꝙ reddāt ei de cetero rationem ul' ꝙ reliqua prestet & ꝙ nullo tempore dicet uel opponet ꝙ ratio non sit ei reddita: & reliqua integre prestata & nullā aliā cōtrariam exceptionē ul' defenssionē seu negationē iuris uel facti cōtra aliqd predictorum uel infrascriptorum in aliquo faciet uel opponet: Faciens eidem dño ꝓ se & suis hr̄: recipienti finem & refutatōe & pactum de ulterius nō petēdo de omni eo qđ ab eo uel eius hr̄ petere posset occōe dicte tutelle: uel administrationis bene ul' male geste seu alia quacunq; ratione uel causa & liberans ac absoluens eum & eius hr: & bona & acceptilatōem & aquilianā stipulationem legitime interpositam: necnon renuntians exceptioni non numeratarꝫ traditarꝫ. consignatarum & restitutarꝫ rerum & exceptioni. doli conditioni sine causa: infactum actioni & omni alii auxilio. que omnia & singula suprascripta idem dñicus p se & suos heredes ꝓmisit dicto dño cor. ꝓ se & suis hr̄. stipul'. firma & rata habere & tenere & non contrafacere uel uenire per se uel alium aliqua causa uel ingenio de iure uel de facto: sub pena. c: li. bono. stipul'. in singulis capl'is & c. de pena & refectione dañ. & obligatione bonorum. In fine facies eum refutare iurar̄ more minorum

Instrumentum ꝓcuratoris ad causam

Ntonius fecit & constituit & ordinauit ibidem cor: presentem & infrascriptam ꝓcurationem sponte recipientem & audientem licet absentem & quēlibet eorum ī solidum ita tamen ꝙ ñ sit melior cōdictio occupātis suos ꝓcuratores actores & nūtios spāles i cā quā hēt & hiturus ē cū

phi. corã tali iudice ad libellum recipiendũ ſeu offerendũ litẽ cõ teſtandam exceptiones ꝓponendas: terminos & dilationes petẽdas & recipiendas. teſtes & inſtrumẽta ꝓducẽda & alterius partis uidenda ſuſpectos dandos iudices eligendos & recuſandos: ſẽtẽtiã audiendam appellandã comittendam & ꝓſequendam: & oĩa & ſingula facienda. que merita cauſarum exigunt & que ipſemet facere poſſet: ꝓmittẽs ſe firma & rata hĩtuꝝ quecũq; dicti ꝓcuratores aut alter eoꝝ circa predicta uel aliquod predictorum duxerit facienda. Nota ꝙ dñs aliquando ꝓcuratorem ſuũ releuat ab onere ſatiſdatioĩs & fieri põt in ipſo eodem inſtr̃o: poſito eniꝫ toto tenore inſtr̃i predicti ſubſequenter dices. Et quia uoluit dictus ant. ipſũ ꝓcur̃. ſuũ releuar̃ ab onere ſatiſdationis ꝓmiſit mihi: p. not. ĩfraſcripto ſtipl'. uice & noĩe omniũ eoꝝ quorum intererit de iuditio ſiſti. & iudicato ſoluendo. & ꝙ tempore ſententie recitande in iudicium ueniet ſi opus fuerit & comode fieri poterit. & omnia dabit & ſoluet aduerſariis ſuis. ꝓ omnibus clauſul': que in condemnatione continebuntur niſi fuerit prouocatũ ſub obligatione omnium bonorum ſuorum: Si autem iſta ſatisdatio fiet in actis coram iudice. ſcribes eam hoc modo Et quia dictus ꝓcurator: uoluit releuari a ſatisdatione iudicatum ſolui ꝓmiſit mihi notario infraſcripto ſtipul': nomine dicti phi. & omnium aliorum quorũ intererit ꝙ defendet dictum anto: & nihil dolo malo faciet in tota dicta lite: & ꝙ tempore dicte ſententie ferẽde erit in iudicio & ſoluet iudicatum niſi ab eo fuerit prouocatũ ſub ipotheca rerum ſuarum. & ꝓ his omnibus & ſingulis obſeruandis dictus antonius extitit fideiuſſor ſub obligatione ſuorum bonorum

Inſtrumẽtũ ꝓcurationis ad cauſas & negotia

Nto. fecit cõſtituit & ordĩauit cor: ibidẽ pñtẽ & ſpõte recipiẽtẽ ſuũ ꝓcur̃ ſpecialiter ĩ cauſa que habet et hr̃e ĩtẽdit cũ phi. & gñal'r ad oẽs & ĩ oĩbus ei⁹ cauſ litib⁹ & cõtrouerſiis q̃s hẽt

& hiturus ē tā in agēdo q̄ in defēdendo cum aliquo uel aliquib⁹
corā quocunq; iudice tā eccl'iastico q̄ seculari sup quibuscūq; ne-
gotiis ad libellos offerendos & recipiendos lites cōtestandas exce
ptiones pponendas terminos & dilationes petendos & recipien
dos testes & instr'a pducenda & reprobanda iudices eligendos &
recusandos: suspectos dādos. sententias audiendas . appellandas
coittēdas & psequendas & ad oīa & singl'a faciēda que merita cau
sarū exigūt. Item ad petēdū exigendū & recipiēdum oē id & quic
quid ipsi anto: ex quacunq; causa ab aliquo debetur: & ad soluti
ones faciendas . ad paciscendum cōponendum. transigenduz &
cōpromittendum. & laudandū & arbitrium audiendū & psequē
dum. ad contrahendū debita. & constituendū sibi alios debitor's
& ad uenditioēs. emptiones. locationes & cuiuscūq; gn̄is contra-
ct⁹ faciendos: & ad obligandū se noīe ipsius anto: & bona eiusđ
anto. super quocunq; contractu & gn̄aliter ad oīa eius negocia
tractanda & gerenda & ad omnia & singula faciēda que circa pre
dicta uel aliqđ predictoꝝ sibi utilia uidebūt & q̄ p quēlibet legi
timū pcuratorē & nuntiū fieri possūt: dās ei plenā & liberā ptātē
& mādatū predicta oīa & singl'a faciēda & sup predictis & quoli
bet predictoꝝ quotiēs expedierit & uoluerit pcur: unū ul' plures
cōstituendi: & pmittens se firma & rata hr̄e quecūq; dictus cor.
pcurator aut alius uel alii ab eo cōstituti circa predicta uel aliqđ
predictoꝝ duxerint facienda sub obligatione omniū boꝝ suorū.

Instrumentum sindicatus

Enerabilis pater dominus Ioannes abbas monasterii sancti psperi p seipso & eius successoribus: uice & nomine dicti monasterii pn̄tibus & consentientibus īfrascriptis fratribus & mōachis eiusdē monasterii ad hoc in capitulo specialiter congregatis fecit. constituit & ordinauit cor. ibidez pn̄tē suū & dcī mon̄: & cōuēt⁹ eiusdē. sīdicū pcur. actorē & certum nuntium specialē ī tali causa. quā dictū mōasteriū hēt l' hr̄e

intendit cum tali & c. ponendo illa ad que constituitur sicut supra in instrumētis ꝓcurationū In fine aūt dices. ꝓmittens dictus abbas uice & nomīe dicti monasterii: pn̄tibus & consētienti bus eisdem fr̄ibus se firma & rata hr̄tuꝝ quecūq; dictus sindicus & ꝓcurator circa predicta ul' aliquod predictoꝝ duxerit facienda sub obligatōe bonoꝝ dicti mon̄: Fratres autem ipsius monasterii: his omnibus pn̄tes & cōsenciētes fuerūt hi. f. dn̄s. I. dn̄s. M. & c: Igitur notandū est ꝙ sindicus ab uniuersitate & solū ad causas constituitur: quia sindicus uniuersoruꝫ causam gerens. lꝫ uniuersitas ad negocia ꝓcur. constituat. sindicus etiam & ꝓcurator non debent nec possunt transgredi fines mandati. Preterea atende ꝙ sindicus si constituatur a comuni alicuius terre. aut ab aliqua societate facias ꝙ potestas consul uel massarius aut ministralis cōgregata uniuersitate una cum hominibus ipsius uniuersitatis ibidem pn̄tibus cōstituas sindicū & potes incipere hoc mō

Conueniētibus & congregatis hoībus uille sācti rophili ad cōtionem campane sonū apud eccl'am predictā more solito. dn̄s talis potestas. aut talis consul uel massarius coīs eiusdem uille pro seipso & eius successoribus uice & noīe dicti coīs cū consensu & uoluntate oīum hominū eiusdem terre ibidem presentium. s. p: : I. m: & sic de singulis. & ipsi oēs & singl'i ibidem presentes ꝓ se ipsis & uice & noīe & uniuersitate dicti coīs: fecerunt cōstituerūt & uniuersitatis sindicū: actorem. ꝓcuratorem: & certum nuntiū & c: facias ꝙ saltem due ptes uniuersitatis cōstituant. Iteꝫ nota ꝙ aliquando constituitur ab eccl'a siue capitulo īconomus: & hic creatur solum ad eccl'astica negotia ꝓcuranda & fit cum auctoritate episcopi & debet esse solū de fratribus

Instrumētum cōstitutionis uice coītis

Ominus azo estensis: & anconitanus marchio elegit fecit. & constituit dominū cor. suum uice & comitē ī terra & in omnib⁹ ptinentiis argente sibi super terra &

hominibus in ea habitantibus & habitaturis ſue poteſtatis & iuriſditionis plenitudinem: delegans & comittens ut ex nunc quo uſq; ipſi dño marchioni placuerit. tam ſuper cauſis & queſtionibus quibuſcunq; audiendis cognoſcendis & terminandis q̄ ſup colectis ſeruitiis: & oībus & ſingulis ipſi domīo marchioni debitis petendis exigendis & recipiendis & ſuper imponendis & faciendis exercitibus caualcatis. ad honorem & ſeruitiū ipſius domini marchionis: & ſuper manutenendis & cōſeruandis iuribus & conſuetudinibus eius gerat & habeat in omnibus & per omīa uicem ſuam: Super criminalibus uero cauſis & maleficiis & in dagandis & cognoſcendis poſſit plene ꝓcedere ſententiatum pene ſanguinis & punitionis perſonarum ipſi domīo marchiōi & ei⁹ iuditio reſeruata. Qui dominus marchio ſoléni ſtipulatione ꝓmiſit dicto uice comiti ſe firma & rata habiturum. quecūq; circa duxerit faciendum: Ceterum in ſignum recognitiōis ſui pleni dominii: Idē dominus marchio ipſum dominū cor: ſuper predicto officio cum ciroteca uel baculo inueſtiuit: Demū not. ꝙ aliquādo conſtituitur gaſtald. tu autem diligenter conſidera ad qd conſtituatur & formam ipſius īſtrumenti colligas ex predcīs

INCIPIT. OctaVVM: CAPITuLum. De teſtamētis

RS & officium notarie in tres partes diuiditur prīcipales: uirtus enī huius officii aut cōtractuum aut ultimaꝝ uoluntatū. aut iudiciorum formā reſpicit & naturam. Vnde licet teſtaméta & ultime uoluntates in hoc octauo capitulo huius operis cōſcribātur: ipſa tñ ut dictū eſt unā de prīcipalibus trib⁹ ꝑtibus artis hui⁹ ſūt. Igitur cū in vii: precedētibus capl̄is de ordīe cōtractuū ſit tractatū: ſupeſt de ultimis uolūtatibus nūc uidere. Sed qr uolūtas ultīa aliqñ ꝑ teſtamētū aliqñ per codicillos: aliquando per donationem cauſa mortis diſponitur. Id circo ꝓcedit hoc capl̄m iſto mō. qr primo

duoꝝ testamētourm forme ponūtur. uni⁹ uidelicet breuis & si/plicis. & alterius conditiones & dispositiones uarias cōtinentis ꝛ qđquidem testamentū subsequēter exponitur. & p ꝑtes suas & mēbra sigula uariat. deinde codicilloꝝ ꝓceditur ad doctrinaꝫ & duobus codicillis positis de differentiis & natura ipsoꝝ suppōit postremo donatio causa mortis & ipsius expositio & uarietates subinferunttur

Forma breuis testamenti

Nto: filius quondam boetii sanus per gratiam iesu christi mente & sensu licet languens corpore. suaꝝ rerū & bonorum omnium dispositionē pn̄s nūcupatiuum testamentum sin̄ scriptis in hūc modū facere ꝓcurauit. In primis quidem relinqt de bonis suis ꝓ aīa sua. xx. li. bo. de quibus dare uoluit & mandauit maiori eccl̄e bo. ꝓ restauratione decimarum. xl. sol̄. bo. Itē conuentui fratrum predicaorum. li: iii. reliqua autem expendi & distribui iussit. tam circa funus & sepulturā suam quā sibi elegit apđ eccl̄am bti dn̄ici: q̄ īter eccl̄astica & loca religiosa: hospitalia: pauperes. & al̄s ƀm ꝙ utili⁹ ꝓ ipsius aīa iussū fuerit ei⁹ comissario ītrascripto: quēqdē comissariū suū ad predcā oīa & singl̄a exequēda eē uoluit dominū cor. pret̄ea de aliis bōis suis reliquit iur̄ legati and: eius nepoti. li: c. bo. Insuꝑ domīe math: ipsius uxori reliqt dotes suas q̄ fuerūt. c: li. bo: Item reliqt eidē iure legati de bōis suis mobilibus & immobilibus iuribus & actionib⁹ tā presentibus q̄ futuris dn̄icum eius filium sibi heredem instituit. & hanc suam ultimam uoluntatem asseruit esse uelle. quā ualer̄ uoluit iure testamenti: qđ si iure testamēti non ualet ualeat saltem iure codicillorum uel cuiuslibet alterius ultime uoluntatis

Forma testamenti conditiones & dispositiones uarias continentis

Ntonius per christi gratiam mente ac corpore sanus: desiderans q̄diu uigeat in corporeis membris quies &

ratio regit mētem q̄ quidem rationem ſepe adeo langor obnu-
bilat ut nō ſolū temporalium rerū uerū et ſui ipſius cogat ipſa
lāgoris uehemētia obliuiſci cōdicionis humane ĩeuitabile debitū
pr̄ueĩre res et bona ſua p preſēs nōcupatiuū teſtamētū ſine ſcrip
tis diſpoſuit ordinari ĩ hūc modum In primis quidem diſpoſuit
uoluit et mādauit quod oīa a ſe accepta et habita p uſurariā pra
uitatē aut alia q̄cūꝫ illicita et ĩdebitā exactōm ſeu ẽtēcionē reſtitu
antur et ſoluātur de bonis ſuis uſqꝫ ad ĩtegram ſatiſſationē illis
a quibus ipſū aparuerit habuiſſe et ꝓ his ſoluēdis et reſtituēdis
oīa bona ſua obnoxia et obligata reliquit. Item ꝓ aīa ſua et parē
tum ſuorū reliquit de bonis ſuis:c.l:b.bo.de quibus dari man-
dauit eccleſie ſancti petri bo:ꝓ reſtauraitone decimarū:l:ſ.bo.
Itē laborerio :tali.eccle ſ:xx bo: Item cuilibet loco religioſſo et
cuilibet hoſpitali ciuitatis et ſub urbiorum .bo:x.ſ. bo. Item ſu
per funus et eccleſie funeris et ſepulture ſue quod ſibi elegit apd̄
talem eccleſiā et ꝓ exequiis et expenſis tumuli expandi uoluit
xx. libras bononie:ꝓut diſpoſitione uoluerit teſtator de ipſis
bonis li.l.bononie:et adhuc omnia et ſingula exeq̄nda eſſe uolu
it cōmiſſarios ſuos huius teſtī exequitores dominū coradum et
dominā mateldam eius uxorē et priorē talis ecleſie qui ꝓ tēpore
fuerit dans eis et cuilibet eorū plenā licēciam et liberā poteſtatē
ut ſecūdū cōditionem heredū eius teſtatoris aut alterius pſone
poſſint ſua auctoritate de bonis ipſius teſtatoris et de quibus uo
luerit uendere et alienare et obligare ꝓ predictis reſtitucionibus
faciendis & dictis legatis anime ſoluēdis et ꝓ predictis omnibus
et ſingulis exequendis ut dictum eſt .& ſi contingerit aliquem ł
aliquos dectorum commiſſariorum ſuorum premori eidem te-
ſtatori:aut mori ante executionem omnium predictorum:alii uł
alius nihilominus predicta omnia & ſingula inſolidum exequa
tur: Inſuper de bonis ſuis reliquit iure legati:tali: decem.li

bononie. Item tali quinq; lib: Item tali seruó reliquit & legauit: puram & meram libertatem: secundum usum ciuitatis romane & plenam liberationem & exceptionem ab omni seruitute & cō/ditione & omne ius patronatus & totum suum peculium. & cet: de legatis ꝓut disponet testator. Item domine mathelde uxori sue reliquit dotes suas: que fuerunt: c: lib: & totam mobiliam su am: scilicet lectum. scrineum. & omnes pannos suos laneos & li/neos quibus ipsa utetur tempore obitus testatoris. preterea lega uit eidem. uoluit & disposuit: ꝙ ipsa sit in domo & hereditate sua domina & usufructuaria quādiu uixerit & uidualem in ipsa do/mo uitam seruauerit. & dotes & legatum non pecierit. ꝙ si aliaꝫ elegerit uitam: uoluit eam habere solum dotes & legatum predi ctum scilicet ipsarum lib: xx: & mobilie supradicte. & sic de uxo re scribas quicquid ordinauerit testator: Item iulianam eiꝰ filiam sibi heredem instituit in. c. li: quas eam habere uoluit cū nupserit. iubens ipsam esse contentam: Item philippam eius fi/liam sibi heredem instituit in eo ꝙ sibi uel ꝑ ea dedit dotis no/mine quando nupsit. Insuper reliquit eidem nomine heredis in/institutiōis: lx. sol: bono.: Iubens eam de his esse contentam.

In omnibus autem aliis bonis suis mobilibus & immobilibus iu ribus & actionibus. tam presentibus q̄ futuris dominicum & io/annem eius filios sibi equalibus portionibus heredes constituit & si contingerit ipsum ex dicta domina mathelda aut alia quacū q; ipsius legitima uxore ex nunc filios habituꝝ peruenientes ī lu cem: postumos aut medio tempore natos. si masculus uel mas/culi fuerint ipsum uel ipsos cum predictis dominico & ioanne: uel altero eorum qui superuixerit equalibus portiōibꝰ heredes instituit. Si autem feīam uel plures ipsā uel quālibet eaꝝ sibi in c. li: bo. hr̄: īstituit: Vel sic si dicta uxor sua pregnās esset pa reret filium uł filios unū uel plures postumos aut medio tempo re natos ad lucem ꝑuenientes masculus uel masculi fuerint & c.

ut pxime dictum est.& hoc ultimum uidetur habere locum uidelicet quãdo suspicatur obitus testatoris. Si uero aliq̃ dicta rum filiarum suarum tam natarũ q̃ nasciturarum aut postumarũ aliqñ uel infra tale temp⁹ decesserit sine filiis substituit ei pupil lariter & uulgariter.& per fideicomissum superstites filios mas culos uel eorum filios in stirpes & non in capita:& si aliquis fili orum suorum masculinorum tam natorum q̃ nasciturorum uel postumorum. aliquando uel ĩ xxv: anno sue etatis decesserit si ne filiis:ul' si decesserit infra pupillarem etatem substituit ei pu pillariter & uulgariter & per fideicomissũ superstites masculos uel eorum filios in stirpes & non in capita.Item si omnes tã mas culi uel eorum filii non fuerint filias feminas uel earum filios in stirpes & non in capita:Item si omnes tam masculi q̃ femine ñ extantibus ul' remanentibus aliquibus ex eis filiis decesserint eo casu uoluit de bonis suis fieri hoc:& hoc.Preterea uoluit & dis posuit ꝙ non obstantibus predictis substitutionibus possit qlibꝫ filiorũ aut filiarũ suarũ testari & disponere de eo quod sibi relictũ est.aut de eo quod ad ipsum spectabit ex hereditate predicta us qꝫ in quantitate quinquaginta librarum bono: computanda in his falcidia sibi debita: Item uoluit disposuit & mandauit ꝙ predicti filii sui masculi simul & comuniter habitent & ad diuisi onem non perueniant usquequo omnes compleuerit uicessimũ quintum annum sue etatis:ꝙ si contrafecerint aut si aliquis eorum alios ad diuisionem puocauerit uel requisierit priuetur:& eum ipse testator priuabit quarta uel dimidia: uel tanta quanti tate ex parte sua dicte hereditatis.quam dimidiam uel quã quã titatem deuolueř & peruenire uoluit ad ceteros:uel ad talem ec clesiam Item uoluit & disposuit ꝙ dicti eius filii uendere nõ possint de bonis immobilibus hereditatis quousqꝫ compleuerit uigessimum annum:uel tale tempus sue etatis:ꝙ si contrafecerit

uoluit ꝙ fiat hoc & hoc. ponendo ea qu testeator ordinauerit: & sic potest testator grauare heredes suos in eo quod uult: Tutores autem filiorum suorum tam natorum q̃ nasciturorum pupillorum esse uoluit talem & talem. absoluens & liberans eos a ratione administrationis reddenda & ipsam ratione͂ eis remitte͂s

In fine autem dices: & hanc suam ultimam uoluntatem asseruit esse uelle. quã ualere uoluit iure testamenti. ꝙ si iure testamenti non ualet. ualeat saltim iure codicillorum. uel cuiuslibet alterius ultime uoluntatis. & uoluit hoc testamentũ seu ultimã uoluntatem omnibus aliis testamentis uel ultimis uoluntatibus hinc retro factis preualere: uel tã factis q̃ faciendis de ceteris preualere & c: secũdum ꝙ in his uerbis disponet testator. Attende igitur testamentũ predictũ dispositiones uarias continere. q̃ quidem & si non semper omnes occurrent: ponũtur tame͂ ut doctrina non sit. qũo & quo loco scribi debebat unaqueq; Nõ tamen intelligas omnes esse positas que possunt a testatoribus ordinari. quia hoc ex hũana inuentione imposibile foret: cum uoluntatatum hominũ non sit finis: Verũtñ ordo predictus nõ in qualibet terra seruatur: Quidam enim eo ꝙ hr̃dis constitutio caput & fundamentum dicitur testamenti. ipsam heredis institutionem scripto prohemio subsequenter ponunt in prĩcipio testamenti & deinde ad legata & fideicomissa ꝓcedunt: sed bononie͂s ciuitas predictã in dictis testamentis positã tenet formã. quã credo multis rationibus meliore͂: Cũ itaq; ĩ testĩs añ ponãt ꝓhemia de illis succinte & breuit̃ est uide͂dũ. qr licet quidã ĩ his ꝓhemiis multũ uitantur poti⁹ tñ e͂ curiositatis q̃ utilitatis pones igitur ꝓhemiũ q̃breuius poteris: Si enim fuerit testator infirmus uteris in ꝓhemio forma predicti primi testamenti Si uero fuerit sanus dices. Antonius sanus per gratiaꝫ iesu christi mente & corpore. suarum rerum & bonorum omnium dispositionem: & c. & si ꝓlixius dicere uolueris uideas quomodo iacet in forma predcĩ

ſecundi teſtamenti   Et ſi aliquis teſtamentum fecerit uolens mare tranſire. uel beatū iac: uiſitare: & de hoc uoluerit in teſtō facere mentionem licet non multum expediat poteris dr̄e. Antonius uolens in ſubſidium terre ſancte mare tranſire. uel uolēs beati iacobi apoſtoli limina uiſitare. preſēs nōcupatiuum teſtamētum & c.   Super huiuſmodi autem ꝓhemiis diuerſe ſunt forme quas pro libito ſequi potis. uerū qr utiliora ſuperſūt ideo ad illa ueniendū ē

Quid ē teſtamentū & unde dicitur rubrica:

Oluntate alicuius iuſta ſententia de eo ꝙ quis p⁹ mortem ſuā fieri uult cū inſtitutiōe hr̄dis: uel ſic teſtamētū ē quedā ſolēnis ordīatio ſue uolūtatis cū īſtitutōe hr̄dis. Vnde ſine heredis inſtitutione non ualet teſtamētū: in quo teſtamēto nemo pōt ſibi legē dr̄e a qua recedere nō liceat: cū ābulatoria ſit uoluntas uſq; ad exitum uite: Teſtamentū etiam niſi teſtatore mortuo uires nō habet: & dicitur teſtamentū mentis teſtatio. ſ. uolūtatis declaratio

De diuiſione teſtamentorum

Eſtamētoꝝ aliud in ſcriptis aliud ſie ſcriptis: aliud qđ non ſcriptura ſed in teſtium p̄ntia fit. Teſtamētum ſiē ſcriptis dr̄ ꝙ fit ſine ſolemnitatibus & dicitur teſtamentuꝫ nūcupatiuū ſicut ſunt predicta duo teſtamenta. quorū forme ſcripte ſunt in prīcipio huius capl̄i uidelicet qn̄ corā tabellione & teſtib⁹ nūcupatur teſtator & hr̄des & ea que in teſtamēto ordinantur & non interueniunt alie ſolemnitates. & ob id dicitur ſine ſcriptis. id ē ſine ſolemnitatibus.   Sed teſtamētū in ſcriptis dicitur qđ fit cum ſolemnitatibus que quidē faciunt illud ualere. & ſunt ipſe ſolemnitates tales: uidelicet ꝙ teſtator ꝓpria māu ſcribat ſi litteratus ē & ſcribere poteſt. ſꝫ ſi litteratus nō ē ul̄ ſcribere nō pōt ſcribat alius eius mandato & oñdat teſtator illud coram vii. legitimis teſtib⁹. dicens illud eſſe ſuū teſtamētum quod offertur:

Non tamen refert. Vtrꝝ illi teſtes ſciant quid continetur ĩ teſtõ uel non & ſit in eo ſcriptũ hr̃dis nomẽ. & predictus teſtator uel ille qui ſcripſerit eius mandato ſubſcribat ſe in teſtamento corã teſtibus :& etiam ſe ſubſcribat unuſquiſq; ipſoꝝ vii. teſtiũ : uno eodemq; die & tempore. & appõat unuſquiſq; ſuũ ſigillũ & ſiñ iſtis ſolẽnitatibus teſtamẽtũ ĩ ſcriptis factũ nõ ualet quãtũ ad extraneũ hr̃dẽ: ſed ſi fuerit hr̃s teſtatoris filius. ualet etiã ex his ſolẽnitatibus deſſiciẽtibus: qũo uero hoc teſtamẽtũ debeat fieri & q̃ forma ſubſcribi & qũo aperiri omittitur quia ad cõſuetudinẽ nr̃i tẽporis ẽ quodã mõ alienũ: Fit etiam aliqñ teſtamẽtũ ſine aliqua ſcriptura. uidelʒ qñ nõ põt haberi tabellio teſtator uocet vii teſtes in ciuitate uel v: in uilla. & exponat corã eis uolũtatem :& diſpoſitionẽ ſuam. & hr̃dis noĩationem & iſtitutionẽ & roget illos eſſe teſtes Mortuo aũt teſtatore adhibit aliquid ius in teſtamento habens iudicẽ ꝑtãtis & narrabit hoc iudici. & iudex uocatis heredibus legatariis & fideicomiſſariis ſiue uenerint ſiue ñ comittet alicui tabellioni teſtes ipſos ad notitiam teſtamẽti & ad perpetuam memoriam recipere & ipſi teſtes iurati deponunt unuſquiſq; ſigillatim & interrogabitur unuſquiſq; de nomine & de ꝓnomine & etate teſtatoris & de uerbis eius quibus uſus fuit in teſtamento. & ſpecialiter de heredis inſtitutione. & de ãno die & loco & teſtibus. & his teſtibus receptis legentur dicta eorũ coram iudice preſentibus ſeptem aliis teſtibus: & tabellio de mandato iudicis publicabit illos & ſe ſubſcribet

De parte ex teſtamento ſumenda

Eſtamẽtum autẽticum & integrum dari debet cuilibet heredum & ſubſtitutorum & comiſſariorum ſeu fidicomiſſariorum. põt & nihilominus cuilibet legatariorum dari certa pars teſtamenti. ſ. illa in qua fit mentio de eo qđ ſibi legatum uel relictum eſt hoc modo. Anto: ſanus ꝑ gratiã ieſu chriſti mente & ſenſu. lʒ languens corpore: ſuarum rerum & bonorum omnium diſpoſitionem. per preſens nũcupatiuum te

ſtamentum ſine ſcriptis in hunc modum facere ꝓcurauit. In primis quidem reliquit de bonis ſuis pro anima ſua :xx. lib. bo. & c: & infra alia que in eodem teſtamento diſpoſuit tale fecit legatum his uerbis expreſſum: Preterea de aliis bonis ſuis reliquit iure legati andree eius nepoti. c: lib: bono: In fine autem ipſius teſtamenti hoc continetur. In omnibus autē aliis bonis ſuis mobilibus & immobilibus iuribus & actionibus tam preſentibus q̄ futuris dominicum eius filium ſibi heredem inſtituit. Et hanc ultimam ſuam uoluntatem aſſeruit eſſe uelle quam ualere uolu it iure teſtamenti. qđ ſi iure teſtaméti non ualet ualeat ſaltē iure codicillorum: uel cuiuslibet alterius ultime uoluntatis: Et ita uiđ as ꝙ quando ſumitur pars debet poni priuata teſtamenti & finis & ſpecialiter hr̄dis inſtitutio & ī medio debet poni illud legatū cuius occōe ſumitur ps ſecūdū formā predictā

De his qui teſtari non poſſunt.

I'ſūt q teſtari nō poſſūt: & qui a lege ꝓhibētur facere teſtamentū: uidlicet: īpubes. ſ: maſculus minor: xiiii. anis. & femina mīor xii. qr no hn̄t animi iudiciū. Item filiusfamilias non poteſt teſtari etiā ſi pater cōſentiat: niſi de caſtrenſi peculio uł q̄ſi caſtrenſi: de quibꝰ etiā pret́ patris uolūtaté teſtari pōt: Ité teſtari nō pōt furioſus uł métecaptus q̄diu furioſus ē. Ité ꝓdigus cui bonoꝝ adminiſtratio ē interdicta. Ité mutus & ſurdus naturalit́ ꝛi. a natiuitate: Sed ſi accidentaliter ē ſurdus aut mutꝰ & ſciat literas poteſt ipſe ſuum ſcribere teſtamentum & codicillos: Sed ſi é tātū ſurdus bn̄ pōt facere teſtamétū: Item ſeruus nō pōt face re teſtamétū. Ité dānatus ad mortem nō pōt. ſ. qui cōdamnatus ē ut moriat́ uł efficiatur ſeruus pene: Item ille qui dubitat de ſtatu ſuo. ſ. utꝝ ſit liber uł ſeruus: utrū paterfamilias uel filiusfamił Item qui dati ſunt obſides pro captiuis populi romani: Item qui condemnatus eſt de crimine famoſo. ſicut de crimine qđ eſt contra naturam uel de alio famoſo crimine: Item monacus ſeu canonicus regularis: Item hereticus: Item qui comiſit

crimen lese maiestať Itē cecus testari nō pōt nisi quadā spāli ad hibita solemnitate. qr ubi uersať magis periculū: debet adhiberi maius cōsciliū. debet enim uocare vii: testes & tabellionariū & co rā eis exprimere se uelle testari sine scriptis & debet exprimeř no mina & iditia & dignitates hřdū quos īstituit & legata designař & hec oīa scribēda sūt a tabellionario corā testibus tunc uł si eēnt ante scripta corā testibus recitari debent: & ceť: debꝫ ꝓfiteri illud esse suū testamētū & ipsū dispositū esse ex sui animi sententia & in fine debet unusquisqꝫ testiū se subscribere & etiā tabellionari us & testium & tabularii signacula debent apponi: ꝙ si tabulariꝰ inueniri non poterit octauus debet testis adhiberi ut per eum capiat effectum: ꝙ per tabellioneꝫ fieri debebat ut dictū ē. & hoc testamētum dicitur nūcupatiuum. sed multam similitudinē ha bet cū testamento in scriptis. cetere auteꝫ persone testari possūt

De legatis & fideicomissis

Voniā ſm ordinē testōꝝ i pricipio hꝰ capłi scriptōꝝ posi to noīe testatoris: & ꝓhemio ī cōtinenti ꝓcedať ad legata & fideicomissa: Idcirco uidenduꝫ ē qd sit legatum. & quid fidei comissū & qui possūt legare: & quibꝰ legari pōt. & q̄ res possūt legari & quomodo. Legatū est donatio quedā a defuncto relicta & ab herede prestanda: qr legatū regulariter traditur ab hřde. fi deicomissū fere idem ē qđ legatū. sed fideicomissū ideo dictū est qr fideicomissa olī pendebat ex fide hřdum: hodie fere exequata sunt legata & fideicomissa: & quicquid iuris est in uno & in alio

Sed comissarius aliud ē: quia comissarii dicuntur quibus co mittitur legatum anime soluendum. unde in multis locis appel lantur executores testamentorum quia exequuntur legatum ani me Possunt autem legare omnes qui testamentum facere possunt. Legari autem potest omnibus uel qui possunt here des institui. Qui uero possunt institui & qui non habetur ī fra ꝓxime rubrica de institutione heredū. Prelegari autē pōt res

teſtatoris & res heredis. Itē res extranee pſōe poſſūt legari & hoc uerū eſt. qñ teſtator ſciebat rem eſſe alienam. & tunc heres debet rem illam emere a dño & traddere eam legatario. & ſi dominus uendere uoluerit debet heres traddere legatario extimationem. Item poſſunt legari fructus futuri: Item iura & actiones & ſeruitutes. Legari autem non poteſt res que non eſt in rerum natura. ut ipocentaurus & ea de quibus non eſt comertium. utputa forum romanum: uel baſilica & templa & que publico uſui deſtinata ſūt Item ea que iuncta ſunt edibus. ne urbs deformetur ruinis. Ceterum legari poteſt ſeu legatum relinqui quibuſcunq; uerbis aptē tamen & idoneis. ut ſi dicat teſtator. do & lego dari iubeo. impero. mando. precipio & ſimilibus. & relinqui poteſt legatum pure & in diem & ſub conditione & poteſt teſtator huiuſmodi legatis apponere penam & conditionem quaʒ uult:

De hereduʒ inſtitutione & qui poſſunt heredes inſtitui & qui non

Via heres inſtitutio ē caput & fundamentum teſtamē ti & ſine heredis inſtitutione non ualet teſtamētū: ido multum intereſt tabellionū de herede conſiderare & īquirere. ſed primo uidendum ē qd ſit hrdē īſtituerē: ſecūdo de hrdū diuiſione: tertio q debēt & poſſūt hrdes īſtitui. Quarto & ultimo qūo fiat hrdū īſtitutio. Eſt autem hrdem inſtituere aliquē pꝰ mortē ſuā loco ſui in omnibus bonis ſuis dñm ſtatuere. nam dicitur heres ab ero ꝙ ē dñs: Vnde heres ē qui ſuccedit ī uniuerſa bona defuncti. & comoda ad heredem & incomoda hereditaria reddunt. nam interpretatione iuris una & eadē uidetꝰ eſſe pſona heredis & defuncti Heredum alii ſunt ſui & neceſſarii: alii neceſſarii tantum. alii extranei: Si & neceſſarii ſūt filii ſeu liberi qui ſunt in poteſtate. ideo ſui qr ī poteſtate ſunt: iō neceſſarii qr iure ciuili ueluti ñalr ſūt hrdes. lʒ poſſīt de iure pretorio ab hrditate abſtinere ſi uelint. Neceſſarii tantum ſunt ſerui. unde

ſi ſeruus inſtituatur heres: uelit nolit tenetur hr̃ditatẽ etiã ſuſpe-
ctam adire: ſed ipſa inſtitutione fit liber. Extranei ſũt qui nõ
ſunt in poteſtate: unde uoluntarii heredes ſunt nec cõpelluntur
ullo iure adire hr̃ditatem niſi cum ĩſtituti hr̃des & rogati ꝑ fidei-
comiſſũ hereditatẽ al'ri reſtituere: quia tunc compellitur adire
iudicis officio & habita reſtituere re & uerbo: uel ſaltem uerbo.
Sed nota mulieri omnem hereditatem eſſe extraneam. qr nemi
nem habet in poteſtate: lꝫ etiã mulier teneatur libero ĩſtitueř iu
re nature Debent aũt liberi deſcendentes. aut ſunt emãcipati
aut non a parentibus inſtitui ſiue uniuerſal'r ſiue ĩ certa parte dũ
modo illa non ſit minor falcidia: & ſi in minori pte q̃ falcidia in
ſtituerentur: poſſẽt agere ad ſuplemẽtũ niſi exheredentur. Exhr̃
dari uero poſſunt ſi iuxta noĩatiꝫ exheredationis cã ĩſueĩat que
qdẽ exprimat': Cauſe ex hr̃darie. ff: xiiii. ut ĩfra habetur ĩ fine
huius capl'i. ex his uerbis nẽo dꝫ a patre ul'a mr̃e aut ab his ĩ quo
rũ pr̃ia poteſtate ſũt preteriti qn inſtituant' ul' exhr̃dẽtur & ſi pre
terieř. poſſẽt agere ex querella ioffõ ſi teſti: Et ñ ualet teſtamẽtũ
quãtũ ad hr̃dis ĩſtitutionem. licet quãtũ ad alia legata & relicta
teneat. Verũtñ ſiquis ĩſtituit non eſt opus ĩſtituere filios eiuſdẽ
filii ſui lꝫ ſit ĩ aui paterni poteſtate: ſed nepotes ex filia non ſunt
in ptãte aui mr̃ni. ſed ſequũtur familiam & poteſtatem ſui pr̃is
ul' aui paterni: Idẽ iuris eſt ĩ filio qr filius tenetur parẽtes qñ licꝫ
ei teſtari ĩſtituere ſaltẽ ĩ falcidia: qr ordĩe mortalitatis turbato ñ
minus pie debetur hereditas filiorum parentibus q̃ econuerſo.

Poteſt etiam filius parentes exheredare ſi interueniat iuſta ex
heredationis cauſa ut in fine huius capituli habebitur. Item
poſſunt heredes inſtitui etiam omnes extranei: poſt hos. ſcilicet
deportatus ꝓpter aliquod delictum in aliquam inſulam ſiue
bannitus imperpetuum Itẽ damnatus in metallum fodiendũ
Item colegium illicitum. uidelicet quod non eſt approbatum.

Item inceſtuoſus. ſcilicet qui eſt natus ex damnato coitu ideñ

ſpurius teſtatoris. Itẽm ſeruus qui accuſatus eſt de adulterio cũ dña ſua comiſſo ab illa domina inſtitui non poteſt Item hereticus: Item apoſtata: Item mulier que conuolat ad ſecundas nuptias infra tempus lutus: i. īfra annum poſt mortem primi uiri.

Item qui ſcienter contraxit cum aliqua muliere ignorante illas eſſe illicitas nuptias. que tamen erant illicite ñ poteſt ab illa muliere inſtitui. generaliter omnes alii poſſunt heredes inſtitui & accipere quicquid a teſtatore ei relinquitur ſiue ſint filii ſiue extranei. ſiue liberi ſiue ſerui teſtatoris uel alieni. ſiue patresfamilias: ſiue filii: ſiue impuberes. ſiue puberes. uel maiores ſiue priuata perſona: ſiue eccl'a uel uniuerſitas. Ceterum ſcias quia heredis inſtitutio fieri poteſt pure & ſubconditione. Item debet fieri facta demoſtratione: certi heredis uel nominando heredem ꝓprio nomine. uel demonſtrando eum ad oculum. uel alio īdubitabili ſigno. & ſi de certo herede non appareat non ualet īſtitutio. Preterea debet nomen heredis per nomen uel aliaꝫ expreſſã determinationẽ ut bñ ſciať de quo dixerit teſtator exprimi: qr ſi teſtator noīaſſet petrum & ñ ſciretur de quo petro dixiſſet eo ꝙ habebat plures amicos eiuſdẽ noīs nõ ualet īſtitutio. Itẽ põt īſtitui heres īſolidũ. Itẽ ꝓ parte utputa dimidia tertia ul' q̃rta: & ꝓ pte q̃ īſtitut⁹ ẽ debet ſubire onus eris aliẽi Et no. ꝙ ſi un⁹ īſtitutus ẽ hr̃s ī certa pte & alius ī uniuerſo: ille q eſt ī certa pte īſtitut⁹ loco legatarii hẽť: Si uero un⁹ ẽ hr̃s. eſt in certa parte inſtitut⁹ nec inuenitur alius uniuerſalis. tunc de certa rei certe mentione inſtitutus in re certa inſolidum erit heres: Sed attende precipue tu tabellio ſi in teſtamento inſtituat filios unum uel plures maſculos uel femnas. & ſi feminas utrum uxoratas uel non: & ſi filios inſtituat. utrum natos uel poſtumos. & ſuper inſtitutionibus predicta perſonarum uteris forma que continetur in predictis duobus teſtamentis

De ſubſtitutionibus & earum diuiſionibus.

Vbſtitutõ ẽ ſcda cõditional' īſtitutio. qr īſtitutio dr̃ prim⁹

gradus: Substitutio secundus & licet substitutiones in infinitum de uno in alium possint ꝓcedere: Quelibet tamen substitutio dr̃ secundus gradus: sicut secunde nuptie dicuntur oẽs que sequũť primas: Substitutionũ alia directa & alia aliqua siue fideicommissaria. directa est ꝑ quã quis capit hr̃ditatẽ nullo alio mediante Obliqua siue fideicomissaria est cũ aliquis capit hr̃ditatẽ mediãte aliqua persona: ut ĩ hoc exẽplo. Instituo dñicũ meũ hr̃dẽ. Sed rogo eũ ꝑ fideicomissũ ut hereditatẽ ipsam restituat cor. Directarum autem substitutionuꝫ. alia uulgaris alia pupillaris alia exemplaria. alia cõpendiosa: alia breuiloqua: siue reciproca: Directa uulgaris subdiuiditur: qr alia expressa alia tacita. Expressa uulgaris fit cũ ista negatione non hoc modo. Instituo mihi heredem dñicum. & si dñicus noluerit uel non potuerit esse heres sit heres cor.. Tacita uulgaris fit sine hac dicione. non hoc mõ Instituo mihi heredes dñcum & cor:. & eos inuicem substituo q̃ substitutione colligitur hoc mõ. ꝙ si unus nõ fuerit heres alius ĩ solidum sit. & si unus moreretur alius insolidũ sit Et dicunť uulgares quia fiunt a quolibet de uulgo: & cuilibet deuulgo siue sit in potestate siue non. Pupillaris substitutio est que fit pupillo & hec subdiuiditur quia alia expressa: alia tacita : Expressa pupillaris fit hoc modo: Instituo dominicum pupillum filium meum heredem mihi: & si ipse mihi heres erit & decesserit in pupillari etate substituo ei cor: Tacita pupillaris hec est: Quis quis heres mihi erit sit heres filio meo. per hanc tacite intelligiť ꝙ si filius decesserit in pupillari etate. ille qui heres erit pater erit heres filio: Et dicuntur iste pupillares substitutiones. quia solus pupillus in potestate parentum existentibus & ab ipsis patribus fiunt: per quod euidenter apparet ꝙ non a matre. sed a solo patre fiunt cum mater filios non habeat in potestate:
Sed nota hic ꝙ substitutus ex pupillari expressa repellit matrem pupilli : Sed substitutus ex tacita pupillari

repellitur a matre pupilli: & succedit ipsi pupillo mater Item nota ꝙ ille qui est substitutus ex pupillarii substitutione fit hr̄s ipsi pupillo. Ille uero qui est substitutus ex uulgari fit heres ipsi testatori Exemplaria substitutio est que fit a parente utriusq; sexus filio furioso uel mentecapto: et dicitur exemplaria que fit ad exemplum pupillaris. quia sicut pater ꝓuidet filio pupillo q testari non poterat de hereditate: In exemplaria ꝓuideat filio mē tecapto uel furioso qui testari non poterat: debet autem filio furi rioso uel mentecapto substituere liberos ipsius mentecapti. & si careat liberis debet substituere fratres eiusdem mentecapti uel furiosi. & istis deficientibus potest instituere quoscunq; extrane os & fit hoc modo. dominicum filium meum furiosum uel mē tecaptum mihi heredem instituo. & si ipse dominicus decesserit furiosus uel mentecaptus substituo ei talem filium uel fratrē ei⁹ uel talem filium alium: Compendiosa substitutio est que fit istorum uerborum compendio hoc modo: instituo dominicum filium meum mihi heredem. & si dictus dominicus quandocūq; decesserit sine filiis constituo ei coradum: & cor: sit heres ideo di citur compendiosa & sub compendio continet uulgarem pupilla rem. & fidei comissariam substitutionem: Breuiloca seu r̄ci ꝓ ca fit hoc modo dominicum & coradum filios meos impuberes mihi heredes instituo: & eos in uicem substituo. & hec substitu tio cōtiēt in se duo uulgare & duas pupillares: Vnde quia conti net expressam pupillarem si aliquis predictorū decesserit in pu pillari etate: mater ipsi⁹ puberis decedentis omnino repellitur & succedit substitutus: Ceterum nota ꝙ in omnibus substitu tionibus primo debet precedere institutio sicut primus grad⁹: & postea poni substitutio. Item nota ꝙ aliquando fiunt simul & semel iste tres substitutiones: s. pupillaris uulgaris & fideicō missaria. Et hoc pōt fieri qñ īstituti uel aliq eoꝝ sūt pupilli aliqñ fiūt solūmō due. s: uulgaris & fideicomissaria. & hoc fieri potest

quando nemo institutorum pupillus est: quomodo autem scribant uideas in textu predicti maioris testamēti Item nota quod aliquā do fiunt institutiones & substitutioēs in stirpes & non ī capita: tunc enim fiunt in stirpem quādo filii mei omnes licet sint plura capita habent tñ illam solam partem q̄ me contingebat ex bonis patris mei eorum qui instituti sunt in stirpē: hoc ē ī eam partem q̄ ego qui sum eorum stirps debebam habere

Quot testes necessarii sunt in testamento & qui non posunt esse testes

N testamentis exiguntur regulariter: vii: testes q presentes sint: & debent uocari & rogari. sed & ille qui scribit testamētum in numero vii: testiū cōputatur: Computari etiam possunt in eodem numero legatarii. si presentes sūt & hoc uerum est si esset questio inter heredem & legatarium. ipse legatarius non posset esse testis in causa sui legati. Vnde tutius ē quod alii testes ponant si haberi possunt. & non legatarii Item aliquando exigunt viii: testes: s: in testamento ceci ut superius dictum est. & etiam in testamento facto inscriptis illo uidelicet qđ testator non scripsit manu sua Sufficiunt autem v: testes in testamentis conditis in uillis. Item in testamentis illorum militum qui pro salute romani imperii iurauerūt se ñ euitaturos mortem: aliquando sufficiunt duo: aliquādo unus. sed de istis nihil ad presens quia nō sunt tales milites nostri tēporis. Item ī testamento condito in presentia imperatoris precibus ei porrectis ut audiat nullus testis exigitur. In testamentis autem prohibetur mulieres esse testes: Item hermafrondita que magis ī femenino in ea lesit sexu: Item impubes: Item furiosus tēpore furoris. Item mutus & surdus: Item his cui bonis interdictum est. Item seruus nisi comuni oppinione tunc temporis haberet liber nec questio status sui sibi ab aliquo mouebatur. quia tunc in numero vii: testium cōputatur: Item uetatur esse testis in testamēt

quicunq; est in potestate testatoris. Item heres scriptus & etiam ille in cuius potestate est heres: & ille quē heres habet in potesta te. & etiam ille qui cum ipso herede in eadem potestate ē Gnāliter autem testes esse non possunt illi quibus in testamento reliqui no pōt . ꝓut supra habetur in rubrica eadē de hrdū īstitutōe.

Quibus ex causis īfirmatᷣ & nō ualet testamētum:

Ttendendū ē diligenter ꝙ si contra ea que dicta sunt đ testatore herede uel testibus fiat testamentum non ualet. Item non ualet testamentum si tastator talis est. q neq; scribere neq; articulare loqui pōt quia tunc mortuo similis est: imo in huiusmodi testamentis falsitas committitur. Item debet fieri idest recitari testamentum uno cū textu: ita qđ nullus alius actus nō interponatur nisi meditaminis uł breuius neccessitatis cā. Itē nō ualet testamētū si natus est postumus de quo non fuit in īstitutione fcā mentio. & lꝫ quātū ad institutionē non ualet testamentū quia ille postum⁹ rumpit īstitutionē: ualet tñ quātū ad legata & ad alia relicta. Est aūt postum⁹ qui nasciᷣ p⁹ mortem patris: unde postum⁹ post humū pr̄is natus. Itē nō ualet testāmētū si p⁹ illud aliud ab eodē testatore legitiē factū appareat Item si testator adoptetur uł arrogetur uel ałs capite minuaᷣ: Est aūt capitis diminutio: triplex: s. minima: media: & maxima: minima ē quando aliquis adoptatur uel arrogatur uel emācipatur: Media ē quando aliquis perdit ciuitetem: Maxima quando aliqs perdit libertatem. Item non ualet testamentum si nemo ex eo sit heres. Item si imperfectum est: Itē si abolitū uł cāꝫellatū est uł in aliq̄ parte uiciosum

De codicilł & primo forma codicilli facti āte testamētū uł fci āte uł post nullo cōdito testamento:

Nto p dei gr̄aꝫ mēte & corpe san⁹ uł p dei gr̄aꝫ mēte san⁹ lꝫ corpe lāguēs p̄ntibus codicilł ultimū uelle suū de bonis suis disposuit ī hūc modū : ī primis qdē ꝓ aīa sua reliqt de boīs

l

ſuis xxv. li: bo. de quibus dari uoluit tali eccľe tantum & tali hōi tantum & c. & hoc exequi uoluit & fieri per tales quos ſuos eē uo luit comiſſarios: Item legauit uel iure legati reliquit de bonis ſu is phi. c: ſ. Item uxori ſue reliquit dotes ſuas: que fuerūt .l. lib: Item de bonis ſuis legauit eidem hoc & hoc: Item illum uel illos ad quem uel quos ſua hereditas de iure ſpectabit rogauit ꝑ fidei comiſſū ut ipſam hereditatem uel talē ptē eiuſdē: ſiue talē rē ipſi us hereditatis q̄primū poterit uľ q̄primū ipſā hr̄ditatē adierit uľ ſi deceſſerit ſine liberis reſtituat tali: & hanc ſuam ultimam uolū tatem aſſeruit eſſe uelle. quā uallere uoluit iure codicillorum uľ quocunq; alio iure uallere pōt melius & tenere

Forma codicilli facti poſt teſtamentum

Vm antonius ſuper bonoꝝ ſuorum diſpſitionem nū cupatiuū ſine ſcriptis fecerit teſtamētū māu mei not: uel taľ not: ſcriptū: Idem anto. qr circa quedā q̄ ī ipſo teſtō cōtinētur uoluntatē mutauit. q̄quidē lꝫ uſq; ad finaleꝫ uite exitū īmutare pn̄tibus codiciľ teſtamētū predictū obtineř iuſſit pleniſſimā firmitatē hoc tn̄ mutato ꝗ his codiciľ: illas. x: li: quas in eodem teſtō tali legauerat ademit & ſubtraxit eidē. Itē tali re liquit de bonis ſuis iure legati: talē domū uel rem & c. & hāc ſuā ultima uoluntatē aſſeruit eſſe uelle. qnā uallere uoluit iure codi cilloꝝ ꝗ ſi iure codicilloꝝ nō ualet: ualeat iure cuiuſcūq; alteri⁹ ultime uoluntatis quo melius uallere poteſt

Quid ſit codiciľ & quot modis ſit

St igitur codicillus quēdam diſpoſitio ultime uoluntatis ſine hr̄dis īſtitutiōe. Fieri aūt poſſūt codicilli pluribus mo dis. qr aliquando ſit codicillus an̄ teſtamētū: & tūc ī teſtō ſubſe quēti faciēda ē mentio ipſius precedētis codicilli: Aliquando ſit codicillus p⁹ teſtamētū & tūc ī codicillo faciēda eſt mētio eiuſdē teſti ut ī precedēti forma. Aliqn̄ etiā ſit codicillus p⁹ teſtamētum & p⁹ aliū uel alios codicillos cū plures ab una pſona poſſint fie ri codicilli & tūc faciēda eſt mētio nō ſolū de teſtamēto ſꝫ ēt de

precedenti uel precedentibus codicill: Aliqñ fit codicillus nullo precedente uel sequente testamento

Quis possit facere codicillũ & ĩ qb⁹ diferãt codicilli a testis

odicillos possũt facer̃ oẽs quib⁹ de iure pmissũ est facere testamentum. Ille autem persone que ꝓhibentur testari non possunt facere codicillos. Sed que sint ille q̃ supra habẽtur in rubrica de his qui testari non possunt. Ceterum in hoc differunt codicilli a testamentis quia in testamento fit directa institutio & exheredatio In codicill' autem non nisi per fideicomissũ quia potest rogari per fideicomissũ ille qui futurus ẽ heres ab intestato ut hereditatem alteri restituat sicut supra habetur in forma primi codicilli. Sed in codicillo fieri nõ potest substitutio alicui instituto in testõ nec aliq̃ cõditio ĩ codicillo apponi põt q̃ obsit heredi ĩstituto. Itẽ ĩ testõ exiguntur r̃gularit̃ vii. testes & rogati. Sed ĩ codicillo sufficiũt v: etiã nõ rogati. Item posteri⁹ testamẽtũ ipso iure tollit primũ & nõ põt quis decedere duobus testamentis relictis ut utrunq; teneat. Verutñ ultimus codicill⁹ nõ rũpit primũ nisi expresim contradicat ei. & pluribus codicill' relictis potest quis decedere

De donatiõe causa mortis fcã a filiofamilias

Nto: filius boetii eiusdẽ patris sui suppositus potestati, qr̃ lege ꝓhibente etiam patris sui iussu testari non põt hac cã mortis dõatione eodem patre suo ibidem pñte uolente & concedente sanus per gr̃am iesu christi mente licet corpore languens fecit & disposuit in hũc modũ: In primis quidez donatione causa mortis reliquit ꝑ aĩa sua. xx. li. bo: expendendas hoc modo & c: & hoc exequi uoluit per talem quem suum relinquit comissariũ: Item tali reliquit talẽ rez & sic ordinate scribas quicquid disposuerit donator: In fine autẽ dices: & hec oĩa & singula cã mortis donatione disposuit & donationẽ ipsã ualere uoluit & tenere si ipsũ de hac egritudine mori cõtigerit alioqn neq̃q̃

Quot modis & in quibus fiant donationes tantum causa mortis & quid sit ipsa donatō & in quibus causis reuocetur: & in quibus di ferant: & alegatis donationes causa mortis:

Idens igitur ꝙ in donatione causa mortis a filiofamil. facta neccessarius est patris consensus & cōsenciente pa tre pōt p donationez causa mort disponer qcqd ult & cuicūq3 uult relinquere etiā filio suo si habet: & substitutionem filio suo facere in alterum de eo qđ ipsi filio suo reliquit: hanc ue ro donationem causa mortis facit fili⁹familias. quia testamentū facere non potest. etiam si pater consentiret. nisi de castrensi uł quasi castrensi peculio. de quo quidem peculio bene pōt testari. etiam contra patris uoluntatem: Est aūt castrense peculiū qđ mi lites militando aquirunt in castris Sz q̄i castrense peculiū est qđ clerici assessors aduocati & medici acquirūt. Itez no: ꝙ dōatiōes cā mort fiūt aliqñ a pribusfamilias & ab his q sūt sui iuris. & fc sūt īchoāde sicut alie ultime uolūtates hoc mō. Talis per gratiaz iesu christi mente sanus licet corpore languens uolens de bonis suis causa mortis donationem disponere presentez causam mor tis donationem in hunc modum fecit. In primis quidem & ce: Item potest per donationez causa mortis donari oībus qb⁹ lega ri potest: Quod tempus mortis inspicitur. naz huiusmodi dona tiones adinstar legatorum redacte sunt. Verūtamen donatiōēs causa mortis non sunt legata uel testamēta sed donatio cā mortis ē quedā ultima uolūtas q̄ quis donat cā mortis. Differūt aūt do nationes cā mortis alegatis ī multis: primus quia filiussamił le gare non pōt eo ꝙ nō pōt testari ut dictū ē: sed donationē cā mor tis facere pōt. Secūdo qr si alicui causa mortis aliquid relictū est & illi ī ea re substitutus ē alter. ille cui relictū est debet ꝑmittere substituto ꝙ cōditione adueniente id ī quo substitutus est dabit ei & ꝙ īteri ea re fruetur arbitrio boni uiri ꝙ ñ fit in legato. Ter tio quia in donatōe obligatur donans donatario. ꝙ ī legato nō est

Quarto quia legatum traditur ab herede: donatio autē plerunqꝫ defuncto: Quinto quia donatio facta in annos singulos ē una sed legata sunt plura. Sexto quia si acuso testamentū ut falsū & succumbo perdo legatum nō aūt donationem cā mortis: Pre attende ꝙ in donatione cā mortis exigūt v testes. Reuocantur āt donationes cā mortis q̄ttuor modis: Primo si donatorē peniteat dōationis: Secūdo si prius moriatur donatari⁹ q̄ donator: Tertio si donator cōualuerit & dōationē nō cōfirmauerit: Quarto si ī do natione cōtineatur conditio illa que cōtinet supra in fine dcē dōa tionis: uidelicet si dicat dōator. & hēat donationem uolo ualere si de hac egritudine me cōtigerit mori. alioquiꝫ nō:

De exheredationibus

Voniā supra ī rubrica de hrdū institutōe habetur men tio ꝙ parētes filios: & filii parentes exheredare possunt Idcirco huic ultimo subiūgēdū ē: qbus ex caīs exhrdati ones ipse īteruenīunt: Est igit sciēdū ꝙ. xiiii: sunt cāe quib⁹ pat & mater auus ul auia filios & nepotes exheredare possunt: Pria si filius manū iniecerit in patrem ut offenderet eū: Secunda si grā dem iniuriā & contumeliā pri fecerit: Tertia si prem de crimina libus causis accāuit: nisi fortassis eū accāuerit crie lese maiestatis ul de offēsa in rē publicam facta: i: cōtra cōe ciuitatis sue. quia his duabus caīs etiā si accusauit prem. nō pōt pr ideo eum exheredar Quarta si fili⁹ malefic⁹ cū maleficis uersatur: Quīta si filius ma chinatur ul insidiat ī necē pris. Sexta si filius calūniose liteꝫ mo uerit pri: In q̄ quidē lite fecerit preꝫ dāna grauia substinere: Sep tima si filius rogat⁹ a pre ī carcerē obdebitū detruso ut fideiube at ꝓ eo. ipse filius fideiuber nō uult ī eo ꝓ quo creditores ipsius fideiussionē recipe uolūt ꝙ quidē solū ī masculis filiis locū habꝫ Octaua si fili⁹ ꝓhibuit preꝫ testari: Nona si fili⁹ ioculator ē con tra uoluntatē pris. nisi pr habuerit eadē ꝓfessionē: Decia si filia n̄ cōsenserit pri uolēti eā oneste nubere ab eo. & dotē cōstituer ſm

patrimonii uires sed potius uult ipsa filia luxuriari Vndecīa si filius nouerce sue aut cōcubine p̄ris se immiscuerit. Duodecima si filius patrem neglexerit furiosū ī quo quidē casu licet n̄ fuerit a patre exheredatus ipso tamē iure exheredādus ē: Tertiadecīa si filius p̄rem a sarracenis captum redimere nō uult. In quo casu si pater in ciuitate moritur hereditas spectat ad ecclesiam. Quartadecīa si p̄r ē catholicus & filius ē h̄rticus. Viso igitur quibus caīs parentes possūt filios exheredare uidere restat q̄bus causis filii possunt parentē exheredare & etiam nepotes auū & auiam: Sunt itaq; ipse cause vii.: Prima si pater filium de crimine accusauit excepto q̄ de crimine lese maiestatis: Secunda si pater uite filii per ueneni insidiatus fuerit uel alio modo insidiatus fuerit. Tertia si pater uxori uel concubine filii se immiscuerit. Quarta si pater ꝓhibuit filium testari de his in quibus testari poterat: Quinta si pater non egit curam filii furiosi faciēdo sibi mederi ul' aliter subueniendo sibi. Sexta si pater filiū a sarracenis captum non redemit. quia si tunc filius in sarracenoꝝ captiuitate moritur. bona filii de quibus testari poterat debent esse ecclesie uel dari pro redemptione captiuorū. Sed si filius redit rite potest patrem heredare: Septīa si pater est exhereticus & fili⁹ est ortodoxus. Demum nota ꝙ exheredationis causa debʒ exprimi & nominari. aliter nōn tenet exheredatio

INCIPIT: NoNVM. CaPiTuLVm

De ordine iudiciorum

N antercedentibus hui⁹ operis iuxta mee cognitionis exigue modulum. Septeʒ de contractib⁹ & uno de ultimis uoluntatibus capitulis explicatis duabus uidelicet ex principalibus partib⁹ notarie. restat nunc artis eiusdem partem tertiā de iuditiorum atq; causarum ordīe: In hoc hui⁹ libri nono cap̄lo

ſubinferri Verū quoniam in iudiciis preſertiꝫ ciuilibus neceſ ſaria eſt ut plurimum in forma libelli edito actionis. & hoc uidelicet actionem edere ac libellum formare & ad iurisperitorum & aduocatorum ſumme ſpectet. eo ꝙ eſt de iuris inter mori medula & totius cauſe principale ponitur fundamentum. ſuper qđ ꝓceſſus ſubſequens conſtituitur & firmatur Id circo qr preſumptio eſt in alterius ponere ineſſe manum formationibꝰ libelloꝝ & edictionibus actionum omiſſis utpote his que ad iuris peritorum potiuſq̄ ad tabellionum officiū ſpectare noſcuntur. Ad ea q̄ ad nos pertinetur ſcire : uidelicet qualiterer ſcribuntur acta cauſarum iſtius capituli noni principalis intentio dirigitur & ꝓceſſus Eſt igitur eiuſdem capituli ordo talis: In tres eniꝫ diuiditur partes principales. In prima quarum ponuntur & ſi non oēs quedam tamen & perutiles rationes & notule. quibus aliquid de iudicioꝝ natura ordine & cognitione tractatur: In ſecunda exemplificatur qualiter ſingula iuditiorum tam ciuilium q̄ criminalium tabellionibus in actum & exertitium deducantur Vltimo ſubinferuntur epl'e quedam que de facto ſepe ſolent occurrere in aliquibus officiis curiarum: Quarum litterarū curſum & formam non audet tabellio illis deputatꝰ officiis ignorar̄

De diffinitione & equiuocatiōe & diuiſione iudicii

Vdicium ꝓut preſentis operis ſupponit intentio ē actꝰ legittimus iuriū perſonarū. ſ. actoris rei & iudicis: Vñ hoc mō dr̄ iudiciū inſtātia ſiue ordinatio cāe fcē corā iudice inter actorem & reum Tres enī ꝗ diuerſas ut iudiciū ſit. neceſſe eſt interuenire pſonas. Actorē uidelicet qui agat & petat: Reum a quo petatur: & iudicem q inter eos cognoſcat & diffiniat qōnē Ideo diuerſas qr nulla eis ſuo & alterius offō fungi debet. Vñ nec iudex poteſt eē actor nec reꝰ: nec ecōuerſo qr nēo ſibi ius dar̄ pōt nec ī cā ſua iudex eſſe īmo deſit oīo eē iudiciū ſi iudex actoris

uel rei loco succedit   Accipitur autam hoc nomen iudiciũ aliis uariis significationibus. quia iudicium aliquando sumitur ꝑ fortuito casu unde hoc euenit diuino iuditio idest fortuito casu: Aliquando ꝑ discretione animi. unde in impuberibus non est animi iuditium idest discretio   Aliquando ꝑ ultima uoluntate testatoris   Quandoq; ꝑ sententia iudicis: quandoq; ꝑ actiōe unde iudicium familihercißcunde: idest actio. Verumtamen his significationibus omissis iudicium ꝓut describitur secunduz primam acceptionem principaliter in duo diuiditur.   Quia iudiciorum aliud ciuile aliud criminale: Ciuile iudicium est qđ ꝓponitur de aliqua re seu pecunie quantitate: Criminale qđ agit́ de criminalibus puniendis: siue pena aliqua inferenda.   Est igitur de utroq; uidendum: Verũtamen ut tu lector plenam mei scribentis & istius tractatus intentionem percipias considera diligenter ordinem & ꝓcessum quia in prima pte huius contractus que de notulis & rationibus solis tractat ut supra in ꝓhemio continetur: Primo ponuntur tibi rationes & notule circa ciuile iudicium & ipsius acta   Secundo ea que contingunt extra ordinem ciuilis iudicii: Tertio rationes circa criminale iudicium   Quarto quedam que fiunt extra ordinem iudicii criminalis   Itaq; primo de rationibus ordinis ciuilis iudicii est uidendum: Quequidē in :xx: duabus rubricis proxīe sequentibus continentur

Que sit oportuna ī cōstitutōe ciuilis iudicii

Onstituunt́ autez ciuilia iudicia actiones rei & iudicis sed tales utiq; iudices qui iudices esse possint: actores autem & rei rationales. qui possunt iuditio interesse. De quibus tribus ꝑsonis breuiter ē uidendum

Qui possunt & qui non possunt iudices esse

Vdices esse possũt quibus data est ordinaria uł delegatã iurisditio hec ē potestas de publico introducta si nō habent iuris obstaculum: ordinariam autem iurisditio

nem dant imperatores siue principes dominus papa & etiaȝ populi ciuitatum his quibus comittunt cognitionem uniuersalem omnium causarum que sunt in ꝓuincia uel ĩ ciuitate & tales sũt presides ꝓuintie & potestates ciuitatum:& episcopi delegatam iurisditionem habet cui aliqua causa a principe uel ab aliquo ordinario comittitur cognoscenda Ceterum iudices hi esse ꝓhibentur. Mutus. Surdus. perpetuo furiosus. Sed cũ habet dilucida interualla tũc põt esse iudex Item impubes iufamis seu turpidine notatus. Item seruus & mulier quia receptum est ut s uus uel mulier publicis & iuribus officiis non fungantur: Itẽ pater filio. & filius patri Item in re sua iudices esse qđ sit iudicum officium ipsi uiderint:

Qui possunt & qui non possunt iudicio ĩteresse

Nteresse iuditio non possunt hi. s: seruus regulariter suo uel alieno nomine: nisi in casibus utputa ciuiliter agendo si agat causa libertatis sue prouocando in libertatem Item pro alimentis sibi relictis Item de possessione domini sui absentis turbata. Criminaliter uero agere potest in quibusdam casibus ut continetur infra sub rubrica de accusatore & accusato. Item filiusfamil' sine patris auctoritate. nisi de castrensi uel quasi castrensi peculio:& de aduentitio quodam modo uidelicet si aduenticium quesitum est filio patre uolente litigat pater cum sit legitimus administrator tamen consilii uoluntate: Si autem quesitum est filio inuito patre litigat fili⁹

Verumtamen imponenda est neccessitas patris per iudicis officium ut consentiat filio agenti & fugienti. Sed filiusfamil': cum patre non potest iudicio interesse nisi de castrensi ul' quasi: Si uero filius emãcipatus ẽ potest. p̃reȝ & libert⁹ p̃onũ ĩ ius uocare ueĩa petita ꝙ si sĩe uenia fecerit patiẽ penam. l. aureorum q̃

ſi ſoluere non poteſt puniendus eſt in perſonā fuſtigādi Item furioſus: Item demens ſeu mentecaptus: Item minoruꝫ xxv annorum ſine tutore uel curatore Veꝝtñ ſi in iuditio fuerit ſie tutoř ł curatoř & fuerit ſnīa lata ꝑ eo ualꝫ. ſ ſi ꝯtra eū ñ ualꝫ Falit tamen in caſibus in quibus minor ſine tutore uel curatore poteſt iuditio intereſſe. utputa quando agit de libero homine exi bendo: & quando agit de adipiſcenda uel redimenda: uel recupe randa poſſeſſione Item maſculus habens xx: annos: & ſemina xviii: ſine tutore uel curatore poſſunt ſtare ī iuditio ſi impetraue runt a principe ueniam etatis Item monachus uel aliquis ca nonicus regularis ſine abbatis uel prioris cōſenſu Item tutor accuſatus de ſuſpecto: Item excomunicatus Ceteri autem re gulariter poſſunt iudicio intereſſe ſuo & alieno nomine Sed a lieno nomine litigatur. hi: ſ: tutor pro pupillo Curator ꝑ adul to: & ſi ſatisdederunt rem pupilli & adulti ſaluam fore: & ſi fece runt inuentarium: Nam ante confectum inuentariū non audēt atingere niſi que uel modicam dilationem non recipiunt: excep to tutore teſtamentario: & ex inquiſitione dato qui non tenentur ſatisdare Item actor tutoris & curatoris Item ſindicus & iconomus & pater pro filio quem habet in poteſtate. & negotio rum geſtorum qui de coniunctis eſt. Item procurator maior xxv: ann: ſatisdatione de rato preſtita ut infra dicetur & ut etiam dictum eſt de ꝓcuratoribus in ſeptimo capitulo. Sed ideo dictū eſt maior. xxv. an. quia minor xxv: procuratorem conſtituere non poteſt ſine tutoris uel curatoris auctoritate Procurator ue ro niſi ſit conſtitutus in rem non poteſt iurare principalis per ſona. & interrogationes & reſponſiones in iudicio facere:

Ceterum autem iudicii poteſt procurator exercere ſi ad ea ſit legitime conſtitutus & cetera.

Que ſunt acta ciuilium iudiciorum

Icet circa ciuilia iudicia multa cōcurrant hec tñ ut plurimum contingere solent. s: qr adit ab actor cōpetēs iudex: Citatur reus: Proclamatur ipsius deffensio Offert libellus Recusatur iudex Opponuntur exceptiones Fiunt interrogationes ante litem cōtestatiōꝫ Satisdatur a reis suspectis & cauetur a ꝓcuratoribus de rato & ab illis qui ꝓ aliis agunt uel eos defendunt: Contestatur lis Iuratur de calūnia Statuuntur termini: Fiunt positiones & responsiones: Producuntur testes & ꝓbationes. Eduntur instrumēta: Datis suspectis habetur cōsiliū Feruntur sententie diffinitiue & interlocutorie: Appellantur: Mandantur sententie executioni de quibus oībus per ordinē est uidendū.

Quē iudicem actor adire debet:

Dhibit actor iudicem cōpetentem idest habentem iurisditionem ordinariam uel delegatam. & taleꝫ qui iudex esse possit ut superius dictum est: Adhibit utiq; iudicēm actor rei hoc presidentem foro rei quia actor forum rei & non reus forum actoris sequi debet Vnde bononiensis actor florentinum reum conuenire debet sub iudice florentino :nō contractum uel quasi contractum .aut delictum uel quasi delictum boñ uel nisi res de qua litigatur sit in iurisditione boñ. quia his casibus potest florentinus in foro bon. conueniri: Item potest reus conueniri sub iudice qui preest loco in quo promisit solutionem facere ferarie pōt. ut eum sub ferariensi iudice cōuenir̄ Verumtamen est ꝙ si reus tractus ad forum actoris contestare est uoluntarie. litem sub iudice actoris : & ipsa litis contestatione uissus est consensisse in eum . Vnde super reliquo liti processu non poterit ex tunc ipsum iudicem declinar̄ Debet etiā clericus cōueiri sub episcopo suo ul' prelato ex priuilegio clericali subiect⁹ sit iudici licet de iure cōi

sc'ari sed per priuilegium clericatus potest p secularē iudicē decli nare cui priuilegio renuntiare non potest. Itē scolaris debet sub doctore suo conueniri & miles armate militie sub magistro mi litum & sic actor forū rei sequi debet

De rei citatione rubrica.

Itare reū ē ipsū uocare ut ueīat in ius corā iudice respōsu rus. Citatioēs h'.a. iudicibus eccl'asticis p lecturas:a: scola ribus p nūtios coīs. Vocare pōt ī ius oīs psōa cui nō ꝓhibitū est Quibus aūt ꝓhibitō sit supra hēs ī rubrica de his q nō pñtī iudi cio interesse. Verūtamen uocatio ī ius reꝓbatur multis moīs Aliqñ ratione iudiciis. Aliqñ ratione actoris. Aliqñ idem cāe siū negotii. Aliqñ ministratione. Ratione utiq; iudicis ut quia iu dex esse nō possit. uel qr certū sit reū non esse de foro suo: secus si dubitatur qr debet tunc reus ire saltē allegaturus priuilegiū suū ne uideatur iudicē cōtēnere Ratione actoris ut quia actor non sit abilis persona ad agendū eo ꝙ seruus est: uel quia sit mulier uel miles qui ꝓcuratorio noīe uero alterius uocant cū milites ñ possunt esse ꝓcuratores. Ratōe negotii ut qr sit de his de qb'iu diciū eē ñ possit ut de sole & lūa: Mixta idē reꝓbatur uocatio .i: cōsideratiōe oīū & siml' predcāꝝ triū psōaꝝ ul' duaꝝ ex eis ui delȝ si uocās ul' uocatus sit de liberis iuditiis: ul' qr pater ē qui uo cat filium ī ptāte existētē l' ecōuerso ul' si uocat illa mulier coram illo iudice cū qua tētauit ea inuicta mr̄imoniū cōtrahere. Itē etiam reꝓbatur uocatio ī ius idem tēporis ut qr tempus feriatuȝ sit Item ratione loci qui uocatur quis ad inhonestum locum

Item ratione euidenti impedimenti uel periculi ex parte rei uocati ut quia sit infirmus uel furiosus. uel sit ei periculosus acces sus propter uim hostium uel agressum latronum uel inundatio nes aquarum Item reprobatur uocatio in ius ratione cause respi cientis ius diuinum aut publicam utilitatem uel priua tam uel ius publicum & humanum ut si uocatur pontifex

dū faciat sacra: uel illi q eo tēpore deseruiūt pōtifici: uł ille q ducit funus familiare. i. aliq̄ mortuū de familia sua ad sepulturā uł ille qui seqtur cadauer ad eccłaz. uel ille q facit busta mortuo. uel si uocetur ille q hēt meꝝ impiū ī ipsū uocātē: uł si uocet᷑ iudex duz cognoscit de re: uel si uocet᷑ ille q trāsuehitur equo publico. i. preco. uł ille q hēt certo loco sisti nisi uocetur ad mai⁹ tribunal. uel legatus eo tēpore quo certū est eū legatū eē: & isti nō tenētur uenire: & si īterlocutio fiat cōtra eos retractatur. Itē nota ꝙ reus citatus cōpareret die uł hora ī citatiōe sibi statuta & offerr̄ se iudici & stare: qr n̄ dr̄ uenisse q nō stetit ꝙ si actor nō erit pn̄s licentiatur reus & nō tenetur postea redire nisi iterum citetur:

De libelli oblatione rubrica

I re⁹ citatus cōparuerit dicēs rationabilr̄ se deffēdere uelle oportebit actorē libellū hr̄e paratū ī quo cōtineat᷑ ei⁹ itentio & cā agendi & illo ostēso iudici & a iudice apꝓbato qr iudicis officiū ī libellis cōsistit. offert eū reo ut reus deliberet cedat uł cōtendat Debet autem offerri libellus postq̄ citatus est reus ante tamen litis cōtestationē: nam offertur ei libellus qui ad iudicium uocatur. & oblato libello statuet iudex reo terminum ad respondendum libello: In casibus tamen non exigitur libellus .s. quando res sunt breues: & quando uiles sunt persone: & tunc solet decidi causa per dilationem iurisiurandi ut quia deferat una pars alteri iusiurandum: & aliquando remittitur libellus de consensu partium: Reus tamen non tenetur non coram suo iudice libellum recipere immo āte libelli receptionem poterit cōtra iudicem & actorem exceptiones suas opponere: & etiam ante libelli receptionem quam post iudicem recusare dummodo faciat hoc ante litis contestationem

De iudicis recusatione:

Eus conuentus sub aliquo iudice si illum habet suspectum recusare eum potest: Et alium iudicē peter̄

ſibi dari & debet eiuſdẽ recuſatioĩs libellũ ĩſcriptĩ ſibi offerre nec opus ẽ ut recuſatioĩs ſue cãm exprimat & hoc ſi fuerit iudex delegatus ſcl'aris cũ ñ ſit op⁹ ei ſuſpitionis ſue cãm ꝓbare corã iudice ſeculari. Sed ſi fuerit iudex delegatus ul' ſubdelegatus neceſſe hẽt recuſãs exprimere cauſã ſuſpitioĩs ut qr iudex ſit inimicus eius .uel quia ſit aduerſe partis affinitate cõiũctus & h⁹ mõi & hãc cãȝ debet reus ꝓbare. Vnde ad hec ſtatuitur ei t'min⁹ ad ꝓbandũ : ordinarius autẽ iudex excuſari nõ põt. Et ẽ ſciẽdũ ꝙ cauſa ſuſpitionis in iudice eccleſiaſtico non dȝ ꝓbari corã ipſo iudice ne forte ꝓuocatus obeſſet: ſed corã arbitris ad hoc eligendis Vñ recuſãs dȝ ĩcõtinẽti eligere arbitrũ ꝓ parte ſua. ipſi uero arbitri dñt eẽ clerici & nõ laici: Et ẽ ratio qr cẽſura eccl'aſtica nõ cadit ĩ laicũ. Verũtñ ipſe iudex debet notificare arbitris ꝙ partes conuenerũt ĩ ipſos: & dȝ ipſis arbitris preficer' certũ terminũ ĩfra quẽ cãȝ ĩcuſatioĩs debeãt termĩare: Alioqn ex tũc iurisdicto ĩ prĩcipali reuertitur ad eũdẽ iudicem. q arbitri cõuocatis ꝑtibus dñt eis aſſignare certũ terminũ ad ꝓbãdũ exceptionẽ recuſationis & ad ipſos arbitros oĩa ꝑtinẽt q̃ ad dictũ articl'm ꝑtinere noſcũtur & dicũtur ipſi arbitri iuris & non cõꝓmiſſarii: & hec uera ſũt de iure canonico q̃q̃ ciuilia iura ĩ aliquib⁹ contradicunt.

De exceptionibus.

Xceptio ẽ actionis excluſio ꝓprie dictũ. & hec dr̃ exceptio iuris: ul' exceptio ẽ deffẽſio rei cõtra ĩtẽtionẽ actoris: & hoc ĩ ꝓprie & tal' põt dici exceptio facti vȝ qñ actor non habet actionẽ ſed callũnioſe agebat quia tunc ñ dr̃ exceptio actionis excluſio eo ꝙ nõ excluditur actio ubi nõ eſt. Exceptionum alia declaratoria iudicii. alia dilatoria ſolutionis: Alia perentoria exceptionem declinatoriam iudicii oppoſitioĩs cum cõuenio te coram iudice non tuo: tu dicis te non eſſe de foro illius iudicis. Itẽ ſi cõueĩo te ꝓcuratorio nomine alicius. tu oppoĩs exceptioneȝ declinatoriam iudici dicens: me eſſe minorem uigintiquinque

annoꝝ & iō nō posse ꝓcur͂. esse & cū huiusmodi ꝓcuratore nullū esse iudiciū & similia. & talis exceptio debet opponi & ꝓbari āte litem cōtestatā: Si sciuisti ea tibi cōpetere ab initio: Sed si ignorasti potes eā post sētentiā ꝓponere dicendo snīā & nō cōpetēti iudice latā esse ul' nullū fuisse iudiciū cū nō legitimo ꝓcuratore Dilatoriā uero solutionē oppōis ut qn̄ peto a te. c. ī quib' mihi difinitem cōdēnatus es an̄ q̄ttuor menses p' latā snīaꝫ oppōis exceptionē dilatoriā solutionis dicens te nō teneri nisi p' q̄ttuor mēses quia de iure cōdemnatus diffinitē habet spaciū quattuor mēsiū ad soluendum. & hoc debet opponi ante litem cōtestatā ul' ī ipsa contestatōe. Probari uero debet postq̄ actor suam intentionem monstrauit: sed ꝑemptoriam exceptionem oppōis qn̄ totum ius meum ꝑponis ut quia petebā a te: c. tu opposuisti exceptioneꝫ ꝑemptoriā dicens: ꝙ tibi feci pactū de ulterius nō petendo imperpetuum ul': absolutus fueris p sententiam: & hoc de uoluntate potest opponi uel in ipsa litis cōtestatione ul' āte ul' post litis contestationem dummō ante latam snīam. sed post latam snīam nullo modo nisi fuerit appellatum. quia appellatione pendente extinguitur ꝓnuntiatum: Probari non debet post litem contestantem sed ante sententiam In cassibus tamen potest opponi post latam sententiam ut si sit minor. xxv: an: q petat in hoc restitui quia exceptionem omisit alegare: Item exceptio ut quis dānetur in quantum facere potest. & exceptio falsi macedoniani. & ueleiani possunt opponi post latam sententiam Debet autem ꝓbari exceptio si opponitur affirmando ab eo qui opponit eam sicut est exceptio rei iudicate uel iureiurandi: Si autem opponitur negatiue ut est exceptio non numerate pecuie uel non numerate dotis his debꝫ ꝓbare contra quem opponitur qui dicat se pecuniam uel dotem numerasse

De interrogationibus que fiunt an̄ litē cōtestatā

Nterrogationes quedam fiunt ante litem conteſtatam ad ipſam litem ordinandam quia actor non haberet uiam agendi contra reum niſi reſponſione facta ad interrogationem illā que ordinat cauſā ſi cauſa eſt de illis in quibus ipſe interrogationes faciende ſunt: Quequidem interrogationes. licet a quibuſdam ponantur: x: a. pitioribus ponuntur. xii. Prima eſt ſi agit quis contra aliquē ut heredem Interrogatur ſi ſit heres. ſi reſpondeat ꝙ ē heres. Fit ſecūda. an ſit heres in ſolidum an ꝓ parte: ꝓ qua parte. ſi reſpondeat ſe heredem eſſe inſolidum uel pro certa parte. Fit tertia. ſ: qualiter ſi heres: ex teſtamento uel ab inteſtato: & an per ſe an per alium: Fit quarta interrogatio cum agitur noxali actione ꝓ damno dato a ſeruo: qua interrogatur reus an poſſideat ſeruum noxium Item fit quinta cū petitur cautio damni infecti quia interrogatur reus: an poſſideat edes ex quibus metuitur damnū: & ſi reſpondeat ꝙ poſſideat: ſꝫ non totas fit continuo Sexta. ſ. ꝓ qua parte poſſideat eas Itē fit ſeptima cum agitur de damno dato a quadrupede quia interrogatur reus. an quadrupedes ſi ſua: Item fit octaua cum agitur de peculio ex contractu filii uel ſerui quia interrogatᷣ pater uł dominus ſi habet ſe apud peculium filii uel ſerui Item fit nona cum dubitatᷣ an aliquis ī iudicio conuentus ſit minor. quia interrogatᷣ de ſua etate Item fit decima quando agitᷣ reali actiōe ut quia petatᷣ ab aliquo res aliqua: Vnde interrogatᷣ ſi poſſideat rem. & ſi reſpondeat ꝙ poſſidet ſed non totam: Fit undecima ſi pro qua parte poſſidet Item generaliter ſi xii. ubicūqꝫ eqtas mouerit iudicem:

De ſatiſdationibus que ī iudicio a quolibꝫ preſtantur

N iuditiis fiunt ſatiſdationes ſeu cautiones & deffenſſiones: ſed quid ſit ꝙ quilibꝫ horum uidenduꝫ eſt: Deinde a quibus & quando ſatiſdationes & deffenſſiones

predantur ſatiſdare ſiue cauere eſt ſecuritatem per fideiuſſores preſtare. Deffendere uero eſt uicem domini ſubire uel id facere quod dominus in lite faceret. Fiunt equidem ſatisdationes in iudiciis ciuilibus ab actore & reo & a procuratore utriuſq;. Et ab il lo qui deffenſioni alterius ſe offert Actor ſecundum iura ſatiſ dare debet q infra duos menſes conteſtabitur litem. uel q omñ damnum reſtituet in duplum: & q uſq; ad finem litis permane at: & de quibuſdam aliis. ſed quia in conſuetudinem ſeruat. nec ſ uantur iura que dicunt q actor oneretur duplici cautione: Id circo de actoris ſatisdatione omittitur Reus autem ſi non poſ ſidet immobilia ſatisdare debet de iuditio ſiſti hoc eſt q uſq; ad terminum litis permaneat: iudicatum uero ſolui ſatisdare non debet quia nemo ſuo nomine conuentus ſatisdat de iudicato ſol uendo de iure. Verũtamen ſi fideiuſſorem dare non poteſt af firmat hoc per corporale ſacramentum & remittitur ſatisdatio.

Procurator uero actoris debet ſatisdare de rato hoc eſt ratam rem dominum habiturum. & hoc uerum eſt ſi dubitatur de man dato ideſt ſi dubitatur an ſit procurator uel non Sed ſi certũ eſt eum eſſe procuratorem ut quia hoc confiteatur reus. uel quia hoc faciat ipſe procurator fidem per inſtrumentum. uel per teſtes uel quia ſit conſtitutus aqud acta non ſatiſdat de rato Si uero certum eſt eum non eſſe procuratorem nec habere mandatum re pellitur etiam ſi uelit ſatisdare niſi ſit coniucta perſona que qui dem admittitur cum ſatisdatione Item procurator actoris de bet ſatisdare q deffendet dominum ſi reus ipſum reconuenire uoluerit Sed procurator actoris debet ſatisdare iudicatum ſol ui. Que ſatisdationes continet tres clauſulas hoc eſt de iudca to ſoluendo & de defendendo dominum & de dolo malo non co mittendo in defenſione Et exponitur hec ſatiſdatio ab ipſo do mino quia ipſe debet fideiubere & ipotheca ſuarum rerum pro curatore: & hoc ſi dominus preſens eſt aut in ortis. aut in urbe

uel incontinentibus edifitiis Sed si procurator defendit domi num absenté fiat satisdatio ab ipso pcuratore etiam si sit locuple ctissimus. Satisdare autem rem tantam dominum habiturũ nõ tenetur pcurator rei Item quicunq; defensioni rei alterius se ofert debet satisdare iudicatum solui ex omnibus clausulis iudi catum solui quia nemo idoneus defenssor creditur in alienis reb⁹ nisi satisdet Item aliquando contingit contra reuz cõtumacé ferri sententiã interlocutoriam:& actorem mitti in possessionem bonorum rei: Veniens autem reus infra annum ad defensio nem sententie seu tenuté non auditur de consuetudine bono: ni si reficiat impensas libelli sententie & tenute:& in iudicio ecclesi astico : Alias impensas quas taxabit iudex.& nisi satisdet de lite suscipienda hoc est q̄ lité recipiet & in ea perseueranter stabit us q; ad finem. Et etiam de prestatione fructuum secundum formã statuti comunis bononie. hoc é q̄ prestabit actori qui fuerit mis sus in possessioñ illius fundi fructus qui percepti sunt p ea pte temporis qua fuit in possessione quia missus in possessionem ex interlocutoria lucrifacit fructus ex forma comunis bononie li cet non de iure Item quando fit sequestratio de re mobili de q̄ est controuersia que res est apud personam que suspecta est ne rum ea fugiat & ueniat illa persona petens rem desequestrari de bet primo satisdare de re saluanda & custodienda usq; ad cognitã rationem & de restauranda ea & consignanda cui & quando man dauerit iudex De sequestrationibus autem hic non ponitur quia infra in rubrica de precepto facto debitori confesso dicetur qualiter sequestratio fiet Item si habes edificium Itez si he res edificauit iuxta domum meam quod edificium domui mee minetur ruinam debes mihi cauere de damno infectõ: hoc est de satisfaciendo mihi de omni dãno qđ incurrerem ex ruina edificii tui. Item si nuntiaui tibi nouum opus quia te credebam edificar̃ super solo meo non audes in opere proceder̃ nisi satisdatiõe pre

ſtita de opere de moliendo .hoc eſt ꝙ amouebis quicquid edifi catum fuerit: uel aparuerit ſuper ſolo meo Predicte autem ſa tisdationes fiunt in iuditiis ſiue coram iudicibus ſub eorum offō & auctoritate Et nota ꝙ ſatisdationes iudiciales uel pretorie ñ deſidernat aurum uel argentum non enim in ipſis aponitur pe na: quia auctoritate iudicis confirmantur

De litis conteſtatione

Ictē de his q̄ litis cōteſtationē precederē ſolēt mō de ipſa litis conteſtatōe per quā iudiciū capit exordium dicēdū ē Eſt autē litis conteſtatio negocii principalis hinc inde apud iudicem facta narratio. quam narrationē precedere debet libell' niſi forte de conſenſu ptiū remittatur Fit autem litis cōteſta- tio coram iudice per narrationem actoris & cōtraditoriā reſpon- ſionem rei ut quia ipſe reus neget uel perentoriam exceptionem exponat animo cōteſtandi litem:i:ea mente ut in cauſa procedat uel reſiſtat :quibus uero uerbis litis cōteſtatio fieri habeat ex par te actoris & rei infra exemplificationibus ſubiungetur

De ſacramento calumnie

Acramentū fit in his que iure ordinario agūtur poſt li tem conteſtatam. & iuratur hoc ſacramento in omnib' cauſis ciuilibus & in criminalibus. licet in ſpirituali cau ſa iure canonico ſolum de ueritate dicenda & nō de calumnia iu- ret niſi uere apareat calumnia . Et dicitur ſacramentum ca- lumnie non faciende ſed euitande iurat enim actor ſe bona fide & non calumniandi animo agere: Et reus bōa fide & nō calūnian di aīo rñdere Eſt enī calūnia cū qs ex certa ſcientia īiuſte agit uel reſiſtit Que autē uerba ī ſacramento calūnie ponātur īfra dicetur ī exemplificationibus: hoc itaq; ſacramentum calūnie fa- cit dominus litis. Primo actor poſtea reus: ſ: prīcipales pſōe

non enim potest alius iurare nisi his qui suo nomine litem contestatus est Tutores tamen & curatores in causis pupillorū & adultorum iuxta suam conscientiam de calumnia iurant. licet iuret minor si est doli capax: i: ꝓximus pubertati de ueritate dicenda Item iurant de calumnia sindici & actores & omnes qui legitimam gerunt administrationem: ut pater in bonis filii.

Item ꝓcurator constitutus in rem quia damnum uel emolumentum spectat ad eum. nisi dñs: i. his qui eum constituit melius nouerit ueritatem. uel iustior persona sit Sed procurator uite suspecte ut quia uerisimile sit ꝓcurator negare sed dominū fateri Simplex uero procurator de calumnia ñ iurat. nisi quādo conuenitur suo nomine ex stipulatione iudicatum solui uel defensione Item parentes & patroni non iurant de calumnia in causis quas habent cum filiis & libertis: quia nō est uerisimile ipsos contra filios uel libertos calumniari. Item epūs per se agens nō iurat de calumnia. tactis euangeliis sed solum preposit̄

Ceterū scias ꝙ sacramentum calumnie ex pacto uel consensu partium remitti non potest quia publice utile est ut lites sine omni suspitione procedant

De dilationibus seu terminis in iudiciis dandis. Rubrica

Voniā in iuditiis sepe dilatiōes petūt̄ & dāt̄ idcirco sciendū ē ꝙ licet materia dādaꝝ dilationū āputāda sit: dātur tñ dilationes nō tantū ex libero iudiciis arbitrio. quantū si rerum urgentissima ratio flagitauit & neccessitas desiderate instructionis exegerit. unde iudex dare dꝫ terminos siue dilatioēs quādo ex iusta & rationabili causa petuntur Gr̄a enī ꝓducendoꝝ testium siue īstrumētoꝝ aut inueniendoꝝ aduocatoꝝ iuste petūtur nisi euidēs appareat calūnia: & dari dñt a iudice sedente utraꝗ; pte pñte. Et dātur actori & res accusatori & accāto de iure eniꝫ

si petantur testes uel istrā ex eadem ꝓuincia ubi lis agitur non amplius q̄ trium mensium dilacio in dulgetur: Si uero ex diuersis prouinciis tunc sex mensium dilacio datur :Intransmarina autem dilatione non plus q̄ nouem menses computari opottet. De consuetudine tamen dantur dilationes a iudice arbitrio eius quando recepto libello ab eo datur ei terminus xx dierꝝ insuper quem deliberat & ad quem reuersurus & si rediens alegabit contra libellum quare non sit ī eo causa agendi aut ꝙ in eo sit aliqua implicita uel obscura que specificari oportet & mutabitur libellus noue adhuc dabuntur inducie Post litem uero contestatam datur unus terminus actori & reo ad docendum de iure eorum de principali negocio ꝙ si non probauerint datur secundus & ultimus terminus perentorius .licet iudex primum & secundum perentorium proficere possit Item circa multos ꝓcessus cause statuitur terminus ut deponant testes iurati.& ut compareant partes perentorie ad sententiam audiendam & ad multa alia

De interrogationibus & responsionibus que fiunt post litem contestatam

Ite contestata & de calumnia iurato fiunt ꝓbationes in lite.sed quia manifesta non indigent ꝓbatione & manifestum seu notorium dicitur ꝙ ex confessione facta in iure liquet. Ideo de interrogationibus que in lite fiunt non ē credendum Fiunt autem interrogationes post litem contestatam que etiā dicūtur: positiones ad ꝓbandū id de quo principalr̄ queritur quia merita causaꝝ ptium asertiōe panduntur. Facta enī interrogatōe si aduerse partis seq̄tur confessio nō est super eo de quo quesitū ē alia ꝓbatio opportuna qr confessus ī iure ꝓ iudicato hētur: Interrogās aūt & rn̄dens ueritatē dicere teneat᷑ p sacramētū calūnie quia in sacramento calūnie continetur ne quis exigat ꝓbationē ab aduersario quam neccessariam nō putat .

Verum quoniam aliquando ad interrogationem ſequitur cõfeſſio: idcirco de cõfeſſionibus ſubinfertur: Eſt igitur confeſſio certa & clara aſſeueratio uel reſponſio eius de quo queritur in iure coram legitimo iudice facta. qui enim incertum & obſcurum confitetur non eſt confeſſus. & ideo ut certum & clarum confiteatur cogendus eſt. & debet in eo loco fieri in quo ius redditur. & ut confeſſio preiudicet confitenti. debet fieri contra ſe & non pro ſe. & ſuper eo qđ non ſit contrarium iuri uel nature: Iuri enim cõtrarium eſt ſi confiteatur quis ſeruum ſuum captum ab hoſtib⁹ adhuc eſſe ſuum & de iure factus ſit hoſtium: Nature uero contrarium eſt ſi homo habens tantum: xxx: an. confiteatur filiũ ſuum eſſe illum qui habet xl. an: Debet eſſe etiam confitens legitime etatis quia ſi pupillus ſine tutore confiteatur in iuditio ipſo iure non preiudicat ei ſua confeſſio. Sed ſi adultus confitetur ſine curatore preiudicat ei ſua confeſſio. Sed ſi in ipſa confeſſione leſus eſt poteſt i integrum reſtitui Item cõfiteri debꝫ quis ſuo nomine & preſente aduerſario & non per errorem: Confeſſio ergo ſecundum ꝙ dictum eſt facta preiudicat & taliter confeſſus ꝓ condemnato habetur:

De probationibus

Oſt factas interrogationes ſi neget reus incombit actori ꝓbatio. Eſt autem ꝓbatio rei dubie per argumenta uel per aliam fidem legitimam facta oſtenſio: Debꝫ enim actor uel accuſator qui aliquid aſſeuerat probare. non autẽ reus qui negat quia per rerum naturam: i. earum conſuetudinẽ inductum eſt ut affirmantis non autem negantis aliqua ſit probatio nam iudices in cauſis conſueuerunt imponere onus probãdi actori aſſeuerenti non reo neganti: Hoc tamen uerum eſt ꝙ aliquando neganti incombit ꝓbatio: utputa quando preſũptõ

est pro actore Dico enim aliquam fuisse sane mentis quando testatus est: quod tu negas: Sed quia quilibet presumitur sane mentis nisi ꝓbetur contrarium tibi neganti incombit probatio. & ita presumptio conuertit aliquando onus probandi in negantem: sed non omnis presumptio quia quincuplex est presumtio: de quibus prosequi longum esset: Est autem facienda fides per probationem iuditii coram quo litigatur non aduersario: & debet quo possit esse iudicium: & quo probato ille qui ꝓbat in aliquo reueletur Item aliquando probandum est ante litem contestatam: aliquando post ut supra in exceptionibus dictum est. Modi uero quibus probatur multi sunt qui aliquādo probatur per confessionem aduersarii ut dictum est in precedenti rubrica: Aliquando probat̄ per iura ut quia iura hoc dicūt Aliquando ex aspectu uel per subiectionem oculoruꝫ. aliquādo per tormenta seruorum: Aliquando per testes. & aliquando ꝑ instrumenta. sed reliquis omissis de duabus ultimis probationibus. s: testium & instrumentorum uidendum est & primo de testibus

De testibus

Olens ad probationem intentionis sue ꝓducere testes faciat illos citari ad testimonium ferendum & quia testes sponte se offerentes quodammodo habentur suspecti. licet producantur nolentes & īuiti. ꝓducti uero altera ꝑte presente uel ad hoc legitime citata subire debent iusiurandum tacto sacrosanctis euuangeliis de omni ueritate dicenda pro utraq; parte super negotio de quo est lis nulla mixta falsitate: Episcopus tamen non tangit euuangelia. licet proponantur ei: potest etiam sacramentum remitti testi de partium uoluntate. & subsequatur: scribitur dies in quo iurauerunt testes: Sed primo ui

dendum eſt a quo teſtes produci debeant: Secundo qui teſtes producuntur: & qui ꝓhibentur: Qui cogunť & qui cogi non poſſunt Vltimo quid teſtes producti in teſtificatione ſua debeant obſeruare Producendi ergo ſunt teſtes ab his qui extimant eos ſibi profuturos : quia non habent quis compelli ut teſtes uel inſtrumenta contra ſe uel ſibi nocituram producat:.

Producuntur aũt teſtes oẽs q non prohibẽť ferre teſtimoniũ

Qui uero prohibentur ſunt hi.ſ.impubes in cauſis ciuilibus licet aliquis fact⁹. pubes teſtificari poſſit de his que uidit quando erat ꝓximus pubertati Idem in ſeruo facto libero in cauſis aũt criminalibus minor xx·annoꝝ ꝓhibetur ferre teſtimonium: Item ꝓhibẽtur ferre teſtimonium liberti contra patronos uľ eoꝝ parentes Item ꝓhibentur infames & damnati de publico iuditio. Item ille qui detinetur in uinculis a cuſtodia publica:

Item ille qui accepit precium ut pugnaret cum beſtia. Itẽ mulier que queſtum facit. fecit palam.ſ. in meretricio ex corpore ſuo pretium accepit Item ille qui conuictus uel iudicatus eſt pretium accepiſſe propter faciendum uľ non faciendum teſtimonium Item heretici prohibentur contra chriſtianos ferre teſtimonium in iuditiis: ſed non in contractibus uel teſtamentis ne facultas ꝓbationum anguſtetur. Item ꝓhibentur ferre teſtimonium parentes pro liberis uel contra liberos. niſi quando queritur de etate uel affinitate. quia talia melius poſſunt ſciri per parentes q̃ per alios. & uerſauice liberi pro parentibus ľ econtra parentes prohibentur teſtificari: Item domeſtici ſcilicet familiares uel mercenarii ſerui coloni & aſcripticio Item executores negotiorum ſicuti ſunt tutores curatores: & ſindici prohibentur ferre teſtimonium in illis negotiis in quibus executores fuerunt

Item aduocati in cauſa in qua patrocinium preſtiterunt. quia non euadunt nomen corrupti: Item prohibetur quis eſſe te-

ſtis in re propria. hoc eſt de re cuius damnum uel emolumentū ad eum ſpectat . Item ſocii eiuſdem criminis prohibent̃ ferre teſtimonium. ſcilicet unus pro alio: Item prohibetur ferre teſtimonium contra te qui ante malum contra te tulit teſtimonium. Item prohibẽtur ferre teſtimoniuꝫ omnes illi quibus poteſt imperari ab aliquo ut ſint eius teſtes. Item mulier in teſtamentis prohibetur eſſe teſtis: Predicti itaq; omnes nõ admittuntur ad teſtimonium immo prohibentur teſtificari:

Item aliqui ſunt qui ſi uelint poſſunt eſſe teſtes: ſed ſi nolunt eſſe inuiti cogi non poſſunt ſicut ſunt ſenex ualitudinarii ideſt habentes lxx. annos. uel ultra. & milites qui cum magiſtratu reipublice cauſa abſunt. & illi quibus in urbe uenire non licet utputa qui de militia dimiſi ſunt ignominie cauſa quibus iſto caſu eorū pena eſt in premium excuſationis : Item illi qui probabili & neceſſaria cauſa abſunt dummodo cauſa non detractandi teſtimonii Item ille qui exercitui prebenda conducit:

Item non cogitur quis ferre teſtimonium aduerſus ſocerum generum: uitricum priuigum. Sobrinum ſobrinam ſobriniacū uel eos qui proximiores in gradu ſunt: Item non cogitur inuitus proſeneta ideſt mediator inter aliquos paciſcentes de his de quibus mediator fuit una parte uolente :& altera contradicente ſed ſi uelit ille proſeneta tunc bene admittitur: Si autem ambe partes conſentiant cogitur ferre teſtimonium:

Ceteri ergo preter predictos prohibitos & dictos qui inuiti cogi non poſſunt: Debet autem teſtimonium ferendum compelli mulcta in dicta uel captis pignoribus. Poſtquam auteꝫ teſtes legitimi iuſiurandum preſtiterint ut dictum eſt interrogabit aduerſa pars illum qui teſtes producit quid intendit probare intendit probare per teſtes & hoc appellatur intentio ſiue capitulum que intentio de conſuetudine bononie . in ſcriptis dari nõ debet aduerſe parti: ſed ſimpliciter uerbotenus dici. Dari autem

debet in ſcriptis tabellioni qui recepturus eſt dicta teſtium :

Ad quam quidem intentionem ſibi uerbotenus dictaꝫ firmabit ille contra quem producuntur teſtes interrogationes ſuas q̄s teſtibus fieri uoluerūt Dummodo interrogationes iuſte & rationabiles ſint. & a iudice approbate : & dabuntur in ſcriptis tabellioni ut eas teſtibus faciat ꝓut faciendūꝫ uiderit: & ubi eas uiderit adaptari: Non enim omnes īterrogationes faciende ſūt teſti. ſed ſolummodo ille que dicto teſti rationabiliter adaptant᷑ quia ſi dixerit teſtis ſe preſentem fuiſſe. & uidiſſe quando corad⁊ percuſſit antonium interrogandus eſt de quo percuſſerit & in q̄ parte corporis cum quo & quo die & loco huiuſmodi : ſed ſi dixerit ſe non preſentem fuiſſe: ſed hoc audiuiſſe ab alio dici: non ſūt interrogationes predicte ei faciende: ſed ſolummodo ille que ad auditum ſpectant utputa a quibus audiuit hec & ſimilia Vnđ interrogationes ita formari ſolent ita ſi teſtes aduerſe partis dixerint ſe preſentes fuiſſe interroga hoc & hoc: & ſi dixerint ſe audiuiſſe. interrogabis hoc: & ita patet ꝙ facienda eſt interrogatio q̄ ſpectet ſolumodo ad id quod dixerit in teſtimonio ſuo teſtis

Itaqꝫ habita intentione actoris & interrogationibus rei ducere debet tabellio teſtem ſeorſum in partem. & legere ei libellum ſiue accuſationem dicendo ei ꝙ dicat ea que ſit ſuper negocio illo. & tacens audiat eum diligenter uſqꝫ ad finem . Cum autem expleuerit. recitet ei tabellio quod dixit teſtis ut ſciat ſi bene intellexit: ꝙ ſi confirmet teſtis qđ dixit bene quidem. Si autem reformet cum eo quo reformato ſcribat per ordinem ut teſtis dixit: & legat ei quod ſcripſit corrigendo etiam ſiquid uiſum eſt teſti non bene ſcriptum eſſe. poſtea uideat & reſumat infra ſe tabellio dando teſtis & ubi inuenerit eum dixiſſe ſe aliquid ſcire interroget eum tabellio quomo ſcit & faciat eum bene reddere cauſā ſcīe ſui dicti. ſ: quomō ſcit q̄ dicit. debꝫ enim teſtis reddere

causam scientie dicti sui si de hoc fuerit interrogatus: sed si interrogatus non fuerit pro reddita habeāt. & ualet testimonium eius quia est plene & breuiter officio suo functus. nam non debent eē testes uerbosi. Item deponere debent testes se interfuisse & uidisse non enim sufficit deponere de auditu nisi in obligationib⁹ & contractibus de quibus sufficit si dicat se audiuisse eos ita paciscentes. alias non sufficit de auditu ad plenam ꝓbationem ut qr dicat audiuisse dici ꝙ talis percussit talem . licet semper scribendum sit quicquid dixerit testis: siue de uisu. siue auditu:

Item interrogandi sunt testes de tempore quo factū fuit negotium illud: scilicet de anno mense & die. & etiam de loco & quibus presentibus factum est. De aliis autem circunstantiis: utrum tempus erat clarum uel nebulosum. & de quo erant induti illi de quibus loquitur. & quid habebant in capite & de huismodi non est interrogandum nisi uiderentur uacilare & apparerent suspecti quia tunc de his interrogandi sunt testes ut possint capi in uerbis:. Sed si testis aliquid obscurum dixit bene potest reduci ut interpretetur & clarificetur dictum suum. & non uidetur noua ꝓductio. sed prioris clarificatio. Nota tamen ꝙ si testis sponte sua reuersus immutet non est ei fides adhibenda. si locutus fuit cum aliqua partinm: Postq̄ autem testis deposuerit dictum suum legat ei tabellio totum & dimittat eum ad se: precipiens ei ut testimonium suum secretum teneat donec fuerit publicatum. Igitur effectus testimoniorum est ut si omnes concordant in unam sententiam: iudex dictis eorum stet. & ea sequatur. Si autem testes unius discordant a testibus alterius partis statur dignioribus uel iuditio maioris partis uel si omnia hinc inde petitur concurrant: statur dicto illorum qui dicuntur uerisimiliora & quibus poti⁹ lux ueritat͛ asistit Sꝫ scir͛ debes ꝙ ad sufficien-

tem probationem per teſtes ſunt in quolibet negotio ubi non ē certus teſtimonioꝝ numer⁹ diffinitur regulariter neceſſarii duo teſtes qr pluralis elocutio duoꝝ numero eſt contenta: Veruꝫ tamen quando creditum excedit ſummã unius libre auri: ũde fit inſtrm̃ exiguntur tres: & qñ fit etiam ſol'o debiti eiuſdem quanti tatis exigunt' totidem. Item in codicil'. v. Item in teſtamen tis autem vii:. ſed in teſtamento ceci viii: Item aliqñ xii: quan do tractatur de aliquo ꝓmouendo inter agentes in rebus Iteꝫ in diuorciis vii.: Item nota ꝙ in teſte conſideranda eſt conditõ eius. utrum nobilis ſit uel plebeius inhoneſte uel inculpate uice.

Item utrum locuplex uel egenus ut lucri cauſa qđ facile dice-ret. uel ꝙ ſit inimicus eius contra quem ꝓducitur uel multum a micus eius pro quo fert teſtimonium. & etiam multum conſide randum eſt: utrum uideatur ſimpliciter dr̃e: quia ſepe palor uul tus & rubor & titubatio faciunt ut minus fidei habeatur alicui: & etiam conſiderandum eſt. utrum plures taſtes uideantur unuꝫ & eundem premeditatum ſermonem afferre quia ſuſpitionis ē ſint. & tuipſe tabellio melius ſcire potes quanta ſit fides teſtibus adhibenda Et nota ꝙ ſi teſtes de alia prouintia ul' ciuitates ſit pot: iudex ſi uelit & expediat non uocare coram ſe. ſed deſtinare litteras ſuas ei: de cuius iuriſditione ſunt ut coram eo ſua profe-rant teſtimonia & ea in ſcriptis redacta & ſigillata & nulli partiũ ꝓducta mittat ad eum qui iudicaturus eſt: & hoc in pecuniariis cauſis. ſed in criminalibus preciſe cogendi ſunt teſtes uenire:

Ceterum qualiter ordinentur dicta teſtium infra in exemplifi-cationibus uidebis: Demum ꝓductis teſtibus ſi partes nolit plures dare: uel ſi iudex refrenauerit multitudinem teſtium. uel ſi ſit tranſactus terminus perentorius datus ad teſtes producen dos. uel ſi hoc de comuni partium uoluntate procedat. apiet' teſtes & dabũt' exẽplari

utriq; parti si uoluerint eos

De ꝓbationibus que fiũt p ĩstrã & quo ĩstrã ĩ caĩs reddãtur

On solũ per testes. sed etiã p instrã ꝓbatur: & iõ uidendũ ẽ de ĩstrumẽtis Dicitur aũt instrumẽtũ uno mõ oẽ id qđ pro cã instruit: unde ꝓbatio testiũ dicitur ĩstrm: Alio modo dr instrm aparatus fũdi ut aratrum : Set & tertio modo dr instrm: scriptura ĩ qua cõtinetur id qđ ĩtẽdit ꝓbare producẽs. & secundũ hanc ultimã acceptionẽ ĩstrm diuiditur qr aliud publicum: aliud priuatum: aliud apocha: aliud antapocha. aliud forense. Publicum instrm est illud qđ ẽ scriptũ manu publica: s. tabellionis si redactũ est in publicã formam: Priuatũ ẽ ꝙ est scriptũ manu cuiuscunq; priuate persone. Apocha dr scriptura que est facta ad utilitatem debitoris ut quia creditor cõfessus fuit recepisse a debitore id quod ei debebat: Antapocha ẽ scriptura que fit ad utilitatem creditoris. Forense uero ĩstrm est qđ fit de his que aguntur in foro id est in iudiciis uel causis:

Fides autem adhibetur publicis instrumentis sine alio aminiculo si careant omni suspitione: nisi contrarium probetur Priuato autem instrumento non creditur sine aliis aminiculis. idest nisi per testes uel comparationem litterarum ei fides adhibeat nisi sit scriptum manu eiusdem contra queꝫ ꝓducitur. sed si scriptum est per manum alicuius tertie persone ꝓbari debet per tres testes ul p cõparationẽ lraꝝ ut dictum est. Apochis & antapochis & forensibus instrumẽtis fides adhibetur si sint publica uel priuata ſm ea que dicta sunt supra: sed creditur publico ĩstrõ ut dictũ ẽ si ẽ autẽticũ uel originale. nõ aũt exẽplo nisi cũ exemplo ꝯferatur autenticũ: uel nisi alia sufficiens ꝓbatio adiungat: Volẽs aũt ad ꝓbationem intẽtionis sue ꝓducere aliqđ instm debet illđ in causa edere & debet dicere hoc ĩstrumẽto uolo uti ĩ cã ista: & si aduersa pars exemplum illius habere uoluerit. ut consulat sibi super illo. uel si aliquid dicere uoluerit contra illud debet ei

dare exemplum: ſed quorundã inſtrumẽtoꝝ ſiue ſcripturarum debet dari exẽplũ cum ãnis dñi: & die & ĩditiõe & teſtib⁹ & noĩe tabellionis & oibus que ĩ ea ſcriptura ꝑ ordinẽ cõtinent̃. & hoc ſi ſint acta publica hoc ẽ ſcripture in iudiciis ł ſub otto auctoritate alicuius iudicis facte: uel ſi ſit inſtrã ꝓcuratiõis: ſed ſi ſint alia inſtrã debent dari exemplata: ſ. ſolus tenor ſine die & cõſule ideſt ſine annis dñi & die & teſtibus & noĩe tabellionis

De conſiliis datis in cauſis rubrica.

Oſtq̃ utraq; pars ſuas ꝓbationes & rationes ꝓduxerit & iam nihil reſtat niſi ferre ſnĩaꝫ uocat̃ partibus dicet iudex quoniam hanc cauſam conſilio ſapientum decidere uolo ſi habetis aliquos ſapientes ſuſpectos detis mihi ĩ ſcriptis. Quibus hĩtis iudex eliget unum uel duos ex his qui ſuſpecti dati nõ erũt. & mandabit partibus ut iura & ꝓbationes ſuas oſtendant & allegent coram ipſis ſapientibus Cum autem a ꝑtibus uel ipſorum aduocatis fuerĩt oſtenſa & allegata iura eorum Sapientes illi iuxta probata & allegata ſecundum ꝙ eis equum & iuſtum uiſſum fuerit. conſilium eorum ſcribent qualiter ferenda ſit ſententia condemnationis uel abſolutionis. & ipſũ conſilium ſecretum iudici dabitur iuxta ꝙ iudex formari & ſcribi faciet. ſententiam quam partibus preſentibus uel una ꝑte preſente & altera abſente. dum tamen legitime & perentorie citata feret ipſam in locum iudicii pro tribunali ſedente Item nota ꝙ non ſolum ſuper principali deciſione totius negotii: ſed etiam ſuper aliqua incidenti queſtione in proceſſu cauſe que aliquando uertitur inter aduocatos: habetur conſilium a ſapientib⁹ & iuxta illud pronuntiatur ex qua ꝓnuntiatione illa queſtio diffinitur Et tamen uerum ꝙ in modicis queſtionibus & etiam in magnis & modicis in aliqb⁹ terris & locis iudex ſol⁹ etiã ſuꝑ principali deciſione audit allegationes partium & ſine alicuius

consilio sententiam profert & tunc subtacendum est illud uer-
bum quod in sententiis dicitur. s. habito consilio sapientum

De sententiis.

Via sententia cõtrouersiis finem imponit & qr de qua re cognouit iudex de ea quoq; ꝓnuntiare cogendus est ideo dcõ de ꝓcessib⁹ cõtrouersiaꝝ nũc de fine ipsaꝝ uidelicet de sẽtẽtia ẽ uidẽdũ Est aũt snĩa quicũq; iudicãtis preceptũ nõ nature non iuri. nõ bonis morib⁹ cõtraria Snĩarum alia diffinita: alia interlocutoria Interlocutoriã sentẽtiã fert iudex contra reũ cõtumacẽ quando citato reo & non ueniente pronuntiat: actorem fore mittendum in possessione bonorum rei ꝓ mensura debiti declarati. uel rei petite ut ĩfra dicet᷑ ubi tũc dabit᷑ de processu contra reum cõtumacẽ Fert etiã interlocutoriam aliquando super aliq̃ questione emergẽti utputa quando questio est inter partes uel aduocatos: utrum sint aperiendi testes uel ñ ul᷑ utrꝝ aliquis recipiẽdus sit in testẽ uel nõ: aut utrum dilatio sit danda uel non. Sed ista interlocutoria potest retractari ab eodẽ iudice qui illam pronuntiat: quia si iussit uetuit ue pretor id cõtrario imperio tollere potest. & quia uicem rei iudicate non obtinetur: nec econuerso oĩs uox iudicis iudicãtis cõtinet auctoritatẽ sꝫ diffinitiua sẽtentia que ẽ finis cõtrouersiaꝝ ꝓnũtiatõꝫ iudicis accipit cõdẽnationẽ ul᷑ absolutionẽ cõtĩgit qr diffinitã decidit prĩcipale negotium & fertur lite contestata & iudex qui eam tulit uocare non potest quia non potest quia siue bene siue male functus ẽ officio suo: licet aliquando feratur diffinitiua sententia etiam lite non cõtestata ut ĩ cã appl᷑atioĩs Itẽ snĩa diffinitiua dꝫ cõtineri certa & clara: qr si ĩcertã sniaꝫ feret iudex nõ ualer᷑ & dꝫ fieri p⁹ litẽ cõtestatã & põt p̃lissiẽ hĩtari negotii disq̃sitionẽ & actorẽ & ideo p̃ntibus uel eis perentorie citatis & ĩfra triennium p⁹ litẽ cõtestatã & dꝫ iudex sedere in loco pro tribunali in loco

iudici consueto & debet eam recitare per se in scriptis: nisi sit breuis litis. & maxime iurium personarum quia tunc sine scriptis recitare potest & debet ferri a iudice competenti qui presit alicui iurisditioni & in tempore non feriato. & debet continere ad solutionem uel condemnationem. Sententiaꝝ autē diffinitiuarū diuersa est: forma iuxta diuersas petitiones & actiones: Et enim aliquando fertur sententia super reali actione: Aliquando super ꝑsonali actione. aliquādo super adipiscenda uel retinenda possessione: aliquando super diuortiis uel conuentionibus meritorum aliquando fertur sententia ab uno iudice super causa coram predecessore iudice incepta & uentilata. Aliquando fertur sententia ab executore: s: a iudice qui pronuntiat super insolutum datione Aliquando a iudice qui apellatum est & a multis & super multis aliis. Verumtamen quomodo predicte snīe formari debeant & scribi: non dico de omnibus: sed de aliquibus ex eis: infra ī exēplificationibus subiungetur. Erunt tamen ille forme que ibi ponentur ob ceteras documentum & uia

De appellationibus

Vm fuerit lata sententia si aliqua partium ex ipsa sententia crediderit in aliqua se grauatam poterit appellare. Est enim apellatio sententie a minore iudice late per inuocationem maioris iudicis pretextu iniquitatis prime sētentie resilio: quia apellatio iniquitatis sententie cōtinet querelaꝫ Appellantur autem a superiore immediate: i: ad eum qui ē ī gradu ꝓximo: superior eo quē tulit sententiā siue ad eum qui ad hoc deputatus est Item appellationem facit ille qui subcubuit siū cōtra se siue contra suum ꝓcuratorē lata sit sententia: Itē apellat etiam ille cuiꝰ interest utputa si sentētia lata fuit cōtra ēptorē potest apellare uenditor eo ꝙ de euictione tenetur:. Item coheres appellat a snīa contra suū coheredem lata Item fideiussor a sententia lata contra debitorem ꝓ quo se obligauit quia sua

intereſt Item quilibet extraneus poteſt appellate pro cõdẽnato ſi ille habebat appellationem infra temp⁹ ſtatutũ ad apellãdũ Sed ſi plures fuerint condemnati & apellat unus non ideo uidentur alii apellaſſe. Apellatur uero a ſententia diffinitiua ſiue a toto ſiue a certo capitulo eius ſi apellatur ab uno capitulo ñ reſiduntur ideo alia niſi ſit connexa Sed ab interlocutoria nõ appellatur niſi quando iudex in cauſa ciuili uel criminali pronũciauit queſtionẽ haberi aliter q̃ leges uelint: :Appellatur a ſẽtentia lata ſuper proprietate: ſed non ab ea que lata eſt ſuper poſſeſ.: quia in iuditio proprietatis erit ſaluum omne remedium. & quia uictoria proprietatis obſorbet uictoriam poſſeſſionis: Itẽ appellatur a ſententia a iudicis ordinarii & delegati. Verũtñ ab executore qui ſentententiã mandat executioni non appellatur ut aliquis ſit litium finis niſi executor excedat modum in exequẽdo ut quia aut tempus ſtatutum exequatur uel in maiori quantitate q̃ in ſententia contineatur: a principe uero uel a ſenatu aut a prefeto pretorio non appellatur :ſed ab eis ſupplicatur :ſed eſt ſupplicatio petitio uenie prioris erroris. Item non appellatur ab arbitro Item appellare non poteſt uere contumax & dicit' uere contumax ille cui cum preceptum eſſet: & a iudice ut ueiret & ſtaret ſententiam auditurus ſpreto iudicis precepto non uenit uel receſſit: uel ille qui tribus editis: uel uno pro quolibet quod unum dicitur perentorium legitime citatus reſpondit ſe non uenturum. hic uero contumax non appellatur . niſi in continenti p⁹ latam ſententiam uenerit adhuc iudice pro tribunali ſedente: Ille autem qui eſt ficte contumax apellare poteſt & dr̃ ficte contumax . uel ignorauit ſe citatum : uel ſi ſciuit dixit ſe uenturum

Item nota ꝙ appellatur a ſententia aliquando illico poſt latã ſententiam ſola uoce. ut ſi dicat rondemnatus ab hac ſẽtentia uiua uoce apello. Aliquando ex interuallo & tũc debet offerri libellus. in ſcriptis infra tempus ſtatutum ad apellandum. Illud autẽ

tempus eſt ꝙ infra x. dies a die late ſententie apellandũ eſt ſi cõ demnatus fuit. preſens ſententie: Sed ſi fuit abſens & non deffẽ ſus per procuratorem debꝫ apellare infra x: dies ex quo ſit latam ſententiam eſſe. Sed ſi per procuratorem deffenſus eſt non au/ditur ſi ꝓcurator non apellauit. licet contra procuratorem poſſit habere regreſſum: Ceterum effectus apellationis eſt quia per appellationem ſuſpenditur ꝓnunciatum & pendente apellatiõe nihil debet innouari. Item nota ꝙ in iure canonico non ſoluꝫ a ſententia : ſed ab omni grauamine apellatur: Poſtq̃ autem apellatio fuerit facta debet iudex eam recipere & dimiſſorias lit/teras tranſmitere ad eum ad quẽ apellatum eſt: Verumtamẽ ſecundum ſtatuta & conſuetudinem bononie ſi apellatum eſt a ſententia iudicis ordinarii ipſe iudex committit cauſam apellatio nis uni de iudicibus qui preſident appellationibus cognoſcendis Sed ſi apellatum eſt a ſententia minoris iudicis recurritur ad iu dicem ordinarium qui comittat & hec commiſſio ſecundum ip/ſa ſtatuta habet fieri infra xx: dies a die late ſententie: Ille autẽ iudex ad quẽ apellatum fuerit ſiue cui cauſa apellationis commiſ ſa fuerit. uocatis partibus diligenter cauſã examinabunt & licebit utriq; parti nouis aſertionibus : uel exceptionibus uti que per tinean t non ad nouum capitulum. ſed oriantur ex illis aut illˀcõ/iũcta ſint que apud priorem iudicem fuerunt prepoſita: Et li/cebunt etiam preſtare probationes ſuper inſtrumento allegatio/nes factas in prima cauſa cum tunc fuerit copia probandi: Itẽ licebit uti probationibus preſtitis & teſtificationibus lectis in pri ori cauſa Itẽ nota ꝙ ſecundum ſtatutũ & cõſuetudinẽ bono: apellans debet reficere aduerſe parti expenſas litis ſi ſuccumbat & debet dari iudici qui cognoſcit de apellatione ſiue ſuccumbat ſiue obtineat. xii: denarios ꝓ qualibꝫ libra quãtitatis unde lis eſt & de his debet conſignare iudici ſufficiens pignus. ĩfra x. dies pꝰ comiſſionem factã: poſtq̃ autem hec oĩa facta erunt & diligenter

examinata ꝑnuntiabit ipse iudex bene uel male ſententiatum fu
iſſe:& bene uel male appellatum : & de bet hec apellatio termi-
nari infra xl. dies utiles poſt primam ſententiam. Item nota
ꝙ ab hac pronuntiatione poterit āpellari:& in hac ſecunda apella
tione idem ꝓceſſus per omnia eſt ſeruandus ut in prima apella
tione

De executione rei iudicate

Voniam parum eſſet ſententiam ferri niſi lata manda
retur executioni ideo de executione rei iudicate ſubiungendum
eſt . Sed primo uidendus eſt ordo Poſtq̄ ſententia lata eſt ſi n̄
apellatur ab ea infra tempus ſtatutum ad apellandum ſpectātur
quattuor menſes qui indulti ſunt condemnatis ad ſoluendum
ſi ſententia ꝓceſſit ex mera perſonali actione ut quia actū fuit cō
tra aliquem obligatū ex contractu uel quaſi:lꝫ ſpatiū quattuor
menſium aliquando artari poſſit & ꝓrogari:Artatur enim ī cau-
ſa alimentorum ut ſententiatū ſit cōtra aliquem ut preſtet alicui
alimētū:natura nimis ieiunaret ille cui preſtanda ſūt aliméta ſi ꝑ
ſpaciū q̄ttuor menſiū differret comedere. Sed & ꝓrogatur ſi ui-
deatur iudici cōdénatus ſoluere nō potuiſſe ex aliqua iuxta cauſa
Si uero ſnīa ꝓceſſit & ex reali actōe ut qr petita ſit res aliqua ab
illo qui eā tenebat tūc ſi nō fuerit apellatū ut dictū eſt iudex īfra
certū tēpus ex eius arbitrio mādat rem reſtitui: Elapſis autēꝫ
predictis terminis mādatur ſententia executioni: & hoc quando
non fuit apellatū ut dictū ē Verūtn̄ ſi poſt latam ſnīam apel
latum fuit.quare precedente apellatione nihil debet innouari ex
pectatur quouſq; cauſa apellationis fuerit diffinita ſi per ap-
pellationem extinguetur & mutabitur ſententia ideo non habe-
bit locum executio facta:Si autem per apellationem confirmabr̄
ex tunc mandabitur executioni: Sꝫ uidendum eſt quid ſit exe
cutio Eſt igitur executio quedam poteſtas per quā ſentētie late
uigor ꝑducit̄ ad effectum :& fit a iudice ordinario ſi ſnīa lata eſt

ab eo uel fit a iudice executiones deputato Fit autem a iudice i rebus condemnati si res sunt in territorio ipsius iudicis. Aliquando fit relatio a iudice in cuius territorio sunt ut ipse sententiã exequatur. per res & facultates comdemnati & debet fieri executio i bonis condemnati & non alterius ut dictum est dando tenutam possessionem de bonis ipsius illi qui obtinuit. uel eius procuratori Primo enim danda sunt mobilia. secundo immobilia. Tertio punietur ad iura. hoc est ad debitores condemnati. Verũ tñ stipendia idest salaria de publico precepta non capiuntur pignora de aliis rebus cõdenati satisfieri potest rei iudicate:

De his qui coram pretoribus seu iudicibus extra ordinem ciuilis iudicii concurrunt

Rdo ciuilis iudicii est: & oblato libello & lite contestata ꝓcedatur ad diffinitiuam sententiam secundum ea que superius sunt expressa. & hic ꝓcess⁹ & ordo aduersus rerum ueniente & se per negationem & perentoriam exceptionem defendente regulariter est seruandus. Verumtamẽ qñ aliquis reus ueniens confitetur: aliquando uero citatus contũaciter abest & in his duobus casibus nõ potest ciuilis iudicii ordo s̃uari: imo neccessarium est ut quadam alia uia extraordinaria procedatur: Idcirco dicto de ordinario ꝓcessu. Restat nunc de predictis duob⁹ extraordinariis uidere: & primo de illo qui seruat᷑ aduersus reum se contumaciter absentem: Nota tamen ꝙ utꝗ ipsorum processuum uel requirit ordinem dicere qui in ipso seruandus est q̄ alicuius actus eius expositione intendere & eniꝫ ea que in utroqꝫ processu seruantur pro maiori parte sunt exposita in premissis. reliqua autem quantum dominus dederit exponẽt᷑

De processu aduersus reum contumacem

Eus aliqñ citatus non comparet: aliqñ uero ueniẽs & libellũ recipiẽs nõ reddit. uñ quocũqꝫ mõ añ litẽ cõtestatã cõtumaciter se absẽtet: aduers⁹eũ ꝓcessus h⁹mõi seruãd⁹ẽ. Actor enĩ

offert libellũ petitionis siue iudicii. & iudex faciet ipsũ prestare sacramentum calumnie quo declarabit omnia uera esse que ĩ su pradicto continentur libello & quid non animo calumnie agit ł petit demũ iudex fert sententiam interlocutoriam contra reeum:

Quoniaꝫ si agitur actione in reũ ꝓnuntiat actoré fore mittédum ĩ possessioné rei petite & subsequéter citat reũ ut ueniat de fensurus seu possessioné dãdã actori ex ĩterlocutoria ꝙ si non ue uerit mãdat actorem poni in possessioné: & iste missus in posses rei petite & etiam annũ possidet Sed lapsus annus fecit eum uerum possessorem. Sed si ueniat reus ante annũ uolens recupe rare possessionem auditur. & recuperata possessione proceditur hoc modo quia reficit actori impensas & promittit ei de lite susci pienda: Deinde fit contestatio litis & iurat ipse reus de calumnia non autem actor eo ꝙ iurauit tempore interlocutorie late & pro ceditur ex inde ordinario iuditio ꝓut ĩ antecedentibus dictum ẽ

Si autem agitur actiones in personam pronuntiat iudex acto rem fore mittendum in possessione bonorum rei pro mensura debiti declarati. primo mobilium si comparuerint: alioquin ĩmo bilium abscenti reo omni legum auxilio reseruato & ac interlo cutoria lata facit reum citari ut ueniat deffensurus tenutam: ꝙ si uenerit restituta possessiõe proceditur & ordinarium iudiciuꝫ ut superius dictum est. si uero non uenerit: tunc iudex exequen do interlocutoriam mandat actorem poni in possessioné. & hic missus in possessioné ex personali actione non possidet. Sed de tinet. & ideo usu non capit uel prescribit quia sine possessione u sucapio uel prescriptõ non procedit: licet de forma statuti coĩs bononie missus in possessione ex interlocutoria lucrifacit fructus

Et nota ꝙ primo ex interlocutoria lata dicitur primum decre tum. Si autem facta diligenti inquisitione per uicinos & no tos non inuenietur de bonis rei de quibus detur tenuta actori ꝓ nuntiat iudex non inueniri de bonis rei de quibus detur tenuta

ex qua ꝓnuntiatione sequitur hoc qui patet ꝙ facta est diligens discussio bonorum existentium. Vnde cum dictis bonis non iueniatur. poterit actor agere & petere bona obligata siue sequitur hoc quia postq̄ non inuenitur de bonis iudex reo sequetur facit dari bannum de quo non canzelletur nisi satisfaciat creditori. Sed si inueniuntur bona dantur dicta tenuta seu possessio ut dictum est q̄ postq̄ actor habet siue sit recuperata ipsa possessio siue non detento. quia potius detentio est. quequidem possessio ex actione personali habita semper recuperari potest quousq; ñ sit processum ad dationem insolutum ꝓcedit actor & petit bona de quibus possessionem habet dari sibi in solutum talis ordo seruatur Offert enī actor qui habet dictaȝ possessionem iudici libellum suum quo petit bona ipsa sibi dari in solutum: Deinde ꝓtinus citatur reus & si uenerit fit contestatio litis. fit prestatio iuramentis de calumnia & ꝓceditur ordinario iuditō ut supra ī primo processu quia si non inuenerit. proclamatur in palatio comunis & in contrata debitoris: ꝙ si quis habet ius uel instrumentū in bonis ipsius debitoris. aut illa deffendere. uult ueniat coraȝ tali iudice ꝙ si comparuerint aliqui creditores uel petitores scribētur petitiones eorum sub primo libello non tamen interest, utꝝ alii petitores habeant tenutam de bonis debitoris uel non dum modo primus habebat. Et si inuenerit quisquam dicens se habere ius in dictis bonis: qr illa ad se spectāt ul' qui uelit ea deffēdere scribetur ipsius narratio & ius qđ dicit se habere siue q̄ rōe illa deffēdere uult qui deffēsor satisdabit qr nēo idone⁹ deffensor nisi satisdet: & postea petitores seu actořs cōtestabuntur litē & iurabunt de calūnia cū ipso deffenssore & ꝓcedetur in litem ꝓut infra dictū ē.: ꝙ si non cōparuerit quisq̄ deffenssor tūc eliget' alius q cōstituet' curator boīs debitoris abñtis & ideffensi ꝓut habetur in instrumēto curatoris cōstituti boīs deffēsi supra ī vii. caplo Qui ꝓcurator ꝑquiret bona debitoris. & de illis īuētariū faciet:

quod inuentarium ſcribetur in actis qui etiam curator illa bona deffendet & conteſtabit litem: & iurabit de calũnia cum petitori bus & ꝓcedetur in litem cum curatore uel deffenſore hoc modo

Producentur enim inſtrumenta & ꝓbationes hincinde & iu/dex ſecreto accipiat aliquos bonos uiros qui ſciant bona debito/ris & his ſacramento ab eis preſtito extimabunt illa bõa: ſ. ea que dicta ſunt in inuentario. & dabunt extimationem ſecreto iudici Poſt hoc datis ſuſpectis eliget iudex unum uel duos ſapientes q uiſis rationibus & allegationibus utriuſq; partis conſulent iudici quid eis uidebitur ſuper ſententia ferenda iuxta formaꝫ quod cõ ſilium formabitur ſententia & ꝓtinus citabitur per eundem ps que abſens erit ad ſententiam audiendam & partibus preſentib' uel una abſcente dum tamen legitime citata feret iudex ſententiã in qua iudicabit inſolutum petitor ſeu a petitori de bonis debito ris ſecundum extimationem illam qua erunt extimata adiudicã do iſti rem iſtam. illi illam. Sed primo adiudicabit ei quem ĩ ueniet priorem tempore & pociorem iure. Secundo loco ei queꝫ inueniet ſecundum in tempore. & ſic de ceteris: quia qui prior ẽ tempore pocior eſt iure: Si autem non ſint tota bona que de om nibus ſatisfieri poſſit reſeruat iudex illi uel illis quibus ſatisfieri non poteſt iura ipſorum contra debitorem & eius bona ſi que pro tempore apparuerint: Et hec ſententia dicitur ſecundum decretum & ſubſequenter precipiet iudex nuntio ut inducat acto rem in corporalem poſſeſſionem rei ſibi adiudicate ex ſecũdo de creto: Ex quo decreto & poſſeſſione efficitur dominus rei ipſius

Igitur habes quo ordine ꝓcedendum eſt contra reum contu/macẽ: Sed qualr predicta omnia que in ipſo ꝓceſſu cõtinentur: ſcribi debeant exemplificationibus aſpicies ordiate notatum

De proceſſu cõtra reum confeſſum

Ontra reum confeſſum ſic ꝓceditur hoc modo quia iu des precepit reo confeſſo ut ad certum terminũ ſoluat

uel det creditori id in quo confitetur se esse debitorem suum :de consuetudine enim & de statuto bononiensiuz statuitur ciui con fesso terminus.x.dierum ad soluendum:& comitatino .xx dierũ nisi terminus de uoluntate partium prorogetur Ad hoc pre-ceptum iungerit sententie. quia sententia fertur in confessum uel in coniunctum Quod si tunc non soluerit exequitur iudex ip-se uel aliter secundum bononiensium morem ad executioné offi cio deputatus ipsum preceptum siue sententia cõtra reũ hoc mõ faciat enim citari reum & si comparet statuet ei iterum certũ ter minum trium dierum si est ciuis.uel quinq; si é comitatinus ad soluendum Quod tunc si non soluerit uel si non comparuit quando citatus fuit :ut dictum est nisi obstet rationabilis rei siue debitoris exceptio:Iudex facit ipsum reum in bãno poni:de quo banno non canzelletur nisi satisfecerit creditori aut det actori te-nutam de bonis ipsius rei.pro mensura debiti declarati exequen do ipsum preceptum Primo de mobilibus si comparuerit a-lioquin de immobilibus. saluo iure omnium que tenuta dicitur primum decretum ut dictum est & in precedenti rubrica: De inde quia parum prodesset ei dicta tenuta eo ꝙ ea nõ possidet :sz detinet :& ideo non usucapiet uel prescribet :licet in statuto cõis bononie lucrifaciat fructus ut supra in proximo dicto ꝓcessu dic tum est precepit.Procedit ipse actor. & petit ab ipso iudice uł ab alio qui deputatus est ad dationes insolutum:ut fit bononie dcã bona de quibus habet dictam tenutam seu possessionem sibi ad iudicari insolutum.in qua datione insolutum ꝓceditur insolutũ in omnibꝰ secundum ꝙ dictũ est ĩ añcedenti rubrica Sed bñ põt reus ãte bãnum uel tenutã dictã uenire.& exceptiões oppoñ re.dicendo tenutã uel bãnũ nõ esse dandũ:qr non sit transacta di es termĩ: Ité ꝙ sit mĩor ł filiusfamił cõtra quos ñ põt ferri sé tentia sine tutoris ł curatoris auctoritate uł pr̃is cõsẽsu.uł ĩ prece pto nõ fuerit cã uł qđ ipse soluit & siłia:Si añq̃ audiat́ oportebit eũ deponere quãtitaté ĩ precepto cõtẽtã.& postea ꝓbabit excepti

onē & si ꝓbáuerit nō ꝓcedetur ī tenuta ī bāno: Si aūt nō ꝓbauerit condemnabitur de consuetudine bononie: & hoc de exceptionibꝰ dictum est illius uerbi quod supradicitur: s. nisi obstet rationabilis causa rei siue debitoris exceptio

De criminali iuditio

Voniam circa principium huius capituli dictum est ꝙ iuditiorum aliud ciuile aliud criminale. dicto de ciuili restat percōsequēs de criminali uidere: Verꝫ qr iudicium ex tribus debet constare personis. ut superius dictū est sicut in ciuili neccessarium est actor reus & iudex sic ī criminali regulariter igitur accusator accusatus & iudex Itaqꝫ ut in ꝓcessu sit ordo. primo uidēdū est quid sint crimina super quibus uertitᷣ hoc iudiciū. Secundo de accusatione. Tertio de accusatore & accusato. Quarto & ultimo quo ordīe ꝓcedatur & q̄liter accusatio producatur ad finem

De criminalibus publicis & priuatis

Riminum alia sunt publica alia sunt priuata. Priuata sunt ille quorum executio idest accusatio uel denuntiatio ad illas tantum personas spectat quibꝰ inferuntur ut furta & damna illata. & iniurie: Publica sunt quorum executio cui ius ex populo datur quoniam ad publicam spectant utilitatem ne maleficia remaneant impunita. ut sunt homicidia patricidia adulteria crimen lese maiestatis & huiusmodi Item criminum alia sunt capitalia utputa illa quibus pena sanguinis irrogatur. alia pecuniaria uel non capitalia sicut ea que pena pecuniaria aficiunt delinquentem

De accusatione

Ccusatio nihil aliud est q̄ reum crimīs. alium per libellum deferre & de ipso uindictam fieri postulare. Accusatio autē ī publico & ī priuato dꝫ fieri p libellū quo cōtineatᷣ nomē accātoris & accāti & crimē de quo fit accātio & de

quo mense dicitur crimē factum eē & sub qbus cōsulibus :i:tpe cuius rectoris & quo loco: etiam debet in eo inseri dies in quo offertur ipse libellus accusatorius non autem dies uel hora cōmissi criminis Itē debet accusator de iure in accusatione se subiicer idest se obligare ad penam talionis nisi probet quod intendit q si non subscribat, intelligitur tamen astrictus: & hoc de natura accusatoris q̄uis hoc de consuetudine non seruetur Verumtamen licet regulariter neccessarius accusator ubicunq; criminis ul' delicti publici & priuati accusatio est amissa: Nec debet iudex aliquem sine accusatore punire: Falit tamen in casibus in quibus sine accusatore procedit criminis cognitio & pene impositio

Potest enim iudex sine accusatione punire maritum de lenocinio qđ supra in modum exceptionis obiicitur ab uxore: utputa cum maritus accusasset uxorē de adulterio ipsa excipiendo dixit uel maritum fuisse lenonem ipsius adulterii: Item pducentē instrumentum suspectum quodquidem suspectum sit uel ex ipsa scriptura, uel ex persona pducentis: uel ex persona scribentis. Item testem falsum quem ex suo dicto fraude uel falsitate prospexerit nō carere. Item calumniatorem qui super accusatiōe non probauit: licet ipsius punitio de consuetudine non seruetur

Item potest sine accusatorem tutorē ut suspectum remouer si liqueat hoc sibi ex apertissimis rex argumentis Item notoria & manifesta facinora poterit sine accusatore punire

De accusatore & accusato

Ccusator debet in accusatione presertiā publici crimīs postq̄ causa ordinata est: idest postq̄ contestata est lis: persistere. & super ipsa probatione afferre luce meridiana clauores: quia si accu sator non probat quod intendit uidet' calumniare, & ideo debet ei de iure inferri pena calumniantis que sititudo suplicii: accār aūt pōt oīs q ñ phibet': phibet' eqdē mulie

res & que nō habent se īmiscere cetib' uirorū: Nam non accusāt nisi de morte liberorum uel parentum. uel nisi ul' suam uel suorū iniuriam ꝓsequantur. in casibus tamen permissum est mulieribus accusare utputa de his de quibus loquitur lex iulia maiestatis: & lex iulia de annona & cornelia testamentaria & in crimine suspecti Item ꝓhibentur accusare milites qui iurauerūt non euitare mortem ꝑ salute reipublice: Item īpuberes nō possunt accusare nisi de morte & suppreso testamento parētū: & tūc accusare debent cū tutoris autoritate. Puberes uero autoritate curatoris sēper accusare possunt nisi de torniamēto alieno & đ toro uiolato. Item qui merum imperium & potestatem habent ñ accusant: Item infames. Item qui pecuniam ob accusando uel ñ accusando acceperunt: Item qui falsum testimonium sub ornati dixerunt Item liberti patronos suos non accusant: Iteꝫ ille qui minus: l. aureis habet in bonis. predicti tamen omnes accusare possunt si suam uel suorum propinquorum mortem uel iniuriam prosequantur: Accusatus non accusat interin accusatorem suum de pari uel minori crimine nisi suā & suorum iniuriam prosequatur: & hoc quando accusator nō prosequebatur suam iniuriam: Item socius non accusat socios uel participes eiusdem criminis: Item non accusat quis fratrem uel sororeꝫ si grande crimen intendat secus si leue: Item seruus cum in iuditio interesse non possit non accusat nisi in casibus utputa si uelit accusare qui suprascit tabulas testamenti in quo erat sibi relicta libertas. uel eum qui fabricauit falsam monetam: uel eum qui uendidit anonam cariorem: uel de morte domini sui: Sed dicto de his qui possunt: & qui non possunt accusare uidendum est de illis qui accusari possunt uel non : Quidem accusare possunt regulariter omnes masculi & etiam femine. puberes: & etiam impuberes dum tamen capaces sint intellectus

Item etiam accusantur presentes tantummodo & non ab-

ſentes tamē contra abſentes poteſt offerri libellus .nō aūt procedit de iure licet de conſuetudine bononie accuſentur abſentes & eis citatis niſi comparuerint banniantur: Item accuſari debēt uiui & non mortui quia ſi deceſſerit accuſatus omnis criminatō eſt extincta niſi in crimine leſe maieſtatis .& hereſeos & repetūdarum. de qb'libet criminibus & in filios & heredes quedā pene infrīguntur. & ſi accuſator deceſſerit accuſator cepta expirat nec enim heredes accuſatorum coguntur crimina proſequi licet accuſatus poſſit ab altero accuſari: Item ſi quis accuſatus eſt de uno crimine non poteſt pendente accuſatione ab altero de eo crimine accuſari: Preterea ſi quis accuſatus de aliquo crimine abſolutus eſt de illo non poteſt de eodem poſtea accuſari quia in criminibus ſententia facit ius. Item ſeruus non poteſt accuſari ſupra aliquo de quo imponitur pena pecuniaria cū ſeruus non hēbat bōa nec etiā accāri poſſit de aliquo de quo īpoītur pēa amiſſiōis ciuitat' qr ſuus ciuitatē nō hēt nec accātor de pricidio qr ciuiliter patrem non habet iō cenſetur ſpurius Itē nō accuſat' ad tempus quidā.ſ ;dum habet publicum honorem & adminiſtrationem ut legatus imperatoris & magiſtratus populi romani: & qui abeſt cauſa rei publice: Ceterū accuſatur poſt litē cōteſtatā exceptōes ſuas dz opponere: & etiam ante litē cōteſtatā illas exceptiones que ſunt declinatorie iudicii: & de exceptionibus dictum eſt ſupra

De ordīe accātionis & qualiter accātio pducatur

N ciuitate bono: cui eſt quodam modo n̄alr legis innata picia. & q̄ ī obſeruātia & īmitatiōe iuris poīta ē toti mūdo ſpeculū exēplar. tal' ordo in accātionibus obſeruatur Accuſator enim offert ut plurimū libellū accātiois ſue iudici l' not: quo excepto īcōtinēti exhibz ſacramētū calūnie quo iurat in accuſando & pcedendo ueritate uti: & etiam in defendendo ſi fuerit recunuentus & quod non animo calumnie accuſat & q ſuper proceſſu

cause precepta iudicis obseruabit: deinde protinus prebet secu-
ritatem de accusatione ꝓsequendam Postq̄ hic accusatus cita
tur domui sue per unum nuntium: & si non fuerit inuentus pro
clamatur per alium nuntium in contrata sua coram duobus te-
stibus ad hoc uocatis ipsius deffensio. hoc est si quis eum deffen-
dere uult ueniat tali die coram ipso iudice: Si uero non uenerit
ipse nec alius pro eo ad suam deffenssionem banniatur accusatꝰ
Bannorum autem formas tam in causa ciuili q̄ in criminali ĩ
exemplis habebis. Si obtulerit se aliquis ad deffensionem accusa
ti. distingue quia si ille accusatus est de crimine qđ exigat penam
pecuniariam admittitur deffensio & satisdatione prestita de sol-
uendo condemnationem si ille quem deffendit condemnatus ꝓ
ceditur cum eo in causa Sed si autem ille accusatus est de cri-
mine qđ exigat penam sanguinis non admittit̃ deffensor nisi for
sitan ad allegandas causas absentie Sed si personaliter compa
ruerit accusatus prestabit incontinenti sacramẽtum quo iurabit
precepta potestatis uel iudicis ueritate uti super accusatiõe de eo
facta ac etiam super eo facienda ab eo si accusatorem suum recõ
uenire uoluerit ꝙ is omnibus animo calumnie nihil dicet uel fa
ciet & subsequenter precipietur ei ut securitatem prestet per bo-
nos fideiussores de condemnatione soluenda si fuerit condemna
tus uel de persona condemnati representanda: & hoc quando ac
cusator erit super crimine qđ exigat penam pecuniariam Sed
si fuerit super crimine ꝙ exigat penam sanguinis accusatus per-
sonaliter detinetur & traditur sub custodia & aliquãdo cum pedi
bus ferreis & carceribus mancipatur & prestita securitate uel sc'ã
detentione ut dictum ẽ legitur accusatus ac accusatio de eo facta
& recipitur & scribitur ipsius confessio uel negotio & si per cõfes
sionem accãti nõ patebit ueritas: dantur dilationes ad probandũ
& ꝓcedit̃ ad ꝓbatiões & ĩducũtur hincĩde ut ille ꝓbet deffẽssiõꝫ
iste ꝓbet accusationem. Verumtamen aliquando ĩ criminali

causa: s: cum capitalia & atrociora crimina aliter exprorari non possunt. seu ueritas aliter inuestigari: adhibenda sunt tormenta in persona accusati seu criminis rei Sed nõ tanta quanta postulat accusator: sed ut moderate rationis temperamenta: desiderant. licet confessio facta in tormento non ualeat nisi in ea depositus perseueret: Cum autem super his omnibus diligens discusio facta erit: debet ꝓcedi ad condemnationem uel ad solutionem. Et enim si p confessionem accusare non parebit id de quo accusatus est aut si accusator intentionem suam non ꝓbauit. uł si semiplene probauit aut si accusatus defensionem suam plene ostendit absoluendus est accusatus qr pene sunt mouende iuris ĩterpretatione & non exaperiande. & quia melius est nocentem absoluere q̃ innocentem condemnare. Si uero accũtus inuentus fuerit reus criminis puniendus ẽ: aut pena pecuniaria aut pena sanguinis secundum ꝙ enormitas delicti exposcit quia iustuꝫ est ut respondeant pene culpis. Hoc tamen pene culpis summa cautella prouidendum est ne quid durius aut remissius constituatur in pena quam causa deposcit: Nec enim aut seueritatis aut clementie. gloria affetanda est: sed perpensio iuditio ꝓut queque res postulat statuẽdũ: Sane in leuioribus causis ꝓ diuiliores iudices ad leuitatem esse debent: In grauioribus autem seueritatem legum & aliquo temperamento benignitatis exequi

De extraordinariis iudiciis & criminalibus:

Vlta preter ordinẽ supradictũ in criminalibus caĩs ẜm diuersas terraꝝ cõsuetudĩes & statuta cõtĩgere solẽt ex quibꝰ cõdẽnat᷑ uł absoluitur criat᷑. Nã ĩ ciuitatibꝰ proferunt᷑ nocturni custodes ut si quos nocturnos fures aut aliquos alios ultra in habitam horam noctis silentio euntes ĩuenerint capiant uel denuntient puniendos Ponunrur etiam quidam ad custodiã alicuius passus ut si qs cũ rebus uẽticiis ex ĩde trãsierĩt denũtiẽt uel pñtent: Itẽ po

nuntur aliquid ad custodiam prediorum ubi depopulatores uel raptores fructuum & etiam quadrupedes & aliorum possessionib' damnū dantes denuntient Hi uel eorum consules quādo ex eis officio comisso aliquas denuntiat. Non opus est ut accusēt uel in accusationem sacramentuz calūnie prestēt. sed ut simpliciter denūtient: Eorum enim denunciatio iubet sacramento quod prestiterunt de officio exercendo statur. & ex ipsa denuntiatione siue altera ꝓbatione denunciatus quis nisi sententiā legerit deffenssionē ostenderit condemnatus quia ipsorum inuentio ꝓ plena probatione habetur Item aliquando contingit maleficium cōmitti qđ cum nemo insurgat denuntiator uel accusator iudex uel rector ciuitatis ex sui officii uigore perquirit. Vocat enī clandestine illos qui fuerunt circa locum tempore comissi maleficii & quos ipse suspicatur ueritatē facti scire quorum attestationib' receptis si per illas scire potest eos qui maleficium cōmisserunt citat eos ad sua mandata & si uenerint bonis securitatibus ab eis habitis nisi suam deffenssionem legitime ꝓbauerint punit eos.

DE Exemplificationibus. s. qualiter & qua forma scribenda sint acta singula ciuilium & criminalium iuditiorum

OSTq̄ in antecedētibus dictū est quid sit iuris in utroq; iuditio. & ī quo actus eius & quo sit ordīs ꝓducēdū. restat nunc ad plenā tabellionū doctrinā exēplificare singula quali forma & tabellionibus sint scribenda. Verum quia in iuditiis aditione nisi occurrit scribendum nisi fottassis quia aliquis q cām īpetrauit cōmitti alicui delegato pn̄tat ipsi delegato lr̄as cōmissionis: idcirco ipsi' pn̄tatioīs primo ē forma ponenda

Forma pn̄tatioīs lr̄aꝝ cōmissioīs facte a iudice delegato uel subdelegato

Oradus otullit presentauit & dedit dño scacauello litteras domini pape uel domini imperatoris uel talis prĩcipis super delegatione & cõmissione sibi facta robora ta bulle papali ul' sigillo cereo impresso. aut sigillo cereo ad cordulam siricam pendenti habenti circulo has litteras: ;C; otonis romanorum imperatoris & semper augusti: & infra circuluȝ sculptam imaginem imperatoris supra solio imperatoris imperialis sedentis in capite reginali diadema ĩ manu dextra scriptũ: & ĩ sinistra pomum rotundum habentis quarum litteraruȝ tenor c? talis est. Oto dei gratia romanorum imperator & semper augustus & c: ponendo totum litterarum fauorem

De citationibus uel relationibs nuntiorum

Ntonium inuentum uel non inuentum ut hodie uel cras tali hora ueniat coram tali iudice responsurus corado uel occasione accusationis de se facte a cor: brati? nunc comunis retulit se citasse. Vel sic antonium inuentũ ul' non inuentum ut hodie uel cras tali hora ueniret coram tali iudice ad uidendum iurare testes : coradi uel occaxione apuere testiũ productorum inter se & coradum perentorie sententiam audituus inter se & coradum :Bracius nunc comunis retulit se citasse & dixisse eidem uel familie sue ꝙ nisi uenerit ex tunc recipiétur testes uel aperientur uel ferretur sententia. Et sic nota ꝙ scribendum est diligenter ad quid citatur aliquis & quid in relatiõe sua dixerit nuncius. Citationes tamen coraȝ iudicibus ecclesiasticis fiunt per litteras quas in eplis habebis : Item nota ꝙ secũdum consuetudinem bononie si inuentus est reus sufficit una citatio: Si autem non inuenitur citabitur bis. & hoc si ciuis est: Sȝ si comitatinus est. sufficit si semel citatur inuentus uel non inuẽtus: &. cetera

Proclamatio defensionis alicuius

Racius nuncius cōis bono: retulit se mandato talis iudicis ad petitionem coradi alta uoce clamasse uel cridasse in contrata antonii: q si quis ipsum antoniū deffendere uult tali die uel hora coram ipso iudice comparet

Proclamatio deffensionis accusati ex forma statuti comunis bononie

Racius nuncius cōis bono. retulit se mandato talis preconia uoce clamasse hodie uel heri in contrata antonii presentibus petro & martino testibus ad hoc adhibitis & uocatis q si quis ipsū ātoniū super accusatione de ipso facta a corado defendere uult hodie uel cras uł tali hora corā ipso iudice cōpareat alioquin bannietur

Proclamatio subastationis alicuius rei pupillaris uendende

Racius nuncius cōis bono. retulit se mandato talis iudicis ad petitionē antonii curatoris henrici filii & pupillis quondam petri preconia uoce clamasse in palatō comunis bono. & in cōtrata eiusdem pupilli sitā in tali contrata neccesse habet uendi ut ex ipsa haberi possit. c. li: precium. si quis eam emere & plus dicto precio dare uult hinc ad tertiam diē coram ipso iudice compareat quoniam plus offerenti dabitur

Si reus ueniens hora sibi statuta stet & aspectat & actor abest licenciabitur re⁹ hoc modo scribitur

Ntonius citatus ad petitionē coradi quia ueniens & iudici se offerens diu uel tota die stetit corado non comparente uel nihil aduersus eum dicente licentiatus fuit a iudice. & cetera

De iudiciis secularibus & recusatione

Via periculosū est & tristis solet sortiri euentus sub iudice litigare suspecto. Idcirco dñe philippe sūmi ponti

ficis delegate uel talis delegati subdelegate. Ego antonius in causa quam habeo uel habere intendo cum corado audientiam uraz mihi suspectam eo ꝙ estis alteri parti affinitate coniunctus recuso: Ceteris exceptionibus iuribus & obiectionibus meis in omnibus & per omnia mihi saluis Verumtamen hec exceptio recusationis probanda est coram arbitris & non coram iudice ne forte ꝓuocatus obesset. Idcirco ego antonius me dictam exceptionem recusationis coram arbitris ad hoc eligendis offero ꝓbaturum arbitrum autem ꝓ parte mea eligo talem

Recusatio iudicis delegati uel subdelegati

Voniam periculosum est & tristis solet sortiri eueutus sub iudice litigare suspecto. Idcirco dñe scacauelle iudex & assessor domini Ricardi de uilla potestatis bononiensium. Ego Antonius in causa quam habeo uel habere intendo cum corado eo ꝙ suspectū uos habeo audientiam uestrā recuso: & alium mihi iudicem peto.

Oppositio exceptionis declinatorie

Ntonius coram tali iudice ad petitionem cor:citatus ī ipsius iudicis presentia excipiendo ꝓponit & proponēdo exceptioñ: ac ꝓtestatus est & cum non sit de ipsius iudicis fero·uel ꝙ cum ipse iudex sit aduerse parti affinitate cōiūctus ipsius declinatio iudicium non uult nec rationabiliter cogi debet sub ipso iudice respondere. uel si fiat circa personam actoris. Antonius coram tali iudice ad petitionem coradi ꝓcur̄ philippi citatus in ipsius iudicis presentia excipiendo proponit. & ꝓponendo exceptioñ. ac protestatus est ipsum cor:eo ꝙ minor. xxv. an. non posse ꝓcuratorē esse. & cum huiusmodi ꝓcur̄. nullum esse iuditium: & ꝓpterea cū ipso iudiciū declinando nō uult nec de iure se credit teneri sibi in iudicio se respondere

Oppositio exceptiōis dilatorie solutionis uel perentorie

Ntonius coram tali iudice cōstitutus excipiēdo ꝓpoit

& ꝓponendo exceptionem ac ꝓtestatus est ꝙ cum terminus q̃t-tuor mensium qui de iure datur his qui sunt per diffinitiuam sẽtentiam condemnati transactus non sit non debet adhuc cogi soluere cor. illas. c. li: in quibus ipse antonius eidem extitit condemnatus: Si uero opponat exceptionem perentoriam dicens antonius coram tali iudice constitutus excipiendo ꝓponit. & ꝓponẽdo exceptionem non esse ꝓcedendum contra euꝫ super eo quod petit coradus ab ipso antonio: c. li: bono. cum hoc sit ꝙ ipse coradus ei fecit pactum de non petendo imperpetuum: uel cum hoc sit ꝙ ipse antonius fuerit de ipsis centum libris per sententiam absolutus. & ita tam predictas absolutiones q̃ alias quascũqꝫ sub simili cursu scribere poteris:

Interrogationes ante litem conte statamita scribuntur:

Nte litem contestatam antonius ĩterrogatus in iudicio coram tali iudice in causa que uertitur super petitionẽ quã idem coradus facit si ipse possidet rem in libello petitam: respondit & cõfessus fuit se ipsam rem possidere uel non possider̃ vel sic ante litem contestatam . interrogatus antonius in iudicio coram tali iudice si est heres boetii: respondit & confessus fuit se ipsius boetii heredem esse uel non. & sic de ceteris interrogationibus que ante litem contestatam fiunt

Satisdatio a reo qui nõ possidet ĩmobilia prestita.

Vm ĩ cã q̃ inter ant. & cor. uertitur corã tali iudice sup petitionẽ quã idẽ cor: fecit ipsi ant. de: c. li. opponeret ꝙ idẽ ĩmobilia ñ possidet: & ob id satisdare debere Idẽ ant: qr ĩmobilia ñ possidet ꝓmisit ipsi cor. siue mihi not. uice & noĩe ipsius cor. stipulanti de iudicio sisti ĩ iudicato soluẽdo ꝭꝫ formã iuris & statuti coĩs bo. ĩ cã & sr̃ cã predcã. Insup ãdreas ipsiꝰ ant: precibus dcõ cor: uel mihi not: ꝓ ipso cor: recipiẽti de predcĩs extitit fideiussor: Nota tñ hoc qđ dr̃ de iudicato soluendo nõ est ĩ casu predicto secundum iuris ordinem . sed solum secundũ formã

ſtatuti comunis bononie

Satisdatio preſtita a procuratore actoris. ſ: quando dubitatur de mandato

Vm in cauſa que inter coradū & antonium. ſiue ipſius cor: ꝓcuratorem coram tali iudice uertitur ſuper petitionem que ipſi ant. ſit de: c: lib. bono: uel de pecia una terre offerret & diceret philippus ſe ipſius coradi actoris procuratorem eſſe qr tamen dubitatur de mandato & ꝓpterea ipſe ꝓcurator ſatisdare tenetur: Idem philippus ꝓmiſit dicto antonio certam rem ipſum coradū habituꝝ: & ꝙ ipſum deffendet in iuditio ſi idem antonius eū conuenire uoluerit: Inſuper andreas dicti philippi precibus de predictis omnibus eidem antonio extitit fideiuſſor

Satisdatio preſtita a ꝓcuratore rei

Vm in cā que iter anto. uel eius ꝓcur: ex una parte. & cor. ex altera coram tali iudice uertitur ſuper petitione quā facit idem coradus dicto anto. de tali re offerret & diceret philippꝰ ſe ipſius antonii rei ꝓcuratorē eſſe qr ꝓcur: rei ſiue dubitetur ſiue certum ſit de mandato ſatisdare tenetur ideꝫ philippus ꝓcur antonii promiſit dicto corado iudicatum ſoluere dominum deffendere. & nihil doli mali in deffenſione comitere: Inſuper ipſe idem anto. dicti philippi precibus ipſi cora. extitit fideiuſſor đ omnibus & ſingulis ſupraſcriptis

Satisdatio preſtita ab eo q ī deffēſiōe alteriꝰ ſe offert

N cauſa que uertitur uel uerti ſperatur inter antoniuꝫ & cor. coram tali iudice ſuper peticione quā facit uel facere intendit dictus coradus ipſi antoīo de q̄daꝫ domo poſita in tali contrata philippus ipſi antonii deffenſioni ſe offerens. quia nemo idoneus deffenſſor niſi ſatisdet: ꝓmiſit dcō cor: iudicatū ſolui ī cā ſup ea predcā ī oībꝰ clauſul iudicatū ſolui. Inſup ādreas ipſiꝰ phili: precibꝰ & c: ut ſupra de fideiuſſore

Satisdatio preſtita a reo recupāte tenutā ex inťlocutoria ꝯ eū lata

Vm ex interlocutoria sententia contra antoniū ꝑ cor: lata idem coradus missus fuerit in possessione bonorū ipsius antonii ualentium quantitatē ī libello petitorio ipse antonius ad deffensionem snīe & tenutē ueniens refectis secundum formam iuris libelli impensis libelli sententie & tenute ꝓmisit dcō cor: litē suscipere & in ea usq; ad finem pseuerantē stare necnon eidem cor: secūdū formam statuti fructus prestare ꝓ ea parte temporis qua fuit in possessione predicta. Insup ādreas ipsius antonii precibus & c: ut supra de fideiussore

Satisdatio prestita ab illo q petit rē desequ͂strari

Vm res talis penes inuenta ad petitionem coradi mandato talis iudicis fuit sequestrata. ueniens ipse antoniꝰ in eandem rem desequestrari petens. ꝓmisit ipsi cora: uel mihi notario noīe ipsius cor. stipul. rem ipsam conseruare & custodire usq; ad cognitā rationē: & eam restituere & consignare cui & qn͂ mandauerit iudex: Insup andreas ipsius ant. precibus. & c: ut supra de fideiussore

Satisdatio prestita de damno infecto

Voniam domus quedam antonii ut dicitur domū cor: ruinam & precipicium minabatur. & ob hoc ipse cor. ageret & peteret sibi de damno infecto caueri: idem āntonius talis iudicis mandato promisit ipsi corado satisfacerē ei ad integrum de omni damno quod incurreret ex ruina domus eius predicte . Insuper tal extitit fideiussor ut supra

Satisdatio prestita de opere de moliendo

Vm cor: nuntiasset antonio nouuz opus eo ꝙ credit ipsum edificare talem domum uel murū uel tale edficium super solo suo . dictus antonius qr in opere ꝓcedere non audet. in satisdatione prestita ꝓmisit coram tali domīo iudice ꝑtātis ipsi cor. de opere moliendo: hoc ē ꝙ amouebit qcqd edificatū apparuerit sup solo suo. īnsup talis extitit fideiussor.

Quibus uerbis fit litis cōteſtatio & iurā-
mentum calūnie & quomodo ſcribatᷣ

It litis conteſtatio his uerbis interrogat enim iudex uel not. primo actorem hoc modo: credis iuſte credere: & ipſe reſpondit credo. deinde interrogat reum. Credis te iuſte deffendere: & ipſe reſpondit credo Et ita his uerbis litis conteſtationē factam facit iudex actorem & reum iurare de calūnia :ſ. primo actorem hoc modo: tu iuras ꝙ bona fide & non calūniā di animo agis falſis probationibus uel inſtrumentis in hac cauſa non uteris :ueritatem quotiens interrogatus fueris reſpondebis .ſi alteram partem dicentem ueritatem ut ea audieris ut eā probationibus honores non negabis :& illam . probationem aduerſerio non exiges: terminū uel dilationes in fraudeꝫ non petes. quam neccesſariam non putabis nihil nec alteri pro me obtulisti nec offeres aliquid ut ꝓ te debeat iudicari ſicut ego dixi. ita uerum eſt & aperte ſaluabitur ſi deus te adiuuet ad ſancta dei euuangelia. Deinde faciat iurare reum hoc modo ſicut ille iurauit ꝑ ſe in agendo ita tu iuras uerum eſſe & obſeruare per te in deffendendo ſi deus te adiuuet & ad ſancta dei euuangelia. facta autem litis conteſtatione & preſtitis ſacramentis calūnie ut dictum eſt ſcribes tu not: & in quaterno hoc modo. die tali litem conteſtatā & iuramentum de calumnia a corado ex una parte: & antonio ex altera ſuper infraſcripto libello agit coradus aduerſus dictum antonium petens ab eo .c. li. bononienſium & c: ponendo totum libelli tenorem Et nota ꝙ ſuper exceptionibus oppoſitis iuratᷣ ab utraqꝫ parte de ueritate dicenda: & in eodem modo iuratur a minore qui eſt capax de ueritate dicēda

Quomodo ſcribatur terminus ſiue dilationes

Tatuit iudex terminum uel ſtatutus fuit terminus octo dierum utriqꝫ parti: ſ. corado ex una parte: & antoīo ex altera: ad probationes eoꝝ īducēdas ſiue ad ducēdū

de iure eorum ſiue ad exceptionẽs eorum opponendas uł probã das aut faciendũ ut teſtes iurati deponãt dicta ſua : ſiue ad facien dum aperiri dicta teſtium uel ad placitandum ſiue ad ſententiaꝫ audiendam : uel ad illud quid tale faciendum : uel ut edant inſtru menta eorum ſi aliquibus uti uolunt : & ſi dabitur terminus pe rentorius ad aliquid predictorum negociorum ſiue ad aliud qđ cunqꝫ ita dices : ſtatutus fuit terminus perentorius octo dierum & c : Si autem dabitur terminus ſolummodo uni parti utputa ad reſpondendum in libello alterius partis uel aliquid aliud ita ſcri bes · datus uel ſtatutus fuit terminus ad quattuor dies : uel hinc ad diem iouis . antonio ad reſpondendum libello coradi ſibi ab eo oblato & dato & ſic de ſingulis ad que ſtatuitur terminus

Quomodo ſcribantur dilationes ſiue ĩterrogationes ſiue petitiones que fiunt poſt litem cõteſtatam

Ctor uel reus facit ĩterrogatioẽs ſeu petitioẽs ſuas ĩ cedulla & oſtẽdit eas iudici & ſi iudex approbat eas fiunt alteri parti & petitur ab illo per ſacramentum : ꝙ inter rogationes fecit ſi uerum credit qđ ponit : precipitur deĩde ſacra mentum alteri parti ꝙ ad unãquanqꝫ : reſpondeat ꝙ credit uerũ eſſe . hoc modo ponit coradus ꝙ antonius ꝓmiſit ei dare ex cau ſa mutui : c . lib . credit antonius uel confitetur uel negat : Item poĩt ꝙ ex hoc ẽ publlicum inſtr̃m . Credit uel non credit antoniꝰ uel petit terminũ ad deliberandũ & ſic de ſĩgulis poſitionibꝰ po nendo poſitiones actoris in una parte . poſitiones rei in altera & ĩ cipiendo ſemper quãlibet peticionem a capite uirgule : Et nota ꝙ ĩ iſtis r̃n̄ſionibꝰ credulitas habetur cõfeſſione uł non credulitas ꝓ negatione : Item nota ꝙ aliquando datur terminus reſponden di ad deliberãdũ ſpãliter qñ interrogat̃ de negotio quod alius ge ſit . & de quo ipſe dubitat

Sub qua forma recipiuntur dicta teſtium

Artibus presentibus uel una parte presente & altera absente dū tñ legitime citata iurabunt testes de ueritate dicenda & cōputabitur eius sacramentum hoc mō: Tu iurabis ueritatem dicere nulla mixta falsitate: tam ꝓ una parte q̄ pro altera bona fide remoto odio. amore. timore: prece uel precio: lucro uel damno. tuo uel alieno. & testimonium tuū tenere secretum donec fuerit publicatum. sicut ego dixi per te saluabitur si deus te adiuuet. & sancta dei euuangelia. postq̄ autē iurauerint testes scribetur titulus hoc modo. Testes ꝓducti a corado contra antonium ad ꝓbandum antonius ꝓmisit dicto corado dare & facere hoc & hoc &c. secūdū intentionē ꝓducentis sub examīe talis iudicis: Anno. dñi millō. cc: & c. ponendo ānos dñi & īdic: deinde scribit' dies ī quo iurauit testis: & testificatio sua hoc mō die quinto intrante augusto. Philippus iuratus dixit ꝙ antonius ꝓmisit cor. soluere ei: c. li. hīc ad sex menses deīn īterrogat⁹ qūo hoc scit. rñdit ꝙ presens fuit & audiuit. Interrogatus ex qua cā promisit. respondit ex causa mutui: & hīc inde presens testis fuit ibidem & uidit ꝙ dictus coradus dictam quantitatē numerauit & dedit dicto antonio. Interrogatus quo anno mēse & die quib⁹ presentibus fuit. hic respondit ꝙ fuit anno preterito de mense iunii: sed de die non recordatur: pñtes uero fuerunt petrus & martinus & c. ponendo quicquid dixerit testis & faciēdo eum reddere causam dicti sui etiam faciendo illas interrogationes quas negocio uideris expedire ꝓut supra sub in rubrica de testib⁹ habetur Postq̄ autem ꝓducti fuerint testes: aperiētur. uel de iudicis mandato uel partium uoluntate: & tunc in fine post ultimum testem scribes hoc modo. Die tali aperti sunt testes predicti de mandato talis iudicis de partium uoluntate

Pronuntiatio alicuius consilii super incidenti. questione

I dabitur consilium super principali defensione tocius

cause formabitur determinata sententia super illo consilio ꝑut infra habetur in diffinitiuis sententiis: Sed si dabitur consilium super aliqua incidenti questione. utputa si sint testes aperiendi uel non. uel si est danda dilatio uel non & similibus. pronunciabitur solum illud consilium hoc modo: In christi nomine amen. & postea scribes totum consilium de uerbo ad uerbum secundum qđ dabitur tibi a sapiente & in fine ita dices. Quapropter dominus scacauellus iudex & assessor domini Ricardi đ uilla potestatis bononiensium sub cuiꝰ examine dicta questio uertebatur consilii forma exequens supradicti ꝑut supra: predictum uel dictos sapientes consultum est & inuocato dei nomine pronunciabit utraq; parte presente ad hanc pronunciationem audiendam corado uel antonio presente ad hanc ꝑnuntiationem audiendam cor. uero absente licet perentorie citato cuius absentia dei presentia repleatur: Deiñ incipies a capite uirgule hoc modo. lata fuit hec ꝑnūtiatio in palatio comunis astensis sub āno dñi: milo. ccc: & c. ponendo annos & indi: testes & nomen tuum

Sentententia diffinitiua super personali actione

N christi nomine amen: Ego scacauellus iudex & assessor domini Ricardi de uilla potestatis bononiensium cognitor petitionis facte a corado in hunc modum: agit coradus aduersus antoninm & cete. ponendo totum libellum per ordiné quo scripto immediate continuabis: litem namq; coram meipso iudice contestata de calumnia hincinde prestitis iuramentis: Visis insuper & auditis rationibus & allegationibus utriusq; pẽ habitoq; etiam super his consilio sapientum & deliberatione solẽni: dei nomine inuocato predictum antoniū uel ioannẽm procuratorem antonii & ꝑcuratorio nomine ꝑ ipso in. c: li. bononiẽsium nomine sortis. & ī. x: li: noīe pene. ipsa pena ad legitimū modū usurarū redacta: in: d: li: bo. noīe expeñ. ab ipso cor: factarum taxatione super expensis a me iudice facta ipsi corado condemno

Ab aliis petitionibus ipsius cor: dictū ātoniū absaluó utraq; parte presente uel tali absente & c: ut supra proxime dictum est Et si non fuerit ipse antonius in aliquo absolutus: tacebis illud. s: ab aliis uero petitōibus ipsius coradi dictum antonium absoluo

Si absoluatur reus in totum

I reus absoluatur ab omni petione actoris post illius uerbi dei noīe inuocato dices ipsū antoniū ab omni petitione dicti coradi absoluo utraq; parte p̄nte

Si super reali actione fertur sententia

I fertur sententia diffinitiua super reali actione post illud uerbum dei nomine inuocato. dices ipsum antonium in restitutione dicte petie terre in libello petite in xx. corbibus frumenti ꝓ fructibus perceptis a tali tempore citra ipsi corado: condemno utraq; parte presente & cetera

Si adipiscenda uel recuperanda al's retinenda possessione

I super adimpiscenda possessione feratur sententia. dices dictum antoniuȝ in prestatiōe possessionis & q̄si possessionis predicte domus in libello petite ipsi corado condemno utraq; parte presente &c. ut supra. Sed si super recuperanda possessione feratur dices dictum antonium in restitutione predicte petie uinee in libello petite cū fructibus a tali tē pore citra perceptis ipsi corado cōdemno Si autem super retinenda possessione feratur. dices antonium ut sinat dictū coradū pacifice possidere & quasi possidere predictam petiam terre de q̄ fit mentio in libello sicut possidebat tpe litis cōtestate utraq; pte

Si non absoluatur uel condemnatur reus sed pronunciatur iudicium nullum

Vandoq; cōtingit ꝙ ꝓnuntiatur iudicium nullum & tunc postq̄ dixeris dei noīe īuocato: dices ꝓnūtio dictū iudicium nullū & hoc ideo qr dict⁹ cor sine cōsēsu p̄ris sui cōtestat⁹ ē litē ī iudicio supradicto utraq; parte presente

Quãdo fertur sñia a iudice sup ꝓcessu corã predecessoꝛ iudice scõ

N christi nomine amen. Ego ricardus iudex & assessor domini Ricardi de uilla potestatis bono. cognitor petitionis facte a cor. contra antonium sub examine talꝰ iudicis in hunc modum: agit cor. & c: Et petito toto libello: dices lite namq; coram ipso dño tali iudice ab utraq; parte contestata. & de calumnia hinc inde prestitis iuramentis litteris uisis & c: ponẽdo predictũ sententie cursum

Si iudex delegatus uel subdelegatus fert sñiam

Vando iudex legatus uel subdelegatus fert sententiam facienda est mentio persone delegantis & etiam delegatiois in hunc modum: Ego ricardus dñi pape delegatꝰ iudex uel dñi phillippi sũmi pontificis delegati subdelegatus ut apparet litteris comissionis in me facte. Quaꝝ tenor talis est. scribendo totum litterarũ tenorem quo scripto. dices cognitor petitionis facte ab antonio in hunc modũ ponendo totam petitionem & ꝓcedendo secundũ sñie cursum

Sententia a iudice ecclesiastico lata super diuortio uel coniuntione mariti & uxoris uel super sponsaliis bene uel male cotractis.

N christi noie amẽ. Ego phili: bo. archidiaconꝰ uꝉ archipresbr̃ cognitor cãe mr̃imonii aꝉ iter ãtoniũ ex una pte & dñam matheldã ex alia super petitione ab ipso antonio oblata in hunc modum postulat a uobis dño philippo archidiacono bono. & c. & posita tota petitione subsequenter dices ab utraq; parte namq; de ueritate dicenda prestitis sacramentis. uisis insuper auditis rationibus & allegationibus utriusq; partis habitoq; etiam super his consilio sapientum dei nomine inuocato predictũ anto. a mr̃imonio dcẽ mathelde & dictã mathel: a matrimonio dicti antonii per censuram ecclesiasticam absoluo. sententians & pronuntians ut unusquisq; eorum ex nunc cui uult

nubat in domino: Si autem pronunciatum fuerit uerum esse legitimum dices dei noīe inuocato ꝓnuntio mr̄imoniū īter: uenisse & esse legitimū inter eos: & ꝓptera quia mandatum habemus euuangelicum ut homo non separet quos deus coniunxit: sententio & difinio eos ex nunc cohabitare uicissim: & carnali copula commisceri. necnon coniugali affectu se in omnibus & per omnia pertractare: In sponsalibus uero dices ꝓnuncio sponsalia inter ipsos rationabiliter ꝓcessisse & ob id esse cōplendū seu perficiendum mr̄imoniū inter ipsos: & si ꝓnuncietur contrariū inter eos. dices pronuntio sponsalia inter eos legitima non fuisse & ob id esse ꝓ unicuiq; eoruꝫ ex nunc nubendi in dn̄o cuicunq; uult alteri legitimam facultatem Et nota ꝙ in his spiritualibus causis de calumnia non iuratur. sed solum de ueritate dicenda Ceterum nota ꝙ in qualibet sententia sex in uniuerso regulariter continentur: Primo nomen iudicis & officium eius ut qr sit iudex potestatis uel ad tale officium deputatus uel delegatus uel subdelegatus: & sic de singulis officiis: Secundo nomina litigantiū ut ibi cognitor petionis fcē a cor: contra antoniū Tercio tenor petitioīs sup̄ qua uentilata ē causa. Quarto ut fiat mentio de ꝓcessu cause ut ubi lite namq; coram meipso iudice contestata. & c: Quinto condemnatio uel absolutio siue alia ꝓnuntiatio: Sexto & ultimo ut fiat mentio utrum partes presentes sint: uel una presens & altera absens. & hec omnia colligi possunt ex forma prime sententie Item nota ꝙ aliquando fertur sententia a iudice super causa appellationis cuius forma sententie habetur infra sub rubrica sentētie super causa appellationis lata. Item aliquando fertur sententia ab executore hoc est ab eo qui mandat sententiā executioni dando insolutum de bonis condemnati uel debitores & forma huius sententie continetur infra in scriptis factis de processu habito cōtra contumacē Preterea mlt̄e ꝓnūtiatōes fiūt exordīarie a iudice utputa qr ꝓnūciet

aliquẽ gaudere priuilegio ſeptuagenarioꝝ: uel quia datur ſententia repreſaliarum. & multe alie de quibus alique ponentur infra poſt omnia exempla antequã ponantur epiſtole

De appellationibus

Liquãdo condemnatus preſens ſententie illico poſt latam ſententiã appellat. & tũc ſcribitur appellatio hoc modo Antonius preſens ſnĩe late cõtra eum ꝓ cor: a domino ſcacauello iudice poteſtatis ſcripto manu mei taľ not. illico poſt latam ſententiam ab ipſa ſententia & ab omni eius grauamine uiua uoce appellauit: Si autẽ non appelletur tunc ſed etiam ex interuallo debet fieri appellatio in ſcriptis: & porrigi libellus iudici appellationis. Quiquidem libellus fiet hoc modo Ego antonius ſentiens me grauatum a ſententia ueſtra domine ſcacauelle iudex & aſſeſſor domini Ricardi de uilla poteſtatis bononienſium qua condemnaſtis me coraduꝫ uel corado a mea petitione abſoluiſtis ab ea ſententia iniqua & uicioſã appello & cuꝫ inſtantia mihi apľos dari peto. hũc aũt libellum appellatiõis recipit iudex. & tu not. illum ſcribes in quaterno quo ſcripto dices. Quiquidem libellus appellationis oblatus fuit ab ipſo anto. dcõ iudici. & ab eodẽ iudice receptus ſub anno dñi: miľo. ccc. & c: ponendo publicationes. Itẽ aliquando appellatur non ſolũ a ſententia iudicis delegati ueľ ſubdelegati. uerũ etiam ab omni grauamine qđ uidetur parti ſibi eſſe illatũ ab ipſo iudice utputa q non amittat exceptiões ſuas uľ qr in aliquo ꝓceſit contra eum pendẽtibus dilationibus autem inordinate contra eum ꝓcedat & offerẽ hec appellatio in ſcriptis hoc modo: Coram uobis domĩo philippo archidiacono bono: qui uos dicitis executorem eſſe lĩarum domini pape. Ego antonius dico propono atqꝫ proteſtor ꝙ reuocetis grauamẽ per uos illatũ ex eo ꝙ exceptões meas ñ admittitis uľ ꝙ pẽdẽtibus dilatioĩbus cõtra me ꝓceſiſtis cũ paratꝰ ſũ excep

tiones meas rationabiliter opponere & ꝓbare: ac tamen si grauamen predictum non reuocetis cū ex eo indebite sentiā me grauari in scriptis ad dominum papaꝫ appello & apostolos peto istātͤ & iterum peto ꝓtestationi sedis apostolice me subponens. Et nota ꝙ apostoli dicuntur littere dimissorie q̄s litteras mittit iudex a quo appellatum est dn̄o pape siue ei qui delegauit scribes quomodo talis appellauit a sententia sua quarū litterarū forma infra habebis in tractatu litterarum

Comissio appellationis a sententia diffinitiua

Ominus scacauellus iudex & assessorͦ dn̄i ricardi de uilla potestatis bononiensium cā appellationis facte ab ā tonio a sententia lata a se iudice uel a tali iudice contra ipsum ant: ꝓ cor: scripta māu talis not: utraqꝫ parte presente & tali absente licet perentorie citato cōmisit domino matheo iudici super appellationibus pro quarterio porte rauenatis secunduꝫ iuris ordinem cognoscenda & fine debito terminanda. Nota tamen ꝙ iudex delegatus aliquando cause sibi cōmisse intendere non uolens committit & subdelegat eam alteri quequidem subdelegatio & cōmisio ut plurimum per litteras fit: & idcirco ipsiꝰ formam infra in tractatu de litteris seruatur

Sententia super causa appellationis lata

N christi nomine amē: Ego matheus iudex presidens auctoritate coīs bono. offō appellationū ꝓ quarterio porte rauenatis cāe cognitor appellationis fcē ab antonio a sn̄ia lata a dn̄o scacauello cōtra ipsum anto: ꝓ cor: scripta manu talis not. cuiꝰ sn̄ie tenor talʼ é. In christi noīe amē: Ego ioānes & c: ponēdo totū sn̄ie tenorē quo poīto subsequenter dices: uisa namqꝫ applōe predcā scripta māu talʼ not: & etiā cōmissionis ipsius cause applōīs ulʼa me fcā ab ipso dn̄o ioā. scripta māu talʼ: not: Visis īsup & narratis rōnibus & allegatioībꝰ utriusꝫ ptis habito etiam super his consilio sapientū & deliberatione solem-

ter nomine inuocato predictam sententiam a dicto dño ioãne la tã confirmo & pronuntio bene iudicatum & male appellatuz. uł sic ꝑnuntio male iudicatum & male appellatum. uel si dictã sen tentiam a dicto dño ioanne latam quantũ est ꝑ. l. li. ex quanta: c. lib: in quibus dictus antonius dicto cor. fuit per dictam sentẽtiã condemnatus confirmo & pronuntio ꝑ dicta quantitate: l: li: bo. bene iudicatum & male appellatum: ꝑ reliquis: l: li. ipsam sentẽ tiam confirmo & in ea quantitate ꝑnuntio male iudicatũ & be ne appellatum lata fuit hec sententia

Possessio seu tenuta pro executore rei iudicate

Ominus scacauellus iudex & assessor dñi Ricardi de uilla potestatis bononiẽsiũ exequendo sentẽtiam diffi nitiuam a se uel a tali iudice latam scriptam manu tal nota: precepit bratio nuntio comunis bononie ut det tenutam co rado & corporalem possessionem talis rei petite. In cuius restitu tione antonius dicto corado diffinitiue ex dicta sententia condẽ natus: uel sic ut det corado tenutam uel corporalem possessionẽ in bonis & de bonis antonii ualentibus: c. li: bono: nomine sortis & . x. li: nomine expensaꝝ in quibus ipse antoniꝰ est predicto co rado diffinitiue per dictam sententiam condemnatus. Primo de mobilibus si comparuerint. alioquin de immobilibus si mobilia uel immobilia non comparuerint uel non sufficerint det uel sup pleat de mobilibus seu iuribus antonii supradicti

Relatio nunc referentis se dictam tenutam & possessionem.

Racius nuncius comunis bono: retulit se mandato tał iudicis exequendo sñiam diffinitiuã ab ipso uł a tali iu dice dedisse tenutã & corporalẽ possessionẽ corado đ ta li domo poĩta ĩ tali cõtrata ĩfra tales cõfiẽs ĩ cuiꝰ restitutõe ãtoni us ut dr̃ ẽ dcõ cor: p sñiã cõdẽnatꝰ uł sic dedisse tenutam corpora lẽ possessionẽ corado de infrascriptis bonis antonii ꝑ centum li:

noīe ſortis & x.li. noīe expeñ: in quibus ut dicitur dictus antonius ipſi cor. per eandem ſnīam cōdemnatus. ſ. primo de uno tinatio & de duabus uegetibus . uel de tali uinea poſita in tali loco ī fra tales confines & ſic de ſingulis rebus. Nota ꝙ aliquando non inuenitur in iuriſditione iudicis exequentis ſententia condēnati Vnde tunc fit relatio ad iudicē in cuius iurisditione ſunt bona condēnati ut ipſe ſententiā exequatur partes facultates con demnati. quequidem relatio per epl̄ā ut ī fra ī tractatu de epiſtol' continetur: & hec de ſcripturis que fiunt in ordinario ꝓceſſu dicta ſufficiunt:

Sententia interlocutoria lata cōtra reū cōtumacem

IN chriſti noīe amen: Ego petrus iudex & aſſeſſor dn̄i Ricardi de uilla pōt. bo. cognitor petitionis facte a cor: in hunc modum agit. coradus contra antonium petens ab eo & c. & ſcribes totum libellum quo ſcripto cōſequāter dices ipſo namqꝫ antonio legitime citato & nō ueniente ul' ipſo namqꝫ antonio poſt libellū receptū datum ſibi ad terminū non redeūte preſtito ab ipſo corado de calumnia iuramento quo declarauit uera eſſe que in eadem petitione continentur & ea ſe credere rationabiliter poſſe petere pro nuntio dictū cor. fore mittendum in poſſeſſione rei in libello petite. & hoc quando agitur in rē: Sꝫ ſi agitur actione in perſonā dices fore īmittendum ī poſſeſſione bonorum dicti antonii ualentiū quantitatem in libello petitam primo mobilium ſi comparuerint: alioquin immobilium abn̄ti omni legitimo auxilio reſeruato

Citatio rei ut ueniat defenſſurus tenutam
ex interlocutoria danda rubrica

Racius nuncius comunis bononie: retulit ſe citaſſe & ī ueniſſe antoniū ut hodie ueniat coram tali iudice deffēſurus tenutam danda ex interlocutoria latam ſentetia contra eum ꝓ corado: alioquin dabitur ipſa tenuta in bonis eius

ſiue de re in libello petite Vñ. nota ꝙ ſi uenerit retractabitur ſententia: & ſatisdabit reus de lite ſuſcipienda ut ſupra in ſatisdationibus continetur. ſi autem non uenerit. ꝓcedtur ad tenutam que ſcribitur hoc modo

Sententia data exinterlocutoria

Racius nuncius comunis retulit ſe mandato talis iudicis exequendo interlocutoriam ab ipſo iudice latam dediſſe cor. tenutam de infraſcriptis bonis antonii .ſ. de tali & tali re & ipſam tenutam ſibi de dictis bonis & rebus dediſſe ſaluo iure omnium

Relatio nuntii refferentis ſe non inueniſſe debonis rei Rubrica

Racius nuncius comunis bono: Retulit ꝙ cum mandato talis iudicis exequendo interlocutoriam ab ipſo iudice latam dediſſe tenutam corado. in bonis antonii & diligentem inquiſitionem feciſſe ĩ contrata & inter uicinos & notos ipſius antonii nihil de ipſis bonis inuenit de quo dicta tenuta dari poſſet: Vnde & nihilominus in eadem contrata precõnia uoce clamauit ꝙ ſiquis ſciret aliquid de bonis hinc ad tertium diem dicto iudici denunciaturus ueniret

Pronuntiatio facta a iudice ꝙ nõ inuenit de boĩs rei de qbus det̃ tenuta ex interlocutoria

N chriſtĩ noĩe amẽ. Ego ſcacauell⁹ iudex & aſſeſſor dñi: R de uilla pot. bo: cũ interlocutoria a me lata cõtra ant. ꝑ cor ĩ quãtitate. c: li: ipſo anto: legitime citato ut tenutam ex ĩterlocutoria dãdam deffẽſurus ueniret. eo ueniẽte mãdauerim exequẽdo ipſã ſententiam dictũ cor. ĩ poſſeſ: ĩduci bonoꝝ eiuſdẽ ãtonii ꝓ mẽſura debiti declarati. Cũq; bracius nũci⁹ coĩs bo: ipſi⁹ mãdati mei executor iuiſſet dcãꝫ poſſeſſiõꝫ dare: & fcã diligenti inquiſitiõe ĩ cõtrata ipſius ant. ĩteruicinos & notos eius nihil ĩueniſſet de boĩs ipſius ant:. Vnde & nihilominus ꝓclamato uoce precoĩa ꝑ ipſum nũcium ĩ dcã contrata: ut ſiquis de bonis dicti: antonii

quisq̄ sciret ad tertium diem mihi iudici nunciaturus ueniret nō cōparuisset aliquis qui de dictis bonis aliquid nuntiaret. dico interloquendo ꝓnuntio nihil inueniri in bonis & de bonis ipsius antonii supradicti: Vnde in aliquo dicta tenuta & possessio dari possit. & ideo dicto cor. contra bonoꝝ possessores in integra iura reseruo. Lata fuit hec ꝓnuntiatio in palatio coīs bo: anno :dñi:

Forma bāni dati reo quādo de bonis eius non inuenitur non tenuta detur ei ex interlocutoria.

Via facta diligenti inquisitione non fuit inuentum de bonis antonii. uñ possit dari possessio & tenuta ex interlocutoria qua in quantitate. c. li. bo. q̄s ab ipso antonio petebat meruit contra eum. & quia post contra ipsam īquisitionē dicto anto: citato legitime & eius deffensione legitime ꝓclamata non uenit nec alius ꝓ eo ad eius deffensionē. Idcirco ex nunc sit ī bāno comunis bo: in quo quidē bāno cridat⁹ fuit de mandato talis iudicis per uiuianū preconem coīs bo. die tali

Si habita tenuta per eam de bonis adiudicari sibi in solutum scribes petitionem hoc modo & sententiā

Vobis domine talis iudex siue a uobis extimatoribus comunis bono: petit coradus sibi insolutum dari & adiudicari in bonis & de bonis antonii tantum ꝙ ualeat c. lib. bononiensium nomine sortis & duplum. uel tantum nomine pene & expensas factas & faciendas & hoc petit ex uigore priuilegiorū instrumentorum siue ex uigore instrumenti siue ex tenute Aliquādo contingit ꝙ uxor uel pater uxoris petit sibi ī solutum dari in bonis uiri pro dote eo ꝙ ipse uir uergitur ad inopiam. & tunc dices tātū ꝙ ualeat. c. li. quas ei dedit ī dotē & petit expēsas factas & faciēdas. cū hoc sit ꝙ male utatur substātia sua & uergat ad īopiā Multe aūt alie petitioēs fiūt ꝓ quib⁹ petitur datio īsolutū quas scribes secūdū ꝙ tibi offerentur

Proclamatio ut compareant alii debitores & habentes ius

Iuianus preco cois bono: pclamauit uel retulit se preconia uoce clamasse in palatio cois bono: q siqs habet ius in bonis antonii uel ea deffendere uult: ueniat hinc ad tertium diem coram tali iudice uel coram extimatoribus bo. & similis pclamatio fiet in contrata debitoris a cois nuntio ul ab alio & similiter scribetur

Si compareat aliquis ius habens in ipsis bois & ipsa deffendere uolens Rubrica

Oannes conferés se coram tali iudice dixit & ptestatus est se habere ius in bonis ãtonii ex causa debiti l. li. bo: quas ab ipso antonio recipere debet: uel ex tali alia causa uel sic offerés se coram tali iudice talem ptulit petitionem a uobis domine tali iudice petit ioãnes: & sic scribentur petitioés omnium una post aliam: Et si uenerit ille qui bona illa deffendere uellit dices. Ioannes offerens se coram tali iudice dixit & ptestatus est q bona antonii contra coradũ & quécunq; petitorem l contraditorem deffendere uult ne eis detur in solutum tali ratione: quo scripto satisdabit qui si non apparuerit deffensor constituetur curator ipsius bonis put dicet instrumẽtum curatoris datis bonis alicui abscentis indeffensi ut in septimo caplo: Et ipse curator pro quisitis bonis de illis inuentarium faciet scribetur in actis ut infra apparet

Inuentarium factum a tutore bonorum absent & indefensi

Oc est inuentarium factum ab andrea curatore constituto bonis antonii absentis indefensis de bonis ãtonii

In primis quidem dixit se inuenisse in bonis dictis unam domum positam in tali contrata infra tales confines Itẽ unam petiã terre in tali loco positam Itẽ unũ scrineũ & c.

Extimatio facta in bonis in inuentario contentis

Acobus & ioannes electi constituti a tali iudice ad exti mandum bona antonii scripta in inuentario facto ab ādrea curatore ipsis bonis constituto sacramento ab ipsis prestito de dictis bonis fideliter extimandis. Primo extimauerunt domum positam in tali loco: c. li. bo. Item uineam positam in tali loco extimauerunt. xx. li ꝑ qualibet torna. & sic de sĩgulis rebus

Forma sententie super insolutum datione

N christi noīe amen Ego scacauellus iudex & assessor domini ricardi de uilla pot. bono: cognitor infrascriptarum petitionum. petit coradus sibi insolutum dari & adiudicari & c: ponendo totum tenorem petitionis & subsequenter pones petitionem secundi petitoris & sic de singulis petitionibus in quibus scriptis continuabis. Facta quoqꝫ ꝓclamatione in palatio comunis bononie: per uiuianum preconem eiusdē coīs & in contrata ipsius antonii per bracium nūciū ipsius coīs: ꝙ siquis habet ius in bonis ipsius antonii aut illa deffendere ulꝫ certa die coram me compareat & nemine alio preter antedictos petitores comparente. Dato insuper andrea curatore dictis bonis & uiso inuentario ab eo confecto & etiam extimatione de bonis ī eodē īuentario contentis: Hec facta concordabūt iacobꝰ & ioanñ qui iurauerunt ea bona fideliter extimare lite preterea cōtestata īter ipsos & petitores curatores predicti & de calūnia ab utroqꝫ prestito iuramēto quo declarauerunt petitores predicti se crederē rōnabiliter posse petere & de his que in eorum continentur petitoībus nō erat ei in aliquo saticfactum: Visis instrumētis & rationibus auditis allegationibus eorūdē hītoqꝫ etiā sup his consilio sapientū cū deliberatione solēni dei noīe īuocato coīs bo: & mei auctoritate officii: qr dictū cor: īter creditores ipsius an: inueni priorē tpe & iō iure pociorē primo loco do ei & adiudico domū unam poītam ī tali loco īfra tales cōfines ꝑ ea extimatōe qua extimata ē ab extimatoribꝰ supradictis. s. ꝑ c. li: bo: Itē unū tinatiū

& unã uegetẽ ꝑ.c:ſoľ noĩe expẽſaꝝ taxatione a me iudice facta: Secundo loco qr martinum inueni poſt dictũ cor: aliis creditoribus dicti ant. petitorẽ do ei & adiudico in ſolutũ talẽ peciã terre ꝑ ea extimatione & c. ut ſupra. & ſic de ſinguľ. Si aũt non erunt tot bona ꝙ poſteriori poſſint ſatisfieri. dices predicto uero philippo qr nihil aliud in boĩs dicti antonii reperio ꝙ eidẽ philippo adiudicare ualeam in ſolutum cõtra ipſũ ant. & eius bona :& bonoꝝ poſſeſſores & etiam cõtra futura eius bona & bonorũ poſſeſſores ſi qñ ad fortunã uenerit pinguiorem integra iura reſeruo. lata fuit hec ſententia in palatio coĩs bono. Nota tamẽ ꝙ ſi huiuſmodi ſentẽtia fertur ab extimatoribus coĩs bono. qui preſunt dationibus inſolutũ dices in principio Nos. p. &. m. extimatores comunis bono. cognitores uel petitionum &: c. loquendo ĩ plurali numero ubi de iudice fit mentio in ſingulari & etiam ſi una ſola fuerit petitio facienda etiam mentio de uno ſolo petitore & una petitione ſolum in ſingulari numero.

Poſſeſſio data ex ſecundo decreto

Ominus talis iudex uel tales extimatores precepit uel preceperunt bracio nuncio coĩs bono. ut inducãt coradum in corporalem poſſeſſionem talis domus ſibi ab eodem iudice date & adiudicate inſolutum ex ſecũdo decreto Quãdo aũt nũcius ipſã poſſeſſionẽ dabit fiet publicũ inſtrm̃ hoc modo: Bracius nũciꝰ coĩs bono. de mandato talis iudicis: uľ talium extimatorum coĩs bono. induxit coradum in corporalẽ poſſeſſionẽ talis domus poſite in tali loco infra tales cõfines ſibi date & adiudicate in ſolutum ex ſecundo decreto per ſententiam ab eodem iudice latam ſcriptam mãu taľ not. & hec dicta ſuficiant de ſcripturis ꝓceſſus contra reum contumacẽ

Preceptum factũ debitori cõfeſſo

Ominꝰ taľ iudex precepit ant. ut det & ſoluat cor. hĩc ad x dies xx: li: bo. q̃s ex cã mutui ſeipſi cor: debere cõfeſſꝰẽ & hoc cõ-

tinēti ī publico instrō scripto manu tal' not:& si sunt duo debitores dices. precepit ant:& philippo & cuilibet eoꝝ insolidū uno tamen soluente alius uel alii liberētur ut dent & soluāt cor. hīc ad sex menses termino de uoluntate ptiū prorogato. c. li. bono. q̄s ex tali causa seipsi corado debere per instrm scriptū manu talis not: confessi sūt diebus feriatis & nō feriatis renuntiantes: Et si fiat preceptum ex delatione iuris ita scribes: precepit antonio ut det cor. hinc ad xv: dies x. f. ex tali causa ꝓ delatione iusiurādi ab ipso corado prestiti. & sic de singulis preceptis inserēdo qd precipitur et terminū et causā precepti. Verūtn̄ nota ꝙ multa precepta aduersa fiunt a iudicibus ex eorū officio utputa ꝙ aliquis presentet ei tale quid. uel ꝙ nō teneat tale quid ī domo sua tale. quequidem ita scribenda sunt sicut iudex ea dixit. Alioquin uero ad petitionem alicuius mandat iudex res aliquas poni in sequestrum quodquidē preceptū scribi pōt. sed pro maiori parte solet scribi sola relatio nuncii Hoc modo bracius nuncius communis bono. retulit se mādato talis iudicis ad petitionē coradi sequestrasse penes philippum unum scrineum uel tale quid: uel tot segetes quas inuenit in tali campo: uel apud talem campum Et precepisse ipsi philippo ut res ipsas custodiat & saluet quousꝫ placuerit iudici uel usq; ad cognitam rationem

Si ante tenutam uel bamnum ueniat reus & opponat contra preceptum ita scribes

Ntonius excipiendo opponens contra preceptum sibi factum a tali iudice. de. c. li. soluendis corado ut scriptum est manu talis not: dixit & ꝓtestatus est non eē cōtra eum ex dicto precepto ꝓcedendum eo ꝙ est minor xxv: annis & sine curatoris auctoritate fuit dictū preceptum factū in iuditō cōtra eum uel eo ꝙ est filiusfamilias & ipsum preceptum ī iuditio sine pr̄is auctoritate recepit uel eo ꝙ factū fuit cōtra eū conuictum & non confessum. & sic de singulis causis quarū prestet ut

dicit procedendum non esse. Ceterum nota ꝙ dabitur terminus ad probandum exceptionem: p⁹ terminū uero ꝓnūciabr̄ hoc mō

Pronūtiatio utrum post exceptionē ꝓcedēdū sit l'n̄

Voniam antonius coram me tali iudice exceptionem opposuit in hunc modum: Antonius excipiendo oppositiones &c: ut supra ponendo totam exceptionē positā ita continuabis in hanc exceptionē. ipse antonius legitime probauit. Ideo ego dictus iudex ꝓnuntio non esse ex dicto precepto contra dictum antonium ꝓcedendum uel sic. & hanc exceptionē ipse antonius legitime non probauit: Idcirco habito super hoc cōsilio sapientis ꝓnūtō contra eum fore ex dicto precepto non obstante dicta exceptione legitime ꝓcedendū: & illud preceptū forē executioni mandandum: Vnde nota ꝙ ꝓnuntiatione facta de ꝓcedendo uel dabitur tenuta in bonis rei qua scribes ut supra habes de tenutis hoc mutato ꝙ in hac tenuta dices exequendo preceptum factum a tali iudice. ul' dabitur reo bamnū hoc modo

De banno dato reo ex causa debiti

Ntonius quia non soluit ad terminum corado. c: li i q bus tenetur ei causa mutui per instrumentum uel per preceptum scriptum manu tal' not. & quia legit secundum formam statuti ciuitatis & cridatus non uenit ipse nec alius ꝓ eo: Idcirco ex nunc sit in banno comunis bono. ī quo cridatus fuit de mādato talis iudicis p uiuianū preconē ipsius coīs die tali

De scripturis iudicis criminalis & primo forma libelli accusationis.

Ie tertio intrante maio antonius accusat coradum quez dicit insultum fecisse contra eum. & euaginato gladio ꝑcusisse eum cum ipso gladio in capite & grauiter uulnerasse: Vel scio qui dicit cōmisisse adulterium cum berta eius filia: uel sic ꝙ dicit uerba iniuriosa sibi dixisse: Dicendo erat latro & leno: & hoc fuisse tempore regiminis dn̄i Ricardi de uilla pot.

bono.& menſe maii: ſub porticu domus phi: unde petit eum puniri ſecundum iuris formam & ſtatutorum coīs.& bono.& regimen pot. bono.. Et ſi accuſatus ueniens & accātorem ſuū reconuenire uoluerit dicetur ita. Coradus iuratus reconueniendo accuſat antonium qui dicit &c. Itaq; libello accuſationis oblato preſtabit accātor ſacramentum calūnie hoc modo q ſibi computabitur ut ſupra habes ſub rubrica de ordine accuſationis quo ſacramento facto exemplabis accuſationem ī quaterno addens pꝰ nomen accuſationis hanc ditionem iuratus hoc modo. Antonius iuratus accuſat cor.&c. Deinde preſtabit accuſatori ſecuritatem de proſequenda accuſatione hoc modo Inſuper predictus antonius pmiſit mihi notario ſtipulanti nomine & uice comunis bononiē. accuſationem proſequi ſupradictam. ſub pena & bamnum xx. ſol. bononienſium. Et ſi fideiuſorem dederit dices & ipſius antonii precibus philippus de his exitit fideiuſſor ſub eadē pēa poſt hec citabitur accuſatus & ſi non uenerit: citabitur eius fideiuſſor: defenſio cuius accuſationis & cridationis formam habes de citationibus & relationibus nunciorum Et nota q ſi fiet denuntiatio ab aliquo cuſtode uel officiali: tunc ille non iurabit: Sed ſimpliciter dicitur talis cuſtos nocturnus uel ſaltarius ex officio ſuo denunciauit ſe inueniſſe talem poſt tertium ſonū campanarum de nocte uel tot pecudes talis dantes danum in tali cāpo &c. Item nota q ſi accuaſator uel accuſatꝰ fuerit filiꝰ famil. debet eſſe in iudicio cum patris conſēſu qui ſcribitur hoc modo: Dominus boetius pater antonii ſuper iudicio accuſatioīs faciē de ab antonio eius filio de cor.& etiā de reconnentione ſi idē antonius fuerit reconuentus ipſi antonio eius filio agenti & fugienti conſenſit.& iſte cōſenſus debꝫ fieri anteq̄ iuretur. Et hoc cōſēſu facto dices poſtea in accātione. Antonius patris ſui conſenſu iuratus accāt coradum &c: eodem modo ſcribetur p accāto filio famil.

Si non uenerit accusatus nec deffensor bannietᷣ ipse accusatus hoc modo

Coradus credo filius quondam ticii de tali contrata accusatus ab antonio filio quondaȝ boetii de tali terra fecisse insultum in ipsum antoniũ & euaginato gladio pcusisse eum &c: ponendo tenoré accusationis quo posito dices qr legitime citatus fuit die tertia intrante maio per braciũ nuncium cois bo, & ipsa die occõe accãtionis coram tali iudice compareret Item & alia die citatus die quarto intrante maio p martinũ nuciũ eiusdem cois. & eadem occõe corã eodé iudice ipso die ueniret. Insup & qr die quinto intrante maio p petrum nuncium comunis bononiensium de ipsius mandato iudicis in contrata ipsius coradi parrochia sancte lucie presente philippo & andrã testibus ad hec habitis & uocatis preconia uoce publice pclamatum: q͏̄ si quis ipsum coradum deffendere uult uel uelit super accusationé predictam deinde ad tertium diem coram ipso iudice cõpareat & ñ ueĩt ipse cor: nec alius p eo ad eius deffẽsioné. Idcirco nisi ipse cor. aut alter p eo hĩc ad x. dies uenerit stare & obedire mãdatᷣ potestatis uel talis iudicis ex tũc sit ĩ bãno cois bo. p malefitio supradicto de quo bãno exire nõ possit nisi secũdũ formã statuti comunis bono: ex hoc fuit ĩ palatio eiusdé cois cãpanaꝝ sonitu more solito cõgregato die quĩtodecĩo ĩtrãte maio: Nota q͏̄ qñ bãna cãȝellantur debet inseri cã cãȝellatioĩs & cuius mãdato fit hoc modo. Ego. N. ĩperiali auctoritate not: & nũc comiss: bono. ad bãnitoꝝ not. & nomé & bãnũ ĩfrascripti cor. cãȝellari de mãdato dñi potestatis uel iudicis & Io. militis presidentiũ offõ bãnitorũ exequentium consilio sapientum. s. dñoꝝ taliũ. cuius cõsiliũ tale est ponẽdo totum cõsilii tenoré quo poĩto dices: & qr dictꝰ cor soluit mihi not. p cõi bono. recipienti: s. x. p banno Sub ãno dñi milĩo. ccc: indic. v: die tali pñtibus talibus testibus

Si obtulit se quis ad deffensionem accāti ī crīe quod exigat penam pecuniariam

V per accusatione predicta facta ab ant. de cor. philippus ad ipsius cor: defensioné ueniens & se offerés ꝓmisit mihi not. stipul' & recipi. uice & noīe coīs bo. ipsum cor. deffendere & nihil doli mali cōmittere in deffensione. & si idé cor: occaxōe predicte accātionis fuerit cōdemnatus ipsam cōdemnationem soluere ul' ipsius ꝑsonā repñtare sub pena & bāno c. li. bo. & pluris arbitrio potestatis: Insuper andreas ipsius philippi precibus se principalem constitués promisit mihi not. sub scripto ut dictum est se facturum & curaturum ꝙ dictus philippus omnia & singula faciet & attendet & obseruabit sub pena & bāno. c. li. bo. & pl'is arbitrio pot: rñtians noue cōstitutionis bñficio de fideiussoribus & oī ali auxilio. Verūtñ nota q̄ dcā sunt de bāno dādo ul' de fideiussoribus recipiēdo: locū hñt qñ ꝑsonaliter nō cōpiet accātus. Sed si personaliter ueniat tūc īcōtinēti prestabit sacramentum secūdū formam que docetur supra sub rubrica de ordine accusationis quo sacramento prestito precipietur ei securitatem prestare qđ preceptum scribetur hoc modo

Preceptum factum de securitate prestāda

Rimo iuramentū de modo super accusatione predicta de eo facta prestitum precepit dñs tal' iudex ipsi cor: ut hodie uel hinc ad tertiū diē faciat uel prestet bonam securitaté c: li: bo

Securitas ab accāto prestita.

Oradus ꝓmisit mihi notario nomine & uice comunis bononiensium recipienti ꝙ si occasione predicte accusatioīs fuerit cōdemnatus cundemnationem ipsam soluet sub pēa & bāno: c. li. bo. & pluris arbitrio potestatis : Insuper phi. ipsius cor. precibus ꝓmisit mihi not: recipiētu ut dictū ē ꝙ si dictus cor. cōdénatoꝫ eadē ñ soluerit : soluet ipse de suo siue eiusdem coradi personā pñtabit sub pena & banno: c: librarū: bono:

& p̃ris arbitrio peteſtatis renũtiauit noue conſtitutionis benefi-
cio de fideiuſſoribus. & omni alii auxilio. Sed nota ꝙ aliquan
do ex officio poteſtatis uel iudicis precipiuntur ſententie & re-
nunciatões ſic ſcribi conſueuit. Coradus ante preſentiam dñi pe.
de aſt pot. bono: conſtitutus cũ idem põt: precepiſſet eidẽ ut ſuis
iuraret obedire & parere mandatis ꝓmiſit mihi not: uice & noĩe
comunis bono. ſtipul: & corporaliter iurauit ad ſancta dei euuan
gelia parere & obedire omnibus mandatis que poteſtas ei uel ꝑ
certum ſuum nuncium fecerit in perſonam & rebus ſub pena
& bamno v. li. bo. & p̃ris arbitrio pot: Cuꝫ autem ipſe pot: incõti
nenti precepiſſet eidem ꝙ duos iuratores & fideiuſſores ſibi con-
ſignaret ad ipſius coradi preces. Dñs pot. & dominus. m: ꝓmiſ
ſe unuſquiſqꝫ inſolidum obligando mihi not. ſtipulanti ut dictũ
eſt & corporaliter iurauerunt ſe facturos & curatutos ꝙ dictus
coradus precepta poteſtatis quecunqꝫ ſibi fecerit in perſonam ꝛ
in rebus attendet. & obſeruabit: & faciet ea ſub pena & bamno: v:
libr: & pluris arbitrio poteſtatis: renuntiantes nouarum conſti
tutionum epiſtole diuiadriani beneficio & omni alii legum auxi
lio: Poſt hec dictus poteſtas incontinenti dicto corado prece-
pit ad penam uigintiquinqꝫ librarum ut hodie det maſſario co-
munis bononienſium pignora manutenentia de c. li. ut hodie &
hoc: & precepit dictis fideiuſſoribus ſuis ſub eadem pena ut faci
ant & curent ꝙ dictus corad⁹ predicta pignora det ipſi maſario
dicto termino. Alioquin det ipſi & de ſuo ſaluis reliquis preceptẽ
que poteſtas tàm ipſi corado q̃ dictis ſuis fideiuſſoribus du-
xerit facienda. & hec omnia precepit poteſtas incontinenti ſtatu
it terminum octo dierum dicto corado ad probandum quicquid
uult ad eius defenſionem ſuper ipſo facto

Si crimen tale fuerit quod exigat perſonalem
detentionem ita ſcribes

Oradus occaſione accãtiois de ſe fcẽ ab ant: occõe homi

cidii quod dicitur perpetrasse in personã martini psonalr detét⁹ traditus fuit & depositus a tali iudice in manibus & custodia ui-uiani & bracii nunciorꝝ cois bono: qui ibidé eundé ceperunt dili-genter custodiendũ & representandum quotiensciiq; fuerit peti tus ab eis usq;quo negociũ per cõdénationé uel absolutioné fue rit diffinitũ sub pena & bãno arbitrio potestatis

Confessio uel negatio accusati

Orado sibi lecta seriatiꝫ accusatione predicta sub sacra-mento ab eo prestito oĩa que in ipsa accãtõe continenť negauit uel confesus est ꝙ dixit hoc .& sic scribes que oĩa quecun q; dixerit: Et nota ꝙ aliquando solet recipi confessio ab aliquo ñ ex accusatione uel denuntiatione . Sed ut sciatur ueritas alicuius facti ab eo uel ab alio perpetrati: Quequidem recipitur sub hac forma

Sacramentum de ueritate dicenda

Oradus iure precepta·licet pot. de ueritate dicenda q sua confessione dixit hoc & hoc scribendo que dixerit

Confessio facta super inquisitione per tormentorum acerbitatem

Oradus detentus accusatione homicidii ꝙ dicitur per-petratum in personam martini iuramento ab eo presti to de ueritate dicenda sua confessione dixit se non occi disse martinum nec scire quis occiderit: Deinde faciende sunt ei interrogationes que uidebuntur iudicii super hoc: & si ipse uide tur in responsione sua uacillare uel suspectus esse subiiciẽdus est questionibus & tormentis que subsequetur ita scribetur Qui coradus positus ad tormentum eo in tormento existente eo inť rogat⁹ quis martinũ occiderit dixit & confessus é ꝙ ipse dictum mart: occidit die tali & ĩ tali loco & depoit⁹ de torméto p⁹ĩtuallũ

in eandem confessionem presentans dixit ꝙ ipsum martinuꝫ occidit : uel sic & depositus de tormento post interuallum negauit se martinum non occidisse: & dixit se non scire qui eum occiderit. & si scribenda est spāliter confessio quam facit depositus de tormento qr illi confessiōi adhibenda est fides. & non ei q̄ facit ī tormento. Et nota ꝙ non debet querer̄ iudex fecisti tu tale homicidium . aut fecit ioannes tale homicidiū uel fecit tale

Forma absolutionis

Oradus accusatus ab antonio fecisse insultum ipsū ātoninm euaginato gladio percusisse in capite & qr nihil de hoc aduersus ipsum coradū ꝓbatum est ideo absolutus. uel ideo tal' pōt. absoluit eū

Forma condemnationis

Oradus accusatus ab antonio ꝙ uerba iniuriosa contra eum dixit. videlicet ꝙ erat latro & leno. & qr hoc plene probatum est. Idcirco dominus talis pōt: bo: ipsū cor. ī: x: li. bo. cōdēnauit: & si uero fuerit accusatio uel denuntiatio facta sed fuerit īquisitio fcā p officiū uel aliquod crimē publicū & notoriū sub quo fiat cōdemnatio ita dices. Quoniā cor: in pn̄tia dn̄i talis pot. bono: cū ageretur quedam questio inter ipsum ātoniū & cor: dicto pot. dixit antonio uerba cōtumelie & iniurie dicendo ꝙ ipse mentiebatur per os. & ꝙ adhuc uendicaret se de eo: & hoc non solum ex auditu potestatis ueruꝫ etiam q eos qui ibi pn̄tes erant quorum testimonia super hoc in scriptis redacta sūt plene & ꝓbatum est. ꝙ quando res est mali exēpli dicere dedecꝰ alicui coram domino & rectore suo: Idcirco dn̄s talis potestas ipsum cor: in. l: li. bono. condemnat mitigata pena ꝓpter paupertatem uel propter simplicitatem : & si fiat condemnatio personalis pro crimine qđ exigat penam sanguinis dices ita: Quando guido de tali loco insultum fecit de mense mai ꝓxime transacti in martinum cum una lancea etiam percusit eum cū ipsa

lancea in pectore ex qua martinus percussiōe cecidit incontinēti mortuus per confessionem ipsius guidonis plene est ꝓbatum: Id circo dominus tal' potestas bono. ipsū guidonem ut abscidatur ei caput ita ꝙ moriatur condemnat: Igitur notadū ꝙ in qualibet cō demnatione facienda est mentio negocii seu maleficii ex quo seq tur ipsa condemnatio ut ex predictis exemplis apparet

Forma mulcte

Via coradus citatus fuit inuentus per bracium nūc co munis bono. & eidem preceptum extitit ab ipso ex nūc ex parte potestatis ad penam. x. li. bono. die tertio intrante maio ut ipsa die coram eodem potestate ueniret contempsit: Ideo dictus pote stas dictum cor. nisi hinc ad tertium diem uenerit stare mandat eius puniendo mulctat & mulctando punit in. x. li. bono: Igi tur quamuis ex diuersis ciuitatum & locorum statutis diuersa of ficia ordinentur quoꝝ officiorū scripturas ponere iuxta humanā inuentionem īpossibile foret hoc tamen ꝙ in hoc opere scripta sunt circa ciuilia & criminalia iudicia sufficiant prenotata que si perfecte quisq; tabellio sciuerit cetera quecūq; offōꝝ sibi nisi cor lapideum habeat plana erunt. Verūtamen quoniā quedaꝫ spāl'r occurrūt scripture & forma statutorum comunis bononie que ꝑ util's sūt & neccessarie uehemēter ut puta priuilegiū septuagenari orū & debilitatoꝝ & ītercidio boīs ꝓdigi & etiā licētia represaliaꝝ idcirco de illis succīcte & breuiter ē uidēdum

Priuilegiū quod septuagenarius cōceditur

Ntonius ante presentiam talis iudicis constitutus sep tuagenarium fore se asserens petit sibi priuilegium ex forma statuti comunis bono. senibus huius temporis debitum exhiberi: Igitur cū ex aspectu appareat ipsū antoniū ī dieꝝ lōgi tudīe ꝓcesisse. & qr corporal'r iurat ad scā dei euuāgelia hr̄e septu aginta annos & ultra: Idē iudex ipsi ātoīo ex nūc ꝑsonal'r oneri bus sit except⁹ & ut in oībus & per omnia septuagenariorum pri uilegio gaudeat sua & bononiensium: auctoritate concessit. Con

cessionem pnuntiabit iudex hoc modo: Ego talis iudex cognitor petitionis ab anto. facte in hunc moduz postulat a uobis talis iudex: Antonius boetius & coradus: & posito toto tenore petitiois dices uiso namq; dicto statuto & testibus ab ipso antonio pducti habitoq; super his consilio sapientis & deliberatione solemni dei nomine inuocato iuxta formam eiusdem statuti pnuntio dictuz antonium ex nunc minimum & exemptum esse. Et a publicis factionibus comunis bononie: & possit habere illa officia que debilitatis secundum formam eiusdem statuti conceduntur. & super gardiam uel custodiam noctis aut ex nunc comunis & in omnibus gaudere priuilegio q ex ipso statuto debilitatis conceduntur & debentur ipsi antonio & etiam procuratoribus comunis bononie presentibus ad hanc pnuntiationem: Interdicitur aut bonis hoc ordine. aliquis enim amicorum eius offerret petitionem suam iudici hoc modo: postulat a uobis domine talis iudex Antonius boetii quatenus bois philippi interdici publice faciatis: & q nullus mutuet ei aut pignori det siue alio quocuq; modo contrahat cum eo cum ipse sit pdigus ludendo & per tabernas utendo & in malos usus sua substantia consumedo. Deinde duces testes & probabis qualiter ipse philippus male utitur substantia sua. & super his habebis cosilium sapientis alicuius q pnunciabitur ut superius dictum est. sub rubrica pnutiatio alicuius consilii sup incidenti questione. & hac pnuntiatione facta subsequenter faciet iudex preconizari hoc modo: Viuianus Stephanus. Otolinus & martinus precones comunis bononiensiu retulerut se de mandato domini isoardi iudicis domini petri potestatis bononiensiu exequendo pronuntiationem ab ipso iudice latam preconia uoce publice per trinica tiuitatis bononiesium iterdixisse bonis philippi pclamando q nullus ex nuc mutuet aut pignori det ei siue alio quocunq; modo contrahat contra eam cum eo. cum pnunciatum sit ut cassum & omni iure priuatum

Confessio facta contra alterum comune
uel sic ordo & forma represaliarum rubrica

Ontingit aliquando aliquem bono: ciuem in iurisditi one alicuius ciuitatis uel loci expoliatũ esse uel aliquid debere recipere a comuni illius ciuitatis possit queri/moniã corã suo comuni ciuit: bono: Vnde bononiensis rector ꝑ litteras suas & tandem ꝑ ambasiatores iuxta formam sui statuti requirit & rogat illud comune ut sastifaciat uel sastifieri faciat ci ui suo. ꝙ si non fit ipse ciuis bononie meretur sñiam & licẽtiam a comuni bono: satisfaciendi sibi super bonis hominũ illius terr̃ usq; in quantitate sibi debitam. cuius sententie forma hec est.
Cum antonius a comuni rauene uel a dño: P. ciui ranene tantam quãtitatẽ pecunie uel ex tali causa recipere & habere deberet & di ceret se post multã instantiã uillẽ ab ipso cõi bonõ. querimoniã & petitione ipsius antonii recepta fecerit dictũ comune rauene ꝑ plures litteras & nuncios & tandem ꝑ ambasiatores comunis bo nonie solemniter requirere ut ipsi antonio predictas mercatioẽs aut pecuniã restitueret uel restitui faceret ꝙ facere omnino con/sentit: Idcirco nos ricardus de uilla pot: bono: habita plena fide & tam per testes q̃ per instrumenta publica quam nũciatorum siue ambasiatorum relatione. hec omnia uera esse : uisis testibus quibus ipse antonius plene probauit se expoliatum fuisse in di/strictu rauene predicta pecuine quãtitate uel talibus rationibus ualentium: c. li bono. & damnum quod ea occasiõe substinuit tan tundem esse: Et uisa forma statutis bono: super represaliis edicti que forma tam in requirendo dicto comuni q̃ in omnibus que circa hoc fieri debent diligenter & solemniter est seruata cum de liberatione dei nomine inuocato. de nostra & comunis bononie auctoritate & eiusdem uoluntate comunis damus & concedim⁹ dicto antonio plenam & liberã potestatem licentiã & auctoritatẽ

capiēdi et sequestrādi detinēdi & sibi acipiēdi de mercatiōib⁹ rebus & bonis coīs & honium ciuitatis districtus & episcopat⁹ rauene ubicūq; ea inuenerit in ciuit̄. districtu ul̄ epātu bon: usq; in quantitate .c.c:l.boñ. p satisfationē eoꝝ q̄ sibi in districtu rauene ablata: fuerunt & dampnoꝝ expēsarum & interesse suū

TERTIA pars capl̄i iuditiorū sicut litteris siue epl̄is in officiis oportunis

GITVR postq̄ primo loco de notulis & ratioībus iudiciorū & secūdo loco q̄liter ipsorum iudiciorū acta scribantur superius dictū est: Restat nūc tercio epistolas quasdā cō scribere tabelionibus in officiis necessariis ualde:

Littere citationis coram iudice delegato:

Acobus diuina promissiōe boñ. epis: presbr̄o ioāni capellano eccl̄e sācte marie de ocano salutē īdño presentium tibi auctoritate precipiēdo mādamus q̄⁹. die tali uenias coram nobis dño con. de iustitia respōsurus alioquī cōtta te procedemus pro ut postulat ordo iuris.

Littere citationis coram archidiacono

Hilippu⁹ bo. archidiaconus executor litterarum domini pape prouido uiro con: salutē ī domino: Noueris nos asūmo pontifice recepisse litteras sub hac forma: Alexāder epis. seruus seruorū dei &c̄: Ponendo totum litterarum tenorem qt̄s. posito ita dices. Volens igit̄ mandatum apl̄icū exequi reuerenter tibi qua fūgimur auctoritate mādamus qt̄⁹. p te ul̄ idoneū respōsalē octaua die post resceptioem presētiū: q̄t̄mi nū tibi p duob⁹ editis & tertio pēptorio assignam⁹ aput caōicā scī petri te nr̄o cōspectui represētes: dicto ātonio ī iusticia respōsurus. Alioquī pcedemus in cā pro ut exigit ordo iuris: Quod si predictus termin⁹ īdiem caderet feriatā. seq̄tē diē nō feriatā tibi pēptorio termino assignamus q

Littere citationis coram ſubdelegato:

Hilippus archidiaconus bon: ꝓuido uiro cor. ſalutē ī dño Noueris dñm hēricū a ſūmo pōtifice recepiſſe litteras in hūc modū: Alexāder ep. & c. Cū igitur ipē dominus hñr nobis totaliter comiſſerit. uices ſuas & eiuſdem comiſſionis pu: īſtrumēto eiuſdē cōtinetur: ul̃ ſic nobis ſua litt̃a comiſſerit uices ſuas tibi q̄ fungimur auctoritate mādamus q̄tꝰ die octaua & c: ut ſupra

Littere quibus cuntumax excomunicari mādatur

Hilippus archidiaconus bon. executor litteraꝶ dñi pape. diſcreto uiro archipreſbitero plebis de paſtino ſalutē in domino. Cū auctoritate nobis a dño papa cōmiſſa coradū de tali loco corā nobis litteris nr̃is citari fecimus. Idē coradus mādato nr̃o deducto peītus īcontepto. & certo ſibi termino aſſi gnato uenire neglexerit pp qđ ipſū cōtumacē eius exigente ma licia repugnantes decernimus eum excomunicationis ſententie ſubiacere. quo circha ne idē coradus cōmodum reportet de ſua cōtumacia qr nihil uidetur prodēe hoībꝰ ſi cōtētus cōtumacibꝰ non obeēt. diſcretiōi tue qua ſūgimur auctoritate ſub excoīs pēa precipiendo mādamus q̄tꝰ. ipſū coradū ſigulis diebus doīcis & feſtiuis cāpanis pulſatis & cādelis extintis denūcies coram pp̃lo excoīs uīculo innodatum. ut ſue culpe inobediēciam recognoſ cat ut de ſua contumcia ſatiſfaciat ut tenetur: Si autem mādatū noſtrū neglexeris qđ nō credimus ad implere te in ſcriptis exco munīs uinculo innodamus

Littere conmiſſionis facte a delegato in ſub delegatū

Enricus miſ̃atiōe diuina imolēſis eps. Diſcreto uiro do mino philipo archidiacō bo: ſalutē ī dño. Nouerit̃ nos a ſūmo pōtifice r̃cepiſſe litt̃as ſub hac forma. Alexāder &c: Cū igit̃ arduis & diuerſ̃ n̄gociis īpediti cognitiōi & deciſiōi ipiꝰ caē ītēdeř nō poſſimꝰ. đ ur̃a prudētia & ſolicitudīe plımū cōfidē tes ſup ipiꝰ caē cognitionē ac deciſionē tenoř preſētiū uobis in-

tegralit̃ cõmitim⁹ :uices nr̃as ĩ cuius rei teſtimoniũ preſẽtes lit-
teras nr̃i apenſiõe ſigili ſecim⁹ roborari Et nõ. ꝙ qñ comit-
titur ſola caẽ cognitio uſq; ad diffinitiuã ſentẽtiã quã delegatus
ſibi reſeruat .& tũc dices ſup ipſi⁹ caẽ cognitionẽ uſq; ad diffini
tiuã ſentẽtiã. tenore preſẽtiũ uobis cõmittimus uices nr̃as eadẽ
uobis diffinitiuã ſentẽtiã reſeruatam. Item nota ꝙ hui⁹ cõ-
miſio uel ſubdelegatõ aliqãdo fit ꝑ publicũ ĩſtrumẽtũ q̃ ex for
ma predicta ſatis leuiter poteſt ſummi:

Dimiſorie littere q̃ appelantur appl̃i

Antiſſimo patri dño alexcandro ſacro ſãcte romane eccl̃e
ſũmo pontifici. Philippus bo. archidiaconus ſe ipſũ ad pedum
oſcula beatoꝝ. A. ſcĩtate ueſtra recepi litteras ĩ hunc modum.
Alexander &cẽ: Cum igitur ad executionẽ mandati ur̃i humilẽ
& deuote procedens partes eaſdem coram me legittime fecerin
euocari. idem ãtonius oĩ caẽ proceſſum ſub forma ad ur̃aꝫ audi-
enciam apellauit: Corã uobis domine philippe &cẽ. ponẽdo
apellationis formã. Verum tamen ſantiſſime pater coĩcato cõ-
ſilio ſapiẽtũ. ipĩ apellationi non duxi aliquatenus differẽdum.
tunc ipſum antonium ab examine mei iudicii eu ocau i:precepi
tamen eidem ut uſq; ad .xl: dies cũ his litteris ueſtro ſe cõſpec-
tui preſentaret. in cuius rei teſtimonium preſentes litteras pro-
prii ſigili munimĩe roboraui

Littere ut a domino qui abſens eſt cuius nomine lis eſt
conteſtata recipiatur de calumnia iuramentum

Obili & prudenti uiro dño: A. põtati mediolanenſi: Iaco-
bus de graſſa põt. bo. ſalut̃ & ſincere declinatiois afectũ.
Andreas: procur̃. B: ciuis ur̃i ſuper libello q̃ preſẽtibus mittim⁹
introcluſum. Cũ cor: ciue nr̃o ẽ litem ſub domini: p: iudicis
ueſtri examine cõteſtatus: Verũ quia ut lis ſine ſuſpecione ꝓ
cedat neceſſarium eſt principalem preſtare perſonam calunnie
iuramentũ. dilectionem ueſtrã amicabilit̃ requirim⁹ & rogam⁹

q̄t⁹ ab ipso . B: sup libello predicto secūdū ordinē iuris iuramē-
tum calunnie recipi faciatis receptionē eiusdem in publicam for
maʒ fideliter si placet per latorem presentium transmittatis

Littere ut testes dcā sua proferant coram illo iudice
de cuius dictione sunt

Obili uiro : dño. p: pōt mātue : Iacobus de grassa pōt bon
salutem ad uotū. Inter. A. & conradum sub examine pru
dentis uiri domini : M: assessoris uri agitur causa q̄dā in
qua idem antonius ad sue intentionis ꝓbationem legittimā ut
a seritur uestre iurisdicioni subdictos testes habēt. Igitur ne iu
ris exequtio probationū defectu ul' occultatione pereat ueritatē
prudēciam urāʒ multa prece rogamus q̄t⁹. citatis his quos ipse
A. ul' eius ꝓcur. uobis dixit : nominādos iusiurādum eos subire
cogatis ac super intentione presentibus introclusa sub ipsius iu-
ramenti fide & ueritate testimonium perhibere ipsorum testi-
monia per fidelem recepta tabellionem & in publicam formaʒ
redacta nuliusq; precium cognitioni. produta nobis sub uestri
sigilli secreto q̄ cicius transmittetis:

Littere responsiue ad predictas:

Iliti probate uirtutis . domino pōt : bo. I: pōt: mantue sui
regiminis felicem ꝓgressū & exitū cū salute. precib⁹ urīs
illari & grato ītēdentes affectu eos quos. Antonius ciuis
ur̄ ꝓducere uoluit ad noraʒ citatos presentiā ī ferēdo testimōiū
sup intētione trāsmissa . subiire cogimur iusiurādū & ecce ipsoꝝ
testationes & dicta p fidelem recepta not: & forma publica sub
nr̄i īpressiōe sigilli: prudētie urē p ipsū: A. latorē presētiū desti-
namus

Littere requisitiōis alic⁹ coīs ut satisfiat depredato

Agne nobilitatis & prudētie uiro dño: p. pōt. cōsilio & co
muni. Rauene: ꝑ : pōt. bo. salutē & uotoꝝ sucessuū uber-
tatē : Potēti & caro ciue nostro domino . A. nuper tuta fiducia p

iurisditionem uestrã ubi non amplius q̃ ĩ causa suspicabimur ĩ-
sidias transeũtes occurrerunt ei latrones ĩ faciem qui equos pe-
cuniã & res alias quas habebat suetin euꝫ ꝑut ipsos amare que-
rele narratione didicimus depredati. Cum: igiť enormitas hec ĩ
eo loco cõ tingerit qui est sub manu uestre cure regẽdus dignũ ẽ
ut de manu uestra ipsi⁹ enormitas cumdigna satisfatio requirať
Itaqꝫ dilectionẽ uestram amicabiliter requirim⁹ & istanti prece
rogamus ꝙ qt̃s. eidẽ ciui nostro sic ablata si placet expedite ac ĩ
tegre restitui faciatis ꝙ ipse digna restitutione cõtentus si de ca-
su doluit de recupacione liteť & nos uobissemꝑ ad gratias & gra
tiaꝝ actiones merita obligemur. Sciẽtes ꝓ certo ꝙ si preces no-
stre paterẽtur ꝙ non credimus ĩ hac parte repulsã licet fuite coa-
cti. tñ ex speciali uestri regiminis iuramẽto ꝓuidebimus cõtra iu
rantes idẽtitatibus ciuis uestri.

Vel. sic de simili reqsitiõe: s: sr̃ alio cãu de his q̃ sũt amissa.

Enerat in ciuitatem uestram indubitabili fiducia cum
marchatoribus suis & rebus. dominus athenius po-
tẽs & carissimus ciuis noster sed uos ꝑut ipsius narrati
õne didicimus ad cuiusdã uestri cõciuis petitionẽ cui aduersus
nos & nostros represaliaꝝ licẽciam cõtulistis marchatiões & res
ipsas auctoritate fecistis ꝓpria sequestrari: Vnde cũ uirtutis &
gratie sic amicitiã cõtulistis sibi fidelẽ acquirere graue tñ habita
cõseruare sꝫ grauissimum repetere corruptam & ex hui⁹ represa
liis etiã inter cõmunia una dilectione cõiuncta sepe caritas refri-
gescat & cõsurgat aliquãdo friuola que causã pullulat amaritudi
nis & rãcoris: curã & dilectionẽ uestram instãter requirim⁹ & ro
gamus: ꝙ licẽcia cõtra nos ciui nostro exhibita non obstãte q̃ ma
nifeste credimus optẽta fuisse: tacita ueritate uelitis merchato-
res & res predictas ipso dño. A: libere relaxare ne ꝓpter ea ulla
simili cõtra uestros ĩsurgere cõpellamur. quod ex spãli uinculo
sinceritatis omittere nõ possemus: Itẽ al'a r̃eqsitiõe expedita

Ir prudens dñs. P: lator presẽtium ciuis noster quosdã ha

bet ciues uestros ut ex publicis domētis apparet ī quadam sūma pecunie debitores qui cū solutionis dudū elapsum terminū ī re quisitionē instātem cōtra ꝓmissionis & pacti fidem usq; adhuc soluerē cōtenpserūt. Cum igitē rigori iuris plerūq; equitas sit pre ferēda nec dicatē iustitie preiudiciū fieri si aliquādo stricto iuris ordine pretermisso dūmodo ueritas facti nō excedat ī reddēdo unicuiq; quod suū est cursu celleri prouidere prudenciā uestram multis precib⁹ exoramus ꝙ eosdē dicti ciuis nostri debitores: sic expedito ꝓcessu eidē satisfacere cōpescatis ne ipse dñs. A : duct⁹ prolixas litis angustias quadē fructus desperaciōe resilat & omis so foro rei propriū sui actoris forū quasi turbato iuris ordine ul timo remedio petere cōpellatē ubi nō iam ciuil sed municipalis nostri iuris ordine petito sua cōtra uetustates in re uendicādam quā cito se facultas offerret ꝑtransibit. cōtinget forsitā sicut ī si milibus modis est ꝙ aliquis ex uestris qui culpā nō cōmiserit fe ret penam.

ꝓnsiua que fieri potest ad quālibet predictaꝝ litterarum:

Iuina mandat auctoritas ꝙ proximū suū unusquisq; dili gat ut seipsū nihil ī obseruātia caritas ī homine ulta petēs Cum igitē ciuilitē & ciues nostri regātur sicut ceteri homines legi bus & statutis si eodeꝫ iuris equitatis bñficio ꝓsequitur ceteros homines quo nos ipsos: & si ꝙ nobis facim⁹ aliis īpartimur iaꝫ nihil est ꝙ diuina uel humana ratio plus requirat. Itaq; ut desit nobis omnis cōtra uos calūniendi materia: Ecce ciui nostro eodē ordine quo regimur uitam nostrā q̄admodum offerimus ratio nis fieret uni ex potentioribus terre nostre addentes etiā ꝙ quic quid humanitatis & gratie poterimus: iustitia tamen & honesta te seruata imparciemur eidem

Litere ut communes arbritri eligantur pro questionibus

Icet hostis hūani generis nr̄is sēp īuid⁹ cari (sedādis tatis insuflet: & suggerat quantum potest dulcedo

dilectionis qua ĩuicem iungimur amarescat. nos tantum qui eũ cognoscimus talem hostem qui nõ põt uincere nisi uolentem: debemus ei resistere sũma & integra uolũtate ac amore qui inter nos est amore solito cõseruare. Nempe quia scriptũ est Res est solliciti plena timoris amor. dolẽtes itaq; ꝓ occasione represaliaꝝ quarundam min⁹ ad uos & minus ad nos uidetur access⁹ quodam modo interdictus ex quo mutuis priuamur obseqis & profectibus consuetis decreuimus si uestre prudẽtie placet ꝙ ali qui utriusq; ciuitatis uiri prudentes arbitri cõstituãtur in medio qui causas represaliaꝝ ipsarum ab ipsa radice discutiant & p epi scopatum & reddendo unicuiq; quod suum est: omnẽ diffiniãt questionem ut placatis discordiis, uniuersis reducant in statuꝫ pristinum pacem nostram: Itaq; ꝙ si hoc statueritis faciendum cõmunem nobis locũ rescribatis & diem quo supra his idẽ arbitri simul aderunt:

Litere generales qbus õs ad nũdinas ĩuitãt

Obilibus & potestatib⁹ uiris potentibus rectoribus & cõmunibus ciuitatũ atꝫ locoruꝫ ad quos presẽtes litter̃ peruenerint amicis dilectis. R. potest & cõmuni. boñ: salut. omni fecunditate iocunda. iuxta nostre ciuitatis antiquam consuetudinem generales ad introitum mensis maii celebrare nundinas disponentes & uniuersos ad easdem uolentes merchationũ causa uenire: exceptis his qui nõ sunt digni communione fidelium uidelicet predonibus latronibus falsariis hereticis: & banitis nostris quorum nolimus admistione fedari. inuitandos duximus & uocandos omnibus & singulis inuitatis plenam in personis & rebus securitatem & fiduciam. quindecim diebus ante principium & totidem post finem ex toto tempore nundinarum null̃ represaliis obstantibus quibus silentium imposuimus quas inefieaces & irritas infra dicta tempora decreuimus concedentes

ueſtram igitur dilectionem requirimus & precamur. qſs. p terras ueſtras precoīa uoce hoc publicum & notorium faciētes uniuerſos ad ipſas facientes de huius uocatione latori preſentium fieri & dari publicum inſtrumentum

Litere quibus aliquis iudex rogatus ut ſuper res & facinoritates condemnati ſententiā exequatur

Rudenti uiro iuris perito. D. P. aſſeſſori: nobilis uiri domini. R. poteſt boñ: ſalut. ad uotum: ut diffinitiuam ſententiam pro antonio aduerſ⁹ coř ſuper actionē perſonali latam executioni ſm iuris ordinem de noſtri auctoritate officii mādaremus ipſi corado in iuriſditione ueſtra diligenter excuti fecimus & perquiri: Sed nullis repertis ibidem ꝓcerto didicimus in noſtra iuriſditione ipſius coradi aliqua bona fore: Cum igitur ad uos ſm iuris ordinem huiuſmodi ſit ſatiſfacio facienda prudentiā ueſtrā attente rogamus quaten⁹ eandem ſantenciam ad ipſius antonii petitionem miniſterium iuris per res & facultates condennati exequamini ſicut decet

Littere ut aliquis cū re furtiua detineatur

Otens & nobilis ciuis noſter dominus. Coř. quēdem ſeruientem neq̄ habebat qui dū exterius fidē domeſticā oſtēderet gerēs tñ interius latrocinium noctis ſcileucio quemdem domini ſui equm ferentem furtiue ſurrupuit fugieus cum ipſo ad ueſtram acceſſit ciuitatem. Verum cum omnes miniſtri iuſtitie rectores uidelicet populorum ad deprimendam huiuſmodi nequitiam tranſgreſſorum. Et ibi inuicem quotiens opus eſt ad honorem & decorem iuſticie mittatis: ſub mini-

ſtrare auxiliis teneatur prudētiam ueſtram īſtanter reqrimus & precamur: quaten⁹ ad inquirēdum iniuriſditione ueſtra de fure predicto latori preſēciū aliquos ex ueſtris fideles & ſolicitos adiutores & omne ſup hoc neceſſariū auxiliū īpendētes finē ipſū ſi repiri cōtingerit cū re furtiua captum ad nos ſub fida custodia ſi placet remittatis ut ubi deliquit idem debitū ſibi ſm iuris ordinem recipiet talionem

Litere quibus alicui poteſtati mittitur ellectio rubrica

Iliti pbate fidei & examinate uirtutis domino: Coř. de ſolario. R: de uilla poſtet. cōſilio & cōmune: boñ. ſalt. & pſperos ad uota ſucceſſus: licz: in altitudine libertatis naturaliter cōditio ſuſpiret humana quia iñ ut plurimū exaīne rationis omiſſuz in precipitiū peruerſe labitur uoluntatis datū eſt ut uīculis diſcipline reſtricta ſub iugo dñii obediētie colluz ponat & ut homo preferatur hominibus ad motus illicitos loris iuſtitie refrenandos: Hinc eſt q hodie pl's ſolito pter corruptas affectiones hominū & inualeſcentes nequitias puerſoruz nihil poteſt populo eſſe beatius nihilo q; maius q̄ bono duce preuio bene duci. Cū igit' hui⁹ rei ſolicitudinem multā puideremus noſtro regimini dignum preferre rectorē & breuiter ſollemnitatē iuxta municipalis obſeruantias legis noſtre in uiros fideliſſimos & prudentiſſimos electionis auctoritas ſorte uenit: qui uirtuoſe italie uiros & hui⁹ dignos offitio prelature ſolicita examinatione querentes tandē cōſideratis uirtutib⁹ quas ī uobis affluēter adeſſe predicat opīo celebris & cōmunis perſonā ueſtram ad. kl'das februarii pxime uenturi ad unum annnm nobis & ciuitati noſtre in poteſtatem rctorem & dominuz electione concordi anni perfecerūt: Quapropter ex ipſa electione ſit per omnem modum mirabilius ſatiſfactum affectionibus cordis noſtri & quia ſcimus doctum ut ſciatis equa libra ponere iudicium in pondere ac iuſtitia:

in mensura & uindicta facinoꝝ iusticie uibrare temporalem iusticiam prudentiam & dominationem uestram instanter m̄ltis precibus exoramus quatenus regiminis nostri locum & officiuꝫ quod uobis ea cordis affectiōe qua nulla maior offerimus si placet cū salario duoꝝ milia. lib. & cum illis cōditionibus quas cuꝫ ea que uobis in publica forma ꝑ latorem presētiū mittimꝰ quā alia communis uestra statuta declarāt illariter & libēter admittatis sociatꝰ quatuor iudicibus duobꝰ militibus & duobus notarius ur̄is dumtaxat talibus quorum fide ac prudentia honor uester gloriosꝰ appareat: Uenīētetibꝰ itaqꝫ: x. v. diebus ante kl'adas februarii. uestram & uestrorum predictoꝝ ī ciuitate nostra presenciam habeamus: Itaqꝫ si assenciendum duxeritis uel non duxeritis uotis nostris. I: tertium diem post haꝝ presētationem responsum latori presētiuꝫ ꝑ instrumētum publicū certum detis.

Alie littere eiusdem tenoris sub breuiuori forma

Oniā de manibus cuiuscūqꝫ rectoris & ducis totiꝰ sibi cōmissi populi pendeat salus eo ꝙ uniuersa mēbroꝝ cōpago ex dispositiōe capitis iformatur. Merito iutxa ceteras solicitudines debet hoc esse. s. sibi preferre rectorē ī cuiuslibꝫ cōis pectoꝝ cura maior huiꝰ igitur desiderii feruore soliciti. Viri prudētes conmuni iuris euētu iuxta nostroꝝ statutoꝝ cōtinentiā acceperunt: Cōsideratis uirtutibꝰ quibus celebri noīs uestri forma docēte affluitis & fulgetis. Cūqꝫ uos hoīnū ducatꝰ suscipeꝝ dignos reddūt ꝑsonaꝫ nostraꝫ a kl'dis februarii ꝓxīe uēturi ad unū ānū in nostrū potestatem & rectorē & dn̄m consēsu & uolūtate unanimi elegerūt quo circa ipsius nostri regiminis offitium nobilitatis uestre cum salarii quantitate ac aliis conditionibus quas uobis transmissa & etiā alia cōis nostri statuti declarant totis cordium nostroruꝫ affectionibus offerētes prudētie uestre īstātissime supplicamꝰ quatenꝰ ipsā electiōeꝫ & placitū officū acceptātes

termino qui inminet statuta predicta: his sociatis iudicibus & notariis & militibus qui p ipsoꝝ actus laudabiles uos honorent si placet ueniatis

ꝛnsiua de accetpatione electionis & admissione regiminis

Obili uiro dño: R. cōsilio & cōi. boñ. Catalanus de solario salut. & totius felicitatis augumentuꝫ. Cum omnes hoīes equales natura genuit non nature uitio sꝫ actionum deformitate ꝓcessit ꝙ propter affectus & actus noxios iustitie limittibus choerēdos homo nō hominum nature sꝫ uiciis preferatur Vnde tñ ad hoc proculdubio tam precellēs offitium solus ille cēsetur idoneus solus dignus qui subiectos preire sciat merito & uirtute illi aūt regiminis locꝰ debet regēdus offerri cuiꝰ merita loco cōgruant & honori & cuius humeri. substanti nō faxe sint ponderis inbeciles ꝙ hoc culmen regiminis ascribatur honori habet tamē adnexā onreis & piculi grauittē: Vnde quoniam sola dei sufficientia facit hominem in huiusmodi officio sufficientem & dignū de nostra nequaq̄ uirtute confixi sꝫ ī soli diuine bonitatis auxilio spē ponētes & considerātes etiam ꝙ nobilium presentia populi cōnstantia nec non ommium & siugulorum ciuitatis boñ fides & merita uobis cuꝫ solcitudinis nostre onera pacient & reddentur ea facili obedientia leuiora: Ecce in uocato nomine iesu christi de nostrorum amicoꝝ bñplacito & consēsu regiminis uestri nobis oblatum honorem qui maioris totius italie uiro exultationis & glorie cederet ī augumētū iuxta uestram cōtinētiā litteraꝝ gaudēter & illarit́ acceptamꝰ. Itaꝙ auxiliante dño terīo q̄ nobis uestra prefixit eplaueīemꝰ regīs uñ. Vt in electo prīcipio felici ꝓgressu & fine laudabili & onera subituri

ꝛnsiua q̄ se excusat electꝰ electioni renuntiat ꝛbrica:

Vm dignitates & officium prefecture ceteros in hoc seculo piecellat honores non potest gens populus uel ciuitas

alicui uiro exultationis & glorie plus cõferre q̃ ex ꝓprio uoluntatis arbitrio unum ĩfra ceteros discrete eligere ac sibi ponerẽ dominum & rectorem & sue se subicere potestati: Hoc nempe signum euidẽtius ĩdubitabil' ac intime dilectionis eligẽtis populi ad electum hoc etiam inperpetuũ cedit decorẽ & decus nõ sulũ ipsi electo sꝫ uniuerse ĩposterum stirpi eius talem igitur esse collatam aduãtione uestra recognoscimus & profitemur gratiã & honorem & eo magis excellentẽ & uberem quo: I: mundi cetera uestri regiminis locus maiori culmẽ habet de quo quidem tãto & tali bñficio & honore lꝫ dignos & pares gratũ nequaq̃ sufficiamus exsoluere actiões eas tñ quas uniuersi nostri affectus uires possũt dñationi uestre duximus defferandas pura & clara cõffessione in uestri honoris titulũ cum gaudio profitentes uos & uestros ꝓ tanti fore bñficii debito uobis & nunc obligationis obnoxios debitores. Verum q̃uis non solum in hoc tanti honoris uestri regiminis etiam circa uniuersa obsequia cõmoda & beneplacita nostra dare ac exponere summo desiderio ferueamus quia tautum in hac parte obligati asũptione offitii: uestris assentire mandatis grandis cause obstaculo impꝑtimur & dominationi uestre instãtissime suppleamus pro bono gratie postulantes. qẽs: nobis uelitis ꝙ regimen uestrum non admittimus ĩdulgere certi ꝙ magna est excusatio que affectus nostri feruorem obsequiis nostris presencialiter subtrahit & auertit:

ꝶnsiua de exceptiõe electionis & amissiõe regiminis litterẽ quib⁹ precipit' alicui subiecto suo ut capitaneo sibi dato obediat

Icardus de uilla: potest. boñ. prouidis uiris cõmuui & hominibus castrifianchi salut: de uestro salubri statu: eo maiori cura soliciti quo nos infra cordis nobis subditos gratia consequimur speciali dominũ coradum uirũ utiqꝫ prudentẽ magni

mum & fidelem capitaneum uobis & solicitudine nostra ꝓuisũ ac nos ꝓ uestri tuitione ac fideli ducatu duximus: Cũ igitur dominus Coradus in nostris cōis rectorẽ & unum pfecte cōmisseri mus ĩ eodem officio & gerere uices iuris presẽtiuꝫ uobis aucto ritate ad penam. l. lb. & plis iuxta nr̃e arbitriũ uoluntatis discre te ĩ mandatis quatenus ipsi ĩtendere atqꝫ fideliter obedire circa idẽ officiũ timore ac amore debito ꝓcurretis. Scientes ꝙ ĩ ponẽ dis banis & mandatoruꝫ suorum transgressoribus penis debitis puniẽdis & omnibus fideliter faciendis que ad sibi commissum officium exspectabunt eidem plenã cõcessimus potestatem:

Litere generales de securitate scolaribus ad studiũ uenire uolentibus prestari.

Icardus de uilla pōt. boñ: uniuersis bonõniẽsis iurisditioni subiecti presẽtes literas ĩspecturis salut: Nostri special' forma statuti & cōis etiam debitũ exigit equitatis ut eos qui studiꝝ causa in nrĩ degunt uel degere ciuitate disponunt speciali cõseq̃tur gr̃a & fauore. ac eodem priuilegio quo ceteros ciues nr̃os sub aliaꝝ nostraꝝ regimine ꝓtegim⁹: Cum igitur prudẽti dño Cor. Astñ: ĩ ciuitate nostra studere uolẽti cũ oĩbus libris & reb⁹ suis dũ uoluit morã trahere & discesserit p totaꝫ iurisditionẽ uestraꝫ nullis represaliis quibuscũqꝫ cãis obstẽtibus plenã securitatem fi duciam & licẽtiam duxim⁹ cõcedẽdam. Presẽtium uobis auctoritate mãdam⁹: quaten⁹ ipsũ debeatis preuenire ac ꝓseq honorib⁹ & fauorib⁹ studeatis. Litere qb⁹ mãdat' bãnitos detineri

Icard⁹ de uilla pōt. boñ. ꝓuidis uiris massario & cōi causa paginari salut: Ideo adicitur pena culpe ut uni⁹ afflictio multorum metus existat & quos non atrahit amor iusticie choerceat timor pene. Et propter ea de nostrorum statutorum forma contra banitos nostros & ius.

sionum nostrarum temeratos cōtentores pene precipue sūt indicte Igitur sacramēti uinculo quo tenemur statuta eadem exequentes presētium uobis auctoritate:ap:penam.xxx.v.lb.destricte tradimus ī mādatis.q.p:&.A.cohabitatores nostros cōmunis.bō: banitos pro debito:l:lb:ad quod corado tenētur psonaliter capientes detētos & captos ad nos sub fida custodia trāsmittatis. Qui si ipsi capi nequiuerīt & habere eodem psequimini toto posse ipsos ī uestris finibus habitare sinatis non siuatis quousq; satisfecerint ut tenentur.

Littere quibus mādatur alicui ut uel reuocet quod fecit uel cōpareat deiusticia pensurus.

Icardus d uila pōt.bon. Nobili uiro dño V.de baxano.salut. Mulier uidua & afflicta. M:Io:corā uobis lacrimabiliter ē cōquesta eam de quibusdā sup petitionibus & reb⁹ suis indebite molestatis:Cum igit sim⁹ ī medio cōstituti ut uiolēcias reprimam⁹tam potētium q̄ pauperum īordinatos affectus & actus sub numero debito refrenemus presētium uobis auctoritate destricte precipiēdo mādamus quatenus de cetero ab ipsius uidue desistētes quicquid iuris eius preiudicium actū est ī statū pristinum reducetis uenietes sicut iuris aduers⁹eā habetis illud de manu nostra & a uestro examine petituri ubi leonis ferocitas & agni māsuetudo q̄tū ad effectum iusticie ambulāt pari gradu

Litere quib⁹ subiecto iudici q suspectus redditus est interdicitur cause processus.

Icardus de uil:pōt boñ:puido uiro iudici iurisditiōis salesalt: lafranc⁹ de iuramēto sup causa que:A:de Bar.coram uobis mouet ul mouer ītendit eidē audiētiam uestrā suspectam asserit se habere:Cū igitur periculosum sit & tristes sepe sortiāt euentus sub iudice litigare suspecto presētium uobis auctoritate mandamus quatenus.ab eodem lāmfranco recusationes sue recipientes libellum ipsum respondere sub uobis in

eodem letigio nõ cogatis :ſƺ ad noſtram preſẽtiam. ꝑtem remit tatis aduerſã ubi ſine ſuſpectiõis anſietate ĩ reddendo unicuiqƺ quod ſuum eſt nõ declinat̃ ĩ dexteram uel ſiniſtram. Litere quibus mãdatur ſubiecto capl̃i ne. iuueetur cuidã ſup collecta uel exactione:

I: de uil̃. poteſt bono ꝓuidis iuris cõſulibus & coĩ burii ſalutatẽ Eos qui priuilegiati ſũt bñficio ſeptuagenario debi to & cõceſſo cõis ueſtri ſpeciale ſtatutũ a pſõalibus r̃ddat facioni bus liberos & exemptos ꝓ inde ẽ ꝙ cum: Iac: cohabitator nr̃ lator preſẽtium priuilegiat⁹ bñficio ante dicto querimoniam po⸗ſuerit coram uobis ꝙ ſup exactione occaſione cuiuſdã operis ĩpoſita cõtra legeƺ ſibi conceſſi priuilegii indebite moleſtatis pre ſentium uobis auctoritate ad penã.x:x:u: lib: precipiẽdo mandamus ꝙ ab ea exactione cõtra eum deſiſtatis oĩo: uel ſi ſup hec habere uos creditis cauſam iuſtã ut merita cãe hui⁹ precium aſſe quat̃ pandãtur die tali coram uobis pſonã que uniuerſitatis no ſtre uicem gerat legitime tranſmittatis.

Litere quibus mãdatur criminoſis ad maiorem iudicem qui habet gladii poteſtatem:

Agne nobilitatis & potencie uiro domino: R. poteſt: bon: B: poteſt: A. iudex: T. not. iuriſditionis ſalut: & totius honoris augumẽtum. Deprehenſum in facinore ac alias multis criminibus infamatum. M. nobis ex officio noſtro traditam poteſtatem debito iure ſolemnitate ſeruata ut ex ore ipſi⁹ produxit iudicium queſtionibus ſubiecimus & tormẽtis. Et ecce traditis omnibus ĩ ſcripturam que ſua ſpõte de tormento poſitus eſt cõ feſſus: & que p ſollẽnem inquiſitionem habere potuimus cõtra ipſum. A: cũ actibus ſcripturis ĩquiſitiois predicte. p: B. &. p. P: nuncios noſtros & ad uos qui ſup iuriſditioneƺ bon̄. habetis me rum imperiũ & gladii poteſtatem duximus traſmittẽdum ut ex nunc officii noſtri procedat auctoritas prout prudentie ueſtre ſuggerit ordo iuris

Decimū caplm̄ de exēplificatoribus & refectionib⁹ scri
pturarum Rubrica.

Ostq̄ tres partes pricipales tabellionatus sūt ĩ noue̅ precede̅tibus capitul per gratiam dei explicate iam supere̅ ut de doctrina exēplificationū & refectionū scripturaꝝ & process⁹ cōtra istrā suspecta & etiam conperationis litterarum hoc decimum & ultimum capitulum ĩ tentione̅ perficiat & claudat auctoris. Ideo aūt hec doctrina ĩ loco ultimo subĩfertur qr cuꝫ nō sit de prĩcipalibus partib⁹ artis hi⁹ e̅ tn̄ ſꝫ quosdā pleruqꝫ circa oĩa precedēcia oportunū. Et etiam cōtractus & ulte̅ uolūtates & iudicioꝝ acta refficiūtur & exēplentur ꝓut ĩ subsequātibus infertur. Vnde ut hi⁹ capl̄i processum uideas illud triptitum atende. Primo enĩ agitur qualiter aliena scriptura quelibꝫ exempletur. & quid in exemplatione sit opus. Secundo qualiter scriptura propria exēpletur & quomodo refficiatur admissa scriptura: Tercio & ultimo quomodo contra suspectum ꝓcedatur & falsum arguitur instrumētum & qualiter fiat cōperatio literarum

Quid sit exemplar & quid exemplum & que fides adhibeatur:

Xemplar dicitur originalis scriptura: Genus: uidelicꝫ ex quo generat uel sūmitur exēplū ꝙ quidaꝫ exēplar appellatur originale & auctēticū Exemplū uero ꝙ etiā uocat ĩ textu uel sūptu e̅ scriptura exēplata gn̄ata uel sūpta ex priori siue originali scriptura. Vnde uers⁹ Exēplar gen⁹ e̅ exēplū quod trahis inde. Vel sic Exēplar generās exēplū quod generat: Adhibet aūt fides soli publico ĩstrumento originali uidelꝫ dūmō sine uitupera tiōe appareat: l. abolitiōe ul rasura cācellatiōe nisi ꝓhibet contrariū. l. nisi is cōtra que̅ ꝓfert ꝓbet fallū: Quomodo uero ĩstrumētū arguit factū: l. hēt sub ꝑca qb⁹ ex cais reddūt ĩstrume̅ta suspecta: Exēplo ūo nō e̅ adhibēda fides ut possit aliqs aliq̄ ex

actionem cũ ipſo facere niſi cũ exemplo ꝓferatur auctẽticuꝫ uel alia ſufficiens ꝓbatio adiũgatur Si quis enim in aliquo detri/mẽto alterius documẽti faciet mẽtionẽ nulla ex hac memoria fi/at exactio niſi aliud documẽtũ cuius memoria ĩ ſecũdo facta eſt ꝓferatur Aut ꝓbatio quãtitatis debite exibeatᷣ & ꝙ ex eo nõ po teſt fieri exactio niſi illud hoc tamẽ uerũ ẽ ꝙ exẽplo nõ adhibetᷣ fides cũ ſignatione & iudicis decreto & auctoritate interpoſita factũ ſit Sed ſi fuerit illud exẽplum preſẽtibꝰ litteratis teſtibus & tabellionibꝰ ſe uidelicet ſubſcribẽtibꝰ corã iudice auctoritatẽ ſuã iterponẽte ad auctenticũ aſcultatũ: ut cõcors ĩuẽtum adhibetᷣ ipĩ exemplo plena fides & poterit exactio fieri Renũtiatõ quo modo fiat cũ ĩſinuatione & quomodo ſine inſinuatione ex ſub ſequentibus apparebit.

Quomodo exemplatur aliena ſcriptura.

Irca exemplandam alienam ſcripturam talis eſt cõſidera/tio & diſtinctio adhibenda uidelicet: quia ſcriptum illđ aut extra iudicium aut in iuditio exemplatur. Item ſic in iu ditio conſiderandum eſt. utrum ſint acta iuditiorum aut ſit alia ſcriptura de quibus omnibus per ordinem eſt uidẽdũ: Quã do aliena ſcriptura extra iudiciũ exemplatur due ſolẽt cõcurrere rationes una uidelicet. ut ꝑ exemplũ habeatur memoria eorum que in auctentico cõtinẽtur: & tunc ĩcipies hoc mõ. hoc ẽ exẽplũ cꝰ dã ĩſtrumẽti cꝰ tenor talis eſt. ſiue hoc eſt exẽplũ q̃rũdã lr̃arũ dñi pape q̃rum tenor talis ẽ. uel ſic hoc eſt exemplum cuiuſdaꝫ ſcripture que repitur ĩ quodã quaterno auctẽticoꝝ ſcriptoꝝ. ſiue que ſcripta dicuntᷣ manu talis notarii ſicut in titulo: & ponas ti tulũ totum: ſi titulum habuerit quo poſito dices: cuius ſcripture tenor talis eſt & ſubſequetur ĩ eadẽ linea nl̃lo modico ĩteruallo relicto ĩcipies & per ordinem exemplabis prout in auctentico in uenies uſq; ad ultimam litteram ponando in inſtrumento & no men tabellionis illius qui illud auctenticum ſcripſit : licet

non tenearis ponere signū eius : Demū posito signo tuō . te subscribes hoc mō. Ego. N. quondā rodulfi florētie īperiali auctoritate not: hoc instrumētum ad auctenticū scriptū manu predicti tal not. fidelit exēplaui nichil adēs ul minuens qđ sensū mutet ul intelectum ul has litteras ad auctenticas bulla papali plūbea pendenti munitas fideliter exēplaui nichil adens &cē: ul predictam scripturā in quaterno predicto sūpsi: et fideliter exēplaui nichil adens & cē: & hic modus leuis ē & istrumētū nō magni fci adhiberi solet. Sz si uolueris aliquid solēnitatis psuadere pōtis istam formā tenere. Incipies ei et intitulabis exēplum pro ut superius dictum ē: & subsequēter p ordinem exēplabis put in originali īuenias. Cū aūt oīa scripta erunt & etiam nomen tabellionis originaliter preter signū eius qꝫ nullo caū scribere tenoris habeas duo . uel tres tabelliones cū quibus diligenter ascultabis ipsum exemplū cū auctentico . & si inuentū fuerit cōcordare se subscribet unusquisqꝫ illoꝝ tabellionū poīto signo suo hoc mō

Ego . B. filliuꝰ quondā talis imperal auctoritate not: hoc exēplum una cū: infrascriptis. A: &: g. not. ad acutenticū istumētū scriptum manu talis not: diligēter & fideliter ascultaui & quia utrūqꝫ cōcordare inueni me in testē subscripsi : & alius tabellio se subscribet ita. Ego. R. īperiali auctoritate not: hoc exēplū una cum suprascripto. A. & infrascripto : g: not. ad auctēticū scriptum manu talis not. & diligenter & cē: ut supra pxime dictum est. postremo aūt tu tabellio qui exēplasti posito signo tuo te subscribes hoc modō . Ego: F: īperiali auctoritate hoc istrumentum ad auctēticum scriptum manu predicti tal not. fideliter exēplaui & postmodum cū predictis. A. &: g: notariis diligenter ascultaui: & quia utrunqꝫ concordare inueni. me in testem. subscripsi

No: tamen qꝫ predicti duo modi non prebent exēplo plenā fidem nec ex tali exēplo potest fieri exacto licet. ad solam me

moriā fiet. Secūda rōe exēplāť: scriptur̄ nō tātū ut habeatur me moria eorū q̄ iauctentico cōtinētur ſ ut etiam ad hibeatur i exē plo plena fides & possit ex tali exēplo exacto fieri & tetal' est so lēnitas obſuanda inchoabis enim & intitulabis exemplum ſm quod supi⁹ dictū est. Dotrinā quidā pdictā ititulabis quorū li bet exēploꝝ semper poteris imitari & ꝓcedes p ordinē usq; ad ultimū exemplādo ut sepe dictū ē: quo facto adhibitis iiii. ul' v. tabelionibus isinuabitur iudici uidelicet ut corā eo legatur & as cultetur & coram ipō iudice cū ipsis tabelionib⁹ diligenter ascl tabis & si cōcors inuētum fuerit. ipē iudex auctoritatē suā itpo net quā scribes ex iteruallo uniu⁹ linee post nomen tabellionis originalis relicto hoc modo. In nomine dn̄i amē: Anno eius dē mil'o. ccc: xxx. Indic. &c: die tali hoc est exemplum p me ꝶs subscriptum not: sūptum ex auctentico scripto manu predicti talis not. domino M. iudici & asſ. dn̄i ꝶ. de uilla potestat' bo: insinuatum fuit &. in eius presentia per me ipsum ꝶ. notariuz & alios subscriptos notarios ipsū diligenter cū auctēntico ascul tatum & cum ipse iudex cognouerit illud cum ipso auctentico p ordinem concordare & adhibeatur eidē exemplo de cetero ple na fides suam & comunis bononie auctoritatem interposuit & decretum: Postmodum sequatur se utriusq; illorum ta bellionum ita subscribet. Ego. I: imperiali auctoritate no tarius hoc exemplum una cum infrascriptis. A: G. M. &: ꝶ: no tariis ad auctenticum instrumentum scriptum manu dicti tal' notarii coraz ipso iudice diligenter & fideliter ascultaui. & utrū q; concordare inueni: de ipsius iudicis mandato cuiusdē exēpli: plenam fidem & testimonium me subscripsi. Et eodem modo ceteri se subscribēt. In fine nota tu tabellio qui ei⁹ exēplum scripsisti pones nomen tuum hoc modo. Ego. N. imperiali aut'. not: hoc exemplum exauctentico scripto manu talis notarii fideliter scripsi: & postmodum in p̄ntia dcī iudicis ꝯ dcīs tabelli

onib⁹.ia:a:e:& i:diligéter cū ipſo iudice aſcultaui. Et qa utrūq̄ cōcordare iueni de ipſius iudicis mādato ad eius dem exēpli ple nā fidem & teſtimoniū me ſub ſcripſi: Sʒ nota q̄ aliquando i exēplis litterarū adhibetur auct: dñi epī ul' alterius auctētice pſo. que quidā pſona i teſtimoniū & fidē ipſiu⁹ exēpli facit il d̄ ſuo ſigillo muniri & ſcribitur hoc mō. Innoīe dñi amen anno eiuſdem millo.ccc: Indicione & cē:die tali. hoc exemplum per me ſubſcriptū. ℞.n.ſūptum exauctenticis litteris talis dnī ſigil' munitis fuit in preſētia uenerabilis patris fratris iacobi bo:epī :a:me ipē. R:& alis ſubſcriptis notariis diligēter cū attēticis litte ris aſcultatū & cum idem uenerabilis pater cognouerit illd̄ cū ipīs auctētcis cōcordare i ipi⁹ exēpli plenam fidē & teſtimoniū ſuā auctoritatē iterpoſuit: iubens illd̄ ſigilli apēſione muniri: Verumtñ iſra cera hoc pretmitēdū nō eſt q̄ rogationes ſeu pro tocolla tabellionis alicuius qui deceſerit exemplari et in publicā formā reduci nō poſſūt niſi auctoritate domī uel comunis illi⁹ terre alicui tabellioni hoc precipue ſit comiſſum: fiet autem co- miſſio iſta forma: Cum dominicus filius & heres quōdam antonii not. conceſſerit. petro not:rogationes patris ſui exēplan das & i formā publicam reducendas ipō petro hoc ſibi coīs bo: auctoritate cōmitti cū inſtācia poſtulante. Dominus. ℞. de uilla pōt. bon:de uoluntate cōſcilii ſpālis & general' coīs bo. campañ arum ſonitu ipalatio eiuſdem coīs more ſoliti congregati ipſi petro nota: predictas rogationes olim antonii predicti legitīe ac fideliter exemplādas & i formā publicā aucttēticas reducēdas iuxta tenorem infraſcripti ſacramenti. ſuam coīs bo. auctorita- tem cōmiſit. Qui petrus corporaliter iurauit ad ſcā dei euuan- gelia rogationes predictas eas uidelicet q̄ canʒellate non erant quociens opus fuerit. fideliter exemplare: & in publicam for- man redigere eas ſolummod his quorum intererit exibendo canʒellatas uero ꝑ canʒellatis ſcribere quando & ſicut exegerit.

ius & casus nihil addere minuere uel mutare nisi quẽadmodum in ipsis rogationibus scriptum inuenerit & notatum. & in his oĩbus omni dolo & fraude remoto fidem debitam obseruare. Itaq; tabellio cui talis cõmissio fcã fuerit rogationes sibi cõmissas quã do opus erit exemplabit hoc modo. scribet enĩ rogationes de uerbo ad uerbum ꝓut ea in quaterno inueniet nihil minuendo uł addendo. quo facto taliter se subscribet: Ego. p. imperiali auctoritate not: ex cõmissione mihi coĩs bono: auctoritate facta ꝓut in rogatione canzellata uel non canzellata olim antonii not: inuẽi ita fideliter per ordinem exemplaui scripsi & in publicam formam redigi: ꝙ si in rogatione illa non fuerit annus dñi uel dies inquirat tabellio in quaterno uel libro si ibi fuerit ante inscripti: inquirat etiam si in aliqua rogatione precedenti scriptus est dies: ꝙ si ĩuenerit posito signo & noĩe suo & tota subscriptione predicta ut ꝓxime dictum est: addet hoc: quãquidem rogationem scripsi & exemplaui ex quaterno in cuius primo folio uel secundo uel tertio erant scripti anni dñi. hoc modo scribendo anno dñi sicut inueniet. Et in rogatione uero que precedebat presentem rogationẽ erat scriptus dies hoc modo. die xv. intrante maio. licet quidam ĩ principio instrumenti illos annos dñi ponant quos ꝓximius inuenerit precedere rogationem ipsam sicut faceret in ipsis rogatiõnibus quodquidem facere possunt: Sed predictus uidetur mihi tutior modus melius ex eo posset oriri ueritas. & hoc de scripturis alienis extra iudicium exemplandis dicta sufficiant: Si autem aliqua scriptura in iudicio exẽplatur: fuerit illa scriptura acta publica: i. scriptura in iudicio facta. aut instrumentum ꝓcurationis uel sindicatus aut tutelle uel cure uł huius: debet & põt illi per ordinem exemplare cum die & consule. i. cum annis domini & nomine tabellionis & oĩbus per ordinem que in eadem scriptura continentur: premisso titulo hoc modo: hoc est exẽpluz cuiusdam instrumenti cuius tenor talis est. & exemplans tabellio

se subscribet hoc modo. Ego: N. imperiali auctoritate not. & nū-tius coīs bono. predictū instrm de mandato talis iudicis autenticum scriptum manu talis not: ꝓut inueni in eo fideliter exemplaui. Sed si fuerit alia scriptura quam acta publica: utputa scriptura priuata sicut est instrm emptionis aut locationis uel simile. & petet aduersa pars in iudicio illud sibi exemplatum exhiberi. exemplabitur illud sine die & consule. i: sine publicationibꝰ instri nō enim dꝫ aduersa pars diē & consulē exemplatū hr̄e nisi uelit illud de falso arguere. Igitur sine die & consule exemplabit̃ hoc modo: Hoc est exēplū cuiusdā instri cuius die & cōsule pret̃missis tenor talis est: Et omissis ānis dn̄i īdic. die & loco & testibus. & nomen tabellionis exemplatur solus tenor & in fine talit̃ exemplās tabellio se subscribet. Ego: N. imperiali auctoritate. & nunc: coīs bo. not: predictū instrm cum die & consule pretermissis de mandato talis iudicis ad autenticum fideliter exemplaui:

Si autem exemplabitur cū die & consule dicetur simpliciter hoc est exemplum cuiusdaꝫ instrumēti cuius tenor talē: & scriptis per ordinē oībus a principio usqꝫ ad fineꝫ taliter se subscribꝫ Ego: N. imperiali auctoritate & nūc. coīs bono. not. predictū instrumentum de mandato tal̃ iudicis ad autenticum scriptum manu talis not. cum die & consule & omnibus per ordinem ī eis cōtentis fideliter exemplaui. Et nota ꝙ in scripturis que in iuditio exemplantur suficit subscriptio solius notarii exemplentis

Quomō scriptura ꝓpria exemplatur & reficiat̃ admissa.

I ꝓpria idest āte fcāꝫ scripturā iteꝝ ex rogationibus tuis exēplabis & sumes. potes illā auctoritate ꝓpria quotiens opus erit & casus exigerit scribere per ordinem sicut primam notā factā de priori scriptura aliqua mentione: dummodo ipsi soli personā ipsā exhibeas ad quā spectat: & cꝰitereſt eā hr̄e. utputa priuilegia instra ēptionalia & cuiuscūqꝫ datiōis rerū mobiliū & īmobiliū: testamēta emācipationes ꝓcuratioēs: & oēs alias scripturas illas vꝫ ꝓ q̄bus & de quibus nullū imineret

periculum nel alicui partiũ piudicium fieret etiam si plura iungi rentur unius & eiusdem tenoris. hoc tamen nota ꝙ si aliquis extraneus uoluerit exemplum instrumenti auctẽticati scriptᵉ debes illud ei dare cum uoluntate illius cuius interest & tunc eundem seruabis in exemplando modum qui seruandus ẽ in alieĩs scripturis exemplandis ꝓut supra docetur in precedenti rubrica:
Verũtñ si scriptura ulꝰ instr̃m tale fuerit ĩ quo cõtineatur debitũ siue ĩ pecunia siue in realia q̃ debetur que res tociens peti posset quotiẽs instr̃a ex illa re debita apparerent. unde ex hoc debitori posset periculum ĩminere eo ꝙ pretextu plurium instrumẽtorũ debitum pluries peti posset. Non debet illud instr̃m refici & iterũ ex rogationibus exẽplari nisi admisũ. & tunc debet sollẽnitas huius obseruari: Creditor enim debet adire iudicem & coram eo citari facere debitorem ꝙ si debitor ueniẽs cõfitebitur se debitorẽ esse & ad hoc ipsi creditori teneri in ea quantitate pecuĩe seu ꝑte aut re que ĩ istrumẽto debiti cõtinentur. & ꝙ nõ uult cõtradicere uel se opponere refectione illius instrumẽti. Iudex ipse tale ab ipso creditore exiget sacramẽtũ: tu iuras ꝙ hoc instr̃m qđ refici petit nulla dolositate adhibita perdidisti: & ꝙ nescis ubi aut penes quẽ sit: & ꝙ dolo ulꝰ fraude illud habere ulꝰ possidere nõ fuisti. & ꝙ istud nõ postulas refici fraudulenter. & ꝙ si quo tp̃e ad manꝰ tuas peruenerit uel hr̃e poterit restitues notario qui illud scripsit canzellatum & a ĩnihilatũ nec eo amplius uteris in preiuditio debitoris. & ꝙ etiã ex tũc cassum & irritum & nullius ualoris eẽ uis Quo facto iudex precipiet tabellõi qui scripsit instr̃m illud ut reficiat ipsũ & exhibeat creditori prefacto: Ex quo precepto & toto ꝓcessu predicto ipse tabellio ad excusationem sui sibi faciat fieri publicum instrumẽtũ per manꝰ alteriꝰ tabellioĩs quodquidẽ ita fiet. Cũ cor. coram dño scacauello iudice dñi R: pot: bono. peteret sibi quodam refici instr̃m debiti c. li. bono ad quod antoniꝰ tenetur eidem scriptũ manu: N: not. eo ꝙ illud se perdidisse di-

cebat: ipso antonio citato & coram ipso iudice confitente se debi torem esse coradi predicti. in predicta quătitate & resctione ipi⁹ instrumenti contradicere nolle. Et eodem cor. iurante ꝙ illđ uere ꝑdidit & in fraudem refici nõ petit: Et ꝙ si illud ad manus eius ꝑ uenerit ipsi not: restituet canzellandũ: dictus iudex predicto: N: not. precepit ut illud instrumentum reficiat cor: predicto ita ꝙ not. qui illud instrm̃ debiti scripsit exemplabit & scribet ipsũ de uerbo ad uerbum sicut fecit primũ. Subscriptõe noĩs se taliter scribet: Ego. N. ĩpiali auctoritate not: his cĩbus ĩterfui & rogatus scripsi & hoc ĩstrm̃ qui alia uice creditori prefacto exhibui iterũ ex rogatione cãzellata de mãdato taľ iudicis exẽplaui refeci & ipĩ creditori dedi eo ꝙ ipso debitore citato & se debitorẽ confitenteꝫ & refectione instrumẽti non cõtradicente dictus creditor iurauit illud sine fraude amisisse ꝓut ĩ scriptura publica facta manu taľ not: continetur Si autem debitor legitime citatus non compa ruerit ipse: uel alius contradicere uolens refectione instrumenti prestabit creditor inde sacramentum ut supra. hoc adito ꝙ iura- bit ꝙ non est sibi de dicto debito satisfactum uel ꝙ tantum ex eo recipere debet: & post hoc fiet preceptum notario qui scripsit ut supra hoc mutato quod instrumẽto precepti dicetur ipso debito re legitime citato & non opponẽte & hoc idem dicetur in subscri ptione notarii. Sed si debitor ueniens neget se debitorem & refec tioni instri se opponat. dicens simpliciter se soluisse nõ tñ oñdẽs principale instrm̃ debiti canzllatũ penes se: statuet enĩ iudex ipsi debitori terminũ infra quem solutionem ꝓbet. q̃ si non ꝓbaue- rit recepto sacramento dicto a dicto creditore suo precipiet & fi- et refectio instrumenti. Si uero probabit solutionem non fiet in strumẽtũ. ueꝝ si debitor prĩcipale ĩstrꝫ debiti cãzellatũ penes se esse oñdet. tũc ĩcõbet onus ꝓbatioĩs ei q affirmatiuã ꝓponet qa ꝑ reꝝ naturã affirmantis nõ autem negantis aliã ẽ ꝓbatio: Si enĩ dicet debitor ecce hẽo instrm̃ debiti cãzellatũ qđqđẽ mihi reddi-

tum est & cũ p redditionem cyrographi tollatur obligatio ñalis sum a debito liberatus. quodquidem neget creditor dicens istru mentum rdeditum non fuisse: Iudex imponet debitori ipsi ut ꝑbet redditionẽ instrũ: Si autem creditor dicat se ꝑdidisse istrm & illud ad debitorem ꝑuenisse sine cã ĩputetur ꝑbatio crditori ut ꝑbet se ꝑdidisse Et idcirco i hui⁹ nõ est tutũ affirmatiuã preser tim uel qui iustam causã fouẽt & dubitant de perfetione ꝑbatio-nis cũ plerũq; onus ꝑbationis ĩplicitum sit & graue Ceterum nota ꝗ siue debitor confiteatur siue citatus nõ ueniat: siue i abso lutione ut redditionem nõ ꝑbauerit sine alia cã interuenerit quaꝛ reficiatur instrm sẽp tantũ ĩ instro precepti qđ facit iudex nota rio de refectõe instrumẽti & etiã subscriptiõe noĩe notarii reficieꝛ istrm. faciẽda est mẽtio quo ꝑcessu & qua cã instrm reficiatur

Quibus causis redditur instrm suspectum & quomodo arguitur falsum Rubrica

Icet originali publico instro fides adhibeatur ut dictũ ẽ supra ĩ rubrica quid sit exẽplar & qd exẽplum a qbus uero caĩs derogatur fides istri & suspectũ redditur. Primo ex ꝑso na ꝑducentis. i. ꝑpt eũ qui istrm ꝑduxit ĩ cãꝫ qcquidẽ cõsuet⁹ ẽ ul aliqñ cõuict⁹ falsa in caĩs als ꝑduxisse istra: Secũdo ex ꝑsona scribentis. i. notatũ qui illud instrm scripsit eo ꝗ falsa cõsueuit scribere instrumenta. Tertio suspectum est instrumentum ex ip sa scriptura: ut quia in ea est aliqua uituperatio. i. abolitio uel ra sura uel canzellatio & tunc oportet eum qui ꝑducit probare ue-ritatem qđ si nõ fecerit presumitur falsarius: Calumniosam enim scripturam uim obtinere. Si uero aliquis dicat separatum esse aliquod instrm contra se productum falsum arguere. & ꝑp terea illud sibi postulat exhiberi. debet prius inscriptionis pagi-nam aput iudicem competentem deponere: i. se obligare ad pe-nan tallioĩs nisi ꝑbauerit qđ ĩtẽdit lꝫ hec ĩscriptio de cõsuetudi ne nõ seruetur: Itẽ dꝫ iurare ꝗ extimãs se posse argueꝛ falsum postulat illud sibi exhiberi. & hoc facto debet iudex nccĩtatẽ ĩpo

nere illi qui ꝑduxit instrumentum ut iterum ꝑducat nisi iuret se non habere nec dolo malo defuisse habere & qñ est uera ipã car ta sine dolo suo deperdita est: & ꝙ ꝑducit illud sibi est impossi bil'. Et ꝙ si ita iurare noluerit aliam qđ non patitur penam. sed ĩ strumento uel cartule ꝑducte nulla habetur fides Si autem ꝑ duxerit instrumentum ille contra quem opposita est exceptio đ falso & probare noluerit fidem & ueritatem instrumenti licebit ei contra quem ꝑductum est ꝑbare falsitatem: Sed tamen ante sñiam uel post sententiã precedente appellatione: quia si habita fuit questio falsi ante sententiam & non est appellatum: & con firmata est post appellationẽ primã: sñia non licet postea de fal sitate ꝑposite querelam: Et est ratio qr sñia approbauit fidem in strumẽti Si uero ante sententiam non fuit hĩta questio de fal so lꝫ postea ꝑponere: & si ꝑbabitur falsitas reprobabitur senten tia etiam si nõ fuerit appellatũ Nota tñ ꝙ ad ĩprobãdũ aliqđ publicũ instrumẽtum non sufficiunt duo uel tres testes qr saltẽ in quolibet instrumento sunt duo testes & tabellio qui ꝑ tertio teste censetur Sed si quattuor uel quinq; testes bone opinioĩs dicerent contra publicum instrumentum magis credendum ẽ te stibus q̃ instrumento. Sunt tamen quedam publica instrumen ta cõtra q̃ ꝑbationẽ incõtrariũ nõ recipimus. s: cõtra cõfessioneꝫ a tutore ĩuẽtario publice scripto & a tribus testibus subscriptio fa cta & etiam cõtra confessionẽ a muliere factam ĩ publico ĩstro in quo confessa fuit se aliquid ꝑ ĩtercessione accepisse. porro cõtra priuatũ ĩstrm põt ꝑbari cõtrariũ etiã per duos testes oĩ exceptiõe maiores

De cõparationibꝰ lraꝝ

Via comparatio litterarum fidẽ dat & plerũq; derogat instrumentis publicis & priuatis. ideo de ea uidenduꝫ est. s. qũo fit & quando fit. & per quos & qđ fit eiꝰ effe ctꝰ: Fit etiã cõparatio lraꝝ ex publico instro hoc modo: tu ꝑdu cis cõtra me instrm alicuius tabellionis. ego si derogo fideꝫ illius

instrumenti dico illud scriptum non esse manu illius tabellionis cuius nomen subscriptum est i eũ ad hoc ꝓbandũ induco aliud instrumentum quod uere scriptum esse manu talis tabellioĩs qd apparet esse simile littere & forme: & per hec intẽdo ꝙ ille q scripsit istud non scripsit illud. Item contra ego duco aliquod instrumẽtũ qdqdẽ dicitur esse suspectum & scriptum ẽ alteri⁹ manu .qđ illius qui scriptus est. ego ut ꝓbem esse uerũ duco aliud istrumentum quod uere constat esse scriptũ mãu eiusdẽ tabellionis qui in illo suspecto subscript⁹ ẽ: & c. & est cõ similis littere & forme cũ illo suspecto . unde per hoc fidẽ facio ꝙ uerꝝ ẽ. Fit autẽ ipsa cõparatio litteraꝝ quando nõ superest: i. qñ non uiuit ł habere põt ille tabellio cuius nomen scriptũ ẽ in istrumento. & tunc facienda est comparatio litterarum tabellionis & signoꝝ uł notarũ ad plenã fidẽ. Quãdo uero tabellio supest. nõ est facienda cõparatio lr̃aꝝ: qr p actorẽ instr̃i declarat᷑ fides: suficit enĩ ꝙ ipse dicat se scripsisse ł ñ scripsisse. Est aũt cõpatio faciẽda ab ılı et p illos qui bñ nouerũt formas & figuras lr̃aꝝ & uarietates. & debꝫ prestari sacramẽtum ab eis qui lucri cã nõ inimicitiis nõ gr̃a ipsarũ cõparationẽ faciet Itẽ debꝫ iurare ille q instr̃m p o lucit ad cõparationẽ & ille qui petit fieri cõparationẽ ꝙ qr non habet aliã idoneam ꝓbationẽ & fidẽ uenit ad cõparationem faciẽdã & ꝙ nihil eget uel machinatus est p ꝙ possit ueritas abscondi. Effectus aũt comparatioĩs ẽ ut ex ea semiplena colligatur fides. licet qñꝫ ꝓ it iudici uidet᷑ oĩo credatur cõparationi . Et est ratio quia soli collationi & cõparationi nõ sit adhibenda fides: qr lr̃arum disimilationem sepe qđ tempus facit aliter enim scribit quis iuuenis & robust⁹. & aliter senex & tremens. sepe aũt & lãgor hoc facit idẽ calami & atramẽti mutatõ aufert p oĩa similitudis puritatẽ.

De operis cõclusione

Cce iã quicqd ego Rolãdinus minimus notarioruꝫ minister circa tabellioãt⁹ officiũ a pricipio h⁹opis mẽte ꝯcepi ẽ

ad efectũ finem de habundanti christi misericordia & boĩtate cõ-
ductum. Sed quoniã multi male uel minus bene data esse non ã
bigo illa legens quilibet sciat mei scribentis iueisse de ꝓprio: Si
quid aũt ĩ opere boni est de solius diuine mĩe munere ꝓcesisse
Itaqꝫ defectus & error mihi bõa uero soli bonoꝝ oĩum tribuãtur
actori. cui laus & grãꝝ actio honor & glĩa i scl̃a sclõrum Amen:

Incipit tractatus notularum rubrica

Ractaturi de arte notarie: Primo uideamus quid notaria. & quot noĩbus nũcupetur: Secũdo que & quot sint prĩci-pales partes notarie. Notaria ẽ negotia hoĩnũ publice & auctẽti-ce notare. qr nõ oĩs scriptura notoria & publica & auctẽtica ẽ Sed illa solũmõ que in publicã & auctenticã redigitur formã: Et dr̃ notaria a noto notas quia ĩ notis debet redigi: Vnde in aliquibus locis rogationes appellantur note. qr sunt note instrumentorum qr ideo etiam uocantur rogationes eo ꝙ illas rogatur tabellio scri bere & ex illis rogatur facere instr̃m. Dicuntur etiam ꝓthocolla a proto primũ & collatio. i: prima collatio. Conferunt ergo pri-mum adinuicem partes quid uellint facere & ex illa collatione fit ꝓtocollũ siue rogatio: Dicitur autem notarius a notaria. Et ẽ no-tarius persona priuilegiata ad negotia hoĩnũ acutẽtice conscribẽ da: qui etiam diuersis noĩbus nuncupatur: Sed quantũ ad subie ctũ & rei essentiam una est diffinitio quocũqꝫ noĩe nũcupetur: lꝫ ĩ noĩbus aliq̃ sit diferentia: Sed diferẽtes actꝰ. Dicitur etiam no-tarius tabellio siue tabularius: ad hec acta quia notabant olim in tabulis. Dicitur scrinearius quia scripta eorum olim ubi iura te-nebantur reponebantur in scrineis. uel quia ĩ tabelliõe sicut scri neo dꝫ secretũ & tutum esse qcquid in fide ei comittitur. Dicitur etiam seruus publicus: sed qr eius oficiũ est ad publicam utilita-tẽ ĩuentũ: Dicitur librarius quia sicut libra oĩa ad suum oficium spectãtia eq̃liter fidelr̃ & iuste prepõderare. Et dr̃ scriba ad scribẽ dũ semp tantum ut dictuꝫ est: una est difinitio: Sunt autem tres principales partes notarie: oficium in tribus principaliter consi-

ſtit . ſ. Primo in contractibus: Secundo in ultimis uoluntatibus Tertio in iudiciis. De quibus tribus partibus per ordinem eſt uidendum: Primo de contractibus. Si contractus fuerit ex pacto inito inter partes & ex contractibus & pactis fiunt ſcripture publice que appellantur inſtrumenta Idcirco primo uidendũ eſt quid ſit contractus. Et de contractuum diuiſionibus & quot & que in contractibus exigantur. Secundo de pactis & de pactorum diuiſionibus: Tertio de inſtrumẽtis & inſtrõꝝ fideiuſſoribꝰ

Quid ſit cõtractꝰ & ꝺ cõtractuũ diuiſionibꝰ rubrica

Ontractus eſt proprie unde ultro citroqꝫ. ideſt hincinde oritur oblgiatio: Ideo dicitur proprie quia contractꝰ aliquando ſumitur ꝓprie: & hoc ſecundum dictam diffinitionem: aliqñ ĩproprie aliqñ magis ĩproprie. Proprie dicitur contractus qñ ultro citroqꝫ. i: hininde oritur obligatio: ut emptio . uenditio. locatio. & condutio: Venditor enĩ obligatur emptori ad rem tradendã & uenditor obligatur uenditori ad preciũ ſoluendum: Item locator obligatur cõductori . ut ſinat eum uti re locata & conductor obligatur locatori ad mercedem ſoluẽdam . Et generalr̃ dicitur contractꝰ ubi mutue ꝓmiſiones & obligationes hĩcĩde interueniunt ut eſt contractus arraꝝ primꝫ uidelicet libri noſtri. Itẽ ꝓprie dr̃ contractus qñ ſoluꝫ una pars alteri obligatur & non econuerſo : quia licet non oriatur obligatio hincinde : contractus tamen dicitur. licet ĩ ꝓpria ſignificatiõe magis ĩ ꝓprie dr̃ cõtractꝰ qñ ex nulla pte orit̃ obligatio. ſꝫ liberatio. i. ĩ trãſactõe ex qua non oritur obligatio imo facta diſſoluitur Contractuum alii ſunt nominati alii innoĩati. alii magis ĩnomĩati: Nominati ſunt. emptio: uenditio. & locatio: condutio. comodatum: depoſitum: mandatum. ſocietas. pugnus: qui ideo noĩati dicuntur: eoꝙ unum quodqꝫ dictorũ uocabulorum alterĩꝰ ſignificationem ſuam atribuere nõ poteſt. Et qr nomen ſuum ita proprie & ſtricte ſibi atributum eſt. ut illud alteri contractui acomodare non poſſit . Vnde emptio: & uẽditio non põt dici locatio uel

cõmodatũ nec econuerſo In noĩati contractus ſũt ut do ut des facio ut facias: do ut facias: fecio ut des: De primo cõtractu in noĩato. ſ. do. ut des. eſt exemplũ ĩ ꝑmutatione do enĩ tibi domũ meam ut des mihi uineã tuam: De ſecundo. ſ: facio ut facias poteſt poni exẽplũ: ut ꝓmitto tibi ſcribere libꝝ eo ꝙ tu ꝓmittis mihi edificare domum De tertio: ſ: do ut facias eſt exemplum ut do tibi equm eo ꝙ promittis ſcribere librum De quarto. ſ: facio ut des, eſt exemplum ut ꝓmitto te docere artem philippanã & tu ꝓmittis mihi dare x: corbes frumenti Qui ideo dicuntur ĩnoĩati eo ꝙ noĩa eorũ ſunt ita uaga ꝙ aliis noĩatis contractibus poſſunt acomodari: Vnde do ut des: põt acomodari ẽptori & uẽ ditori. uenditor enim dat rem ut emptor det preciuꝫ Item do ut facias poteſt acomodari locationi & conductori: qꝛ conductor dat mercedem uel penſionem. eo ꝙ locator faciat. i: preſtet ei pacientiam utendi Magis ĩ nominati cõtractus dicũtur pacta que ideo magis ĩ nominati dicũtur eo ꝙ acomodari poſſũt noĩatis in noĩatis cõtractibus: Vnde emptio & uẽditio ẽ pactũ ut do ut des & ceteri innoĩati contractus ſunt pactũ: quia pactũ eſt adeo generale nomen ꝙ oĩbus contractus põt acomodari. Et qꝛ oĩa contiẽt que fiũt cã obligatioĩs cõtrahende uel tollende. Viſis itaqꝫ diffinitionibus & diuiſionibus cõtractuũ. reſtat uidere que & quot in contractibus exigantur. & ex quibꝰ cõſtent: Sed quoniã cõtractus cõſtat ex tribus. ſ. ex pſonis rebus & obligationibus: Iõ de uno quoqꝫ uidendũ eſt & prĩo de pſoĩs & eoꝝ diuiſionibus. & q̃ pſone ſe obligare põt: & q̃ cõtractũ reddunt inutilem

De pſonis & perſonarum diuiſionibus

X pſonis ſex diuiſiones fiũt. Prima diuiſio eſt talꝭ. oẽs hoĩes aut ſũt maſculi aut femine aut hermofraudite maſculi ſunt qui agunt & gignunt: Feĩe ſũt que concipiunt & pariũt: Hermofraudite ſũt qui habent utriuſqꝫ ſexũ maſculinum uidelicet & femininũ inſtrumentum. Sed ſi ualeſcit & preualet maſculinus ſexus cenſetur maſculus Secunda diui-

ſio eſt quia perſone alie ſunt nate alie naſciture Nate ſunt que ab utero matris ſeparate ſunt reddiderunt in lucem. Naſcitu re que concepte adhuc ſunt in utero matris. & hi pro iam natis habentur. Tertia diuiſio eſt quia omnis homo aut eſt liber: aut eſt ſeruus. Seruus eſt qui naſcitur de ancilla uel qui capte de hoſtium poteſtate qui ſerui emancipia dicuntur ideſt manuca pta Item ſeruus eſt maior uiginti annis qui ad precium perci piendum uel alio iuſto titulo patitur ſe uenundari. uel alio iuſto titulo alienari alicuius lucri uel comoditatis cauſa non ignarus ſue conditionis: ſi emptor uel acceptor illius conditionis ignoret & uenditus inueritate pretium percipiet: Sꝫ etiam ſeruoru mul te diuiſiones ſunt. de quibus nihil ad preſens: liberi dicuntur na ti de liberis parentibus. uel ſaltem de libera matre qui liberi ſe quantur conditionem matris & non patris Liberorum alii ſũt ingemui alii libertini: Ingemui qui ſtatim ut nati ſunt liberi ſiue naſcantur ex duobus ingemuis : ſiue ex duobus libertinis: ſi ue ex uno ingemuo. & altero libertino. Sed ſi quis naſcatur ex matre libera & patre ſeruo ingemus & liber eſt. Libertini di cuntur qui ex iuſta ſeruitute manumiſſi ſunt: Quarta diuiſio eſt quia perſone alie ſunt que ſunt ſui iuris: alie iuris aliẽi Sui iuris ſunt libere pſone patres & matres. familias : que facte ſunt ſui iuris morte parentum uel per emancipationem uel alio legi timo modo Alieni iuris ſunt ſerui: Item filiifamilias qui ex iuſtis nuptiis procreati ſunt ſiue obtineant primum locum fi liorum. ſcilicet quia ſunt nati ex uiris & uxoribus matris ſue ul teriorem locum. ut nepotes uł pnepotes. & deĩceps ceteri ex maſ culino ſexu deſcẽdẽtes, Itẽ cũ hoies ſũt filii uel Fuerint. fit quĩta diuiſio filioꝝ. qr filiorum alii ſunt legitimi & naturales. alii legi timi tantum: alii naturales tantum: alii nec legitimi nec ñales: le gitimi & naturale ſunt qui procreantur ex legitimo matrimonio

Legitimi sũt tantum adoptiui Naturales tantũ qui nati sũt ex cõcubina unico & indubitato affecto cõiũcto licet legitimi ñales nec sũt spurii ex incestuoso coitu nati Item fit sexta diuisio. qr omnes persone aut sunt legitime etatis aut non legitime Legitima etas est a xxv. annis supra & huius etatis homines dicuntur maiores. Et non legitima etas est a xxv. annis & homines huius etatis dicuntur minores & non legitime etatis. Horum minorum alii dicuntur puberes: alii impuberes: puberes sunt a xiiii: annis supra masculi: & a xii. annis supra femine. & hi etiam dicũtur adulti & adolescentes Impuberes uero sunt masculi minores. xiiii: annis. & femine minores xii: & hi etiam uocantur pueri & puelle Horum impuberum alii sunt infantes & hi sunt a die natiuitatis masculi & femine usq; ad septimum annum. alii sunt proximi infantie. & hi sunt a septimo anno supra usq; ad nouem & dimidium femine: & usq; ad decimum & dimidium masculi: ab inde uero supra usq; ad xiiii: masculi: & usq; ad xii. femie dicuntur ꝓximi pubertati & hoc de personarum & etatum diuisionibus: Igitur uidendum est que persone contractum reddant inutilem

De contractibus inutilibus ratione personarum

Olligi possunt ex uniuerso xiii: persone quarum occasione contractus ab eis inuitus regulariter uideatur & redditur i utilis adeo regulariter ut dictum est quia aliqua ex eis in aliquibus se possunt casibus obligare ut inferius apparebit. Si autem ex illis quedam que contractum uiciant ratione etatis. ut infans & maior infante: & proximus pubertati: & pubes: quedam ratione conditionis ut filiusfamilias & seruus. quedam ratione morbi ut furiosus mutus & surdus. quedam ratione delicti: ut prodigus: hereticus: & apostata. Et confitens crimen lese maiestatis. de quibus omnibus per ordi

nem eſt uidendum. Infans eſt minor ſeptē annis nec naturaliter obligatur nec alium ſibi obligare poteſt . Si maior infante tenetur ſolui de ſponſalibus contractis & non de alio: Proximus pubertate aut habet tutorem aut non. Si habet tutorem contrahit cum ipſo tutore nec naturaliter neq; ciuiliter aſtringitur: Si uero contrahit cum extraneo cū auctor̄: tutoris obligatur ciuiliter & naturaliter licet ſi deceptus ſit poſſit reſtitui: Sed ſi careat tutore obligatur naturaliter tantū & non ciuiliter: & ſola nat̄l obligatio eſt ieficax ad agendū exceptis duobus caſibus ī quibus naturaliter & ciuiliter obligatur qn̄ tutor̄ caret: ſ. ex cōtractu d̄ quo factus eſt locuplectior & qn̄ dolum cōmiſit qr ratione doli tenet̄ in ſolidum: Pubes. i: maior. xiiii: annis maſculus ul̄ xii. feīa: ſed uterq; minor xv: annis. ſiue pat̄ familias ſit: ſiue famulus fuerit tenetur de omni contractu inito a predeceſſore ſuo & ex cōtractu tutoris facto cum decreto niſi in duobus caſibus. ſ. ſi grande damnū paſſus ſit. i. maius dimidiū iuſti pretii uel fraudis conſilium interceſſit: i: ꝙ doloſe deceptus ſit a tutore: De his autȝ q̄ geſta ſunt cū ipſo pubere ſine curatoris auctoritate . Sed ſi non habet curatorem obligatur adultus ciuiliter & naturaliter. Verū tn̄ ſi deceptus eſt ꝓ modico damno ideſt minori dimidia iuſti pretii dummodo non ſit inita minima ꝙ preiudicet maioris rei uel ſumme reſtitutionem in integrum poterit petere. poteſt toto tempore minoris etatis & ea finita ſcilicet quadrigenium continuum: & hanc reſtitutionem petere poterit de his que amiſit hoc eſt de re quam dedit: & de his que non acquiſiuit ſiue de lucris ommiſſis hoc eſt ſi derelictā ſibi hereditatem ſibi repudiauit Item de eo qui alicui oneri ſe implicuit : hoc eſt ſi pro altero fideiuſſit . Et ad hoc reſtituatur debet probare ſe minorem & ſe deceptum quia non eo ipſo ꝙ minor eſt deceptus intelligitur. Sed fallit in quinq; caſibus in quibus mīor de cōtractu ab īito n̄ reſtituit̄ etiā ſi ꝓbet ſe deceptū. Prrim⁹ caſ⁹

est si mutauit statum uendendo se uel alter alienando ad preciũ
uel lucrum participandum quia in hoc non restituitur Secũdus
casus est si maioris summe uel rei preiudicium generetur.i:si pe
tit restitui ꝓ minima parte in qua dicat se receptum quia melius
est ꝙ damnum recipiat in illa minima parte quã totus contract⁹
infringatur: Tertius casus est si minor sit usus iur̃ comuni ut
quia addit hr̃ditatem locupletam uel emit seruũ neccessarium &
postea nate res casu perieret uel seruus mortuus est. non enim
tunc restituitur. quia non uidetur esse deceptus si usus est iure co
muni nã non euẽtus damni. sed ĩcõsulta facilitas prebꝫ restituti
oni. Quartus casus est si dolum commisit qr deceptis & non
decipientibus iura subueniunt: Quĩtus casus est si corporal̃r
iurauit nõ se uenturꝫ cõtra occaõne mĩoris etatis qr sacramẽta pu
berꝫ spõte facta super cõtractibus rerꝫ suarꝫ precipim⁹ ĩuiolabil̃r
custodiri. Sed si iurauit ꝑ deũ uerũ uerbotenus se maiorẽ nõ
restituitur nisi ꝓbet ꝑ argumenta scripta ĩserta:i: per instr̃a publi
ca facta de die natiuitatis sue: ꝙ qñ uerbotenus iurauit: non hr̃e
xxv. annos. sed si hoc uellet ꝓbare per testes non auditur filiusfa
milias qui subiectus est potestati patris uel aui uel ꝓaui cũ ipõ
patre auo uel ꝓauo ciuiliter obligatur quia iuris interpretatiõe
eadem est persona patris & filii non de castrensi uel quasi castrẽ
si peculio quia de his cum patre contrahere põt eo ꝙ castrẽsi uel
quasi castrensi tanquã paterfamilias habetur: Sed si cum alio
quocunqꝫ contrahit naturaliter & ciuiliter obligat̃ nõ tñ ei rẽ pr̃is
ꝑmittitur obligare sine suo consensu: Verumtamen falit ĩ uoto
& in mutuo de quibus nõ obligatur. Sed si nouet aliquid reipu-
blice se daturum nõ tenetur: secus si uouet deo utputa si mona-
sterium sit ingressus quia ad hoc astringitur etiã patre ñ cõsenti-
ente: In mutuo uero licet ñal̃r & ciuil̃r obliget̃ deffendit̃ tñ ꝑ
exceptionem macedoniã senatus consulti quequid est odiosa ĩuẽ
ta. s. ĩ odiũ feneratorꝫ: & ꝓptera nõ potest fili⁹ famil̃: eã remitter̃

nec ipsi exceptioni renunciati quia non in sui fauorē. sꝫ ī odiū feneratorū inuenta est. Vñ si pecuniam uere ꝓ ñ ficte & eo tpe q erat filiusfamil accepit mutuo non tenetur ad eam reddendam: ipse uel pater eius. falit tamē in his sequentibus casibus ī qbꝰ ipē uel pater de mutuo cōtracto a filio tenetur. Primꝰ ē si filiusfamilias se p̄emfamilias eam p mēdaciū dicat. Secūdus ī ratione publice ignorantie. ut qr publice paterfamil plerumqꝫ uidebat sic agere: Et si contrahebat sicut muneribus fungebatur. Tertiꝰ si pupillus sine tutoris auctoritate uel adultus sine curatoris auctoritate mutuauit filiofamil: Quartus si mutuum in rem patris uerterit ut qr dotauit sororē uel familiam patris interuenerit uel quia soluit creditori patris quia tenetur pater ad illā pecuniam reddendam Quintus si mutuum accepit usqꝫ ad illam quantitatem quam pater non deberet recusare ei dare quando aliquid degebat cum legationis uel causa studiorum Sextꝰ si pater consentit quando mutuum accepit pater non importabit actum filii. & intellige de patre qui habet filium in potestate: filius eius familias suo filio consentiēdo qui est in aui potestate nō ut cesset exceptio macedoniana Septimu si mutuum acceperit ut se liberaret ab alio creditore quām non poterat remouere Et nota ꝙ licet appellatione pecunie largo modo sumptum contineatur quicquid est in numero pendēte uel mensura hec tamen stricte sumitur solum ꝓ illa pecunia que ē ī numero & hoc ē ꝙ supradicitur filiū famil ñ tñ de mutuata. s. de illa q̄ cōsistit ī numero secus si acceperit aliquid qđ cōsistat ī pōdere uel mēsura: qr tūc tenebit nisi fraus adhibita sit a creditor utputa qr đdit filiofamilias frumentum uinū & oleū ut his distractis utent pecunia: Item nota ꝙ exceptio macedonianadatum non solum filiofamilias sed eius heredi & eius fideiussori. uñ eadē exceptiōe deffenditur fideiussor Iteꝫ nota ꝙ qñ filiusfamil habet castrēse uel quasi castrense peculium cessat tunc macedoniana usqꝫ

ad quantitatem peculii: Seruus cum dño suo ciuiliter non obligatur. sed cum extraneo pacisci pōt domino acquirendo. nam ex post dñi habet ius stipulandi. alii uero eficaciter non obligat cum ꝑ mortuo reputetur. sed ex eius contractus dñs conuenitur de peculio serui. uel de eo ꝙ in rem. i. in utilitatem domini usuȝ uel in usu domini. i. de contractu ab eo facto iussu domini: fallit tamen in tribus casibus in quibus dominus de peculio seruo nō tenetur. s: cum seruus donat uel uouet uł fideiubet extra causaȝ peculiarem. Furiosus uel mentecaptus tempore furoris contrahere non pōt. eo ꝙ contractus fieri non possunt sine cōsensu ipse expresim uel citate consentire non potest. Vnde tamen si contrahit mente recepta uel si habet dillucida interualla contractus tūc ab eo initus ualet: Mutus surdus: quia ipsis morbis naturał laborant contrahere non possunt quia stipulatio per interrogationem & responsionem fieri debet. & is qui stipulatur uerba ꝓmitentis: & econuerso ꝓmittens uerba stipulantis audire ꝙ predicī facere non possunt & hec intelliguntur de ipsis muto & surdo qͥ tempore contractus predicto morbo laborant: Prodigus cui bonis interdictum non obligatur. hereticus. apostata. cōttēs crīē lese maiestatis non possunt contrahere: quia his personis a lege ē interdictum contrahendi cōmertium. & ideo contractus initi i utiles sunt: Ceterum licet mulier non sit de xiiii. personis que per se obligare non possunt. & licet mulier se nomine suo obligare possit: quia tamen in fideiussione regulariter adiuuatur beneficio ualeiani senatꝰ consulti. Videndum est quando in fideiussione obligatur & quando non: i: quando se iuuare potest hoc bñficio & quando non: Igitur si mulier fideiubet pro alio: uel si prestet fideiussorem ꝑ alterius obligatione: aut si pro alio se cōstituit debitricem: aut rem suam pro alio pignore obligauit non tenetur ipsa nec eius fideiussor nec res sua pignori pro altero obligata. etiam si sit uirˀ uel filius pro quibus hoc fecerit: Sunt tñ

sex casus speciales in qbus mulier fideiubēdo tenetur. & hoc bñficio nō iuuatur: Primus est si mulier fideiusit ꝓ pecuña illa q̃ data ē alicui dño manutenēti ꝓ precio manumissiōis serui: Secundus si mulier intercessit ꝓ dote alicuiꝰ mulieris. Tertiꝰ si mulier renunciauit ueleiani senatus cōsulti ꝓ cui fauore ītroductū est & īde ualet renuntiatio si certioretur de iure ipsius beneficii: Quartus si accepit preciū uel aliquid loco precii ꝓ intercessione &.c. Quintus si uoluit decipere creditorē sciens se tutā hoc senatꝰ consulto cū creditor ignoraret fragilitati eniꝫ & nō calliditati subuenitur Sextus si intercesit aut pignus uel si deiusorē pro alio dedit: & post biēnium a prima cautione numerādū iteꝝ ad idem se obligauit. uel ꝓmisit. uel fideiussorem dedit sibi enim debet īputare si uel ultro firmauit quod sepiꝰ potuit cogitare & euitare Videtur enī ex tali ꝓlisitate tēporis non ꝓ aliena obligatione: sꝫ ꝓ sua se obligare: & ex secunda cautione se obnosiam facere Intra bienniū autem si iteꝝ si ad idem obliget non sibi preiudicet qr ex consequētia sue fragilitatis in secundā uidetᷣ incidisse iacturam. Vnde uersus de dictis sex casibus: Casibus in senis mulier spondende tenetur : ꝓ libertate dote renuntiet. & si accipiat precium capiat caueatq; secūdo: Item nota ꝙ mulier fideiubere uł se obligare non pōt ꝓ uiro etiā qualitercūq; renuntiet. qr tunc uidetur donare uiro. Et inter uirū & uxorem ꝓhibita est dōatio. nisi ꝓpter nuptias uel cā mortis non tamen ꝓhibitum est uirum ñ posse obligare ꝓ uxore ubi ꝓcessit īcomodum mulieris Et nota ubicūq; nō est fideiusio mulieris cessat bñficiū ualeiani Igitᷣ uidendū est de ꝑsonis que contractum reddūt inutilem qr nō solū ratione ꝑsonaꝝ: imo etiā rōe reꝝ cōtractꝰ uiciatᷣ. uidēdū ē de rebus super qbus & de qbus contrai non potest

De cōtractibus īutilibus ratione reꝝ

Es q̃dā sūt sup qbus iure ꝓhibēte. & q̃dā natura inhibēte cōtrahi ñ pōt : Iure ꝓhibita ē alieātio predii mīoris.

s

.i. ĩpuberis & oĩũ reꝝ ĩpſius mĩoris q̃ ſeruãdo ſeruari poſſũt ut auri & argenti precioſoꝝ ueſtiũ: & oĩũ illaꝝ reꝝ que tp̄is ꝓliſitate nõ pereũt niſi illa ĩteruenıãt q̃ ĩ huius aliẽatioĩbus de iuris ſolẽni tate ĩteruenire dñt. Quequidẽ ſũt iſta uidelꝫ .primo ut fiat alie natio ob es alienũ .i. ĩmineat debitũ quod ſibi ſolui negat credi/ tor uel ex quo idẽ mĩor uſuraꝝ onere pregrauetur: Secundo ꝙ faciat cũ auctoritate tutoris. Tertio ut iudicis decretũ interueĩat qđ decretũ cũ multa iudicis deliberatione ĩterponi dꝫ .Quibus aũt diſcuſſionibus & deliberationibus iudex in his ꝓcedere debe at: non nr̄m eſt: ſed iudicis officiũ: Contingit tñ ꝙ prediũ mino/ ris aliq̃n ſine decreto alienari põt. uidelicet q̃n defũctus eſt: cuiꝰ bonis prediũ iſtud ꝑuenit ad minorẽ: hoc ſi in ultima uoluntate iuſſit: uel ſi minor hoc a principe impetrauit. alie uero res q̃ mi/ nores ſeruando ſeruari nõ poſſũt. ut ſupraueſtes uſu decerte uel corrupte & fructus ut poma: uinũ: oleũ: frumẽtũ & aĩalia ſuꝑua cua uẽdi poſſunt a tutoribus: Ceteꝝ nota ꝙ appellatione pre/ dii ĩtelligũť urbana & ruſtica predia: Itẽ ꝓhibita eſt alienatio filiofamilias de rebꝰ p̄rnis ſine iuſſu p̄ris: Pať uero familias ꝓ hibita eſt alienatio reꝝ que obuenerunt filio ex aduenticio pecu/ lio & dr̄ aduenticiũ peculium qđ filiofamil' obuenit ex ſucceſſiõe p̄ris uel alicuius ſibi cõiũcti per lineã maternã uel ex eius ꝓſꝑa fortuna. & non ex ſubſtantia p̄ris uel eius contẽplatione: qđ etiaꝫ aduenticiũ a filo alienare nõ põt: ſine conſenſu p̄ris: cuius ipſius peculii & ꝓprietas ſit filii & uſusfructus p̄ris: Interdũ tñ .ſ. quã do iminet filio es alienum põt pater es aduenticiũ alienare: p̄io mobilia. poſtea immobilia: ne filiusfamilias uſuraꝝ oneř pregra uetur. de ꝓfeticio uero peculio non poteſt filiusfamilias contra/ here: cũ nihil ad eũ: ſed totum ad patrem ꝑtineat pleno iure & di citur ꝓfeticũ qđ obuenit filio ex ſubſtantia uel rebus patris De caſtrenſi autẽ ul' q̃ſi caſtrenſi peculio poteſt filiusfamil'. tã cũ p̄re q̃ cũ alio quoq; contrahere & paciſci: qr in his ut p̄rfamil' hẽť & totum .ſ. ꝓprietas & uſusfructus ad filium ſpectat & nihil ad

patrem. Et dicitur castrense peculium militare id uidelicet q̄d filiusfamil' acquirit in castris tantū: quasi castrense dicitur: idest q̄si militare: q̄ acquirunt filiifamil' aduocati: magistri liberaliuʒ artium: & medici ex ipsoꝝ officiis Item ꝓhibita est alienatio fundi dotalis: s: īextimati dati in dotem: qr si extimatus esset nō dr̄ dotalis. sed ēpticius. hic fundus dotalis uēdi aut donari. aut alio modo alienari non pōt: neq; ab uxore: neq; a uiro etiam consentiente & iurante uxore: qr hoc ꝓhibet lex & hoc q̄d fit contra legē ꝑ infecto habetur. & debet haberi. Idem est in fundo q̄i dotali & dicitur fundus quasi dotal' ille qui legatus est seruo īextimato. dato in dotem: Verumtamē licet fūdus dotalis uoluntarie alienari non posit: permittitur tamen ipsius alienatio si ex neccessitate contingat: s: qñ mulier dedit in dotem portionē fundi ꝓindiuiso īextimatum & maritus ꝓuocatus ad diuisionē a socio fundi tunc enī ex neccessitate uidetur alienari quando ꝓuocatus est. sʒ secus quando ꝓuocat quia esset uoluntaria alienatio: Item est neccessaria alienatio quando maritus noluit cauere uicino de dāno infecto cui dotale predium minabatur ruinā & ob hoc uicin⁹ missus est in possessione & ex primo & secūdo decreto: Vnde hec alienatio non est uoluntaria. sed neccessaria. quandoq; etiam si fundi dotalis alienatō utputa si multis expediat q̄ fundus conuertatur in pecunia ut qr uxor illum uendat ꝑ redimendo uiro: filia ꝑ alendo patre: & soror ꝑ alendo fratre laborantibus inopia.
Item etiam fit alienatio fundi dotalis quando loco ipsius alium fundum accepit maritus in dotem Item ꝓhibita est alienatio illis rei quam testator in sua ultima uoluntate ꝓhibuit alienari si ipse expressit causam quam noluerit eam alienari uel si persona appareat cuius occasione ꝓhibita est alienatio: Item ꝓhibita est alienatio rei religiose & dicitur litigiosa res de cuius dominio cā mouetur īter petitorem & possessorē. Fit aūt res litigiosa in cōtinenti oblato libello huius letigitiose rei ꝓhibita ē alienatio ad

eo ut magne imposite sunt pene danti & accipienti litigiosam rē & enim ille qui accipit emptiōis uel dōationis titulo: uel alio quo cūq; contractură litigiosam siquidē sciebat litigiosā rem cogitur rem reddere: & nihilomin⁹ priuatur pretio qđ ille qui alienauit & ipsum precium accipiet cogitur prestare fundo & tātundem đ suo Si autem ille qui accepit ignorabat rem litigiosam esse rē oio reddere debet: Sed precium sibi restituetur a uenditore . qui uenditor tantūdem de suo dabit emptori & fisco: s. emptori tertiam partem qr eum decepit debuit enim dicere ei in litem esse Reliquas uero duas partes dabit fisco & hec pena etiam locū hēt in donatione rei litigiose ut facta uera extimatione in ea puniatᷣ uterq; ut dictū est in precio. In casibus tamen permittitᷣ rem litigiosam alienari. s. ex causa dotis uel donationis ꝑpter nuptias trā sactionis uel diuisionis Item inutilᷣ est contractus si quis rē suā pure stipuletur uel emat. secus uero si sub conditione emat: quia in euentu conditione ualebit emptio. utputa si emat res & desineret eē sua qr tūc adueniente ea cōtradicit: tenetur rez emere & dare ei alioquin daret extimationē rei Itē etiā uallet emptio rei ꝓprie rōe possessoris quā emptio nō habebat ulᷣ rōe alterius iuris qđ deficiebat emptioni in rem suam: Emptio tñ rei aliene premissa est qr rem alienā uendere quā posse nulla dubitatio ē: Sed hoc premissū est ī preiuditiū uēdentis & nō ī preiudiciū ueri dñi qr cū uēditor rem tradere debeat & rem alienā tradere nō possit erit preiudiciū qr tenetur de euictione si recepit preciuz: Sed nota hic ꝙ uenditor debet tradere rez & facere ꝙ emptor habeat uacuam possessionem: hoc est dicere ꝙ emptor potior fit in ea possessione ita ꝙ de iure ab eo non possit aduocari : Nam si quis aduocauerit eum ꝓinde est ac si non esset tradita . & si nō est aduocata sed potestᷣ aduocari nō uidetur esse tradita hec autem traditio facit emptorē dñm si uenditor erat dominus: Sed si non erat obligatus noīe euictioīs si precium sit solutum uel eo noīe satisfactū

Sed distingue hic de euictione: aut emptor sciens rem emit: aut ignorans. si sciens emit alienã rem. Iteꝝ distingue aut fuit sibi cautũ de euictione aut non: si non fuit sibi cautum non aget de euictione contra uenditorẽ imo preciũ quod dedit perdet Sed si fuit sibi cautum p ꝓmissioẽm & stipulationeꝫ uallatã tũc tenebitur uẽditor ad pretii restitutionẽ & ad omne id qđ ꝓmissũ erit per stipulationem siue illud sit duplũ siue triplũ. & etiam ad intẽesse. Si autem ignorans emit rem alienã & fuit sibi cautum p stipulatã promissionem idem iuris est: Si uero non fuit sibi cautuꝫ agetur ad precium & ad interesse & nõ ad duplã: sed ad simplam & hoc ex natura contractus Item nota ꝙ rei aliene ꝓhibitũ ẽ obligatio uel pignoratio sine consensu & uolũtate illius cuius est & creditor qui alienam rem in pignore accepit nõ habet in ea ius pignoris. qr si debitor ius pignoris uel ipothece in aliena re constituere non põt. eo ꝙ nemo potest plus iuris in alieno transferre quã ipse habeat Dicitur autẽ ꝓprie pignus res mobilis que obligatur creditori. Vnde res pignorantes quasi pignori tradita ubi autem non transit possessor in creditorem dicitur ipotheca ł obligatio unde simplici appellatione obligationis bonoꝝ continentur mobilia & immobilia presentia & futura In pignorẽ autem nota ꝙ si inter debitorem & creditorem interueniat pactum ut si debitum non fuerit solutum ad terminum. licet creditor pignus distrahere poterit creditor ex ipso pacto pignus distrahere transacto termino. sed siquid ultra id qđ sibi debetur ex pignore accepit tenetᷣ id debitori restituere: Si uero minꝰ debitor ad supplementum tenetur. Si aũt nullũ pactũ in pignore distrahendo ĩteruen iat tnc elapso die solõeꝫ debiti debet creditori denũciare debitori ut luat pignus. ꝙ si nõ fecerit elapsis duobus annis poterit creditor illis distrahere ex tunc. Item nota ꝙ si fiat pactuꝫ inter eos ꝙ nisi debitor ad terminũ soluat pignꝰ fit creditoris hoc pactũ oĩo nõ uallet qr cõtra bonos mores ẽ. & iõ ꝓhibitũ ẽ a lege:

Sed si fiat pactũ ut si inter certũ tempus nõ sit soluta pecuĩa iure
ẽptiois possideat creditorẽ pignoratã iusto pretio extimãdã tenet
pactũ . qr est quedã cõditionalˀ uẽditio: Item cõtract⁹ sr rebus
q̃ ĩ reꝝ natura nõ sũt nec fuerũt ut si stipuletˀ quis ipocentauꝝ ulˀ
cimerã Itẽ si qs stipuletˀ res q̃s ĩ possibile ẽ dari ut lũaꝫ uel solẽ
aut aureos mõtes Item si qs stipuletˀ rem que licꝫ fuerit tamẽ
mõ nõ est ut si stipuletur stichũ mortuũ nõ ualet stipulatio nisi
mora precesserit morte ut qr aliquis ꝓmisit dare stichũ & no de-
dit die statuta: sed fuit in mora & postea mortuus est stich⁹ tenetˀ
in extimatiõe stichi . qr fuit in mora Item si quis stipuletur sti-
chum mortuũ ab eo qui furatus est ulˀ rapuit stichum qr tenetur
in extimatione stichi Verũtñ si quis stipuletur rem que nõ ẽ sed
futura speratur ratione spei . ualet stipulatio: utputa si stipuletur
futurũ partum ancille uel futuros fructus uel si emit iactum re⁹
qr ĩest cõditio: uel si quid capiatur illud debeatur: Item ꝓhibi
ta ẽ mãcipii christiãi alienatio ĩ iudeũ: qr nõ licet iudeo possidere
mancipiũ christiãi: Item ꝓhibita est alienatio saccaꝝ reruꝫ que
cõmertio eoꝝ sũt exẽpte ut sũt res sacre sancte religiose publice
ut liber homo. Sũt aũt res sacre que publice & nõ priuate &
põtifices sunt redicate ut ecclã religiosa eni sũt sepulchra in qui
bus hoĩes mortui inferuntur. Sancti sũt muri & porte ciuitatis
etiam municipioꝝ etiã qr pena capitis ĩponitur etiã uiolatoribus
earum reꝝ: Si quis ingreditur ciuitatẽ uel municipiuꝫ q̃ per por
tas publice sũt flumina & port⁹. & que sũt dedicata usib⁹ & ppli
ut forum & stadiũ Est igitur inutilˀ cõtract⁹ ĩuitus sup predictˀ
rebus: & hoc si emptor & uenditor sciuerũt res esse tales ĩmo ẽp
tor qui scienter huius res accipit perdit preciũ & rem. Sꝫ si emp-
tor ignorans a uenditore scienter cõpauit tenetur: Si uenditor in
id qd interest sua se deceptum non esse. Verũtamen fallit in
superfluis uasis ecclˀe que si debitum ĩminet uendi possint ĩtegre
aliis ueñabilibus locis ulˀ cõflata priuatˀ ꝑsoĩs: Itẽ fallit ĩ libero

hoīe qui uēdi pōt & alio mō alienari: Si īteruēiāt ea q̄ ī alienatio
ne liberi hoīs īteruenire debēt ut nota supra ī primaꝝ diuisioib⁊
Cetere aūt res eccl'e ꝓhibite sūt alienari n̄ urgeat debitū ꝙ ex mo
bilibus solūmō possūt qr tūc res eccl'e īmobil' ul' dari potest prīo
ī pignore creditori ut ipse creditor tādiu teneat eā ꝙ de fructibus
sibi sit ꝓ sorte & usuris satisfactū: & si nō īuenitur q pignus ue⁄
lit accipere. tūc rector domus corā episcopo dꝫ iurare p̄n̄te maio
re pte ibidē seruiētiū ꝙ debitū urget: & etiam ꝙ illud de mobili⁄
bus solui nō potest: & hoc fcō dꝫ res subastari & stare uenal' xv:
diebus ut plus offerenti detur: Et tūc demū dꝫ uendi plus offe⁄
renti cū auctoritate episcopi & consēsu ibidē seruientiū ut maio⁄
ris ptis facta mentio ī predictis solēnitatibus. & hoc secūdū leges
Sed ſm iura canonū ualet uēditio rei īmobilis eccl'e etiā si solū iu
re ueīat ille solēnitates que īteruenīūt ī emphiteoticis cōcessiōi⁄
bus. s. ꝙ interueīat auctoritas episcopi & cōsensus capituli & assi
gnetur utilis cā. ꝙ si nō īueītur emptor debet dare creditori adie
cta decīa ī precio uniuerse extimatioīs: hoc est si ualet res. x: debꝫ
dari ꝓ xi: Item pōt uendi prediū eccl'e īutile ꝓpter onus fisca⁄
liū idest ꝓpt' uitādū onus tributoꝝ debēdoꝝ. hoc iurāte prelato
ꝙ ex hac cā uendit & nō. ex alia. Sed ī quibusdā caībus oīo ꝓhibet'
alienatio rei eccl'e: s: alienatō mōasterii ul' eccl'e que sic ad hoc ut
redeat ī antiquū & secularē statū: Item illius rei quā prīceps
dōauit ecclē Item illius rei que data est eccl'e ex pacto ut ne al
enetur Item ꝓhibdtur alienatio rei ecclesie ī h'rticū & hoc de ī1
utilibus cōtractibus rōe reꝝ dcā sufficiāt. Restat ergo uidere qui
bus modis reꝝ dominiū nobis acquiratur :

Quibus modis domina rerum acquirantur

Omīa reꝝ acquiruntur nobis aut iure gentiū aut iure ciui⁄
li. Est aūt ius gētiū quo omnes fere gentes utūtur: siue oī
hūano gn̄i ecclesie ut sūt bella captiuitates seruitutes huiusmōi
Ius uero ciuile est ꝙ qsꝗ pplūs uel ciuitas sibi ꝓpriū cōstituit:

Sz quotiens nõ adimus nomẽ ciuitatis cuius sit ro:oꝝ ius intelligimus Acquirũtur itaqꝫ nobis dnia reꝝ iure gentiũ multis modis sed nobis sufficiat de quiqꝫ uider. Nã acquirit nobis dñium iure gentiũ occupatioẽs ut feras bestias uel uolucres uł pisces uel alia aialia que i celo itra mari que nascũtur: Capiam⁹ qr cuz illa i multis bonis sit naturali ratione occupati cõcedũt: nec iterẽ utꝝ quis capiat ea i suo fũdo an'i alieno Itẽ iuentiõe ut qs i fũdo alieno thesauꝝ non data opa ad hec. sed fortuito cãu iuenerit dimidiũ est inuentoris. & dimidiũ ẽ fundi dñi Itẽ aluuione ut q̃i aluio aliquod agro tuo adiecit id tibi acquisitũ est. Sz per aliuinonem id uidetur adiici ꝙ ita paulatim adiicitur ut intelligere nõ possit quãto & quo momẽto tẽporis adiiciatur qr iliuio est lateris incremẽtũ. Item i captiõe qr si de bois hostiũ nrorum aliquid capimus id nostrũ est Itẽ traditione qr si ille qui ẽ dominus rei & est abił psona ad tradendum ut qr sit legitie etatis & sane mentis & liber hõ tradidit rez suã ex cã abili. utputa uẽditionis. donatioĩs dotis uel simił trãsit dñiũ iaccipiẽtem Iure uero ciuili acquiritur nobis dñium usucapione & ẽ usucapio acquisitõ dñii p continuationẽ possessoris tpe lege difinito: Vsucapim⁹ enĩ dñium rei mobilis per cõtinuatam possessionez triẽnii si ista interueniat uidelz ꝙ res illa careat uitio: i: non sit furtiua uel ui possessa: & ꝙ ille qui uendit uel alio modo dedit licet nõ sit dñs bona: tamen bona fide dat: credẽs se a uero dño accipere Itez acquiritur nobis dñium reꝝ imobilium p longam prescriptiõez :s. x. annoꝝ inter pñtes &: xx. inter absentes & prescriptio exceptio ex tempore cã trahens & ita difinitur sicut usucapio iterpresẽtes aũt intelligo. i. si actor & reus sint in eadem ꝓuintia: Item absentes si sunt in diuersis prouinciis hoc qñ actor nullo tempore prescriptioni fuit presens. ad hec autem ut prescribamus rem imobilẽ ista neccessaria sũt: s. bona fides ex parte dantis & accipiẽtis ut ille qui dat bona fide credat se dñm. & ille qui accipit bona

side illud idem credat: Item iustus titulus.s.quod detur ex ti
tulo uenditionis uel donationis aut dotis siue alio iusto titulo
Item continuata possessio ꝙ continuo possiderit infra dicta tem-
pora Item ꝙ res non sit uiciosa ideo nō īpossessa non sacra re-
ligiosa uel publica.uel que non sit pupilli que nō sit presidi data
contra legem ab eo qui subiectus erat sue potestati quia res ipse
prescribi non possunt Item acquiritur nobis dn̄ium iure gen
tium errogatione quia si paterfamilias hominē sui iuris in filiuꝫ
arrogat iura ipsiꝰ augumenti transit in patrem arrogatorem:
Item monechatione quia ingressi monasterium se & sua deo de
dicant:& ideo eorum bona mōasterio accquirūtur Itē p succes
sionem ex testamento uel ab intestato.& etiā in aliis quibusdam
modis.sed de predictis sufficiat.Et cū uisum sit de duobus ex
quibus cōtractibus cōstant:s.de ꝑsonis & rebus. Restat nunc de
tertio uidere:s.de obligationibus

De obligationibus & earū diuisionē rubrica

Bligatio est iuris uinculum cuius neccessitate astringi-
mur ad dandum uel faciendnm secundum romane ci-
uitatis iura:i.ut secundum ius romanum si fiat & non
contra ius. Obligationum autem alia naturalis tantum:& a-
lia naturalis & ciuilis simul.naturalis obligatio est que naturalē
eqtatem in se continet:& hac naturali sola obligatione se obli-
gat pupillus ꝓximꝰ pubertati sine curatoris auctoritate non fac
tus locuplectior nec dolum committens. Item seruus cuilibet
persone Item pater pro filio in eius potestate existenti & filiꝰ
patri qui sola naturali obligatione se obligauit non tenentur: qr
naturalr obligatio est ineficax ad agendum. Ciuilr obligatō est
cū quis solemnitate iuris astrictꝰ.Sꝫ naturalr eqtas eū teneri n̄ su
adet sicut his q cōfessus fuit p scripturā se ex cā mutui pecuīam
recepisse sub spe future remuneratiōis quā tamen n̄ recipit. und

licet descendens ius ciuile: s. facta fuiss3 obligatio naturalis etas q
eũ teneri nõ uult soluere qđ recepit. uñ infra bienniũ põt oppoñ
re exceptione3 nõ numerate pecuĩe ꝙ si non opposuerit ĩfra biẽ-
niũ ex tũc uult naturalis equitas ꝙ sibi imputet & tenetur natu-
raliter & ciuiliter. Vides ergo ꝙ naturaliter per se ciuiliter ꝑ se ẽ
eficax ad agendũ. Naturalis & ciuilis simul obligatio est cũ ꝑsõa
abilis que põt eficaciter obligari cũ iuris solemnitate ĩteruenien-
te & hoc est eficax ad agendũ. Obligationum quidem natura-
lium & ciuiliũ alia est ex cõtractu alia ex q̃i contractus alia ex ma
leficio. alia ex quasi maleficio Est autem obligatio ex cõtractũ
que pacto cõtrahat. & que ex ipso pacto & cõtractui descendit: ut
emptio: uenditio. & locatio & cõductio & dõatio & hꝰmõi Est
q̃i cõtractus qñ aliquis gerit negociũ alicuiꝰ sine mandato ut tu-
tor & curator & similes persone isti nõ cõtraxerũt cũ illo cuiꝰne-
gociũ gerũt: unde qr nõ tenentur ex contractu cõstat ut ex quasi
contractu teneantur. Ex maleficio est qñ aliquis directe non dere
liquit. sed quasi ut est quando ex domo sua uel in qua hĩtabat ali
quid effusum est uel deiectum est ꝙ alteri nocuit Contrahunt
autem obligationes. aliquando re aliquando uerbis. aliquando
lr̃is: aliqñ consensu. Re contrahitur obligatio in mutuo cum mã-
dato deposito & pignore. Ex re enim mutuata teneris mihi ad si
milem uel ad eandem rem reddendam ex re comodata deposita
uel pignorata teneris mihi ad similem uel ad eandem rem resti-
tuendam quia interuentu ipsius rei obligatur qui rem recipit.

Verbis contrahitur obligatio per interrogationem preceden-
tem & responsionem incontinenti subsequentem: unde nisi inter
rogatio precedat responsionem non ualet obligatio ut puta si co
radus stipuletur ab ãtonio ꝓmittis te dare. c. uel facere hoc. & an
toniꝰ rñdeat ĩ cõtinenti ꝓmitto. Est aũt stipulatio uerboꝝ cõcep
tio qbꝰhis q ĩterrogãtur datuꝝ factuꝝ ue id qđ ĩterrogatꝰ est spõ
det. & dr̃ stipulatio a stipulo stipulũ. i. tminũ a stipite dscendens

unde stipulatio pro interrogatione ponit͛: Et nota ꝙ debꝫ fieri re
sponsio precise sine suspensione uolũtatis Litteris cõtrahitur
obligatio qñ aliquis emisit litteras se ex cã mutui hũisse: x. q̄s nõ
recepit & hoc fecit spe future numeratiois. uñ infra bieniũ possit
opponere licꝫ exceptioni nõ ñuate pecuĩe: elapso enĩ biénio astri
ctus ẽ naturaliter & ciuiliter ipsius litteris ad dcãꝫ pecuĩaꝫ solué
dam. Consẽsu solo cõtrahitur obligatio ĩ societate. mãdato ẽpti
one uéditiõe ista solo cõsensu cõtrehũtur sine re lr̄is ul' uerbis:
Inde aliqñ cõtrahitur obligatio pure aliqñ ĩ dieꝫ aliqñ sub cõditi
one: Pure contrahitur obligatio qñ nõ opposito die ul' cõditi
one ꝓmittitur aliquid dare: ut ꝓmitto tibi dare: x. ex cã mutui
unde hoc pure debetur. i. incõtinenti Sꝫ tñ ita ĩcõtinenti ut pri⁹
nõ debeat expectari tam diu ꝙ comode solui possit In diẽ con
trahi utputa ꝓmitto dare: x. hinc ad pascha. Vnde licet facta pro
missione in continenti debitor factus sũ non tamẽ põt peti a me
nisi ad ueiente die: Sub conditione fit obligatio. ut ꝓmitto tibi
dare: x. si nauis uenerit ex asia: unde licet pendente conditõe non
oriatur obligatio ul' actio ea tamen secuta orta est actio: Cete
rum nota ꝙ stipulationes inutiles redduntur multis de causis
aliquãdo enĩ stipulatio redditur inutilis ratione interualli ĩterpo
siti nõ interuallũ sit modicum uel aliquod momẽti siue nature:
qr sicut dictũ ẽ supra facta ĩterrogatione ĩcontinenti anteq̄ ob ali
um actũ conuertant dꝫ fieri responsio. ũde certũ est ꝙ ĩ stipulati
one neccĩa est interrogatõ & respõsio & ideo neqꝫ mut⁹ neqꝫ sur
dus neqꝫ iniustus stipulationẽꝫ cõtrahere possũt nec etiam absen
tes quoniã ex audire se adinuicem debent. Item ĩutil' est stipu
latio rõe discensus: ut si stipulor unũ. & tu ꝓmittis aliud: Iteꝫ
ĩutilis est stipulatio cõtracta sr̄ ĩpossibili cõditione ut si celũ di
gito tetigero Item est in utilis si causa turpi descendit utputa sti
pulor fieri hoĩcidium uel sacrilegiũ Item est inutilis stipula
tio si fiat per metum uel dolum: Item est inutilis ratione in

utilis detractionis uľ adiectiōis ut si stipulor pure & tu rn̄des sub conditione Item nulla est stipulatio ꝑsōe oppoīte ut si stipulor alteri cuius iuri subiectus sū Inuēte & enī sūt stipulationes ut unusquisq̄ sibi acquirat qđ sua interest. sed si stipuletur quis alteri cuius iuri subiectus est utputa filius pater uel seruus dn̄o uallet stipulatio & ex ea stipulatione acquiritur pateri & dn̄o: sꝫ alteri q̄ predictis personis nō pōt quis stipulari nisi sua intersit: unde si stipulet alteri dari cui dari mea interest tenet stipulatio. utputa si dari creditori meo uel tutori uľ ꝓcuratori uľ similib⁹ ꝑsonis licet ex tali stipulatione solus ego agere possum & non ille cui stipulatus sum dari: In cāu tn̄ ex mea stipulatione agit ille cui dari pact⁹ sū ut si iure paciscatur dari pupillo uel curatoř furioso uľ actor uniuersitati Item q̄ si ꝓcurator absentis stipulatus est dari dn̄o ueꝝ tantū licet alteri stipulanti uel pacisci nemo pōt nisi ut dictū est supra: si tamē adiiciat penam stipulatio pene tenet sibi debende pene ut si ita stipuletur: ꝓmittis mihi q̄ dabis corado: c. dare mihi penam: Quando aūt pena possit exigi & qn̄ non hēť īfra ubi tractať de pactis: uerū qr īterdū obligatioēs nō tenēť: nisi rn̄tiatōib⁹ appōiť & idcirco de rn̄tiatioīb⁹ subinfertur.

De exceptionū & defensiouū beneficiis

Efensiones exceptiones & beneficia a legibus sunt quedam in fauore quedam in odium introducta: Vnde cōtingit q̄ ille persone ꝓ quibus uel quarū occasione ītroducta sunt per illa iuuentur: Ne teneantur de illis obligationib⁹ quas fecerūt Veꝝ q̄uis regľariter tradať qđ bn̄ficiū ē renūciare his q̄ ītrocta sūt alique tn̄ sūt defēsioēs exceptioēs & bn̄ficia qb⁹ renūciari nō pōt: Et si renūciatur rn̄tiatio nō īpedit quomin⁹ ipsa bn̄ficia & exceptiones opponi possūt. Aliq̄ uero snnt in quib⁹ renūtiari potest & renuntiatioo facta tenet. & ille persone que āte renūtiationē ꝑ ipsa beneficia iuuabātur: Renūtiatōe fcā postea

nõ iuuant: aliqua aũt ſunt quibꝰ quo ad quid renuntiari poteſt & quo ad quid nõ: Eſt igitur de ſingulis uidendum: primo de illis quibus renũtiari non poteſt. Beneficium macedoniani ſenatꝰ conſulti cõpetit filiofamil' qui pecuniam mutuo accepit ſine patris uoluntate & non ſolũ cõpetit ei interim duꝫ ẽ ĩ poteſtate patris: uerũ etiam poſtq̃ factus eſt ſui iuris & etiã competit heredi ipſius filiifamil' & eius fideiuſſori & huic bñficiuꝫ qr ĩtroductũ ẽ ĩ odiũ feneratoꝝ renuntiari nõ poteſt. Beneficiũ reſtitutionibus competit minoribus toto tempore minoris etatis & etiã eo finito infra quadrienniũ ſi in minori etate decepti fuerint eorum facultate uel aduerſarii calliditate & huic beneficio non poteſt renuntiari. qr eoipſo deciperetur ſi renunciaret minor: Beneficium ut quis contẽnetur in quantum facere poteſt & non ultra. i: habita ratione ne egeat conuenit marito et eius patri quando cõuenitur ab uxore. & cõpetit uxori et eius patri quando conuenit a uiro. Item cõuenit patrono ꝙ conuenitur a liberto: Item competit ſocio qñ conuenit a ſocio. Item competit pater quãdo cõuenitur a filio uel a filia & huic beneficio non põt renunciari. Beneficium quoddam eſt quod dicit uel liber homo ob es alienũ obligetur & huic beneficio non poteſt renuntiari: quia hec renunciatio eẽt dãnoſa & cõtraria libertati. Bñficiũ ſiue priuilegiũ fori ꝙ cõpetit foréſi: dicit ꝙ reus debet conuenire ſub ſuo iudice quia actor ſequitur forum rei: Non enim debet reus ſequi foꝝ actoris niſi in caibus & huic priuilegio fori ſolo pacto non renunciatur. Sed ad hec ut poſſit etiã alibi q̃ in ſuo foro cõueniri ꝑmittit ſolutioné facere ubicunq; fuerit petita ab eo. Quia ibi tenetur facere ſolutionem ubi conuenit: Beneficium ſeu priuilegium fori ꝙ cõpetit clericis dicit ꝙ licet clericus de iure ſubiectus cõi ſit iudici ſeculari. priuilegiũ tñ põt declinare & dicere ꝙ uellit tãtũ ſub ſuo epiſcopo rñdere. & huic bñficio iure canoĩco non renũtiatur quia eſt introductuꝫ in fauore tocius clerici & ñ alicuiꝰ clici ſigularis. Exceptõ nõ numerate pecuĩe ſiue nõ tradi

te uel nõ reddite rei: aliqñ cõpetit ĩfra duos ãnos. aliqñ ĩfra: xxx: dies. aliqñ ĩfra annũ. aliqñ ĩfra tres mẽses. Ecce enĩ debitor q cõ fitet se mutuo pecuniã accepisse quã nõ recepit. põt opponeꝛ exceptionẽ nõ ñuate pecuĩe ĩfra duos ãnos a die cõfessioĩs fcẽ. creditor uero qui confessus est sub spe future numeratioĩs creditũ suũ recepisse a debitore habet exceptionẽ solute pecuĩe ĩfra: xxx: dies Maritus aũt qui cõfessus fuit sub spe future numeratioĩs dotẽ accepisse hẽt exceptionẽ nõ numerate dotis que est opponẽda ĩfra ãnũ post solutũ mrĩmoniũ: & hoc si mrĩmoniũ durauit minꝰ duobus ãnnis. ul' ẽ opponẽda ĩfra tres mẽses si mrĩmoniũ durauit minus duobus annis ul' ẽ opponẽda ĩfra tres mẽses si mrĩmonium durauit plus duobus ãnis: sed minus decennio: Et predictis exceptionibus nõ põt renũtiari & si renunciatur. renũciatio nõ impedit quo minꝰ ĩfra dcã tẽpora oppõi possũt: Uerũtñ ĩ hoc ꝓdest renũtiatio qr si nõ esset facta renũtiatio debebat ꝓbare aduersarius cõfitens se pecuniã illã soluisse. Aut pꝰq̃ facta est renũciatio conuertitur onus ꝓbationis in renũciantẽ: Lex illa rubri & nigri tituli: codice. ne fidei possessores uel mãdatores dotiũ detur ꝓhibet fideiussorem dari ꝓ dote restituenda in euentu restituende dotis: Videlicet quidam faciunt huius fideiussorẽ renũtiare rubro & nigro tituli codicis: ne fideiussores uel mandatores dotiuꝫ dentur. ipsa tantum renuntiatio non uallet qr talem fideiussoreꝫ dare ꝓhibetur a lege. & illud qđ fit contra legem ꝓ infecto debet haberi: Sed hoc uiso uideamus de benefitiis illis quibus renũtiari põt: & quoꝝ renũtiatio impedit ne opponi possit. Est quod dã bñficiũ qđ uocat' noua cõstitutio rei debende hoc est pl'es debitores. dicit' enĩ reus a re quã dꝫ qui omnes sũt idonei & soluendo hñt bñficiũ dissioĩs: qr põt dicere unꝰq̃sq; ꝓ sua tãtũ pte tenetur ĩsolidũ duo neccessaria sũt. s. ꝙ ꝓmittant & se obligent ĩ solidũ & renũtient dcõ bñficio. s. bñficio noue cõstitutionis de pluribꝰ reis debẽdi Ep'a diuiadriãi est q̃dã lex cꝰ bñficiũ coueĩt fideiussoribꝰ plibꝰ & dĩc ꝙ si pl'es sit fidiussores & sĩt idonei & soluẽ

do debeat unuſqſq; cōuenire pro pte ſibi cōtingente.i: ꝓ rata: ſꝫ ad hec unuſqſq; teneatur īſolidū renūciēt bñficio eple diuiadri ani: Eſt quoddā bñficiū qđ cōpetit fideiuſſori ſeu fideiuſſoribus. Quodqdem dicit ſi principal & fideiuſſor: ābo uidelicet ſīt idō nei & ſoluendo dꝫ primo conueniri principal q̄ fideiuſſor. Sꝫ ad hec ut fideiuſſor poſſit qñcunq; uoluerit creditor conuenire renū ciabit beneficio noue cōſtitutionis de fideiuſſorib⁹ Et nota ꝙ quādocūq; duo ul pſes pricipales debitores oēs ſe obligāt: habet locū ibi oēs tres renūtiationes. & debēt poni hoc mō: Renūcian tes nouaꝝ conſtitutionū & epiſtole diuiadriani beneficio: un⁹qſꝫ enī ꝓ altero ītercedit quādo ſe obligat ultra ptem ſibi cōtigentēꝫ Conditio īdebiti dicit ꝙ aliquis indebite ſoluit ut qr nō tenebatur ſoluere poteſt illud repetere & huic conditioni bene renūciatur: Conditio ſine cauſa dicit ꝙ ſi aliquis ab initio obligatus eſt ſine cauſa uel ex iniuſta cauſa non teneatur & huic beneficio poteſt re nuntiari. niſi fieret ꝓpter dolum Exceptio doli mali ē ꝙ aliqs dicat ſe dolo & calliditate alicuius inductum eſſe & huic exceptio ni ob dolum preteritum pōt renūtiari Eſt beneficiū fori ꝙ cō petit ſcolaribus & ſcolaris enim qui bono. moratur ſubiectus eſt de iure cōi iudici bono. eo ꝙ bo. hītat: Sed ꝓpter priuilegiū pot declinare & dicere ꝙ coram ſuo doctore uellit conueīri. & huic be neficio pōt renūciari Eſt beneficiū qđ dr̄ conditioīs incertum qđ habet locū quādo aliquis inſtitutus heres cogatus eſt heredita tē ul certā ptē alteri reſtituere ſiue aliquis inſtitutus ē hr̄s & ſi ipē deceſſerit ſine liberis ſubſtitutus ē ei ali⁹ qr ſubſtitut⁹ hēt ius in ipſa hereditate: eo ꝙ adueīente cditioōne debet in eum uenire he reditas & hoc tale fideicomiſſum dicitur īcertum conditionis. qr īcertum eſt an īſtitutus decedat ſine liberis & huic adiectioni po teſt ſubſtitutus renuntiare. Beneficium iuris ipothecarum cō petit uxori in bonis uiri: quia omnia bona uiri ſunt tacite obligata uxori pro dotibus ſuis & huic beneficio poteſt

uxori renũciari & uiro & cõtrahentibꝫ. sed certificatur mulier qđ illud beneficiũ cõpetit sibi & dicatur sibi expressim ꝙ ĩ ea contiñ tur. debet enĩ mulier semper certificare de iure suo qr licitum est mulieribus ignorare iura Item predictũ beneficium iuris ipothecaꝝ competit etiam creditori: si bona sui debitoris sunt ei expresse uel tacite obligata. & huic beneficio potest creditor renũtiare Beneficiũ ueleiani senatus consulti cõpetit mulieribꝰ inter cedentibus seu se obligantibus ꝓ alio & dicit illud bñficiũ qđ similiter fideiubet uel ꝓ alio se obligat non tenetur regulariter & huic beneficio potest mulier se renuntiare. Sed tantũ certificetur ex eo Et nota qñ mater recipit tutellam filii uel auia tutellã nepotis. debet renuntiare secundis nuptiis. Ceteꝝ uidendũ est de illis benefitiis quibus quo ad quid renuntiari põt: & quo ad quid non: Est quodam bñficiuꝫ redebitorie qđ cõpetit illi qui ignorans emit rem morbosam uel uiciosã ex enĩ bñficio põt agere cõtra ueditorem ut reddat sibi preciũ & accipiat rẽ: & hac re debitoria cũpetit ĩfra sex menses. Item est aliud beneficiũ qđ cõpellatur quanto minoris ꝙ dicit ꝙ si aliquis animal uel rem uiciosã quam nesciebat uiciosam esse potest agere contra uenditorem petendo illam partem precii sibi reddi quã ñ dedisset si sciuisset illđ aĩal adeo uiciosũ: & hoc bñficiũ cõpetit infra annum & bñficiuꝫ predictarũ actionũ Potest emptor renũtiare & renũtiatio prodest uenditori si ipse uenditor rei morbum uel uiciu m ignorabat Si rei morbum ue l uicium sciuit & illud subtacuit emptoreꝫ certificauit ratione doli a uenditore comissi non uallet renunciatio predictarum actionũ. Est quoddam bñficium ne quis uocet ĩ ius diebus feriatis aliquando contingit ꝙ potest renunciare feriis & diebus feriatis: & aliquando non Nam si dies feriati sunt ratione messiũ uel uindemiarum. uel uolũtate litigantiꝫ: põt ipsis feriis renunciari : Sed si sunt feriati ad honorem dei ut dies paschales uel natalis domini & circõcisionis & dies dñici nõ potest

renūtiari: quia pacto priuatorum reuerentia muneris remitti nō potest: & hec denūtiatiōibus dicta sufficiant. Igitur uiso de contrahentibus & cōtractuū ptibus & diuisionibus superest uidere: de pactis:

De pactis rubrica

Via primo tractatur de pactis: uidendū est primo qd sit pactū. & unde dicatur pactū: & qñ pena in pactis cōmittatur: Pactū est consensus duorum uel plurium in idem alteri ab altero paciscentiū datū enim cōsensu pficitur: ut ī emptione & uenditione. & hoc ad diferētiā stipulatiōīs ī qua nō solum consensus. sed etiā uerba neccessaria sunt que hēt fieri per interrogationē & rñsionē. Item neccessariū ē ut ī pacto sit duo uł plures. & q consentient in idē dandū uel faciendum & bñdixit ī idem & nō in eo: q si ego & tu consentiamus qr socrates ē lapis non est pactū qr talis consensus non obligat unum alteri nec dido uel faciendo dixit etiam alteri ab altero qr si cōsentiamus q unus nrm det titio. uel q titius det uni nrm non est pactū cum alteri stipulari nec pacisci possit nemo. & cū nō obligatur aliquis regulariter negotium alterius pmittendo: Dicitur autem a pactione. i. pacis actione: hoc est a pace & actu. Nā qui paciscuntur ex diuersiis contrariis aīorum motibus post multa uariaq; certamina ī una consonatione deducuntur sñiam uel ddicitur pactum a palmarum percusione: quia consentientes adinuicem palmas sibi solent percutere. Et est pactum generale ad omnia que aguntur causa obligationis contrahende uel tollende: Pactorū multe sūt diuisiones. sed de aliquibus hic tāgit. Prima diuisio qr pactorū quedā sūt utilia quedā inutilia. utilia pacta sūt pacta uestita rōe primarum & ratione rerum. & secūdū iuris ordinem fiūt Hoc q psone que faciunt pactū sint tales que se obligare possunt: & res sup qua fit pactū sit talis que non sit phibita a lege: & in obligatione seruetur ordo iuris ut supra dictum est de personis & rebus & obligationibus. Inutilia uero sūt que fiūt contra leges cōsti

t

tutiones & dicta pretoꝝ. & ĩ fraudē. cõtra leges dicitur fieri pac-
tum quando alienatur prediũ minoris sine decreto. uel qñ aliēat
fundus dotalis. Contra constitutiones fit qñ aduocatur pacisi
tur cũ clientulo de quadam parte litis habenda pro salario suo:
Contra editum pretoris fit ut si fiat pactum ꝙ liceat alicui fa-
cere fructum sine pena In fraudem autem fit pactum duobꝰ
modis qr aut fit fraus de ꝑsona ad ꝑsonam: aut de re ad rem. aut
de contractu ad contractum. alterum aut de contractu ad cõtrac
tum eundem. aut de nomine ad nomen. aut de facto ad factũ:
De persona ad personam fit fraus. utputa ego tutor uel curator
quia prohibeor aliquid emere de bonis pupilli uel adulti mei il-
lud non emo per me: sed per interpositam personam. sicut per
uxorem uel filium & etiam alium extraneum meo tamen nomīe
De re ad rem fit fraus: s. cum ꝓhibitum sit mutuare pecuniã
filiofamił: ego pecuniam non mutuo: sed aliquam rem do sibi
ut ipse illa uendita utatur pecunia De contractu ad contractũ
alterum fit fraus: utputa cum deberem pecuniam mutuare ticio
& mulier uellit fideiubere pro eo ego e cõuerso ne mulier deffen
deretur ueleiano mutuaui pecuniam mulieri & ticium fideiusso
rem accepit De nomine ad nomen fit fraus ut si prohibetur
aliquis esse potestas alicuius terre ipse facit se eligi nõ ĩ ptãtem.
sed in defensorem uł ꝓcuratorē ꝙ idem est mutato tamen noīe
De facto aũt ad factũ fit fraus. utputa uēdidi tibi ãcillã meaꝫ
eo pacto ne ꝓstitueres eam ĩ lupanarium ad faciendum questũ
sui corporis: tu uero in lupanario non posuisti eam: sed in cau-
pona & ibi ministraret ꝙ ratio est quantum ad effectum Iteꝫ
nota ꝙ non solũ predictis rationibus. sed etiam quibusdam aliis
occultis rationibꝰ pacta reddũť ĩutilia. Ecce enĩ si pactũ factũ est
inter debitorē & creditorem ne liceat creditori pignus distrahere
non ualet & etiã est rõ ne debitor ĩuitetur ad delinquendum: i: so
lutionem denegandam: Inter pactum in quo quis gñaliť ĩ se

suscepit casus fortuitos non ualet. & est ratio quia ne quis genera liter & sub in uolucro uerbo℞ susciperet ꝙ specialiter susceptur⁹ non esset Item pactū de dote ulteriori die reddenda non ualet & est ratio qr dānosum ē doti & publice utilitati Item pactum factum īter militē & eius āduersariū ꝙ mile possits esse ꝓcurator non ualet qr contrariū esset publice utilitati. Eo ꝙ milites nr̄i dn̄t scire arma & nō leges: Item pāctū qđ remittitur expressū sa/cramentum calūnie non ualet & hoc ideo quia publice utile est ut lites sine omni suspicione ꝓcedant Item pactū factū de pre cario non reuocando non ualet. qr legibus statutū est ut nō ob/stante huic pacto precariū reuocari possit: Secūda diuisio est qr pacta alia sūt uestita alia nuda. Pacta nuda sunt que nō conti/nēt causā. null' enī est eficatie alicuius rei traditio sine cā. & etiam traditio sine causa. Et etiā dicuntur nuda illa que non uestiuntur aliquo inscripto℞ sex uestimento℞ Et hec nuda pacta non sūt eficatia ad agendū uel obligandum. licet possint ad defendendū qr nudum pactum regulariter parit non actionem: sed exceptio/nem Pacta aūt uestita sūt eficatiā & utilia ad obligādū & di/cuntur pacta uestita sex modis: uerbis. litis. cōsensu: coherentia. contractus & interuentu rei: Sed de predictis primis q̄ttuor mo dis supra habemus exempla ubi tractatur quibus modis contra/hitur obligatio De quinto hoc coherentia contractus est exem plum: utputa uēdidi tibi domū in ipsa uenditiōe īterueīt pactū ꝙ ego debeā morari ī ipsa quousq; ad ānū: istud ultimū pactum ꝑ se factū non uallet qr nudū est. sed coherentia & gratia illi⁹ pa cti uestiti: i: uenditionis ī qua positū est nō ualet: De sexto ue ro .i: de rei interuentu ē exemplū utputa ꝓmisi tibi aliquid dare ut tu mihi aliquid dares ut faceres: Vnde in continenti cū ego dedero tibi quod ꝓmisi statim uestitū est pactum ex parte mea. Et ideo interuentu eius ꝙ dedi es mihi obligatus ad id dandum quod ꝓmisisti. Et nota ꝙ quattuor primis modis nō dicit' ꝓprie

pactum uestiri quia illud dicitur uestiri quod nudum est: Sed pactum quod fit re uel uerbis uł litteris uel consensu ab instanti natiuitatis sue ꝑcedit uestitum. & cum suo esse accipit uestimentuꝫ

Pactum uero qđ uestitur coherentia contractus & interuentu rei. primo erat nudũ: sed his īterueīentibus accipit uestimētũ

Tertia diuisio est: qr pacta alia consistũt ī dando: alia in faciendo In dando ut si conueni tibi dare: c. uel equũ uel aliam rē in faciendo. ut si conueni tibi facere foueam uel domum: Quarta diuisio est quia pacta alia sunt expressa. alia tacita. Expressa est si conuenitur aliquid dare uel facere: Tacitum est ut si conduxi domũ tuam & īeam res meas coduxi tacite uideor pepigisse tecum ut inuenta & illata sint obligata pro pensione. Item tacitum pactũ est ut si creditor restituit debitori cirographum siue instrumentum debiti quia tacite uidetur ei fecisse pactum de non petendo

Item pactum tacitum est ut si habeam tres debitores qui mihi tenebantur in xv. & erat unusquisqꝫ insolidum obligatus. Vñ ego recepi ab uno ipsorum qnqꝫ & ita uidetur rñtiasse iuri solidi & pactum fecisse tacite non petere ab uno quoqꝫ aliorũ nisi alia quinqꝫ. Quarta diuisio est qr pacta alia sunt clara & alia obscura: Clara sunt in quibus ambiguitas uel obscuritas non uersatur. & hec si solemniter facta sunt seruari debent. qr nihil ē ꝙ magis hominibus conueniat q̃ pacta seruari. Obscura sunt q̃ possunt habere duplicem intellectũ ut si dixit uenditor stilicidia sũt sicut rei uendite. & intelligebat uenditor ꝙ seruitus stilicidii recipiendi deberetur a re uendita Emptor uero ītelligebat ꝙ deberetur rei uendite. & hec obscura pacta interpretanda sunt cōtra proferentem. qr in eius potestate fuit legem aptius scribere:

Sexta diuisio est quia pacta alia sunt gratuita: Gratuitum pactũ est ut cum nullo dato uel promisso gratuitũ debitũ remittitur. Non gratuitum est transactio que debet fieri aliquo dato retento uel ꝑmisso: Prosunt autem & porrigũtur pacta ad illas tñ

personas inter quas facta sunt & aliis personis regulariter nõ ualent: Sed fallit in infrascriptis casibus. qr pactum de nõ petẽdo factum reo principali ꝓdest fideiusori nisi in paciscendo actum sit ne ꝓsit fideiusori uel nisi fideiusisse animo donandi uel nisi i rez suam fideiusisse. Quia his tribus casibus pactum rei nõ ꝓdest fideiussori. Sed econtra pactũ fideiurori nõ ꝓdest reo: qr licet rei intersit a fideiussore nõ peti qr fideiusor hiturus erat regressum contra eũ: ut tñ interest fideiusori a reo: cũ reus cõtra fideiusorẽ non sit hiturus regressũ nisi fideiusor i rem suã fideiusisset quia tunc fideiussor ꝑ reo accipiendus est & tunc pactũ rei ꝓdest fideiussori: Et pactũ fideiusoris accepti in rem suam ꝓdest reo. pactũ uero fideiusoris non ꝓdest cũ fideiusori: Sed si expresim agatur ꝙ ꝓsit reo ul' cũ fideiusoris ꝓdest eis Item pactum unius rei debendi ꝓdest alteri: Item pactũ factũ cũ uenditore uel donatore ꝓdest emptori uel donatario ꝙ succedit in rem ipsam Itẽ pactũ cum filio uel seruo ꝓdest patri & dño Pactum autez ꝑ curatoris ꝓdest domino & non nocet nisi in tribus casibus: hoc ẽ si habet mandatum speciale uel si in rem suam constitutus est: ul' si habeat liberam & generalem administrationez Item pactũ tutoris uel curatoris ꝓdest pupillo: & etiam non nocet si fiat bona fide & non animo depredandi Nunc uidendum est quando in pactis pena aposita cõmittatur. Est igitur sciendum ꝙ pena in pactis aposita aliquando committitur aliquando non: Si enĩ cõuersio incipit a conditione utputa si stichum non dedero dabo committitur pena cum certum est conuentum dari non posse. Sed modo incipit a precedente pactione. utputa stichum dare alioquin pene nomine dotem dabo & tunc si precedens pactio est obligatoria ut quia sit pactũ uestitum comittitur pena ex quo dare potuit & nõ fecit aut precedens pactio non est obligatoria tũc nõ cõmittitur pena nisi demũ lite contestata sup eo ꝙ in pactum deductũ est Item nota alia que fiũt secũdũ leges alia

preter leges alias contra leges .qñ fit pactū secūdū leges utputa qr ꝓmittitur aliquid dari uel fieri qđ lex permittit: tunc si pēa ꝓmissa est potest peti uel res uel pena.i:alterum earum solum non fit dictū ꝙ pena soluta ratum maneat pactū.ꝙ tūc utrunq; peti potest: Quādo autem fit pactū preter leges.s:qñ pacto aliquid ꝓmittatur: qđ nec a lege expresim permittitur neq; expressī ꝓhibetur utputa cū ꝓmitto factum alienum ꝓmittere nō possū neq; etiam alteri pacisci ualet tamen pene ꝓmissio: Quādo uero fit pactum contra leges : ut qr ꝓmittitur aliquid ꝙ lege ꝓhibetur :s:res sacra uel religiosa ut liber homo tunc neutrum ualet neq; principale neq; pene promissio qr ꝙ si lege ꝓhibente ꝑ infacto habetur Item nota ꝙ pena aut dicitur quantitati aut spēi aut facto. si pena adiicitur quantitati: utputa ꝓmitto dare x sub pēa dupli .tunc ipsa pena quantūcunq; uel qualcūq; sit reducitur ad ultimū modū usuraꝝ sortis ꝓmisse. & hoc ideo qr ex quantitate pecunie solet cōmitti fenus: Si uero adiicitur spēi ut ꝓmitto dar̄ equm uel aliam speciem sub pena x: li:illa pena exigitur tota idē ē & si adiicitur facto. utputa ꝓmitto tibi facere domū uel foueaꝫ qr pena adiecta speciei uel facto quantacunq; sit exigitur tota. & hec de pactis sufficiant. Nunc restat uidere de instrumentis

De instrumentis rubrica

Via in summa de tractatu de iuditiis sub rubrica de ꝓbationibus que fiunt per instrumenta continetur difinitione & diuisione instrumētorū & quibus instrūmētis fides est adhibenda: Idcirco ne huius rei tractatio fastidiū gen̄ret hic omittendum duxi: Quod si hoc scire nolueris ad illam recurre rubricam : Sed quoniā ī publico instr̄o hoc est in manu publico facto duo principal̄r continentur:s. publicationes & negotii tenor quodquidem negociū dicitur cōtractus: ipse qui inter conttahitur & ordinatur partes & oīum fere negocioꝝ tenores in sūma ordinate inueniuntur. & ibi enī est tenor ēptionis & uēditionis ibi tenor constitutionis dotis ibi tenor debiti & sic de singul̄

Ideo hic de solis publicationibus est uidendum, hoc est de his q̄
publicum & auctenticum faciunt instrumentum: Ideo enim pu
blicationes dicuntur qr publicā & auctēticā & fide dignā reddūt
scripturam & qr ī instr̄is apponi debent & scribi solū per manuꝫ
publice persone hoc est notarii qui est publica persona eo ꝙ ipsiꝰ
officium ē ad publicā utilitatē inuentum: Sūt aūt hee publi
cationes regulariter sex: s: āni dn̄i: inditio. dies: locus: testis & no
men tabellionis licet septima publicatio in quibusdā locis & ter
ris addi consueuerit. s: nomē psone uł īperatoris eo tēpore regnā
tis quo fuit conditum instr̄m. sed hac septīa omissa de predictis
sex ꝑ ordinē est uidendū Anteq̄ ponantur anni dn̄i. solet poni
inuocatio eiusdem nōis domini nr̄i hoc modo: Innomine domini
amen: uel Innōīe dn̄i nostri iesu christi. uel Innōīe pr̄is & filii &
spūs sancti .: Hec aūt inuocatio semꝑ ponenda est ī magnis & ꝑ
petuis instrumentis uel ī minoribus & infra breue tēpus defectu
ri pōt ommitti incipiendo simił̄r. Anno dn̄i: & c. licet in omni in
strumento & magno & paruo inuocato nōis dn̄i apponi possit
Quia secūdū beatum paulū quicqd dicimꝰ quicq facimus. totū
ĩnōīe dn̄i nr̄i iesu christi faciamus. Subsequēter ponūtnr anni do
mini qui currūt tūc quando fit instrumentum hoc modo. Inno
mine domini: Anno eiusdem millesimo: cclvi. & sic non precedit
inuocatio nominis domini ponitur simpliciter ut dictum est su
pra. Anno domini. millō: cc. & c: ut supra et aliqn̄ dr̄ a natiuitate
dn̄i & c. & aliqn̄ dr̄ Anno ab īcarnatione dn̄i & c. & hoc secūdum
morem quorūdā ciuitatū qui īcipiūt annos dn̄i ab incarnatione
Post ānos dn̄i subsequenter ponēda ē inditio hoc mō: Innōīe do
mini amē: Anno eiusdem millō cclvi inditione. xiiii. Dicitur
aūt īditio ab īducēdo: i: precipiēdo: ūde īditio. i. precipio ił̄ pre
ceptū: Cesar enī augustꝰ descripsit uniuersū orbē sub tributo si
bi exibēdo singuł̄ xv ānis diuidendo orbē ī tres ptes: viii ptes īpo
suit ut prīo v moderar̄t enī certā quātitatē ferri alteri pti ut scdo
quīqꝫ

nio daret certã quãtitatem argẽti alteri tertie parti ut ultimo quĩquenio daret ei certam quantitatem auri. Et finitis tribus quiq̃niis sol. xv. annis fiebat reiteratio ad primum: ꝑpterea nulla ĩditio transcendit quintam decimam: omnis enĩ inditio aut est prĩa aut secũda: aut tertia. aut quarta. & sic de ceteris usq; ad quintaȝ decimam: aut fit reiteratio ad primã. Et dicitur unusquisq; annus quĩdẽne. Inditio fuit uero primo ĩuenta ista inditio. siue fuit factum istud preceptum a cesare augusto tribus annis ãteq̃ dñs nasceretur de uirgine. & ꝑpter hoc diuissis annis dñi ꝑ quĩdẽnas siquid a quĩdenis supererit. id quod super erit debent addi tres & quot fuerĩt illi anni qui super erĩt a quĩdenis cũ dictis additis tribus tanta erit inditio in hoc exemplo. ponamus enim ꝙ ãni dñi sint. lxi. diuide: lxi ꝑ quindenas supest unus. illi anni: adde tres. & ita faciunt quattuor. & ita erit quarta inditio. Sed si nihil a quĩdenis supererit nihilomin⁹ adde tres. & erit inditio tertia: Sed si ab omnibus quindenis supererĩt xiii. adde illis xiii. & tres & ita faciunt xvi. de illis . xvi trahe unam quindenam supererit unus: & ita prima erit inditio. Vnde uersus. Si tribus adiunctis dñi diuiseris annos. Preter quinq; solet inditio certa manere Post inditionem subsequenter ponitur dies hoc est quo die mensis factum instrumẽtum. Ponitur autem dies in instr̃is diuersimode Vno mõ secundum consuetudinem bono. ĩ hoc exemplo primo die intrãte maio: & sic de singul. usq; ad xvi. trãsactis trãsact aũt xvi: ponũt ꝑ exeũte. hoc mõ. xv die exeũte maio. xiiii die exeũte maio: & sic de singulis usq; ad penultimũ diem. in penultĩo dicunt: penultimo die maii. & in ultĩo dicũt ultimo die maii: & ita de singulis illis mensibus qui hñt xxxi diem In aliis auteȝ qui habent xxx. dies ꝓcedũt similiter usq; ad xv per hanc ditionem ĩtrante: & finitis: xv diebus primis descendunt per alios xv. cum hac ditione exeunte: semper in prima die cuiuslibet mensis non ponatur ĩtrãte: & ĩ penultĩo & ultĩo ñ ponat exeũte: Alio mõ secũdũ cõsu

etudinem quarũdam prouinciaꝝ & locoꝝ ponitur dies & mẽsis ansenssus: hoc mõ. prima die maii. Secunda die maii. Tertia die maii: & sic de singulis diebus & mensibus. Sed neccessariũ ẽ scire quot dies habeat unusquisq; mensis ꝙ tollitur ex his duobus uersibus hẽtur: Iunius april: septemq; tricenos. Plus uno reliqui febrius habet octo uicenos. Tertio modo ponit dies mẽsis in instrumentis per kalendas : nouas. & idus: ꝙ collitur ex his duobus uersiculis habes: Sex nonas maius. october. iulius: & mars: Quattuor at rliqui tenet idus quilibet octo. Sed qr doctrina hec & expositio ipsorũ uersuum longa est & implicita & ut bñ exponeretur & exemplificaretur per singulos menses lõgã exigere scripturam: Ideo hoc omittit & ad aliũ locũ reseruetur ut de ea spãl fiat tractatus: Itẽ ĩ instrĩs debet poni loc⁹ ĩ quo lectũ ẽ instrm & iste duplex. s: nomẽ ciuitatis : uille uel castri. & ille etiã specialr locus in quo factũ est hoc mõ: Actũ bono: in palatio coĩs: uel in domo talis: siue sub porticu talis domus: Post locum ponũt testes aliqñ p ablatiuũ casũ: hoc mõ p̄ñtibus petro & martino testibus ad hec uocatis & rogatis. Aliqñ p genitiuũ precedente hac ditione p̄ñtia hoc mõ. In p̄ñtia petri & martini testiũ ad hec uocatorũ & rogatorũ: Aliquãdo per noĩatiuũ hoc mõ: Interfuerunt petrus & martinus testes ad hec uocati & rogati: Verũtñ licet de consuetudĩe tabelliones ĩ omni instrõ apponãtur ꝙ testes rogati sũt & uocati. nõ tñ ĩ oĩ cõtratu de iure hoc neccessarium ẽ solũmõ enĩ in testamẽtis & ĩ diuortiis. & ĩ cõfessio ne creditoris confitentis sibi creditũ eẽ solutũ exigũtur testes uocati & rogati: Itẽ nota ꝙ ubicunq; nõ ẽ certus testimoĩoꝝ numerus diffinitus. suficiunt duo testes cũ pluralr elocutõ duoꝝ ñuo sit cõtẽta Vbi aũt diffinit⁹ sit cert⁹ ñns. uidebis ĩ tractatu de iudiciis sub rubrica de testib⁹. Post testes poĩtur signũ & nomẽ tabellioĩs & c⁹ auctoritate est tabellio & ꝙ rogat⁹ scribit hoc mõ Ego Rolãdinus notarius florẽte impiali auctoritate notarius his oĩb⁹ ĩterfui & rogat⁹ scripsi: In testamẽt aũt dices. Ego talĩpiali auctoritate

notarius: predicta omnia de mandato dicti teſtatoris publice ſcri
pſi & ſi fueris in oficio comunis dices imperiali auctoritate nota
tari⁹ & nunc cōis bononie: publice ſcripſi & in exemplariis ſuis
uel alienis: Qualiter tabellio ſe ſubſcribere debeat. habet̃ in deci
mo capitulo ſũme: ubi tractatur de ſcripturis exemplandis & re
ficiendis Nota tamẽ quidã ponũt in principio inſtr̃i omnes
publicationes excepto nomine tabellionis: Sed mihi meli⁹ uide
tur ꝙ tres ponantur in principio: ſ. ille qui notauit temp⁹ inſtr̃i
.i. anni domini & inditio & dies: & alie tres: ſ. locus teſtes & no-
men tabellionis ponantur in fine In ſententiis autem omnes
publicationes ponuntur in fine Et de contractibus: de pactis
& inſtrumentis a principio huius tractactatus hucuſq; dicta ſuf
ficiant: De ultimis uero uoluntatibus nihil plus q̃ dictum ẽ
in ſumma requiras Finis

EXPLeta eſt hec ſumma que eſt correctiſſi
ma uere: Per. Spectabilem magiſtrum Ioan
nem Fabri Lingonenſem Librorum feliciter
Impreſſorem: Thaurini Die ſexta mai. M.
cccc.lxxyiii. Amen

